

Nitelikli Haklar Karar Özetleri

(İfade Özgürlüğü • Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü
Düzenleme Hakkı • Sendika Hakkı • Eğitim Hakkı
Din ve Vicdan Özgürlüğü • Seçme, Seçilme ve Siyasi
Faaliyette Bulunma Hakkı • Örgütlenme Özgürlüğü)

T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ

AYAM
ANAYASA YARGISI
ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Nitelikli Haklar Karar Özetleri

(İfade Özgürlüğü • Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı
Sendika Hakkı • Eğitim Hakkı • Din ve Vicdan Özgürlüğü
Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı
Örgütlenme Özgürlüğü)

Yazarlar

Hüseyin KAYA
Ömer MENCİK
Gülsüm Gizem GÜRSOY
Kamber Ozan TUTAL
Denizhan HOROZGİL
Mustafa İlhan ÖZTÜRK
Ceren Sedef EREN
Derya ATAKUL
Hasan HÜZMELİ
Ali Erdem ŞAHİN
Şeyda Nur ÜN
Kübra ÇİFTÇİ
Ekin ÇANKAL

Editörler

Hüseyin KAYA
Doç. Dr. Ömer GEDİK

Anayasa Mahkemesi Yayınları

ISBN: 978-625-6318-07-6

Nitelikli Haklar Karar Özetleri

© 2025, Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz. Kitapta yayımlanan karar özetleri, kaynak gösterilmeden başka bir yerde yayımlanamaz.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı

Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Adres : Ahlatlıbel Mahallesi İncek Şehit Savcı

Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4

06805 Çankaya/Ankara

Telefon : (312) 463 73 00

Faks : (312) 463 74 00

e-posta : bilgi@anayasa.gov.tr

Twitter : @AYMBASKANLIGI

Web : www.anayasa.gov.tr

Tasarım ve Baskı

EPAMAT

Basın Yayın Promosyon San. Tic. Ltd. Şti.

Telefon : (0312) 394 48 63

Faks : (0312) 394 48 65

Web : www.epamat.com.tr

Basım Tarihi

Haziran, 2025

ÖNSÖZ

Anayasa, bir devletin temel hak ve özgürlükler sistemini belirleyen, toplumsal sözleşmenin en üst normudur. Türkiye’de anayasal düzende bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasına yönelik en önemli reformlardan biri, 2010 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliğiyle kabul edilen bireysel başvuru sistemidir. Bu değişiklik, yalnızca Anayasa Mahkemesinin yetki alanını genişletmekle kalmamış, aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerin korunmasında ulusal düzeyde güçlü bir denetim mekanizması oluşturmuştur.

Anayasa’nın 148. maddesine eklenen hüküm ile herkesin, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi sağlanmıştır. Bu düzenleme, bireylerin hak arama yollarını genişletirken aynı zamanda anayasal denetimi doğrudan bireylerin erişimine açarak hukuk devleti ilkesini güçlendirmiştir. Böylece bireysel başvuru, Cumhuriyet tarihimizin en önemli kazanımlarından biri hâline gelmiş; anayasal hakların korunmasında etkin ve dinamik bir çerçeve sunmuştur.

Bireysel başvuru sisteminin en önemli işlevlerinden biri, ulusal hukuk sistemini uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu hâle getirmektir. Anayasa Mahkemesi, 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren bireysel başvurular kapsamında verdiği kararlarla temel hak ve özgürlüklerin korunması konusunda önemli bir içtihat birikimi oluşturmuş, kararlarında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarını da dikkate alarak temel hak ve özgürlükleri merkeze alan bir yorum benimsemiştir. Bu süreç, hem hukuk sistemimizin gelişmesine katkı sağlamış hem de hak ihlallerinin önlenmesi konusunda ulusal düzeyde etkili bir mekanizma oluşturmuştur.

Elinizdeki *“Nitelikli Haklar Karar Özetleri”* kitabı, bireysel başvurular çerçevesinde Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ilkesel nitelikteki kararları sistematik bir biçimde özetleyerek sunmaktadır. Çalışmada ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, sendika hakkı, eğitim hakkı ile seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı gibi demokratik toplumun temel taşlarını oluşturan haklara ilişkin önemli karar özetlerine yer verilmiştir. Bu haklar, sadece bireysel özgürlükleri güvence altına almakla kalmaz, aynı zamanda çoğulcu, özgür ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir toplumun temel yapı taşlarını oluşturur.

Bu kitap, bireysel başvuruların anayasal sistemimizdeki yerine dair farkındalığı artırmanın yanı sıra, insan hakları alanında çalışan akademisyenler, hukukçular ve

uygulayıcılar için rehber niteliğinde olacaktır. Anayasa Mahkemesinin içtihatlarını bir araya getiren bu çalışma, aynı zamanda bireysel başvuru sisteminin etkili bir şekilde işlemesine katkı sağlayarak temel hak ve özgürlüklerin korunmasına yönelik çabalara ışık tutacaktır.

Bu değerli eserin hazırlanmasında emeği geçen raportörlere teşekkür eder, kitabın ilgili tüm kişi ve kurumlara faydalı olmasını temenni ederim.

Kadir ÖZKAYA
Anayasa Mahkemesi Başkanı

SUNUŞ

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru sisteminin hayata geçtiği 2012 yılından bu yana, temel hak ve özgürlüklerin korunması konusunda önemli bir içtihadî birikim oluşturmuştur. Bu süreçte, anayasal güvenceler ışığında ele alınan ve Mahkeme tarafından detaylı şekilde yorumlanan haklardan biri de nitelikli haklar olarak adlandırılan hak kategorisidir.

Nitelikli haklar, demokratik bir toplumun işleyişinde belirleyici role sahip olup bireylerin kendilerini ifade etmelerinden örgütlenmelerine, siyasi faaliyette bulunmalarından eğitim hakkına kadar geniş bir alanı kapsar. İfade hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, din ve vicdan hürriyeti, örgütlenme özgürlüğü, sendika hakkı, eğitim hakkı ile seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu haklar, bireylerin toplumsal hayatta aktif bir şekilde yer almasını sağlarken çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin temel yapı taşlarını da oluşturmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurular kapsamında verdiği kararlarla nitelikli hakların sınırlarını belirlemekte ve bu hakların nasıl korunması gerektiğine dair önemli ilkeler ortaya koymaktadır. Elinizdeki *“Nitelikli Haklar Karar Özetleri”* kitabı, bu içtihadî sistematiği bir şekilde derlenerek okuyucuya sunulması amacıyla hazırlanmıştır.

Kitap, Mahkemenin nitelikli haklar alanında verdiği kararların özetlerini içeren kapsamlı bir çalışmadır. Toplam on dokuz bölümden oluşan bu eserde, her bir hak kategorisi detaylı bir şekilde ele alınmış, ilgili içtihatlar tematik bir biçimde sunulmuştur. Bu sistematiği yapı, bireysel başvuruların değerlendirilmesi sürecinde Mahkeme tarafından benimsenen yaklaşımı daha iyi kavrayabilmeyi ve temel haklara ilişkin kararların etkilerini analiz edebilmeyi kolaylaştırmaktadır.

Bu değerli çalışmanın ortaya çıkmasında, Anayasa Mahkemesinin kıymetli raportörleri büyük bir özveriyle emek vermiştir. Kitabın hazırlanmasında yoğun mesailerinden zaman ayırarak katkı sağlayan bütün yazarlara teşekkür ederiz. Ayrıca kitabın yayına hazırlanması sürecinde emeği geçen AYAM Uzmanı Arş. Gör. Erman MANAV’a katkılardan dolayı özel olarak teşekkür ederiz.

“Nitelikli Haklar Karar Özetleri” kitabının, başta hukukçular, akademisyenler ve uygulayıcılar olmak üzere tüm okuyucular için faydalı bir kaynak olmasını temenni ediyoruz.

Editörler

Hüseyin KAYA – Doç. Dr. Ömer GEDİK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
SUNUŞ.....	V
I. GİRİŞ / Hüseyin KAYA	1
II. BİLİM VE SANAT ÖZGÜRLÜĞÜ / Şeyda Nur ÜN	7
A. Mutia Canan Karatay (2), B. No: 2018/6707, 31/3/2022	9
B. İrfan Sancı (2), B. No: 2018/5652, 30/3/2022.....	10
C. Nejla Demirci, B. No: 2019/25823, 30/3/2022	11
Ç. Mehmet Aksoy, B. No: 2014/5433, 11/7/2019	12
D. Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy, B. No: 2015/8147, 8/5/2019.....	13
III. KORUMA TEDBİRLERİ İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE MÜDAHALE / Şeyda Nur ÜN	15
A. Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019.....	16
IV. CEZA İNFAZ KURUMLARINDAN YAPILAN BAŞVURULARA İLİŞKİN KARARLAR / Ömer MENCİK.....	17
A. CEZA İNFAZ KURUMLARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN VE DİSİPLİN CEZASI GEREKTİRDİĞİ DEĞERLENDİRİLEN BAZI EYLEMLER KONUSUNDA ANAYASA MAHKEMESİ İÇTİHADİ	19
1. AÇLIK GREVLERİ.....	19
a. Kahraman Güvenç (3), B. No: 2013/3551, 23/6/2020.....	19
b. Kahraman Güvenç (4), B. No: 2016/15659, 23/6/2020	21
c. Şükrü Yıldız, B. No: 2015/18720, 9/5/2018	23
ç. Burcu Çelik Özkan, B. No: 2018/33605, 4/7/2022	25
2. SLOGAN ATMAK.....	27
a. Ömer Haran, B. No: 2017/33744, 1/7/2020	27
3. KURUM GÖREVLİLERİNE KARŞI UYGUNSUZ SÖZ SARF ETMEK VEYA DAVRANIŞTA BULUNMAK.....	29
a. Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020	29
4. YASAKLANMIŞ BAZI YAYINLARI CEZA İNFAZ KURUMUNDA BULUNDURMAK	30
a. Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020	30
5. SUÇ ÖRGÜTLERİNİN EĞİTİM VE PROPAGANDA FAALİYETLERİNİ YAPMA VEYA YAPTIRMA	31
a. Abdulkadir Yurcu [GK], B. No: 2018/35713, 26/1/2023.....	31
b. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018.....	33

6. RESMÎ KURUMLARA YAZILAN DİLEKÇELERDEKİ İFADELERİN DİSİPLİN CEZASINA KONU EDİLMESİ	34
a. <i>Fevzi Kayacan (4)</i> , B. No: 2018/350, 27/7/2022	34
B. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE EĞİTİM HAKKI BAĞLAMINDA SÜRELİ VE SÜRESİZ YAYINLARIN CEZA İNFAZ KURUMLARINA KABULÜ KONUSUNDA ANAYASA MAHKEMESİ İÇTİHADI	36
1. <i>İbrahim Kaptan (2)</i> , B. No: 2017/30723, 12/9/2018	36
2. <i>Halil Bayık [GK]</i> , B. No: 2014/20002, 30/11/2017	38
3. <i>Sinan İyit [GK]</i> , B. No: 2013/1495, 30/11/2017	39
4. <i>Diyadin Akdemir</i> , B. No: 2015/9562, 4/4/2018	41
5. <i>Mustafa Koca</i> , B. No: 2021/38039, 26/7/2022	42
6. <i>Özkan Kart</i> , B. No: 2013/1821, 5/11/2014	44
7. <i>A.K. ve Semi Can</i> , B. No: 2018/30532, 14/9/2022	45
8. <i>Halil Özhan Koral</i> , B. No: 2017/18895, 9/1/2019	47
9. <i>Mahmut Sinan Abit</i> , B. No: 2017/19431, 20/3/2019	49
C. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARIN TELEVİZYON, RADYO, BİLGİSAYAR VE İNTERNET KULLANMA TALEPLERİNE İLİŞKİN İÇTİHATLAR	51
1. <i>Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz</i> , B. No: 2014/13310, 18/7/2018	51
2. <i>Ahmet Temiz (5)</i> , B. No: 2013/8696, 10/3/2016	53
3. <i>Mehmet Al</i> , B. No: 2021/6664, 6/10/2021	55
4. <i>Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri</i> , B. No: 2013/583, 10/12/2014	57
Ç. CEZA İNFAZ KURUMLARINDA YAPILAN VE DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN OLAN BAŞVURULAR HAKKINDAKİ KARARLAR	59
1. <i>Ahmet Sil</i> , B. No: 2017/24331, 9/5/2018	59
2. <i>Murat Kalkan</i> , B. No: 2017/21904, 11/12/2018	61
D. DİĞER KARARLAR	63
1. <i>Mehmet Aslan</i> , B. No: 2021/47336, 21/5/2024	63
2. <i>Serkan Onur Yılmaz</i> , B. No: 2016/3512, 2/11/2022	65
3. <i>Seyran Çakmakçı</i> , B. No: 2014/16310, 19/4/2018	66
V. TERÖR ÖRGÜTÜ İLE İLGİLİ SUÇLAR	67
A. TERÖR ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMAMAKLA BİRLİKTE ÖRGÜT ADINA SUÇ İŞLEME SUÇU / Denizhan HOROZGİL	68
1. <i>Hamit Yakut [GK]</i> , B. No: 2014/6548, 10/6/2021 (Pilot Karar)	68
2. <i>Deniz Yavuncu ve diğerleri [GK]</i> , B. No: 2018/5126, 23/2/2023	70

B. TERÖR ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMA SUÇU / Mustafa İlhan ÖZTÜRK	72
1. <i>Metin Birdal</i> [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019	71
2. <i>Hakan Yılmazöz</i> , B. No: 2017/37725, 3/6/2020	74
3. <i>Ahmet Urhan</i> , B. No: 2014/13961, 9/10/2019.....	75
4. <i>Bilal Celalettin Şaşmaz</i> , B. No: 2019/20791, 18/10/2022.....	77
5. <i>Umut Çongar</i> [GK], B. No: 2017/36905, 21/10/2021	79
6. <i>Mehmet Ali Aslan</i> , B. No: 2014/2335, 12/11/2019	81
7. <i>Remzi Gegez</i> , B. No: 2014/15676, 13/2/2020	82
8. <i>Uğur Ahmet Yaşar</i> , B. No: 2014/11842, 2/6/2020.....	83
9. <i>Yılmaz Çelik</i> [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018.....	84
C. TERÖR ÖRGÜTÜNE YARDIM SUÇU / Mustafa İlhan ÖZTÜRK	86
1. <i>Hanifi Yaliçli</i> [GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021	86
2. <i>Cahit Baybariz ve Edep Tekin</i> , B. No: 2015/15091, 22/7/2020	88
3. <i>Mürsel Yıldız</i> , B. No: 2020/22149, 15/6/2022.....	90
Ç. TERÖR ÖRGÜTÜNÜN PROPAGANDASINI YAPMA SUÇU / Hasan HÜZMELİ	91
1. <i>Abdullah Öcalan</i> [GK], B. NO: 2013/409, 25/6/2014	91
2. <i>Zana Döner</i> , B. No: 2015/5916, 10/1/2019	93
3. <i>Ayşe Çelik</i> , B. No: 2017/36722, 9/5/2019	94
4. <i>Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri</i> [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019.....	97
5. <i>Sırrı Süreyya Önder</i> [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019.....	99
6. <i>Meki Katar</i> [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019	101
7. <i>Candar Şafak Dönmez</i> [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020	103
8. <i>Sercan Avşar</i> , B. No: 2016/63088, 9/6/2021	105
9. <i>Meral Danış Beştaş (5)</i> , B. No: 2014/1474, 16/11/2021	106
10. <i>Figen Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri</i> , B. No: 2016/39759, 30/3/2022	108
11. <i>Ahmet Aslan</i> , B. No: 2021/23949, 6/10/2022	110
12. <i>Hanifi Biçimli</i> , B. No: 2013/6909, 24/2/2021	111
13. <i>Erhan Urak</i> , B. No: 2016/10657, 9/6/2021	113
14. <i>Ömer Faruk Gergerlioğlu</i> [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021	115
VI. DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ / Ceren Sedef EREN.....	117
A. DİN ÖZGÜRLÜĞÜ	118
1. DİNİNİ AÇIĞA VURMA HAKKI	118
a. <i>Tuğba Arslan</i> [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014	118
b. <i>Esra Nur Özbey</i> , B. No: 2013/7443, 20/5/2015	119

c. B.S., B. No: 2015/8491, 18/7/2018.....	120
ç. Asiye Lekesiz, B. No: 2015/6064, 13/9/2018	121
d. Sara Akgül [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018	122
2. EBEVEYNİN EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE DİNÎ VE FELSEFİ İNANÇLARINA SAYGI GÖSTERİLMESİNİ İSTEME HAKKI	123
a. Hüseyin El ve Nazlı Şirin El [GK], B. No: 2014/15345, 7/4/2022.....	122
3. DİNÎ TOPLULUKLARIN ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	125
a. Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan [GK], B. No: 2014/17354, 22/5/2019.....	125
VII. EĞİTİM HAKKI / Kübra ÇİFTÇİ.....	125
A. İHLAL KARARLARI.....	128
1. REKTÖRE YA DA ÜNİVERSİTE YÖNETİMİNE HAKARET NEDENİYLE VERİLEN UZAKLAŞTIRMA CEZASININ EĞİTİM HAKKINI İHLAL ETTİĞİ SONUCUNA ULAŞILAN KARARLAR	128
a. Umut Deniz Yorulmaz, B. No: 2019/19019, 20/12/2022.....	128
2. YABANCI DİL SINAVINDAN ALDIĞI PUANI ŞÜPHELİ GÖREREK EŞ DEĞER SINAVA ÇAĞIRMA NEDENİYLE İHLAL	130
a. Özcan Bayrak, B. No: 2019/14060, 3/11/2022	130
3. YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİNİN GEÇERSİZ SAYILMASI NEDENİYLE İHLAL.....	132
a. Şehmus Altuğrul, B. No: 2017/38317, 13/1/2021	132
4. YÜKSEKÖĞRETİM KURUMUNDA OKULA DEVAM EDEMİYEN ÖĞRENCİNİN UĞRADIĞI ZARARIN GİDERİLMEMESİ NEDENİYLE İHLAL	134
a. Fehmiye Baskın, B. No: 2014/9074, 10/5/2018.....	134
5. TUTUKLU OLAN BAŞVURUCUNUN, EL KONULAN BİLGİSAYARIN İMAJININ KENDİSİNE VERİLMEMESİ SONRASINDA BİLGİSAYAR İÇİNDE YER ALAN DOKTORA TEZİNİ ÜNİVERSİTEYE TESLİM EDEMEMESİ NEDENİYLE İHLAL.....	136
a. Barış Yiğit, B. No: 2016/67924, 7/9/2021.....	136
B. İHLAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN KARARLAR.....	137
1. DENKLİK VERİLMEMESİ NEDENİYLE İHLAL OLMADIĞI SONUCUNA ULAŞILAN KARARLAR	137
a. Özcan Zengin, B. No: 2020/4244, 23/2/2022	137
b. Yasemin Tekin, B. No: 2019/25326, 23/11/2021	139
C. AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUNLUK KARARLARI	140
1. Abeer Ahmed Nasseral Radaei, B. No: 2018/15219, 16/11/2021	140
2. Halil Bulut, B. No: 2015/2575, 23/5/2018.....	142

3. U.D.K. ve diğerleri, B. No: 2014/19352, 24/5/2018	143
4. İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014	145
5. Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013.....	147
VIII. BASIN YAYIN ORGANLARINA MÜDAHALE / Derya ATAKUL, Ekin ÇANKAL.....	149
A. GENEL OLARAK	150
1. Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2016/5903, 10/3/2022	150
2. İlker Erdoğan, B. No: 2013/316, 20/4/2016	152
B. SEÇİM DÖNEMİNDE YAPILAN PROPAGANDALARA MÜDAHALE	154
1. Emin Koramaz, B. No: 2019/1112, 29/6/2022	154
2. Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017.....	156
C. GAZETECİYE KÖTÜ MUAMELE	158
1. Erdal İmrek, B. No: 2015/4206, 17/7/2019.....	158
Ç. GAZETE HABERLERİNE MÜDAHALELER	160
1. Ali Gürbüz, B. No: 2013/724, 25/6/2015	160
D. SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME	162
1. Hacı Boğatekin (6), B. No: 2020/3630, 19/10/2022	162
E. RTÜK RAYO İHALESİ	164
1. Bizim Fm Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/11028, 18/10/2017	164
2. İyi Haber Yayın Organizasyon Ticaret A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2018/10782, 11/1/2024	166
IX. İNTERNET İÇERİĞİNE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ USULÜ / Derya ATAKUL	169
A. Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021	170
B. İ. D. ve diğerleri [GK], B. No: 2016/14513, 28/12/2022.....	172
C. Artı Media Gmbh [GK], B. No: 2019/40078, 14/9/2023	174
X. İŞ AKDİNİN FESHİ / Şeyda Nur ÜN	175
A. Oğuz Kurumlu, B. No: 2019/12167, 11/1/2023	176
B. Gülbiz Alkan, B. No: 2018/33476, 7/10/2021	177
C. Volkan Çakır, B. No: 2017/35488, 7/4/2021	178
Ç. Nuran Müzeyyen Korkut, B. No: 2019/19160, 1/3/2023	179
D. Ayhan Deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023.....	180

XI. KAMU GÖREVLİSİNE İLİŞKİN AYM İÇTİHATLARI / Ali Erdem ŞAHİN	182
A. SENDİKA HAKKI.....	182
1. DİSİPLİN CEZASI.....	182
a. <i>Tayfun Cengiz</i> , B. No: 2013/8463, 18/9/2014.....	182
b. <i>Nigar Hürel ve diğerleri</i> , B. No: 2017/16800, 22/11/2022.....	184
c. <i>Hikmet Aslan</i> , B. No: 2014/11036, 16/6/2016.....	185
d. <i>Osman Bayat ve diğerleri</i> [GK], B. No: 2016/11319, 5/9/2024.....	186
2. GÖREVLENDİRME/NAKLEN ATAMA	188
a. <i>Abdulkadir Akgün</i> , B. No: 2015/19791, 20/3/2019	188
b. <i>İbrahim Çiçek</i> , B. No: 2015/19462, 26/12/2018	189
B. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	190
1. DİSİPLİN CEZASI.....	190
a. <i>Ahmet Parmaksız</i> [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019	190
b. <i>Veysel Kaplan</i> , B. No: 2015/13524, 26/9/2019.....	192
C. TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ DÜZENLEME HAKKI	193
1. <i>Yasin Agin ve diğerleri</i> [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021.....	193
2. <i>Mehmet Alanç ve diğerleri</i> [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021	195
3. <i>Gülfıdan Yıldırım</i> , B. No: 2014/12290, 19/7/2017.....	197
Ç. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	198
1. DİSİPLİN CEZASI.....	198
a. <i>Hasan Güngör</i> , B. No: 2013/6152, 24/2/2016.....	198
b. <i>Adem Talas</i> [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017	200
c. <i>M.A.B.</i> , B. No: 2015/288, 19/11/2020.....	201
ç. <i>İsmail Karaca</i> , B. No: 2017/26460, 21/4/2021	202
d. <i>Ayfer Altuntaş ve İkbāl Ünzile Gürsoy</i> , B. No: 2018/24874, 31/3/2022 ...	203
e. <i>Levent Tunçel</i> , B. No: 2017/34185, 16/3/2022	205
f. <i>Abdulcebbar Tekin ve diğerleri</i> , B. No: 2018/561, 14/4/2022	207
g. <i>Deniz Pelin Dinçer Akan ve diğerleri</i> , B. No: 2017/30653, 29/6/2022.....	208
ğ. <i>Hasan Mor</i> , B. No: 2019/20996, 25/5/2022	209
h. <i>Mehmet Emin Teyfur ve diğerleri</i> , B. No: 2015/18147, 3/11/2022.....	210
ı. <i>Sinan Akbulut</i> , B. No: 2019/1396, 2/11/2022.....	211
i. <i>Hatice Deniz Aktaş ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası</i> , B. No: 2019/18481, 23/11/2022	213

2. GÖREVLENDİRME/NAKLEN ATAMA	215
a. <i>Elif Güneysu</i> , B. No: 2017/31733, 7/10/2021	215
D. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İLE BAĞLANTILI ETKİLİ BAŞVURU HAKKI.....	217
1. <i>Hasan Mama ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası</i> , B. No: 2018/24209, 21/12/2022.....	217
XII. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ / Gülsüm Gizem GÜRSOY	219
A. <i>Ali Kuş</i> [GK], B. No: 2017/27822, 10/2/2022.....	220
B. <i>Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluşu Partisi</i> [GK], B. No: 2014/15220, 4/6/2015 ...	221
C. <i>Mesut Şahin</i> , B. No: 2021/44994, 21/5/2024.....	222
Ç. <i>İnci Çiğdem Ertan</i> , B. No: 2019/41440, 19/10/2023	224
D. <i>Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakis</i> , B. No: 2019/35842, 2/5/2023.....	225
E. <i>Efthymia Meentzlou ve diğerleri</i> , B. No: 2019/5202, 19/12/2023	226
F. <i>E.M.İ</i> , B. No: 2020/3061, 17/12/2024.....	228
XIII. SEÇME, SEÇİLME VE SİYASİ FAALİYETTE BULUNMA HAKKI / Kübra ÇİFTÇİ	231
A. <i>Ömer Faruk Gergerlioğlu</i> [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021	232
B. <i>Kadri Enis Berberoğlu (2)</i> [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020	235
C. <i>Kadri Enis Berberoğlu (3)</i> , [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021	238
Ç. <i>Ömer Faruk Eminağaoğlu</i> , B. No: 2015/7352, 26/9/2019.....	241
D. <i>Mustafa Hamarat</i> [GK], B. No: 2015/19496, 17/1/2019.....	243
E. <i>Büyük Birlik Partisi ve Saadet Partisi</i> [GK], B. No: 2014/8843, 10/12/2015	245
F. <i>Mansur Yavaş ve Cumhuriyet Halk Partisi</i> , B. No: 2014/5425, 23/7/2014	246
G. <i>Atila Sertel</i> [GK], B. No: 2015/6723, 14/7/2015	247
Ğ. <i>Lokman Ayva</i> , B. No: 2014/19301, 27/12/2017	248
XIV. SENDİKA HAKKI / Gülsüm Gizem GÜRSOY	249
A. <i>Hüseyin Ercan</i> , B. No: 2018/11352, 8/9/2021	250
B. <i>Birleşik Metal İşçileri Sendikası</i> , B. No: 2015/14862, 9/5/2018.....	251
C. <i>Abdulahap Can ve diğerleri</i> , B. No: 2014/3793, 8/11/2017	252
Ç. <i>Anıl Pınar ve Ömer Bilge</i> , B. No: 2014/15627, 5/10/2017	253
D. <i>Muharrem Çimen</i> [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023.....	254
E. <i>Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası</i> [GK], B. No: 2020/34550, 15/2/2024.....	255
F. <i>Abdullah Şahin ve Diğerleri</i> [GK], B. No: 2021/5841, 28/3/2024.....	256
G. <i>Yakup Tekin</i> [GK], B. No: 2019/19836, 28/3/2024	258
H. <i>Emekliler Sendikası</i> , B. No: 2022/2677, 4/2/2025	259

XV. ŞEREF VE İTİBAR HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ / Ekin ÇANKAL	261
A. SIRADAN KİŞİLERE HAKARET.....	262
1. <i>Nilgün Halloran</i> , B. No: 2012/1184, 16/7/2014.....	262
B. KAMU GÖREVLİLERİNE HAKARET.....	264
1. <i>İlhan Cihaner (2)</i> , B. No: 2013/5574, 30/6/2014	264
C. SİYASETÇİLERE HAKARET	266
1. <i>Bekir Coşkun</i> [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015	266
2. <i>Tansel Çölaşan</i> , B. No: 2014/6128, 7/7/2015	268
3. <i>Ergün Poyraz (2)</i> [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015	270
4. <i>Deniz Karadeniz ve diğerleri</i> [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020.....	272
5. <i>Önder Balıkçı</i> , B. No: 2014/6009, 15/2/2017	274
6. <i>Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2)</i> [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019	276
7. <i>Orhan Pala</i> , B. No: 2014/2983, 15/2/2017	278
Ç. DİNİ DEĞERLERE HAKARET	279
1. <i>Mehmet Emre Döker</i> , B. No: 2015/486, 19/9/2018.....	279
D. BASIN ORGANLARINDA YER ALAN HABER VE YORUMLAR NEDENİYLE HAKARET	281
1. <i>Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve Cumhuriyet Vakfı</i> , B. No: 2014/11876, 27/12/2017	281
2. <i>Çetin Doğan (2)</i> [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019.....	283
E. İNTERNET ORTAMINDA ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI / Derya ATAKUL...	285
1. <i>Mustafa Tepeli</i> [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017	285
F. TANINMIŞ KİŞİLERE HAKARET	287
1. <i>Seray Şahiner Özkan</i> , B. No: 2016/6439, 9/6/2021.....	287
G. BASIN MENSUPLARI ARASINDA HAKARET	289
1. <i>Hüseyin Kocabıyık</i> , B. No: 2020/15593, 22/11/2022.....	289
Ğ. SİYASETÇİLER ARASINDA HAKARET.....	291
1. <i>Nihat Zeybekci</i> , B. No: 2015/5633, 8/5/2019	291
2. <i>Mustafa Hidayet Vahapoğlu</i> , B. No: 2019/19608, 22/2/2022	292
H. İDDİA VE SAVUNMA BAĞLAMINDA HAKARET	294
1. <i>Şeyma Fenercioglu</i> , B. No: 2015/12747, 7/11/2019.....	294
2. <i>Bayram Akın</i> , B. No: 2015/19278, 7/3/2019	296
3. <i>Kenan Gül</i> , B. No: 2015/17892, 19/2/2019	299

4. Kenan Gül (2), B. No: 2018/24311, 15/6/2021	300
5. Keleş Öztürk, B. No: 2014/15001, 27/12/2017	302
I. NEFRET SÖYLEMİ	303
1. Fetullah Gülen [GK], B. No: 2014/12225, 14/7/2015	303
2. Mehmet Aytaç, B. No: 2017/26514, 11/2/2021	305
XVI. TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ DÜZENLEME / Hasan HÜZMELİ	307
A. Şerafettin Can Atalay, B. No: 2021/9387, 19/1/2023	308
B. Figen Yüksekdağ Şenoğlu (5), B. No: 2017/24556, 14/9/2022	310
C. Cihan Tüzün ve diğerleri, B. No: 2019/13258, 10/11/2022	312
Ç. Selma Elma, B. No: 2017/24902, 4/7/2019	313
D. Adnan Vural ve diğerleri [GK], B. No: 2017/36237, 10/3/2022	315
E. İlhan Yiğit, B. No: 2016/7532, 29/12/2021	317
F. Ali Hizmetçi ve diğerleri, B. No: 2017/18232, 7/9/2021	319
G. Ezilenlerin Sosyalist Partisi, B. No: 2017/39239, 2/11/2022	321
Ğ. Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, B. No: 2014/17391, 19/4/2018	323
H. Nursel Tanrıverdi, B. No: 2020/26374, 4/7/2022	325
XVII. AFİŞ ASMA, PANKART VEYA FLAMA TAŞIMA / Kamber Ozan TUTAL	327
A. Cebrail Padak, B. No: 2019/41543, 15/6/2022	329
B. Halil Devrim Ulaş ve diğerleri, B. No: 2015/12590, 6/3/2019	330
C. İbrahim Hallaç, B. No: 2016/9009, 7/11/2019	331
Ç. Sevinç Hocaogulları, B. No: 2015/271, 15/11/2018	333
D. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017	335
E. Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018	337
F. Filiz Kerestecioğlu Demir (4), B. No: 2019/9346, 16/11/2022	339
G. Selahattin Demirtaş (9), B. No: 2017/28948, 15/6/2021	341
XVIII. BİLGİ EDİNME HAKKI / Derya ATAKUL	343
A. Yaman Akdeniz (2) [GK], B. No: 2016/6815, 15/2/2023	344
B. C.S. [GK], B. No: 2019/10171, 4/7/2024	346
XIX. ASKERİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ / Ekin ÇANKAL	347
A. Engin Kabadaş, B. No: 2014/18587, 6/7/2017	348

I. GİRİŞ

Nitelikli haklar olarak genel bir başlık altında belirtilen ifade hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, din ve vicdan hürriyeti, örgütlenme hürriyeti, sendika hakkı, eğitim hakkı ile seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı hiç şüphesiz demokratik toplumda vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlerdir. Zira bu hak ve hürriyetler bir yandan toplumda çok sesliliği temin ederek özgür düşüncenin ve bunun ifade edilmesinin önünü açarken bir yandan da birlikte uyum içinde yaşama kültürünü garanti altına almaktadır. Diğer bir ifadeyle düşüncelerin bireysel ya da kolektif şekilde özgür bir ortamda dile getirilemediği yahut dinî veya vicdani inançlar ile bunların gereklerine saygı duyulmadığı bir düzende doğruya, gerçeğe ulaşılmasından bahsedilemeyecektir. Nitekim bu durum “Barika-i hakikat müsademe-i efkârdan doğar.” şeklindeki veciz ifadede kendini bulmuştur.

Anılan bu önemine binaen nitelikli haklar hem uluslararası sözleşmelerde hem de Anayasa’da güvence altına alınmıştır. Anayasa’nın 25 ila 32. maddeleri arasında ifade ve basın hürriyeti, 34. maddesinde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkı, 24. maddesinde din ve vicdan hürriyeti, 33. maddesinde örgütlenme hürriyeti, 51 ila 54. maddelerinde sendika hakkı, 42. maddesinde eğitim hakkı, 67. maddesinde ise seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı düzenlenmiştir. Uluslararası düzeyde ise Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 18, 19, 21, 22 ve 25. maddelerinde, benzer şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 9, 10, 11. maddeleri ile ek 1 No.lu protokolün 2 ve 3. maddelerinde nitelikli hakların güvenceye bağlandığı görülmektedir.

Özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ve bu Sözleşme’nin uygulayıcısı konumunda olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin zorunlu yargı yetkisinin ülkemiz tarafından kabul edilmesiyle yaklaşık 35 yıl önce uluslararası düzeyde işlemeye başlayan bireysel başvuru yolu, 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle ulusal boyuta da taşınmış ve bu doğrultuda 23/9/2012 tarihinden itibaren Anayasa Mahkemesi bu alanda önemli kararlar vererek içtihadi bir birikim oluşturmuştur. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda nitelikli haklar alanında oluşturduğu içtihadın ortaya konulabilmesi ve bunun takip edilebilmesi açısından yol gösterici niteliğe sahip olabilecek basılı bir esere ihtiyaç olduğu gerçeğinden hareketle elinizdeki kitap hazırlanmıştır.

Çalışmada Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru davalarında nitelikli haklar alanında verdiği kararlardan söz konusu içtihadı birikimi ana hatlarıyla yansıtmada faydalı olduğu düşünülen bazı kararların özetlerine yer verilmektedir. Bu sayede Anayasa Mahkemesinin nitelikli haklar alanındaki Anayasa'yı yorumu ve genel yaklaşımı, verilen kararlar üzerinden anlatılmakta, başta insan hakları alanında çalışanlar olmak üzere birçok kişi ve kuruma fayda sağlayacağı umulmaktadır. Karar özetlerini hazırlayan kişilerin alanında uzman, kararların yazımı safahatında da bizzat bulunan Anayasa Mahkemesi raportörleri olmasının ise içtihadın aktarımındaki isabet kalitesi ile çalışmanın akademik alandaki muhataplarına sunacağı katkı yönlerinden ayrı bir önem taşıdığı düşünülmektedir.

Toplam on dokuz başlık altında organize edilen karar özetleri, temel hak ve hürriyet alanlarına göre bir belirlemeden ziyade tematik bir başlıklandırma usulüyle okuyucunun dikkatine sunulmuştur. Bu tercihteki amacın ise nitelikli haklar alanında kalan herhangi bir konu hakkında -hangi temel hak veya hürriyete ilişkin olduğuna bakılmaksızın- Anayasa Mahkemesi içtihadının ne olduğunun bütüncül bir şekilde aktarılabilmesi kaygısına dayandığı belirtilmelidir.

Bu doğrultuda, çalışmanın ikinci bölümünde bilim ve sanat hürriyetine ilişkin bireysel başvuru karar özetlerine yer verilmiştir. Bu kısımda, idari bir kararla yayının engellenmesi ya da sanat eserinin tahrip edilmesi, başvurularda disiplin cezası yahut adli ceza verilmesi gibi çeşitli müdahale biçimlerinde bilim ve sanat hürriyeti konusundaki Anayasa Mahkemesi içtihadı aktarılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde koruma tedbirlerinin amacı, başvurucuya getirdiği külfet ve hukuki dayanakları incelenerek adli kontrol tedbirinin ifade özgürlüğünü ihlal edip etmediğinin değerlendirildiği Anayasa Mahkemesi karar özetine yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ceza infaz kurumundan yapılan başvurulara ilişkin kararlara değinilmiş, bu kararlarda nitelikli haklar konusundaki Anayasa Mahkemesi içtihadı anlatılırken ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu kapsamında kalan bazı kısıtlılıkların anayasal yorumda ne şekilde dikkate alındığı sistematik şekilde okuyucuya verilmeye çalışılmıştır. Bu bölüm altındaki alt başlıklar ise mahpuslara verilen disiplin cezaları, süreli veya süresiz yayınlara erişim, televizyon veya radyo yahut internet ve bilgisayara erişim, eğitim hakkına yönelik kısıtlamalar, din ve vicdan hürriyetine ilişkin müdahaleler, mahpusların ceza infaz kurumu dışına gönderdiği belgelerdeki kısıtlamalar ile bunların dışındaki diğer müdahaleler şeklinde belirlenmiştir.

Beşinci bölümde terörle bağlantı suçları nedeniyle yapılan yargılamalar kapsamında verilen cezaların nitelikli haklar üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Bu bölüm altındaki alt başlıklar ise terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, terör örgütüne üye olma, terör örgütüne yardım ve terör örgütü propagandası yapma suçları şeklindedir ve bu suçlar nedeniyle verilen adli cezaların ifade ve basın hürriyeti,

toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, örgütlenme hürriyeti, sendika hakkı ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı bakımından değerlendirmesini içeren Anayasa Mahkemesi içtihadı ele alınmıştır.

Altıncı bölümde din ve vicdan hürriyeti kapsamında; dinini açığa vurma hakkı, ebeveynin eğitim ve öğretimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkı, dinî toplulukların örgütlenme özgürlüğü konularında verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının özetlerine yer verilmiştir.

Yedinci bölümde eğitim hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadına değinilmiştir. Bu kapsamda; üniversite öğrencisine verilen disiplin cezası, doktora eğitimi için aranan yabancı dil sınav puanının -soyut iddialar kapsamında- şüpheli olduğu gerekçeyle uzun bir aradan sonra eş değer sınav yapılmak istenmesi, yüksek lisans eğitiminin başarıyla tamamlanmasından sonra giriş sınavının -başvurucudan kaynaklanmayan bir nedenle- iptal edilmiş olması nedeniyle diploma verilmemesi, yükseköğretimden çıkarma disiplin cezasının hukuka aykırılığının yargı kararıyla tespit edilmiş olmasına karşın bu konudaki kişisel zararın giderilmemesi, bir ceza soruşturması kapsamında el konulan bilgisayardaki doktora tezi çalışmasının 5 yıl boyunca sahibine verilmemesi ve Yükseköğretim Kurumunun yabancı üniversite diplomalarına denklik verme yetkisi şeklindeki eğitim hakkına yapılan müdahaleler karar özetlerinin konusunu oluşturmaktadır.

Sekizinci bölümde basın yayın organlarına yapılan müdahalelere ilişkin verilen Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilmiştir. Örneğin Basın İlan Kurumunun gazetelerin resmî ilan ve reklamlarının kesilmesi konusundaki kararlar, bazı meslekler yönünden reklam yasağının bulunması, bilinir hâle gelen bir bilgi hakkında haber yapılması, karasal yayın ihalesinin ilgili idari makam tarafından yapılmamış olması gibi basını yakından ilgilendiren konulardaki kararların özetlerini bu bölümde bulmak mümkündür.

Dokuzuncu bölümde internete erişimin engellenmesi müdahalesi içeren başvurulara ilişkin verilen kararların özetleri yer almaktadır. Burada özellikle 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesinden kaynaklanan yapısal sorun nedeniyle ifade ve basın hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği tespitini içeren karara dikkat çekilmelidir. Anayasa Mahkemesi bu kararda ifade ve basın hürriyetinin doğrudan Kanun'dan kaynaklanan bir yapısal sorun nedeniyle ihlal edildiğini tespit etmiş ve pilot karar usulünü işleterek bu konuda gerekli yasal düzenlemenin yapılabilmesi için yasama organına çağrıda bulunmuştur.

Onuncu bölümde çeşitli platformlarda dile getirilen düşünce açıklamaları nedeniyle iş akdinin feshedilmesine ilişkin bireysel başvuru kararları ele alınmıştır. Bu bölümde; ifade hürriyeti ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulması, iş akdinin sona erdirilmesinin en son seçenek olması ilkesi, işverenin ifade hürriyetinin kullanımı nedeniyle şüphe feshini kullanması, ifade hürriyeti ile işverene sadakat yük-

kümlülüğü arasındaki ilişki ile sadakat yükümlülüğünün kapsamı konularında önemli anayasal değerlendirmeler içeren kararların özetlerine yer verilmiştir.

On birinci bölümde kamu görevlisinin ifade hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, örgütlenme hürriyeti ile sendika hakkı konularında verilen bireysel başvuru kararlarının özetlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda özellikle kamu görevlilerinin devlete sadakat ödevi ile anılan temel hak ve hürriyetlerin kullanımı arasındaki dengelemenin nasıl yapılması gerektiğine dair önemli anayasal değerlendirmeler içeren kararların seçildiği ifade edilmelidir.

On ikinci bölümde örgütlenme hürriyeti kapsamında verilen bazı kararların özetlerine değinilmiştir. Bu kararlarda memurların siyasi partiye üye olmaları, siyasi partilerin yükümlülüklerini yerine getirmedikleri için idari yaptırıma maruz kalmaları meseleleri ele alınmıştır.

On üçüncü bölümde seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadı aktarılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde öncelikle milletvekillerinin dokunulmazlık hakkının anlamı, nedeni ve kapsamı hakkında önemli anayasal belirlemeler içeren karar özetleri bulunduğu belirtilmelidir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği ihlal kararlarının icrası konusunda ilkesel nitelikte sayılabilecek bir karar da burada yer almaktadır. Yine milletvekili seçilmek amacıyla kamu görevinden istifa edenlerin seçilemedikten sonra göreve dönme taleplerinin reddedilmesinin seçilme hakkı kapsamında değerlendirildiği bazı kararların özetlerini de bu bölümde bulmak mümkündür. Siyasi partilerin hazine yardımıyla faydalanmaları için asgari bir oy oranına sahip olmalarının aranması, yerel seçimler kapsamında dile getirilen şikâyetler, kamu görevinden istifa edilmemesi nedeniyle milletvekili adaylığının iptali, görme engelli olan başvurusunun serbest, bireysel ve gizli oy kullanmasına imkân veren düzenlemeler olmaması şeklindeki farklı konulara ilişkin karar özetlerine de bu başlık altında yer verilmiştir.

On dördüncü bölümde sendika hakkı kapsamında Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ilkesel nitelikteki bazı kararların özetleri yer almaktadır. Sendikanın aldığı grev kararının kamu makamlarınca ertelenmesi, sendikal faaliyet kapsamındaki eylemlerin yaptırıma maruz kalması, sendikal nedenle iş akdinin feshedildiği iddialarının yargısal denetimi gibi konularda önemli anayasal değerlendirmeler içeren Anayasa Mahkemesi içtihadı bu bölümde derlenmiştir.

On beşinci bölümde şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı ile ifade hürriyeti arasında dengelemenin nasıl yapılacağına ilişkin ilkesel belirlemeler içeren birçok karar bulunmaktadır. Burada ifadeyi kullanan ve ifadenin muhatabının kim olduğu bağlamında farklı alt başlıklara yer verilmiş, bu suretle birçok farklı durumda anılan dengelemenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin içtihadın doğru aktarılması hedeflenmiştir. Buna göre şeref ve itibara yönelik olan ifadenin sıradan kişilere, kamu görevlilerine, siyasetçilere, basın mensuplarına, tanınmış kişilere yönelik olarak kullanılması durum-

larını örnekleyen kararlar seçilmiştir. Ayrıca ifadenin basın organlarında yer alması (haber niteliği bulunması) ya da iddia ve savunma kapsamında dile getirilmesi gibi özellikler arz eden hâllere ilişkin de söz konusu dengelemeyi ortaya koyan uygun kararlara yer verilmiştir. Son olarak bu bölümde nefret söylemi veya şiddete çağrı konusunda belirlenimin nasıl yapıldığını anlatan iki karara daha yer verildiği belirtilmelidir.

On altıncı bölümde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin genel içtihadın anlatılmasına hizmet eden bireysel başvuru kararlarının özetleri bulunmaktadır. Bu hakkın kullanımına ilişkin olarak uygulamada sıkça karşılaşılan; toplantının kamu makamlarına önceden bildirilmesi yükümlülüğü, toplantı yerinin seçimi, hakkın kullanımının izne bağlanması veya geçici olarak yasaklanması, toplantının barışçıl niteliğinin önemi, kamu düzenine ilişkin gerçek ve yakın bir tehlikenin olduğu bir dönemde yapılmak istenen toplantıya izin verilmemesi, toplantının kamu düzenini belli bir düzeye kadar bozmasına idari makamların göstereceği tahammül gibi konularda Anayasa Mahkemesi içtihadına bu bölümde yer verilmiştir.

On yedinci bölümde, afiş asma şeklinde kullanılan ifade hürriyetine yapılan müdahaleler ele alınmıştır. Çevrenin korunması, görüntü kirliliğinin önlenmesi ve kamu düzeninin temini gibi meşru amaçlar doğrultusunda afiş asma eylemlerinin nasıl sınırlandırılabileceğine ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadını bu bölümde bulmak mümkündür.

On sekizinci bölümde bilgi edinme talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğüne etkisi değerlendirilerek kamu otoritelerinin bilgi verme yükümlülüğü, talep edilen bilginin niteliği ve ifade özgürlüğüyle ilişkisinin ele alındığı Anayasa Mahkemesi karar özetine yer verilmiştir.

Son olarak on dokuzuncu bölümde ise askerî personelin siyasi propaganda yapması ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilerek ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli ve ölçülü olup olmadığının incelendiği Anayasa Mahkemesi karar özeti mevcuttur.

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda nitelikli haklar alanında birçok farklı konuda verdiği kararları arasından seçilerek özetlenen ve belli bir sistematik içinde okuyucunun takdirine sunulan bu eserin Mahkemenin genel yaklaşımını ve içtihadı birikimini yansıtmada başarılı olması, başta insan hakları alanında çalışan kişi ve kurumlar olmak üzere genel bir fayda üretmesi temennisiyle çalışmaya katkı sunan, bu eserin ortaya çıkması için emek sarf eden herkese, tüm meslektaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

II. BİLİM VE SANAT ÖZGÜRLÜĞÜ

Şeyda Nur ÜN

A. Mutia Canan Karatay (2), B. No: 2018/6707, 31/3/2022

Bilimsel bir alanda yapılan açıklamaların toplum için oluşturduğu tehdit somut olarak ortaya konulmadan kişinin cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Tıbbi açıklamalar, meslekten alıkoyma, akademik özgürlük, halk sağlığı

Gebelik şekeri konusunda çeşitli tarihlerde televizyon programlarında yaptığı açıklamaları nedeniyle hakkında disiplin soruşturması başlatılan başvurucuya 15 gün geçici olarak meslekten alıkoyma cezası verilmiştir. Kararın iptali istemiyle açılan dava, tıp alanında kişilerin sağlığı için tehlikeli olabilecek yanlış bilgilerin hekim sorumluluğuna uygun olmayacak şekil ve yöntemlerle yayıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Esas itibarıyla mahkeme kararlarında başvurucunun açıklamalarının anne ve çocuk sağlığı için oluşturduğu tehdidin somut olarak ortaya konulduğunu kabul etmek mümkün değildir. Gerçekten de başvurucunun toplum ile paylaştığı bilginin kasıtlı ve doğrulanabilir şekilde yanlış veya yanıltıcı olduğu denetlemeye imkân verecek bir biçimde gösterilmemiştir. İfade edilen görüş ile varsayılan tehdit arasındaki yakın ve doğrudan bağlantı da tereddüde yol açmayacak şekilde ortaya konulamamıştır. Bu kapsamda mahkeme kararlarının başvuruya konu ifadelerin ortaya konulan bağlamlarda ayrıntılı şekilde incelenmesine özen gösterildiğinin düşünülmesini sağlayacak herhangi bir unsur içerdiği de tespit edilememiştir.

Sonuç olarak somut olayın koşulları altında başvurucu hakkında geçici olarak meslekten alıkoyma gibi ağır bir disiplin cezası verilmesi ile **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 49. “Esas itibarıyla derece mahkemelerinin kararlarında başvurucunun açıklamalarının anne ve çocuk sağlığı için oluşturduğu tehdit somut olarak ortaya konulmamıştır. Mahkeme kararlarının başvuruya konu ifadelerin yukarıda anlatılan bağlamlarda ayrıntılı şekilde incelenmesine özen gösterildiğinin düşünülmesini sağlayacak herhangi bir unsur içerdiği de tespit edilememiştir. Başvurunun bütün koşulları gözönünde tutulduğunda başvurucu hakkında on beş gün süreyle geçici olarak meslekten men gibi ağır bir disiplin cezası verilmesi ile Anayasa'nın 26. maddesinde koruma altında olan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin daha ağır basan bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği gibi orantılı da olmadığı sonucuna varılmıştır.”

B. İrfan Sancı (2), B. No: 2018/5652, 30/3/2022

Sanatsal ve edebi nitelikteki eserlerin yayımlanmasının hürriyeti bağlayıcı ceza tehdidine konu olması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Müstehcen yayın, çocukların korunması, sanatsal ifade özgürlüğü

Başvurucu, yayımladığı bir kitap nedeniyle yargılanmış ve söz konusu kitabın edebi bir eser olduğu ve kitapta çocukların kullanılmadığı gerekçesiyle hakkında beraat kararı verilmiştir. Temyiz üzerine verilen bozma kararında, kitabın sanatsal ve edebi değerden uzak, toplumun ar ve haya duygularını incitici olduğu, anılan kitapta çocukların

§ 68. “Sanatsal veya edebî eserlerin metodolojik ve mantıksal temeller ortaya konmadan incelenmesi, Anayasa’nın 13. ve 26. maddelerinde yer alan ilkelere uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirilmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olur. Sanatsal ve edebî eserler ‘başkarakterin utanılacak işleri sıklıkla yapan biri olduğu’, ‘kitabın okuyucuyu rahatsız edecek hatta tiksindirecek tarzda yazıldığı’, ‘toplumun ar ve haya duygularına aykırı olduğu’ eserlerdeki ifadelerin ‘hiçbir sanatsal veya edebi anlamı bulunmayan basit, sıradan ve bayağı olduğu’ gibi tamamen kişisel bir zevk ve ahlak anlayışından hareket ederek değerlendirilemez. Ahlakın mahiyeti konusundaki görüşler yalnızca zamana ve mekâna göre değişmez; ayrıca kültürel, dinî ve felsefî görüşlerin farklılaşmasına bağlı olarak da çeşitlenir. Mahkemelerin bu konudaki değerlendirmelerini, toplumu oluşturan kültürel, dinî ya da felsefî toplulukların farklılıklarını gözönünde tutarak yapmaları gerekir.”

kullanıldığı belirtilmiştir. Yeniden yapılan yargılama sonucunda başvuru hakkındaki kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiştir.

Somut olayda başvuruya konu kitaptaki ifadeler, bağlamlarından kopararak incelenmiş; kitabın kurgusal bir roman olduğu, özgün bir tarzının bulunduğu gözetilmemiştir. Bu noktada eserin sanatsal ve edebî niteliği belirlendikten sonra mahkemelerce yapılması gereken değerlendirme, çocukların korunması için bir tedbir alınmasının gerekip gerekmediğine ve alınan tedbirin uygun olup olmadığına yönelik olmalıdır. Buna karşın mahkemeler çocukların korunmasına ilişkin meseleye hiç eğilmemiştir. Başvurucunun Avrupa edebiyatı mirasında yer alan bir eseri Türkçe olarak yayımlaması nedeniyle on yıla kadar hürriyeti bağlayıcı bir ceza tehdidi ile karşı karşıya bırakılması demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşılamadığı gibi orantılı da değildir.

Sonuç olarak başvuru hakkındaki bir kitap nedeniyle hürriyeti bağlayıcı bir ceza tehdidi altında bırakılması ile **Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

C. Nejla Demirci, B. No: 2019/25823, 30/3/2022

İfade özgürlüğü ile kamu düzeninin korunması amacı arasında denge kurulmadan bir sanatsal eserin üretimine izin verilmemesi ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Belgesel film, sanatsal ifade özgürlüğü, çekim izni verilmemesi

Belgesel sinemacı olan başvuru, kamu görevinden çıkarılan kişilerin yaşadıkları sorunları dile getirmek amacıyla belgesel bir film çekmek istemiştir. Bu amaçla başvuru, öncelikle izin verilmesi amacıyla, akabinde de film çekimine kolluğun fiilî müdahalede bulunması nedeniyle kaymakamlığa başvurmuştur. Kaymakamlık, il genelinde yapılacak etkinliklerin izne tabi tutulduğunu ve belirtilen tarihte filme konu kişilerin belediye meydanında görüntülenmesinin uygun bulunmadığını başvurucuya bildirmiştir. Söz konusu karara karşı açılan dava, anılan filmde terör örgütü propagandası yapıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Somut olayda söz konusu filmde yer alan şahsın eylemleriyle herhangi bir terör örgütünü övdüğü, şiddeti haklılaştırdığı, meşru gösterdiği ve şiddete teşvik ettiği idare ve mahkemelerce ileri sürülmemiştir. Devletin sanatsal ifade özgürlüğüne sınırlı müdahaleyi gerçekleştirirken çok çeşitli enstrümanlara sahip olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu kapsamda çekim izninin iptali, eserin tamamlanmasının ardından bir inceleme ve sınıflandırmaya tabi tutulması, yapılacak inceleme ve sınıflandırma sonucuna göre bir değerlendirme yapılması mümkünken eserin üretilmesi, çekim izninin verilmemesi suretiyle doğrudan engellenmiştir. Bu kapsamda başvurunun ifade özgürlüğü ile kamu düzeninin korunması amacı arasında denge kurulmamış ve başvuruya konu müdahalenin zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik ve istisnai nitelikte olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konamamıştır.

Açıklanan gerekçelerle **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 73. "Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru incelemesinde bireylerin anayasal hakları ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin dava konusu olguları değerlendirmesine ve hukuku yorumlamasına müdahalede bulunmaz. Ne var ki somut olayda idare ve ilk derece mahkemesi, başvurunun ifade özgürlüğü ile kamu düzeninin korunması amacı arasında bir denge kurmaya çalışmamış; başvurunun ifade özgürlüğü karşısında kamu düzeni ve anayasal ilkelere uyma yükümlülüğünün yerine getirilmesindeki üstün yararı gösterememiştir. İdare ve ilk derece mahkemesince sadece bir kesitten yola çıkılarak eserin üretilmesi önlenmiştir. Derece mahkemeleri başvuruya konu çekilmek istenen eseri bağlamından ve bütünlüğünden kopararak ele almış, başvuruya konu müdahalenin zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik ve istisnai nitelikte olduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya koyamamıştır."

Ç. Mehmet Aksoy, B. No: 2014/5433, 11/7/2019

Kamu gücü kullanan organların bir sanat eserinin korunması noktasında gerekli hassasiyeti göstermemesi ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Heykel, sanatsal ifade özgürlüğü, yıkım

Heykel sanatçısı olan başvuru, Belediye ile yapmış olduğu sözleşmeye dayalı olarak Koruma Kurulunun onayıyla başvuruya konu anıt heykeli (Kars'ta) yapmıştır. Heykelin yapımından sonra Kurul "yeni bulgular" elde edilmesi gerekçesiyle heykelin bulunduğu alandaki yapıların yıktırılmasına karar vermiş, Belediye Meclisi de yıkım kararı almıştır. Başvuru yürütmeyi durdurma kararı aldırılmış, bu kararının kaldırılmasının ardından Belediye yıkım sürecini başlatmıştır. Başvurucunun iptal talebi reddedilmiş, karar Danıştay tarafından onanmıştır.

Heykelin yapılmasına, hukuki statüsüne ve yıkılmasına ilişkin tartışmaların kamu kurumları arasında meydana geldiği göz önüne alındığında devleti oluşturan kurumların uyum içinde çalışamamaları bireylerin hak ve özgürlüklerine müdahalenin gerekçesi olarak ileri sürülemez. Somut olayda heykel yıktırılmadan taşınmazdaki kültür varlıklarının korunmasının mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi, sanat eseri tahrip edilmeden başka yere taşınmasının mümkün olup olmadığının araştırılması, eserin

§ 86. "Somut olayda mesele heykelin yıktırılması olduğundan en azından heykelin taşınmazda bulunan kültür varlıklarına hangi surette zarar verdiğinin ve heykel yıktırılmadan taşınmazdaki kültür varlıklarının korunmasının mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekirdi. Sanat eseri tahrip edilmeden başka yere nakledilmesinin mümkün olup olmadığı araştırılabilir, sanat eserinin sahibi olan başvuru ile ortak bir çözümün bulunması için müzakere yapılabilir, başvuru ile idarenin talepleri telif edilmeye çalışılabilirdi. Heykelin yıktırılması sürecinde alınan idari kararlarda da mahkeme kararlarında da bu hususların tartışılmamış olması devletin sanat eserinin korunmasına ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediklerini göstermektedir."

sahibi olan başvuru ile ortak bir çözüm bulunması için müzakere yapılması gibi hususlar göz önüne alınmamıştır. Heykelin yıktırılması sürecinde alınan idari ve yargısal kararlarda da bu hususların tartışılmamış olması devletin sanat eserinin korunmasına ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediklerini göstermektedir. Söz konusu heykelin diğer ifade türlerine göre daha fazla koruma görmesi gerekirken yıktırılmasının demokratik bir toplumda gerekli ve son çare olduğu ortaya konulamamıştır.

Sonuç olarak kamu gücünü kullanan organların bir sanat eserinin ve dolayısıyla Anayasa tarafından koruma altına alınmış olan sanatsal ifade özgürlüğünün korunması noktasında gereken hassasiyeti göstermemesi nedeniyle **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

D. Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy, B. No: 2015/8147, 8/5/2019

Bir sinema filminin bağlamından ve ifadelerin bütününden kopartılarak ele alınmak suretiyle tamamen yasaklanması demokratik bir toplumda gerekli olmayıp ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Sinema filmi, sanatsal ifade özgürlüğü, tescil talebinin reddi

Başvurucular “Adressiz Sorgular” isimli eserin sinema filmi olarak kaydı ve tescili talebiyle Bakanlığa başvurmuş ancak “Eserin, kamu düzenine ve Anayasa’daki diğer ilkelere uymadığı ve insan onuru ile bağdaşmadığı” gerekçesiyle ret yanıtı almıştır. Kararın iptali istemiyle açılan dava, filmin ticari dolaşıma ve gösterime sunulmasının uygun bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Başvuruya konu eserde, yönetmenin bakış açısıyla “Kürt sorunu” bağlamında, sık sık “gerilla”, “özgürlük savaşçıları” gibi terör örgütü üyelerine sempati duyulduğu izlenimi uyandıran ifadeler ve işkence sahnelerine yer verildiği görülmüştür. Ancak eser bir bütün olarak değerlendirildiğinde; herhangi bir terör örgütünü öven, şiddeti romantikleştiren, meşru gösteren, şiddete teşvik eden ve bir unsurun olmadığı, terör sorununa farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışıldığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda eserin kayıt ve tescil talebinin reddedilmek suretiyle tamamen yasaklanması ön sansür şeklinde yapılan en ağır müdahaledir. Kamusal otoritelerin eserin içeriğini sakıncalı bulmaları durumunda, bir sınıflandırma yaparak +18 yaş sınırı koyma, aile ile izlenme ya da kimi sahnelerin senaryodan çıkartılması şeklinde daha sınırlı müdahale yetkisi olmasına rağmen eser tümünden yasaklanmıştır. Mahkemeler, başvuruçuların ifade özgürlüğü karşısında kamu düzeni ve anayasal ilkelere ilişkin üstün yararı gösterememiş, eseri bir bütün olarak değerlendirmemiş, anlatım tarzını, kullanılan ifade ve sahneleri tartışmamıştır.

Sonuç olarak eserin bağlamından ve ifadelerin bütünlüğünden kopartılarak ele alınması suretiyle ortaya konan gerekçenin ilgili ve yeterli olmadığı göz önüne alındığında Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 61. “Sonuç olarak ilk derece mahkemesi, başvuruçuların ifade özgürlüğü karşısında kamu düzeni ve anayasal ilkelere uyma yükümlülüklerinin yerine getirilmesindeki üstün yararı gösterebilmiş değildir. İlk derece mahkemesince başvuruya konu eser bir bütün olarak değerlendirilmemiş; eserin anlatım tarzı, eserde kullanılan ifadeler ve sahneler tartışılmamıştır. Başvuruya konu eserin bağlamından ve ifadelerin bütünlüğünden kopartılarak ele alınması suretiyle ortaya konan gerekçenin ilgili ve yeterli kabul edilmesi mümkün değildir. Ayrıca yukarıdaki hususlar dikkate alındığında eserle ilgili sınıflandırma yapılması tartışılmadan tamamen yasaklanmasının demokratik toplumda gerekli olduğu da değerlendirilmemiştir.”

III. KORUMA TEDBİRLERİ İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE MÜDAHALE

Şeyda Nur ÜN

A. Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019

Bir ceza soruşturmasında adli kontrol tedbiri uygulanması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Koruma tedbirleri, adli kontrol, külfet

Başvurucu, Ankara Tren Garı binası önünde meydana gelen patlama olayını protesto etmek amacıyla Gaziantep'te düzenlenen bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmıştır. Başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan başlatılan bir soruşturma kapsamında adli kontrol kararı verilmiştir. Başvurucunun karara itirazı Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiştir.

Yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlandırılmasını sağlayacak alternatif yollar bulunup bulunmadığı dikkate alınmalıdır. Koruma tedbiriyle ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamalıdır. Koruma tedbiri nedeniyle uğranılan zararın kaçınılmaz olandan ağır olup olmadığı belirlenmelidir. Koruma tedbiri öngörülebilir ve kesin bir hukuki düzenlemeye dayanmalı ve kural olarak ancak hakkında suç işlediği şüphesi bulunan kişiler aleyhine uygulanmalıdır. Somut olayda koruma tedbirine başvuru duruşmalara gelmesini ve yargılamanın bir an önce bitirilmesini sağlamak amacıyla başvurulduğu anlaşılmaktadır. Tedbir kararı verilmeden önce başvuru usule ilişkin güvencelerden yararlanmıştır. Bundan başka başvuru, hakkında adli kontrol kararı verilmesinden yirmi yedi gün sonra bi-

§ 52. “Bundan başka somut olayda başvuru hakkında adli kontrol kararı verilmesinden yirmi yedi gün sonra bireysel başvuruda bulunulmuştur. Başvuru sonraki gelişmeler hakkında bilgi vermemiştir. Adli kontrol tedbirinin süresi ve yalnızca haftada bir gün imza verilecek olması gözetildiğinde yargılamanın süratle gerçekleştirilmesi ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını temin etmek amacıyla başvurucuya olağan dışı ve aşırı bir külfet yüklenmediği gibi koruma tedbiri nedeniyle başvuru uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olduğu sonucuna da varılamamıştır.”

reysel başvuruda bulunmuştur. Adli kontrol tedbirinin süresi ve yalnızca haftada bir gün imza verilecek olması gözetildiğinde yargılamanın süratle gerçekleştirilmesi ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını temin etmek amacıyla başvurucuya olağan dışı ve aşırı bir külfet yüklenmemiştir. Koruma tedbiri nedeniyle başvuru uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olduğu da değerlendirilmemiştir.

Sonuç olarak başvuru katlanması gereken külfetin ağırlığı ile birlikte değerlendirildiğinde derece mahkemelerinin gerekçelerinin konuyla ilgili ve yeterli olduğu anlaşılmakla **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası kabul edilemez bulunmuştur.**

**IV. CEZA İNFAZ
KURUMLARINDAN YAPILAN
BAŞVURULARA İLİŞKİN
KARARLAR**

Ömer MENCİK

A. CEZA İNFAZ KURUMLARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN VE DİSİPLİN CEZASI GEREKTİRDİĞİ DEĞERLENDİRİLEN BAZI EYLEMLER KONUSUNDA ANAYASA MAHKEMESİ İÇTİHADI

1. AÇLIK GREVLERİ

a. *Kahraman Güvenç (3)*, B. No: 2013/3551, 23/6/2020

Ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin kendisini ilgilendiren ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı dahi olsa açlık grevi yapmasından dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Açlık grevi, disiplin cezası, ceza infaz kurumu uygulamaları, protesto etmek

Bir ceza infaz kurumunda terör suçlarından hükümlü olarak kalmakta olan başvuru, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile iletişiminin engellenmesine ve taleplerinin karşılanmamasına dikkat çekmek amacıyla süresiz ve dönüşümsüz olarak açlık grevine başlamıştır. Bunun üzerine ceza infaz kurumu idaresince başvuru hakkında bir disiplin soruşturması başlatılmış, yapılan disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında bir disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelelerinde reddedilmiştir.

Ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durum disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayaacaktır. Aynı zamanda disiplin cezasına konu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerekir. Ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için açlık grevi gibi eylemlere

§ 49. "Ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için açlık grevi gibi eylemlere karşı daha hassas olunması gerektiğinde herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Eylemin pasif veya sessiz olması ya da somut olaydaki gibi sadece açlık grevine başvurmak bu durumu değiştirmemektedir. Özellikle terör örgütüne üye olmak suçundan mahkûm olan kişilerin açlık grevine başvurması hâlinde bu durum daha da bariz olarak ortaya çıkmakta ve bu tür eylemlerin başka cezaevlerine de sıçrama ihtimali bulunmaktadır. Başvuru konusu olayda da olduğu gibi cezaevindeki uygulamaları protesto etmek amacıyla terör örgütü üyeliğinden mahkûm olan başvurunun açlık grevine başvurması, Ceza İnfaz Kurumunun düzeni ve güvenliği açısından idarenin daha hassas davranmasını gerektirdiği açıktır. Nitekim söz konusu tarihlerde Silivri ve Bolu Ceza İnfaz Kurumlarında da terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a uygulanan tecride son verilmesi, Kürt dili üzerinde uygulanan yasak ve kısıtlamalara son verilmesi; mahkeme, kamu alanları ve sosyal yaşam alanlarında Kürtçe kullanımının serbest olması ve yasal hâle getirilmesi, Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümü için diyalog ortamının sağlanması ve müzakerelerin Abdullah Öcalan ile yapılması amacıyla süresiz ve dönüşümsüz açlık grevi eylemlerine başlanmıştır.

karşı daha hassas olunması gerektiğinde herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Eylemin pasif veya sessiz olması bu durumu değiştirmemektedir. Özellikle terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm olan kişilerin açlık grevine başvurması hâlinde bu durum daha da bariz olarak ortaya çıkmakta ve bu tür eylemlerin başka ceza infaz kurumlarına de sıçrama ihtimali ortaya çıkarmaktadır. Başvuru konusu olayda olduğu gibi ceza infaz kurumlarındaki uygulamaları protesto etmek amacıyla terör örgütü üyeliğinden mahkûm olan başvurusunun açlık grevine başvurması, ceza infaz kurumunun düzeni ve güvenliği açısından idarenin daha hassas davranmasını gerektiren bir durumu ifade etmektedir. Bu nedenlerle başvurucuya verilen disiplin cezasının, ceza infaz kurumunda düzenin ve güvenliğin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında kaldığı ve orantılı bir müdahale niteliği taşıdığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

b. Kahraman Güvenç (4), B. No: 2016/15659, 23/6/2020

Ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin özel hayatına ilişkin bir konuda uzun süre açlık grevi yapmasından dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Açlık grevi, ölüm orucu, faili meçhul ölüm, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda terör suçlarından hükümlü olarak kalmakta olan başvuru, yaklaşık 20 yıl önce ağabeyinin faili meçhul bir şekilde öldürüldüğünü, aradan geçen süreye rağmen faillerinin bulunamadığını belirttikten sonra ağabeyinin ölümünden sorumlu kişilerin bulunması ve gerekli hukuki işlemlerin yapılmasının sağlanması amacıyla açlık grevine başlamıştır. Başvuru açlık grevini yaklaşık 5 ay boyunca sürdürmüştür. Bunun üzerine ceza infaz kurumu idaresince başvuru hakkında bir disiplin soruşturması başlatılmış, yapılan disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında bir disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemele-rince reddedilmiştir.

Başvurucunun aradan yaklaşık 20 yıla yakın bir zaman geçmesine rağmen kardeşinin ölümünden sorumlu kişilerin bulunmasını istemesinin kesinlikle meşru olduğunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Bununla birlikte sorun, başvurunun eylemini yüksek güvenlikli ceza infaz kurumu koşullarında oldukça uzun bir süre devam ettirmesi ve 20 yıl önce meydana gelmiş bir faili meçhul cinayet aydınlatılınca kadar eylemini bırakmaktansa ölü-mü seçtiğini deklare etmesidir. Başvuru uzunca bir süre eylemini devam ettirmiş hatta açlık grevi biçimindeki eylemini bir üst aşamaya taşıyarak süresiz ölüm orucuna çevirmiştir. Üstelik başvurunun bir düşünce açıklama yöntemi olarak seçtiği açlık grevi hassas doğası nedeniyle kurumda sağlık ve güvenlik alanında rutin dışı bir dizi tedbirin alınmasını gerektirmiş, diğer terör mahkûmlarının da katılımıyla büyük karışıklıkların çıkmasının önlenmesi için kurum idaresinin tüm im-

§ 39. “Başvurucunun eylemi, yalnızca kardeşinin faillerinin bulunmamasına ilişkin duyduğu tepkinin yetkililere iletilmesinin ötesine geçen ve belirlenebilir olmayan muhabata karşı bir tepkiye dönüşmüştür. Sonuç olarak yetkililerin dikkatini çekmek amacıyla açlık grevi yapmak gibi istisnai bir yola başvurmayı haklılaştırmak için dayandığı gerekçelerle birlikte değerlendirildiğinde başvurunun yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda bulunmasının gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Başvurucuya verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, uzun süre yapılmış olan açlık grevinden beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin temin edilmesi arasındaki dengenin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle verilen 2 ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezasının orantılı olmadığı da değerlendirilmemiştir.”

kân ve kabiliyetini başvuru üzerinde odaklamasına neden olmuştur. Başvurucunun eylemi, yalnızca kardeşinin faillerinin bulunmamasına ilişkin duyduğu tepkinin yetkililere iletilmesinin ötesine geçen ve belirlenebilir olmayan muhabata karşı bir tepkiye dönüşmüştür. Bu nedenlerle yetkililerin dikkatini çekmek amacıyla açlık grevi yapmak gibi istisnai bir yola başvurmayı haklılaştırmak için dayandığı gerekçeler göz önünde bulundurulduğunda başvuru yüksek güvenli ceza infaz kurumunda bulunmasının gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmadığı ve başvurucuya verilen disiplin cezasının orantılı olmadığı da söylenemeyeceği değerlendirilmemiştir.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

c. Şükrü Yıldız, B. No: 2015/18720, 9/5/2018

Ceza infaz kurumunda bulunan bir mahpusun örgütsel bağların canlı tutulması amacıyla yaptığı açlık grevi eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel bağların canlı tutulması, açlık grevi, disiplin cezası, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda terör suçlarından hükümlü olarak kalmakta olan başvuru, çoğu terör suçundan tutuklu veya hükümlü olan yaklaşık elli kişi ile birlikte verdikleri dilekçeyle Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde gerçekleşen bir patlamayı protesto etmek amacıyla açlık grevine başlayacaklarını kurum idaresine bildirmişlerdir. Aynı infaz kurumunda bulunan dokuz mahpus da sağlık sorunları sebebiyle açlık grevine giremediklerini fakat yapılan eylemi desteklediklerini imzalı dilekçeleri ile beyan etmişlerdir. İnfaz Hâkimliğince yapılan duruşmada alınan savunmalarda, grevin amacının aynı zamanda terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın tecrit şartlarını eleştirmek olduğu da dile getirmişlerdir. Yine alınan savunmalarından birinde devletin yardımıyla gerçekleştirilen bu bomba eylemlerinin önlenmemesi hâlinde iç savaş çıkabileceği gibi ifadelerde bulundukları görülmektedir. Başvuru da kendi savunmasında arkadaşlarının bu ifadelerine aynen katıldığını belirtmiştir. Başvuru ve diğer mahpusların açlık grevine başlamaları üzerine ceza infaz kurumu idaresince bir disiplin soruşturması başlatılmış, yapılan disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında bir disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Oldukça hassas ve istisnai bir düşünce açıklama yöntemi olan açlık grevi söz konusu olduğunda, devletin ceza infaz kurumunun güvenliğini ve düzenini sağlama yükümlülüğüne, mutlak kontrolünde bulunan bu kurumlarda zorunlu olarak tutulan bireylerin sağlıklarının korunması yükümlülüğü ilave olur. Bunun yanında terör örgütlerinin çağrısı üzerine yapıldığı ya da örgütsel bağlılığı canlı tutma amacına yöneldiği konusunda makul şüphe bulunan açlık grevlerinin söz konusu olduğu durumlarda devletin takdir hakkı daha geniş yorumlanmalıdır. Bu bağlamda, çoğu terör suçundan hükümlü ya da tutuklu oldukları anlaşılan ve aynı kurumda bulunan oldukça kalabalık bir grubun gerçekleştirdiği açlık grevi eyleminin, savunmalarda kullanılan bazı ifadeler de dikkate

§ 28. "Dolayısıyla kamuoyunu yakından ilgilendiren meselelere ilişkin duygu ve düşüncelerini açıklamak amacından daha çok örgütsel bağların canlı tutulması hedeflenen bu tür eylemlere -ceza infaz kurumunun düzen ve güvenliğinin sağlanması ile örgütsel baskı veya yönlendirme altında sağlık problemleri ile karşılaşması muhtemel bireylerin korunması amaçlarıyla- müdahale edilmesinin, somut olayın koşullarında demokratik bir toplumda gerekli olmadığından bahsedilemeyeceği sonucuna varılmıştır."

alındığında grup içinde terör örgütüne bağlılık çizgisinde bir psikoloji yaratılmasına katkıda bulunabileceği anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle kamuoyunu yakından ilgilendiren meselelere ilişkin duygu ve düşüncelerini açıklamak amacından daha çok örgütsel bağların canlı tutulması hedeflenen bu tür eylemlere müdahale edilmesinin somut olayın koşullarında demokratik bir toplumda gerekli olmadığından bahsedilemeyeceği ve başvurucuya verilen disiplin cezasının orantılı olmadığı da söylenemeyeceği değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği açıktır.**

ç. Burcu Çelik Özkan, B. No: 2018/33605, 4/7/2022

Milletvekili olan ve ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan bir mahpusun kişisel durumunu ilgilendirmeyen bir konuda yaptığı açlık grevi eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması milletvekili dokunulmazlığı kapsamında bir eylem olarak değerlendirilemez ve ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Milletvekili, yasama dokunulmazlığı, açık grevi, kişisel durumu ilgilendirmeyen konu, disiplin cezası

Muş milletvekili olan ve terör suçundan bir ceza infaz kurumunda tutuklu bulunan başvuru, bir sınır ötesi operasyona demokratik bir tepki olarak üç günlük açlık grevine başladığını kuruma bildirmiştir. Aynı kurumda bulunan ve aralarında bazı milletvekillerinin de olduğu yirmi bir kişi daha aynı gerekçelerle açlık grevine başladıklarını kuruma bildirmişlerdir. Başvuru ve diğer mahpusların açlık grevine başlamaları üzerine ceza infaz kurumu idaresince bir disiplin soruşturması başlatılmış, yapılan disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında bir disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Başvuru öncelikle bir milletvekili olduğunu, başvuruya konu disiplin soruşturması kapsamında savunmasının alınmasının ve hakkında disiplin cezasına hükmedilmesinin yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlere aykırı olduğunu belirtmiştir. Anayasa'nın 83. maddesinde hükme bağlanmış olan yasama dokunulmazlığı, milletvekilinin parlamentodaki fiziki katılımını imkânsız kılacak zamansız ceza hukuku tasarruflarından geçici olarak koruma sağlar. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek sureti-

§ 27. "Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek suretiyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası da dâhil olmak üzere bazı disiplin cezalarının kişisel hak ve bu bağlamda medeni hak niteliğinde olduğunu, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluk kapsamında kaldığını ifade etmiştir (örnek olarak bkz. Giyasettin Aydın, B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 37; Cihan Yeşil, B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35; Metin Yamalak (2), B. No: 2013/9450, 13/4/2016, § 59). Bu açıklamalardan yola çıkıldığında başvuru hakkında yürütülen disiplin soruşturması sürecinin bir suç isnadına ilişkin olmadığı, medeni haklara ilişkin hukuki bir süreci ifade ettiği açıktır. Bu nedenle başvuru hakkında yürütülen ve cezai bir süreci ifade etmeyen disiplin soruşturma sürecinin ve süreç sonucunda verilen disiplin cezasının yasama dokunulmazlığına aykırı ceza muhakemesi işlemleri olarak değerlendirilmesi mümkün görülmemiştir."

le *bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma* disiplin cezası da dâhil olmak üzere bazı disiplin cezalarının kişisel hak ve bu bağlamda medeni hak niteliğinde olduğunu, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ifade etmiştir. Bu açıklamalardan yola çıkıldığında başvuru hakkında yürütülen disiplin soruşturması sürecinin bir suç isnadına ilişkin olmadığı açıktır. Bu nedenle başvuru hakkında yürütülen ve cezai bir süreci ifade etmeyen disiplin soruşturması sürecinin ve süreç sonucunda verilen disiplin cezasının yasama dokunulmazlığına aykırı ceza muhakemesi işlemleri olarak değerlendirilmesi mümkün görülmemiştir. Öte yandan açlık grevi eylemine katılan mahpusların PKK terör örgütü ile ilişkili bir dizi terör suçundan hükümlü ya da tutuklu oldukları ve kişisel durumlarını ilgilendirmeyen bir konuda toplu olarak açlık grevi yaptıkları göz önüne alındığında söz konusu eylemin o sırada güvenlik güçlerinin sınır ötesinde ağır silahlarla mücadele ettiği terör örgütüne bağlılığı canlı tutmayı amaçlayan toplu ve sistematik eylem niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği açıktır.**

2. SLOGAN ATMAK

a. Ömer Haran, B. No: 2017/33744, 1/7/2020

Ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin ceza infaz kurumunun bazı uygulamalarını protesto etmek amacıyla bazı mahpuslarla birlikte slogan atması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Slogan atmak, protesto, disiplin cezası, ceza infaz kurumu

Ceza infaz kurumunda gerçekleştirilen bazı arama işlemlerini protesto etmek amacıyla başvurusunun da aralarında olduğu terör suçlarından tutuklu veya hükümlü olan yaklaşık 170 kişi toplu hâlde slogan atmaya ve oda kapılarına vurmaya başlamışlardır. Olay tutanağından anlaşıldığına göre olay günü protestoya karışan bazı kişiler aynı zamanda oda kapılarına da vurmuşlar hatta diğer suçlardan tutuklu olanları da aynı eylemi gerçekleştirmeleri konusunda kışkırtmışlardır. Bunun üzerine ceza infaz kurumu idaresince bir disiplin soruşturması başlatılmış, yapılan disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında bir disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Bir ceza infaz kurumunda yapılan bir eylemin kurum görevlilerince hukuka aykırı bir nitelik taşıdığı düşünüldüğünde öncelikle yapılması gereken davranış bu hususta ilgili mercilere talep ve itirazlarını iletmektir. Somut olayda, arkadaşlarına yapılan muameleden rahatsız olan ve terör suçundan tutuklu ya da hükümlü bulunan kalabalık bir grup aynı anda slogan atmış ve oda kapılarına vurmuştur. Dahası eylemciler başka suçlardan tutuklu ya da hükümlü olan diğer mahpusları da eylemlerine katmaya çalışmışlardır. Yapılan eylem nedeniyle ceza infaz kurumunda disiplinin bozulduğu, düzenli bir yaşamın sürdürülmesinin ve güvenliğin sağlanmasının zorlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Toplu hâlde slogan atan, disiplini bozacak şekilde birlikte hareket eden mahpusların terör suçlarından hükümlü ya da tutuklu oldukları göz önüne alındığında söz konusu eylemin terör

§ 31. “Tüm bu hususlar gözönüne alındığında somut olayda, arkadaşlarına yapılan muameleden rahatsız olan ve terör suçundan tutuklu ya da hükümlü bulunan kalabalık bir grup aynı anda slogan atmış ve oda kapılarına vurmuştur. Dahası eylemciler başka suçlardan tutuklu ya da hükümlü olan diğer mahpusları da eylemlerine katmaya çalışmışlardır. Yapılan eylem nedeniyle Ceza İnfaz Kurumunda disiplinin bozulduğu, düzenli bir yaşamın sürdürülmesinin ve güvenliğin sağlanmasının zorlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Toplu hâlde slogan atan, disiplini bozacak şekilde birlikte hareket eden mahpusların terör suçlarından hükümlü ya da tutuklu oldukları gözönüne alındığında söz konusu eylemin terör örgütüne bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunabilecek toplu ve sistematik eylem niteliğinde bulunduğu da gözetilmelidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Şükrü Yıldız, B. No: 2015/18720, 9/5/2018, § 27).”

örgütüne bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunabilecek toplu ve sistematik eylem niteliğinde bulunduğu da gözetilmelidir. Sonuç olarak başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği açıktır.**

3. KURUM GÖREVLİLERİNE KARŞI UYGUNSUZ SÖZ SARF ETMEK VEYA DAVRANIŞTA BULUNMAK

a. Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020

Ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin kurum idaresine hitaben yazdığı dilekçesinde yer alan ve idare tarafından gerçekleştirilen bir uygulamayı eleştiren ifadeler nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Uygunsuз söz, eleştiri, disiplin cezası, ceza infaz kurumu

Başvurucu, aynı kurumda bulunan bir mahpusun iyi hâlli olmadığı değerlendirilerek koşullu salıverilmemesi üzerine kurum müdürlüğüne hitaben iki adet dilekçe yazmıştır. Dilekçelerinde kurum görevlilerine karşı uygun olmayan, rencide edici ve suçlayıcı ifadeler kullandığı gerekçesiyle başvuru hakkında bir disiplin soruşturması başlatılmıştır. Yapılan disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında bir disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Başvuru konusu dilekçelerde, başvuruyla aynı kurumda hükümlü olarak bulunan bir şahıs hakkında gerçekleştirilen uygulamanın eleştirildiği ve kurum görevlilerinin protesto edildiği, görevlilerin tehdit edilmesi ya da ağır hakaretlerde bulunulması gibi kurum düzeni ya da güvenliğini tehlikeye düşürecek söylenebilecek ifadeler kullanılmadığı anlaşılmaktadır. İdare ya da derece mahkemeleri de somut olayın koşullarında kurum düzeni ya da güvenliğini tehlikeye düşürecek söylenebilecek ifadeler kullanıldığını gösterebilmiş değillerdir. Öte yandan aynı kurumda bulunan birçok tutuklu ya da hükümlünün aynı konuda toplu olarak dilekçe verdikleri anlaşılmaktaysa da bunların terör suçlusu olup olmadıkları ve böylece söz konusu eylemin terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkı sunup sunmayacağı veya eylemin toplu olarak gerçekleştirilmesiyle kurum düzeni ya da güvenliğinin tehlikeye düşebileceğine ilişkin olarak da ilgili kararlarda hiçbir değerlendirme bulunmamaktadır. Dolayısıyla kendisi de hükümlü olan başvurunun söz konusu dilekçeleri nedeniyle hakkındaki disiplin cezası uygulanması zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediğinden demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

Sonuç olarak somut olayda ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 36. “Sonuç olarak kendisi de hükümlü olan başvurunun aynı Kurumda bulunan başka bir hükümlü hakkında idare tarafından gerçekleştirilen uygulamayı eleştirdiği ve doğrudan Kurum idaresine verdiği anlaşılan, ayrıca Kurum düzeni ve güvenliğini tehlikeye düşürdüğü ortaya konulamamış söz konusu dilekçeleri nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanması zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediğinden demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.”

4. YASAKLANMIŞ BAZIYAYINLARI CEZA İNFAZ KURUMUNDA BULUNDURMAK

a. Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020

Ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin mahkemelerce yasaklanmış bazı yayınları ceza infaz kurumunda bulundurması nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Yasak yayın bulundurma, terörle bağlantılı suçlar, disiplin cezası, ceza infaz kurumu

Başvurucu, olay tarihinde terör suçundan hükümlü olarak bir ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Başvurucunun ceza infaz kurumundaki odasında arama yapılmış ve mahkemelerce yasaklanmış olan on beş adet kitap ele geçirilmiştir. Düzenlenen rapora göre ele geçirilen kitaplar üçerli olarak ciltlenmiş ve bu ciltlere ceza infaz kurumunda bulundurulmasına izin verilen bir derginin kapağı yapıştırılmıştır. Arama sonrasında başvuru hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Yapılan disiplin soruşturması sonucunda başvuru hakkında “yasaklanmış bulunan her türlü eşya, araç, gereç veya malzemeyi ceza infaz kurumlarına sokmak, bulundurmak, kullanmak” eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle “5 gün hücreye koyma” disiplin cezası verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Başvurucunun cezasını infaz ettiği odasında hakkında yasaklama kararı olan kitapları bulundurduğu, söz konusu kitapların üçerli gruplar hâlinde ciltlendiği ve kapağının da hakkında yasaklama kararı olmayan bir yayına ait kapakla değiştirildiği anlaşılmaktadır. Kitaplara ilişkin yasaklama kararında; kitapların içinde terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmaya teşvik eden açıklamalar bulunduğu, suç işlemek için alenen tahrikte bulunduğu, suçun ve suçlunun övüldüğü ifade edilmiştir. Terörle bağlantılı suçlardan tutuklu ya da hükümlü

olan kişilerin odalarında bu nitelikteki bir yayının bulundurulmasının ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozabileceği ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyebileceği açıktır. Söz konusu içerikteki yayının ceza infaz kurumunda bulundurulmasının aynı zamanda düzenin ve güvenliğin sağlanması noktasında özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunacağı da belirtilmelidir. Bu nedenlerle başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

Ş 36. “Terörle bağlantılı suçlardan tutuklu ya da hükümlü olan kişilerin odalarında bu nitelikteki bir yayının bulundurulmasının ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozabileceği ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyebileceği şüphe götürmez bir gerçektir. Kuşkusuz söz konusu içerikteki yayının ceza infaz kurumunda bulundurulmasının aynı zamanda düzenin ve güvenliğin sağlanması noktasında özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunacağı da unutulmamalıdır.”

5. SUÇ ÖRGÜTLERİNİN EĞİTİM VE PROPAGANDA FAALİYETLERİNİ YAPMA VEYA YAPTIRMA

a. **Abdulkadir Yurcu [GK], B. No: 2018/35713, 26/1/2023**

Ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan bir kişinin bir yakınına göndermek istediği mektubunun, gönderilmemesine rağmen, suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eyleminden dolayı disiplin cezasına konu edilmesi ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma, gönderilmesi engellenen mektup, disiplin cezası, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru, bir yakınına gönderilmek üzere hazırladığı mektubu ceza infaz kurumuna vermiştir. Kurum idaresi mektupta PKK terör örgütünü açıkça öven ve örgütün propagandasını yapan sözlerin bulunduğu gerekçesiyle mektubun alıcısına gönderilmemesine karar vermiş ve aynı zamanda başvuru hakkında bir disiplin soruşturması başlatmıştır. Kurum, mektupta geçen bazı açıklamalara değinerek suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma disiplin eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvuru hakkında disiplin cezası vermiştir. Başvuru mektubunda, PKK terör örgütünün dağ kadrosunda bulunan ve kolluk güçlerince yapılan operasyonda öldürülen bir örgüt mensubunu yüceltmış; bu kişinin ölümsüzleştğini belirtmiş ve örgüt içindeki pozisyonu itibarıyla gurur duyulması gereken biri olduğunu ifade etmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

5275 sayılı Kanun'da öngörülen suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin suçu, sadece terör örgütlerinin propagandasının yapılmasını değil her tür suç örgütünün ceza infaz kurumunda propagandasının yapılmasını düzenlemektedir. Söz konusu suç örgütünün silahlı bir örgüt olması mümkün olduğu gibi silahsız bir örgüt olması da mümkündür. Bu noktadan hareket edildiğinde bu

§ 30. "Sonuç olarak disiplin cezasına konu eylemin mahkûmların ıslah amacını, ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesini ve güvenliğin sağlanmasını zorlaştıracak ve kurumda disiplini bozacak nitelikte bir eylem olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurunun ceza infaz kurumunda bulunmasının gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, başvuru yöntemden beklenen fayda ile ceza infaz kurumundaki disiplinin sağlanması arasındaki dengenin sağlandığı değerlendirilmiştir. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle verilen hücreye koyma disiplin cezasının orantılı da olduğu, bu nedenlerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı kabul edilmiştir."

disiplin suçunun sadece bir terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterme veya övme ya da bu yöntemlere başvurmaya teşvik etmeyle sınırlandırılması mümkün değildir. Örgütsel motivasyonu güçlendirmek, örgüte bağlılığı canlı tutmak, örgütün amaçlarını gerçekleştireceği ümidini aşılama, örgütün korkutuculuk gücünü yaymak, örgütsel eylemleri yüceltmek, örgütün kurucu, yönetici veya üyelerini övmek amacıyla yapılan, ceza infaz kurumlarının güvenliği ve disiplinini tehdit eden, mahkûmların ıslahı amacı ile çatışan faaliyetlerin tamamının bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir. Başvurucunun mektubuyla örgütsel motivasyonu güçlendirmeyi ve örgüte bağlılığı canlı tutmayı sağlamayı amaçladığı açıktır. Bu nedenle başvuru konusu dokümanın suç örgütünün propagandasının yapılması için elverişli olduğu değerlendirilmiştir. Öte yandan örgütsel motivasyonu güçlendirmeyi ve örgüte bağlılığı canlı tutmayı sağlamayı amaçladığı tespit edilen başvuru konusu dokümanın ceza ıslah amacını zorlaştıracığı, mahkûmun toplum içine döndüğünde hukuka saygı göstermesi, yaşamını kendi kendine sürdürebilme isteği ve yeteneği kazandırılması amacına uygun düşmeyeceği sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak başvuru konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı, bu nedenle somut olayda **ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.**

b. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018.

Ceza infaz kurumunu incelemesinden geçmiş olan ve çoğaltılması talebiyle ceza infaz kurumu idaresine teslim edilen fotokopi biçimindeki dokümanın disiplin cezasına konu edilmesi ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Denetimden geçmiş doküman, öngörülebilirlik, adil denge, disiplin cezası

Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru, fotokopi yoluyla çoğaltılmak üzere kurum idaresine yüz iki sayfalık fotokopi biçiminde bir doküman teslim etmiştir. Kurum dokümanın tamamının terör örgütü lideri Abdullah Öcalan tarafından yazılan bir çalışma olduğunu ve içeriğinde Orta Doğu ile Kürt sorunlarından bahsedilerek bunların çözümü için örgüt elebaşı Abdullah Öcalan'a ait fikirlere yer verildiğini belirlemiş ve başvuru hakkında bir disiplin soruşturması başlatmıştır. Kurum, anılan dokümanın çoğaltılarak kurum içinde yayılmasının amaçlandığını ve bu şekilde örgüt bilincini diri tutmaya yönelik örgütsel propaganda yapılmasının hedeflendiğini değerlendirmiştir. Daha sonra kurum, suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma disiplin eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvuru hakkında 20 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Başvuru, başvuru konusu dokümanın daha önce kurum idaresi denetiminden geçtiği ileri sürmüştür. Yetkili mercilerin kararlarında anılan iddiaya ilişkin bir değerlendirme bulunmadığı görülmektedir. Bununla beraber başvuru konusu dokümanın fotokopi şeklinde olduğu göz önüne alındığında, başka türlü kuruma girmesinin mümkün olmadığı, idarece ve derece mahkemelerince de aksi yönde bir iddia bulunulmadığına göre kurum idaresinin denetiminden geçerek başvuruca ulaştığı kabul edilmelidir. Başvurucunun kurum idaresinin denetiminden geçmiş bir dokümanı çoğaltmak amacıyla tekrar idareye verirken bir disiplin cezası alacağını öngörmesini beklemek, somut olayda çatışan değerler olan ifade özgürlüğü ve kamu güvenliği arasında adil bir dengeleme yapılamamasına yol açar. Nitekim başvurucunun söz konusu dokümanı, çoğaltılması için kurum idaresine teslim etmesi böyle bir öngörü sahibi olmadığını da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla başvurucunun söz konusu dokümanı kullanarak suç örgütü eğitimi ya da propagandası yaptığı ve bu eylemiyle, kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından ilgili kuralları kasıtlı olarak ihlal ettiğinin yetkili mercilerce ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenlerle başvuru konusu hücre cezasının demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 52. "Son olarak başvurucunun, İnfaz Kurumu idaresinin denetiminden geçmiş bir dokümanı çoğaltmak amacıyla tekrar idareye verirken bir disiplin cezası alacağını öngörmesini beklemek, somut olayda çatışan değerler olan ifade özgürlüğü ve kamu güvenliği arasında adil bir dengeleme yapılamamasına yol açar. Nitekim başvurucunun söz konusu dokümanı, çoğaltılması için İnfaz Kurumu idaresine teslim etmesi böyle bir öngörü sahibi olmadığını da ortaya koymaktadır."

6. RESMÎ KURUMLARA YAZILAN DİLEKÇELERDEKİ İFADELERİN DİSİPLİN CEZASINA KONU EDİLMESİ

a. *Fevzi Kayacan (4), B. No: 2018/350, 27/7/2022*

Ceza infaz kurumunda bulunan kişilerce resmî kurumlara gönderilen dilekçelerin ceza infaz kurumunca denetlenerek disiplin cezasına konu edilmesi, kanuni temeli bulunmadığından ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kanunilik, resmî kuruma gönderilen dilekçe, denetim yetkisi, disiplin cezası, ceza infaz kurumu

§ 34. “Denetleme yasağının kapsamına giren belgelerin sadece devlet teşkilatı içinde yer alan kurumlara gönderilen belgeler olduğu belirtilmelidir. Başvuru konusu olayda başvuru, hem Bakanlık Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne hem de Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesine iki ayrı dilekçe göndermek istemiştir. Dilekçelerin gönderildiği kurumların resmî makamlar olduğunda şüphe yoktur. 5275 sayılı Kanun’un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince Ceza İnfaz Kurumunun söz konusu dilekçelere yönelik fiziki kontrol yapması ve dilekçeleri ilgili kurumlara göndermesi gerekmektedir(bkz. § 14). Söz konusu mevzuat gereğince Ceza İnfaz Kurumunun dilekçeleri okumaya yetkisi olmadığı gibi dilekçeleri okuduktan sonra tespit ettiği sözlerle yönelik olarak bir işlem yapmaya da yetkisi bulunmamaktadır. Ancak somut olayda Ceza İnfaz Kurumu 5275 sayılı Kanun’un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrasının açık hükmüne ve yetkisi olmamasına rağmen başvuru hakkındaki resmî makamlara gönderdiği dilekçeleri denetlemiş ve başvuru hakkında disiplin cezası uygulamıştır. Bu durumda başvuru hakkındaki resmî makamlara yazdığı dilekçeleri denetleyerek dilekçelerin içeriği nedeniyle başvurucuya disiplin cezası uygulanmasının kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.”

Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuru, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesine dilekçeler yazmıştır. El yazısı dokümanlar kurum görevlileri tarafından incelenmiştir. İnceleme sonucunda dokümanda yer alan bazı sözlerin küçük düşürücü nitelikte olduğunun belirtildiği bir tutanak tutulmuş ve başvuru hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Disiplin soruşturması sonucunda “kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etmek veya davranışta bulunma” eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucuya bir ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası verilmesine karar verilmiştir. Disiplin cezasına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

5275 sayılı Kanun’un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrasında mahpuslar tarafından resmî makamlara gönderilen mektup, faks ve telgrafların denetime tabi olmadığı açıkça düzenleme altına alınarak mahpusların resmî makamlara yazdığı dilekçelere ayrı bir önem verilmiştir. 5275 sayılı Kanun’un 68. maddesinin gerekçesine göre söz konusu kanun hükmü ile her hükümlünün ceza infaz kurumlarının merkez idaresine, adli makamlara veya diğer yetkili makamlara kapalı zarfla istek veya

şikâyetle bulunmasına izin verilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Somut olayda dilekçelerin gönderildiği kurumların resmî makamlar olduğunda şüphe yoktur. 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince ceza infaz kurumunun söz konusu dilekçelere yönelik fiziki kontrol yapması ve dilekçeleri ilgili kurumlara göndermesi gerekmektedir. Ancak somut olayda kurum 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrasının açık hükmüne ve yetkisi olmamasına rağmen başvurucunun resmî makamlara gönderdiği dilekçeleri denetlemiş ve başvuru hakkında disiplin cezası uygulamıştır. Bu durumda resmî makamlara yazdığı dilekçelerin denetlenerek içeriği nedeniyle başvurucuya disiplin cezası uygulanmasının *kanuni dayanağının bulunmadığı* kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

B. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE EĞİTİM HAKKI BAĞLAMINDA SÜRELİ VE SÜRESİZ YAYINLARIN CEZA İNFAZ KURUMLARINA KABULÜ KONUSUNDA ANAYASA MAHKEMESİ İÇTİHADI

1. İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018

Ceza infaz kurumlarında bulunan kişilere ders kitapları hariç kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçiler tarafından getirilen dokümanların kurum içine alınmaması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Posta yoluyla gelen yayın, ziyaretçi tarafından getirilen yayın, yayınlardan yararlanma yöntemleri, ceza infaz kurumu

Ş 34. “Bununla birlikte söz konusu uygulama nedeniyle başvurunun bilgiye ulaşmasının ve dolayısıyla ifade özgürlüğünün adil olmayan bir şekilde kısıtlandığından da bahsedilemez. Başvurucunun emanet hesabına ücretinin yatırılması hâlinde İnfaz Kurumu idaresi aracılığıyla süreli ve süresiz yayın talep etme hakkı olduğu gibi İnfaz Kurumu kütüphanesinden yararlanma hakkı da bulunmaktadır. Başvurucunun şikâyetinin somut bir yayına veya bilgiye erişememesine ilişkin olmadığı hatırlanmalıdır. Başvurucu; ücreti yatırılarak yayın talep etme sisteminin düzgün işletilmediğinden, İnfaz Kurumu kütüphanesinin yetersiz olduğundan ya da belirli bir haber veya düşünceye erişiminin sağlanması için devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükleri yerine getirmediğinden şikâyetçi olmamıştır. Dolayısıyla somut olayda Anayasa Mahkemesi İnfaz Kurumunun, kurum güvenliği ve suç işlenmesinin önlenmesi amacına yönelik şikâyet konusu uygulamasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantısız da olmadığı kanaatine ulaşmıştır.”

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün bir yazısı doğrultusunda Menemen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu idaresi, Kurumda terör suçundan tutuklu ve hükümlü olarak bulunanlara -öğretimine devam edenlere gelen ders kitapları hariç- kargo yoluyla gelen ya da yakınları aracılığıyla getirilen hiçbir dokümanın teslim edilmemesine karar vermiştir. İlgili kararda; örgütsel faaliyetlerinin engellenebilmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi ile bunlara emir ve talimat verilmesinin önüne geçilebilmesi ve Kurumda herhangi bir güvenlik zafiyeti yaşanmaması gerekçelerine dayanılmıştır. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Bu kararda Anayasa Mahkemesi tarafından ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin yayınlardan yararlanmasına ilişkin esaslar 5275 sayılı Kanun’un ilgili hükümleri gözetilerek şu şekilde belirlenmiştir:

- i. Mahpus, ceza infaz kurumlarında bulunan emanet hesabına yatırılan paradan karşılanması koşuluyla herhangi bir yayının kurumca satın alınarak kendisine verilmesini isteyebilir.

- ii. Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkarılan gazete, kitap ve basılı yayınlar mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla mahpusa ücretsiz olarak ve serbestçe verilir.
- iii. Mahpus, kurum kütüphanesinden serbestçe yararlanma imkânına sahiptir.
- iv. Mahpus mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışarıdan kargo yoluyla gönderilen ya da ziyaretçileri tarafından hediye olarak getirilen kitapları kabul etme hakkına sahiptir.
- v. Eğitim ve öğretimine devam eden mahpusun ders kitapları herhangi bir engelleme olmadan kendisine verilir.

Bu tespitler sonrasında kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesinin mahpusların bilgiye ulaşmasını ve dolayısıyla ifade özgürlüğünü adil olmayan bir şekilde kısıtlamadığını, mahpusların emanet hesabına ücretinin yatırılması hâlinde ceza infaz kurumu idaresi aracılığıyla süreli ve süresiz yayın talep etme ve ceza infaz kurumu kütüphanelerinden yararlanma haklarının bulunduğu belirtildikten sonra somut olayda, kurum güvenliği ve suç işlenmesinin önlenmesi amacına yönelik şikâyet konusu uygulamanın zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantısız da olmadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğinin açık olduğu değerlendirilmiştir.**

2. Halil Bayık [GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017

Ceza infaz kurumlarında bulunan mahpuslara mevzuatta öngörülen şekilde gelen yayınların denetlenmesinde dikkate alınması gereken ve Anayasa Mahkemesince belirlenen ilkelere uyulmaması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Yayın, ceza infaz kurumu, yayınların denetlenmesi, denetleme ilkeleri

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucaya gönderilen bir doküman kurum idaresince incelenmiştir. Kurum; gelen dokümanda ceza infaz kurumunda bulunan PKK lideri Abdullah Öcalan'ın ve PKK'nın yöneticilerinden Duran Kalkan'ın terör örgütünü yüceltici açıklamalarına yer verildiğini, dokümanın kalan kısmında ise terör örgütünün silahlı unsurlarının ve ölen üyelerinin yüceltildiğini tespit etmiş ve dokümanın başvurucaya verilmemesine karar vermiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Bu kararda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumu idarelerinin mahpusların yararlanabilecekleri belirtilen süreli veya süresiz yayınları, doğrudan 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddelerinde öngörülen koşulları sağlayıp sağlamadığı yönünden bir deneti-

me tabi tutması gerektiğini belirtmiş ve 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca yapılması gereken denetime ilişkin ilkeleri ayrıntılı bir şekilde belirlemiştir (5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca yapılması gereken denetime ilişkin ilkeler için aynı kararda bkz. § 45). Somut olayda bu ilkelere dair herhangi bir değerlendirme yapılmadığını tespit eden Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu dergi biçimindeki yazılı dokümanın başvurucaya verilmemesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilemediği sonucuna varmıştır.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 49. "Eğitim Kurulu, doküman içeriğinin Ceza İnfaz Kurumu güvenliği için tehlike oluşturabileceğini ifade etmekle birlikte hangi yazının hangi surette Ceza İnfaz Kurumu güvenliğine zarar verebileceğini belirtmemiştir. Dahası derece mahkemeleri Eğitim Kurulunun gerekçesini hiçbir şekilde gözönüne almamıştır. Eğitim Kurulunun kararından farklı olarak Mahkemeler, dokümanda yer alan yazıların yasaklanmış yayınlardan alındığını kabul etmiş ancak hangi yazının hangi yayından alındığını ve söz konusu yazının hangi mahkemece yasaklandığını belirtmemişlerdir."

3. *Sinan İyit* [GK], B. No: 2013/1495, 30/11/2017

Hükümlü ve tutuklulara gelen ve hakkında yasaklama kararı bulunan yayınların ya da bu yayınlardan alıntı içeren dokümanların hükümlü ya da tutuklulara verilmemesi ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör, yasaklanmış yayın, kurum düzeni ve güvenliği, mahkûmun ıslahı

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucuya gönderilen bir dergi kurum idaresince incelenmiştir. Kurum, dergide mahkemelerce yasaklanmış yayınlardan alıntılar bulunduğu ve derginin bazı kısımlarında mahkemelerce yasaklanmış yayınlardan faydalandığı gerekçeleriyle başvurucuya verilmemesine karar vermiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Başvurucu, derginin kendisine verilmesine gerekçe olarak gösterilen yasaklama kararına karşı herhangi bir hukuk yoluna başvurmamıştır. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin önündeki mesele, derginin verilmemesine gerekçe olarak gösterilen yasaklama ve elkoyma kararının Anayasa'ya uygun olup olmadığı değil hakkında yasaklama ve elkoyma kararı bulunan kitaplardan alıntılar içeren ve bazı bölümlerinde de bu kitaplardan faydalandığı tespit edilen başvuruya konu derginin başvurucuya verilmemesine ilişkindir. Başvuru konusu derginin, hakkında yasaklama kararı bulunan yayınlardan alıntılar içerdiği gerekçesiyle başvurucuya verilmeyen bölümleri yönünden gerçekleştirilen müdahalenin infaz kurumunun güvenliği, düzeni, disiplininin sağlanması ve mahkûmun ıslahı amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olmadığı söylenemez. Bu bağlamda terör suçundan mahkûm olan başvurucuya, hakkında yasaklama ve elkoyma kararı bulunan kitaplardan alıntılar içerdiği gerekçesiyle verilmeyen bölümler yönünden gerçek-

§ 52. "Başvuru konusu Eğitim Kurulu kararında, derginin başvurucuya verilmemesine ilişkin yalnızca hakkında toplatma ve el koyma kararı bulunan kitaplardan alıntılar bulunduğu ve bazı bölümlerinde bu kitaplardan faydalandığı gerekçesine yer verildiği, yapılması gereken dengelemeye ilişkin Anayasa Mahkemesi tarafından ortaya konulan unsurların gözetildiğine dair başka bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir. Bununla birlikte bireylerin ifade özgürlüğüne toplatma ve el koyma kararlarıyla müdahalede bulunulduğu hâllerde mevcut olan zorunlu toplumsal ihtiyacın özellikle terörle mücadelenin söz konusu olduğu durumlarda hükümlü ve tutuklular yönünden de mevcut olacağı açıktır. Bu doğrultuda başvuru konusu derginin, hakkında toplatma kararı bulunan yayınlardan alıntılar içerdiği gerekçesiyle başvurucuya verilmeyen bölümleri yönünden gerçekleştirilen müdahalenin İnfaz Kurumunun güvenliği, düzeni, disiplininin sağlanması ve mahkûmun ıslahı amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olmadığı söylenemez."

leştirilen müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak somut olayda ceza infaz kurumu ve derece mahkemeleri yasaklanmış yayınlardan alıntı bulunduğu belirtilen sayfaların çıkartılarak başvuruya konu yayının kalanının başvurucuya verilmesinin mümkün olduğunu değerlendirmemişlerdir. Bu nedenle derginin tamamının başvurucuya verilmemesinin güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmek için ifade özgürlüğüne en az müdahale eden ölçülü bir sınırlama niteliğinde olduğundan bahsedilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak hakkında yasaklama ve elkoyma kararı bulunan kitaplardan alıntılar içerdiği gerekçesiyle verilmeyen bölümler yönünden gerçekleştirilen müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ancak somut olayda derginin kalan kısmının verilmemesine dair bir değerlendirme yapılmadığı anlaşıldığından somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

4. Diyadin Akdemir, B. No: 2015/9562, 4/4/2018

Hükümlü ve tutuklulara gelen fotokopi şeklindeki dokümanların zorlayıcı bir ihtiyaç olmadığı müddetçe, herhangi bir denetime tabi tutulmaksızın ceza infaz kurumuna alınmaması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Fotokopi doküman, ceza infaz kurumu, denetim imkânsızlığı, telif hakkı

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucaya gönderilen ve fotokopi niteliğinde olduğu anlaşılan dokümanlar fotokopi niteliği dikkate alınarak başvurucaya verilmemiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Ceza infaz kurumunda bulunan bir tutuklu veya hükümlüye gelen ve hakkında yasaklama kararı bulunmayan yayınların 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddelerinde öngörülen koşulları sağlayıp sağlamadığı yönünden bir denetime tabi tutulması gerekir. Yapılması gereken denetimin 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinde öngörülen "sürelili ve süresiz yayınlar" kapsamında kalmadığı anlaşılan fotokopi şeklindeki dokümanlar yönünden uygulanmasının mümkün olmadığı açıktır. Öte yandan başvuru konusu olaydaki gibi kitap fotokopisi şeklindeki dokümanların telif hakları mevzusunu gündeme getirebileceği de gözden kaçırılmamalıdır. Bu bağlamda kitap fotokopisi şeklindeki dokümanların denetimlerinin mümkün olmadığından bahisle hükümlü olan başvurucaya verilmemesi şeklindeki müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığından bahsedilemez.

Sonuç olarak somut olayda ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğinin açık olduğu değerlendirilmiştir.

§ 21. "Yukarıda yer verilen ilke ve kriterler uyarınca yapılması gereken denetimin, 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinde öngörülen 'sürelili ve süresiz yayınlar' kapsamında kalmadığı anlaşılan fotokopi şeklindeki dokümanlar yönünden uygulanmasının mümkün olmadığı açıktır. Dolayısıyla hükümlü ve tutuklulara gönderilen fotokopi şeklindeki dokümanların Anayasa Mahkemesince kabul edilen ilke ve kriterler ışığında anılan hükme göre yapılacak denetime tabi tutulmasının beklenmesi, ceza infaz kurumu idareleri ve derece mahkemeleri üzerine makul olmayan bir yükümlülük getirilmesi anlamına gelir."

5. Mustafa Koca, B. No: 2021/38039, 26/7/2022

Hükümlü ve tutukluların gazete satın alma imkânlarına getirilen ve gazetelerin tamamına ulaşımı imkânsız kılmayan genel bir kısıtlama ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Gazete, Basın İlan Kurumu, resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı, ceza infaz kurumu

§ 66. “Somut olayda başvurunun talep ettiği Evrensel gazetesinin resmî ilan yayımlama hakkı, BİK tarafından gerçekleştirilen kapsamlı denetimler sonucu Yönetmelik’te öngörülen asgari fiilî satış adedi şartını karşılayamadığının tespit edilmesi üzerine durdurulmuştur (bkz. §§ 8, 9). Bu doğrultuda 5275 sayılı Kanun’un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kurum aracılığıyla Evrensel gazetesi satın alınması talebi reddedilmiştir. Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda somut olay özelinde de öngörülen yeni sistem uyarınca gerçekleştirilen başvuru konusu müdahalenin bir tutuklu olan başvurunun güncel haber alma hakkını anlamsız ve imkânsız hâle getirecek bir sınırlama içermediği değerlendirilmiştir. Nitekim başvurunun en yüksek tirajlı 29 ulusal gazetesinin de aralarında olduğu fikir ve içtihat çeşitliliğine sahip, ortalama 1.800’e varan gazeteye ulaşım imkânı vardır. Ayrıca son yıllarda getirilen yenilikler (bkz. § 48) başvuru yönünden de müdahalenin etkilerini fazlasıyla dengeler niteliktedir. Bu bağlamda başvurunun tirajı yeterli olmadığından resmî ilan yayım hakkı bulunmayan Evrensel gazetesini satın alma talebinin bu sebeple reddedilmesinin ifade özgürlüğü yönünden haksız bir sınırlama oluşturmadığı, kurum düzeni, disiplini, güvenliği ve mahkûmların ıslahı meşru amaçlarını gerçekleştirmek yönünden zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı, tutuklu olan başvurucuya katlanması gerekenden fazla bir külfet yüklenmediği, dolayısıyla orantısız da olmadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.”

Ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuru, Evrensel gazetesine aylık aboneliğinin yapılması için kuruma bir dilekçe vermiştir. Basın İlan Kurumu (BİK) 18/9/2019 tarihli ve 2019/266 sayılı kararıyla Evrensel gazetesinin resmî ilan yayımlama hakkını durdurmuştur. Kurum başvurunun dilekçesini incelemiştir. Kurum, BİK aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin kuruma kabul edilmeyeceğinin öngörüldüğünü, Evrensel gazetesinin de resmî ilan ve reklam yayımlama hakkının olmadığını belirledikten sonra söz konusu gazetenin satın alınması talebini reddetmiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Somut başvuru konusu müdahalenin kanuni dayanağı olan 5275 sayılı Kanun’un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrası, 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun’un yayımı tarihinde yürürlüğe giren 32. maddesiyle öngörülmüştür. Buna göre BİK aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesinin süreli yayınların ceza infaz kurumlarında denetlenmesine ilişkin olarak sistemde karşılaşılan sorunları tespit etmesi üzerine getirilen söz konusu düzenleme BİK’in periyodik kararlarını bir tür akreditasyon aracı olarak kabul etmiştir. Yapısal sorunun çözümü için medya çoğulculuğunu ihlal etmeyecek biçimde, fikir ve içtihat

farkı gözetilmeksizin gazetelerin sahip olması gereken asgari standartların teknik olarak belirlenmesine ilişkin bir değerlendirme sürecinin sistem olarak kabul edilmesinin demokratik bir toplumda zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği kabul edilmelidir. Öte yandan yapılan değişiklik ile öngörülen bu yeni sistemin tespit edilen yapısal sorununa mahpusların ifade özgürlüğü ile ceza infaz kurumu idarelerinin kurum disiplini, düzeni ve güvenliğini sağlama ve suçları önleme şeklindeki yükümlülükleri arasında adil bir denge kurarak etkili bir şekilde cevap vereceği değerlendirilmiştir. Somut olayda başvuru konusu gazetenin resmî ilan yayımlama hakkı BİK tarafından durdurulduğu için başvurucunun kurum aracılığıyla Evrensel gazetesi satın alınması talebi reddedilmiştir. Yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında söz konusu müdahalenin, ifade özgürlüğü yönünden haksız bir sınırlama oluşturmadığı, kurum disiplini, düzeni, güvenliği ve mahkûmların ıslahı meşru amaçlarını gerçekleştirmek yönünden zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı ve orantısız da olmadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

6. Özkan Kart, B. No: 2013/1821, 5/11/2014

Hükümlü ve tutukluların odalarında 10 adetten fazla yayın bulunduramayacaklarına dair sınırlama ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Odada bulundurulabilecek yayın sayısı, oda ve koğuş düzeni, ceza infaz kurumu

Ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru, yanında bulundurduğu kitap sayısının artırılması için ceza infaz kurumu idaresine talepte bulunmuştur. Kurum, tutuklu ve hükümlülerin yanlarında kütüphaneye ait beş ve kendilerine ait beş adet olmak üzere toplam on adet kitap bulundurmalarına müsaade edildiğini, ayrıca bu kitapları her on beş günde bir değiştirebildiklerini belirterek talebi reddetmiştir. Kurum kararına başvuruçunun şikâyeti üzerine İnfaz Hâkimliği, hükümlülere yeterince kitap okuma ve verilen kitapların da yenisi ile değiştirilme olanağının verildiği gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. Anılan karara itiraz ise bir üst merci tarafından reddedilmiştir.

Başvuruya konu olayda ceza infaz kurumunda oda veya koğuş düzeninin sağlanma-

§ 55. “Bu sebeple başvuruçuya, kütüphaneden alabileceği beş kitap ile birlikte toplam on kitabı aynı anda yanında bulundurmasına müsaade edilmek suretiyle yapılan sınırlandırmanın başvuru üzerindeki etkisinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvuru kitap sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerinin engellendiğini ileri sürmektedir. Buna karşın başvuru araştırma ve incelemelerinin kapsamı ve mahiyeti hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır. Başvuruçunun daha fazla sayıda kitap bulundurma talebi ise hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verildiği ve verilen kitapların da her on beş günde bir kez yenisi ile değiştirilme olanağının bulunduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Üstelik başvuru, kitap sayısı dışında kitaba erişiminin engellendiği yönünde bir şikâyet de bulunmamıştır.”

sı için her on beş günde bir değiştirmek üzere mahkûmun kurum dışından beş kitap getirtmesine müsaade edilmektedir. Somut olayda başvuruçunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ağır olduğu söylenemez. Öte yandan başvuru, kitap sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerinin engellendiğini ileri sürmekte ise de araştırma ve incelemelerinin kapsamı ve mahiyeti hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır. Üstelik başvuru, kitap sayısı dışında kitaba erişiminin engellendiği yönünde bir şikâyet de bulunmamıştır. Bu nedenlerle yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuruçunun odasında bulundurduğu kitap sayısının on ile sınırlandırılmasıyla elde edilmek istenen oda ve koğuş düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için yapılan sınırlama işleminin ölçülü olduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

7. A.K. ve Semi Can, B. No: 2018/30532, 14/9/2022

Hükümlü ve tutukluların yabancı dilde yazılmış eserlerin temin edilmesine yönelik taleplerinin karşılanması için alternatif yolların bulunup bulunmadığının araştırılmaması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dilde yazılmış yayın, alternatif yollar, bilirkişi, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuruçular, haber dergileri niteliğinde olduğu anlaşılan “Time” ve “Newsweek” adlı dergileri kurum aracılığıyla temin etmek istemişlerdir. Bu isteklerinin sözlü olarak reddi üzerine İnfaz Hâkimliğine talepte bulunmuşlardır. Şikâyet incelemesi sırasında ceza infaz kurumundan bilgi talep edilmiştir. Bunun üzerine ceza infaz kurumu, başvuruya konu olan dergilerin yabancı dilde yazıldığını, kurumda bu dergileri tercüme edebilecek personelin bulunmadığını, içeriği bilinmeyen yayınların ise kurum güvenliği gereğince alınamadığını bildiren bir yazı yazmıştır. İnfaz Hâkimliği, kurum yazısı doğrultusunda şikâyetleri incelemiştir. İnfaz Hâkimliği, başvuruçuların İngilizce olarak yazılmış dergileri almak istediğini ve kurumda bu eserleri tercüme edecek personelin bulunmadığını vurguladıktan sonra içeriklerinin bilinmeyeceği gerekçesiyle başvuru konusu dergilerin alınmasına yönelik taleplerinin reddine karar vermiştir.

İdarenin ve derece mahkemelerinin başvuru konusu olayda başvuruçuların taleplerinin karşılanması için alternatif yolların bulunup bulunmadığını araştırmadığı görülmektedir. Özellikle dergilerin yabancı dil bilen bir uzman tarafından denetlenmesinin gerekli olması nedeniyle kurum dışından bulunacak bir bilirkişiden destek alınması imkânının var olup olmadığı hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Pek tabiidir ki Anayasa Mahkemesi, bir bilirkişi yardımından yararlanılması nedeniyle herhangi bir maddi külfet doğması durumunda bunun idarece karşılanması yerine yayınları talep eden kişiden alınması gerektiğinin de bilincindedir. Kaldı ki söz konusu dergilerin ceza infaz kurumuna alınmasında bir sakınca bulunup bulunmadığına ilişkin değerlendirmenin yerel otoritelerce yapılmasının zorluğu nedeniyle infaz ku-

§ 30. “İdarenin ve derece mahkemelerinin başvuru konusu olayda başvuruçuların taleplerinin karşılanması için alternatif yolların bulunup bulunmadığını araştırmadığı görülmektedir. Özellikle dergilerin yabancı dil bilen bir uzman tarafından denetlenmesinin gerekli olması nedeniyle kurum dışından bulunacak bir bilirkişiden destek alınması imkânının var olup olmadığı hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Pek tabiidir ki Anayasa Mahkemesi, bir bilirkişi yardımından yararlanılması nedeniyle herhangi bir maddi külfet doğması durumunda bunun idarece karşılanması yerine yayınların ücretinin talep eden kişiden alınması gerektiğinin de bilincindedir.”

rumlarının bağlı olduğu, daha geniş olanaklara sahip olan Adalet Bakanlığından söz konusu değerlendirmeyi yapması için görüş sorulması da mümkündür. Nitekim başvuruya konu olaydan sonra 14/4/2020 tarihinde kabul edilen bir kanun ile yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığının yetkili olacağı kabul edilmiştir. Bu nedenlerle kurumun ve derece mahkemelerinin mahpusların yabancı dilde yazılan yayınlara ulaşabilme talepleri yönünden devletin olanakları doğrultusunda kullandıkları takdir yetkisinin kurumda bulunan başvuruçuların yabancı dilde yazılan eserlerdeki bilgilere erişimini imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

8. Halil Özhan Koral, B. No: 2017/18895, 9/1/2019

Eğitim ve öğretime devam eden hükümlü ve tutuklulara herhangi bir şekilde gelen ders kitapları denetime tabi olmamakla birlikte sınavlara hazırlık kitapları ders kitabı kapsamında değerlendirilemez.

Anahtar Kelimeler: Eğitim ve öğretime devam etme, ders kitabı, sınavlara hazırlık kitabı, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuya ailesi tarafından merkezî sınavlara hazırlık mahiyetindeki kaynak ders kitapları getirilmiştir. Ceza infaz kurumu, tüm ders kitapları ve sınavlara hazırlık kitaplarının kuruma alınmasının durdurulduğu gerekçesiyle gelen kitapları başvurucuya teslim etmemiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca eğitim ve öğrenimine devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tabi tutulamayacağı belirtilmiş ve böylece diğer yayınlardan farklı olarak yakınları tarafından getirilse ya da posta yoluyla gönderilse dahi ders kitabı mahiyetinde olduğu anlaşılan yayınların hükümlü ya da tutuklulara teslim edilmesi gerektiği öngörülmüştür. Şu hâlde 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca ceza infaz kurumu idarelerinin tutuklu ve hükümlülerin eğitim hakkı kapsamında ders kitabı mahiyetinde olduğunu tespit ettikleri yayınları -yakınları tarafından getirilmiş ya da posta yoluyla gönderilmiş olsa dahi- sakıncalı bulunmaması hâlinde başvuruculara teslim etme yükümlülükleri vardır. Bu bağlamda mevcut başvuruda, merkezî sınavlara hazırlık kaynak kitapları olduğu anlaşılan başvuru konusu kitapların 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (2) num-

§ 30. "Anılan Kanun hükmünün madde gerekçesinde, her düzeyde eğitim ve öğretime devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tabi tutulamayacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükmün lafzı ve madde gerekçesi birlikte dikkate alındığında hâlihazırda bir öğretim kurumunda herhangi bir düzeyde eğitim ve öğrenimine devam eden hükümlü ya da tutukluların ders kitaplarından bahsedildiği açıktır. Bu doğrultuda ALES ve YDS'ye hazırlık için kaynak kitabı olduğu anlaşılan başvuru konusu kitapların 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinde öngörülen 'ders kitabı' kapsamında kalmadığı değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun emanet hesabına ücretinin yatırılması hâlinde istediği kitabı kurum idaresi aracılığıyla talep etme hakkı olduğu hatırlanmalıdır (bkz. § 27). Dolayısıyla ders kitabı niteliği bulunmadığı tespit edilen ve ailesi tarafından getirilen başvuru konusu kitapların idarece kurum düzeni ve güvenliği açısından bir sakıncası olup olmadığı yönünde bir inceleme yapılmadan kendisine teslim edilmemesi nedeniyle başvurucunun eğitim hakkının ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna varılmıştır."

ralı fıkrasının ikinci cümlesinde öngörülen “ders kitabı” kapsamında kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir. Anılan Kanun hükmünün madde gerekçesinde, her düzeyde eğitim ve öğretime devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tabi tutulmayacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükmün lafzı ve madde gerekçesi birlikte dikkate alındığında hâlihazırda bir öğretim kurumunda herhangi bir düzeyde eğitim ve öğrenimine devam eden hükümlü ya da tutukluların ders kitaplarından bahsedildiği açıktır. Bu doğrultuda merkezî sınavlara hazırlık için kaynak kitabı olduğu anlaşılan başvuru konusu kitapların 5275 sayılı Kanun’un 62. maddesinde öngörülen “ders kitabı” kapsamında kalmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla ders kitabı niteliği bulunmadığı tespit edilen ve ailesi tarafından getirilen başvuru konusu kitapların idarece kurum düzeni ve güvenliği açısından bir sakıncası olup olmadığı yönünde bir inceleme yapılmadan başvurucuya teslim edilmemesi eğitim hakkını ihlal etmez.

Sonuç olarak somut olayda **eğitim hakkının ihlal edilmediği açıktır.**

9. Mahmut Sinan Abit, B. No: 2017/19431, 20/3/2019.

Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlü ve tutuklulara herhangi bir şekilde gelen ileri düzey akademik yayınlar ders kitabı kapsamında değerlendirilemez ve bunların mahkûmlara teslim edilmemesi eğitim hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Ders kitabı, ileri düzey akademik yayın, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuru, Hacettepe Üniversitesi Nanotıp ve Nanoteknoloji Bölümünde doktora öğrencisi olduğunu, eşi tarafından kuruma getirilecek olan orijinal akademik kitapların kendisine ulaştırılmasını talep etmiştir. Başvurucunun dilekçede kendisine ulaştırılmasını istediği kitaplar “Amerikan Oftalmoloji Akademisi Serisi”, “Snell’s Clinical Anatomy of the Eye”, “Gözün Anatomisi” ve “Janoff Ophthalmology” isimli akademik kaynaklar olarak belirtilmiştir. Kurum, hükümlü ve tutuklular öğrenci olduklarını belgelendirseler dahi yakınları tarafından getirilen ya da posta yoluyla gönderilen ders kitaplarının kendilerine verilmemesine dair karar vermiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

5275 sayılı Kanun sistematigi uyarınca kanunda öngörülen belli zamanlar dışında, kuruma posta yoluyla ya da ziyaretçi aracılığıyla yayın getirilebilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte kanun koyucu, ders kitapları yönünden bir istisna getirmiş ve bunların posta yoluyla ya da ziyaretçi aracılığıyla getirilse dahi hükümlü ve tutuklulara teslim edilmesi gerektiğini öngörmüştür. Anayasa’nın 42. maddesi uyarınca 5275 sayılı Kanun’un 62. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen bu pozitif yükümlülüğün başvuru konusu olayda olduğu gibi ileri düzey akademik alanları da kapsayacak şekilde yorumlanması, somut olayda kurum idaresinin başvuru belirttiği kitapların Nanotıp ve Nanoteknoloji alanına ilişkin ders kitabı mahiyetinde olup olmadığını değerlendirmeleri gerektiği anlamına gelir. Bununla birlikte ceza infaz kurumu idarelerinden böyle bir değerlendirmede bulunmalarının beklenmesinin makul olmadığı açıktır. Bu bağlamda 5275 sayılı Kanun’un ders kitapları ile ilgili öngördüğü söz konusu pozitif yü-

§ 40. “Dolayısıyla Anayasa’nın 42. maddesi uyarınca 5275 sayılı Kanun’un 62. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen bu pozitif yükümlülüğün başvuru konusu olayda olduğu gibi ileri düzey akademik alanları da kapsayacak şekilde yorumlanması, somut olayda İnfaz Kurumu idaresinin başvuru belirttiği kitapların (bkz. § 7) Nanotıp ve Nanoteknoloji alanına ilişkin ders kitabı mahiyetinde olup olmadığını değerlendirmeleri gerektiği anlamına gelir. Bununla birlikte ceza infaz kurumu idarelerinden böyle bir değerlendirmede bulunmalarının beklenmesinin makul olmadığı açıktır. Nitekim bu değerlendirmenin sağlıklı olması beklenemeyeceği gibi böyle bir yükümlülük ceza infaz kurumu idareleri üzerinde kurum düzeni ve güvenliği ile suç işlenmesinin önlenmesi görevlerini layıkıyla yerine getirmelerine engel olacak derecede ağır bir iş yüküne yol açar.”

kümlülüğün başvuru konusu olayda olduğu gibi ileri düzey akademik alanlarla ilgili bir değerlendirme yapılmasını gerektirecek durumları değil fakat Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaöğretim kurumları açısından geçerli olduğu üzere “ders kitabı”nın tanımına ilişkin ceza infaz kurumu idarelerinin kendilerinden beklenemeyecek bir değerlendirme yükümlülüğü altına sokulmadığı hâlleri kapsadığının kabul edilmesi gerekir. Bu yorum, başvurucunun emanet hesabına ücretinin yatırılması hâlinde istediği kitabı kurum idaresi aracılığıyla talep etme hakkı olduğu da dikkate alındığında 5275 sayılı Kanun’un 62. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen pozitif yükümlülükle güdülen amaca aykırı bir yorum olarak nitelendirilemez.

Sonuç olarak eşi tarafından getirilen ve ders kitabı olduğu iddia edilen yayınların İnfaz Kurumu idaresince ders kitabı olup olmadığı değerlendirilmeksizin tutuklu olarak bu-
lunan başvurucuya teslim edilmemesi nedeniyle **başvurucunun eğitim hakkının ihlal edilmediği açıktır.**

C. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARIN TELEVİZYON, RADYO, BİLGİSAYAR VE İNTERNET KULLANMA TALEPLERİNE İLİŞKİN İÇTİHATLAR

1. *Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz*, B. No: 2014/13310, 18/7/2018

Ceza infaz kurumunda merkezî yayın kapsamında belli televizyon kanallarının gösterilmesi taleplerinin reddedilmesi ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, bazı kanalların eklenmesi, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan ve Alman vatandaşı olan ilk başvuru, kurumdaki merkezî yayın sistemine Almanca yayın yapan bazı kanalların eklenmesi talebiyle başvuruda bulunmuş ancak kurum bu talebi reddetmiştir. Başvurucu anılan karara karşı İnfaz Hâkimliğine şikâyetinde bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, kurumda izlenilecek televizyon kanallarının belirlenmesinde Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) ülke genelinde yapmış olduğu televizyon izleme eğilimleri araştırması ile hükümlü ve tutuklulardan gelen taleplerin göz önüne alınarak haber, müzik, sinema, belgesel kanalları ile kültürel kanallar arasında denge sağlandığı, bunun yanında kurumun gösterilen televizyon kanallarını zaman içinde güncellediği gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. İkinci başvuru ise merkezî yayın sistemine halk müziği, sinema, belgesel yayını ve yabancı dilde yayın yapan kanallar ile İMC, Hayat TV ve Denge TV isimli kanalların eklenmesini talep etmiştir. Kurum, yabancı müzik yayını yapan Dream TV ve sinema kanalı olan Planet Türk TV isimli kanalların merkezî yayın sistemine eklenmesine ancak İMC, Hayat TV ve Denge TV isimli kanalların kurum güvenliğini tehlikeye düşürecek nitelikte yayınlar yaptığı, ayrıca hâlihazırda yayımlanan kanallar arasında halk müziği kanallarının bulunduğu, yabancı dilde yayın yapan bir kanalın ise TÜRK-SAT uydu yayınında bulunmadığı gerekçesiyle ikinci başvurunun bu doğrultudaki taleplerini reddetmiştir. İlgili kararlara karşı nihai başvuru yolları tüketilmiştir.

Somut olayda her iki başvurunun talebinin, kurumdaki diğer hükümlü ve tutuklular arasında da idare tarafından dikkate alınmasını gerektirecek yaygınlıkta geçerli olduğuna dair bir bulgu yoktur. Öte yandan birinci başvurunun, söz konusu talepte bulunurken yeterli derecede Türkçe bilmemesi gibi kurum tarafından pozitif yükümlülük kapsamında değerlendirilmesi gereken bir olgu da ileri sürmediği anlaşılmaktadır. İkinci başvurunun kurum güvenliği nedeniyle reddedilen kanal talepleri yönünden inceleme yapıldığında, güvenliğin neden tehlikeye dü-

§ 28. “Somut olayda devletin, hükümlü olan başvuru sahiplerinin bilgiye erişim özgürlüğü kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediğinden bahsedilemeyeceği ve bu nedenle başvuru sahiplerinin ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.”

şebileceğine dair somut bir açıklama yapılmadığı görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu kanalların haber kanalı niteliğinde olduğu ve başvurunun bulunduğu kurumda merkezî yayın kapsamında başka haber kanallarının yer aldığı anlaşılmaktadır. İkinci başvurunun hâlihazırda belirttiği alanlarda yayın yapan kanallar bulunduğu gerekçesiyle reddedilen kanal talepleri yönünden ise yalnızca başvurunun kişisel tercihlerini ifade ettiği anlaşıldığından bu taleplerin reddi sonucunda devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği söylenemez. Dolayısıyla kurum idaresinin devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri bağlamında başvuru sahiplerinin söz konusu taleplerini reddederken bu konudaki takdir yetkisini pozitif yükümlülüğüne aykırı surette kullandığından bahsedilemez.

Sonuç olarak başvuru sahiplerinin **ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlal olmadığı açık olduğu anlaşılmıştır.**

2. Ahmet Temiz (5), B. No: 2013/8696, 10/3/2016

Uzun dalga özelliği taşıyan radyonun ceza infaz kurumunun düzeni ve güvenliği gerekçesiyle kurumda bulundurulmasının ve dinlenmesinin yasaklanması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Radyo, uzun dalga yayın, ceza infaz kurumu, kurum düzeni ve güvenliği

Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru, kurum kantininde satılan el radyosunun kalitesiz olduğundan bahisle dışarıdan bir radyo alma talebiyle kuruma başvurmuştur. Kurum, başvurunun istemiş olduğu radyo ile uzun dalga yayınların dinlenebildiği, bu tarz radyoların örgütsel haberleşmede kullanılabildiği, kurum düzeni ve güvenliği açısından sakıncalı olduğu gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Başvurucunun radyo satın alma talebinin kabul edilmemesi, başvurunun dinlediği ve haber edildiği bilgiler temelinde ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturur. Somut olayda her türlü radyonun ve iletişim aracının değil sadece uzun dalga özelliği taşıyan radyonun kurum düzeni ve güvenliği gerekçesiyle bulundurulması ve dinlenmesi yasaklanmıştır. Ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için koğu, oda ve eklentilerinde bulundurulacak eşyalara karşı daha hassas olunması gerektiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Başvuru konusu olayda uzun dalga özelliğine sahip radyo bulundurulması ve bu radyo ile yasak yayınlar kapsamında terör örgütü propagandası yapan yayınların dinlenmesi ve takip edilmesi, buradan verilecek mesajlara göre hareket edilmesi, kurumun düzeni ve güvenliği açısından idarenin daha hassas davranmasını

§ 54. "Ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için koğu, oda ve eklentilerinde bulundurulacak eşyalara karşı daha hassas olunması gerektiğinde herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Başvuru konusu olayda uzun dalga özelliğine sahip radyo bulundurulması ve bu radyo ile yasak yayınlar kapsamında terör örgütü propagandası yapan yayınların dinlenmesi ve takip edilmesi, buradan verilecek mesajlara göre hareket edilmesi, Ceza İnfaz Kurumunun düzeni ve güvenliği açısından idarenin daha hassas davranmasını gerektiren bir durumdur. Ayrıca radyo yayını, diğer materyallere göre cezaevi düzeni açısından kontrolü ve takibi zor, olumsuz durumlarda idarenin refleks geliştirmesine fırsat vermeyecek özellikte bir iletişim aracıdır. Bundan dolayı uzun dalga yayınlara izin verilmemesi, Cezaevi yönetimi açısından bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle başvurunun talebinin karşılanmaması; ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması, dolayısıyla kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında değerlendirilmiştir."

gerektiren bir durumdur. Ayrıca radyo yayını, diğer materyallere göre kurum düzeni açısından kontrolü ve takibi zor, olumsuz durumlarda idarenin refleks geliştirmesine fırsat vermeyecek özellikte bir iletişim aracıdır. Bundan dolayı uzun dalga yayınlara izin verilmemesi, kurum yönetimi açısından bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle başvurucunun talebinin karşılanmaması; ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması, dolayısıyla kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından alınması gereken tedbirler kapsamında değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak başvurucunun ifade özgürlüğü sınırlanırken ceza infaz kurumunda düzeninin sağlanması şeklindeki kamu yararı ile kişilerin ifade özgürlüğü arasında makul dengenin kurulmadığının söylenemeyeceği anlaşıldığından somut olayda **ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

3. Mehmet Aİ, B. No: 2021/6664, 6/10/2021

Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin, geçici olarak uzaktan öğretim metoduna geçtiği anlaşılan örgün yükseköğretim programına, internet kullanma imkânından yararlandırılarak devam etmesinin sağlanması yönünde devletin herhangi bir pozitif yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Örgün eğitim, internet kullanma imkânı sağlama, pozitif yükümlülük, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuru, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde (Fakülte) öğrencidir. Fakülte Dekanlığı, COVID-19 küresel salgın sürecinin azaltılmasına katkıda bulunmak adına 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı güz yarıyılında derslerin dijital imkânlar ve uzaktan öğretim yöntemleriyle yürütüleceğini kuruma bildirmiştir. Ceza infaz kurumu, örgün eğitime devam eden hükümlü ve tutukluların uzaktan eğitim kapsamında internet aracılığıyla ders ve sınavlara katılma talebinde bulunması üzerine, ilgili mevzuat gereğince hükümlü ve tutukluların örgün eğitime devamlarının mümkün olmadığını, fiziki olanakların ve COVID-19 bulaş riskinin de hükümlü ve tutukluların uzaktan eğitim kapsamında internet aracılığıyla ders ve sınavlara katılmasını imkânsız kıldığını belirtmiş ve bu yöndeki talepleri reddetmiştir. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Ders ve uygulamaların yüz yüze gerçekleştirildiği ve kural olarak devam zorunluluğu bulunan örgün eğitimden yararlanma konusunda, ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonuçları ve kurumların olanakları çerçevesinde devletin sınırlı yükümlülükler üstlendiği görülmektedir. 5275 sayılı Kanun'un ilgili düzenlemeleri incelendiğinde kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin örgün yükseköğretime devamları konusunda devletin bir pozitif yükümlülük üstlendiğinden bahsedilemeyeceği gibi kural olarak masrafları kendileri tarafından karşılanmak kaydıyla yalnızca sınavlarına götürülme imkânının kullanılması konusunda özellikle başvuru da tutuklu olduğu belli suç grupları yönünden idarenin oldukça geniş bir takdir yetkisi bulunduğu açıktır. Dolayısıyla örgün yük-

§ 49. "Dolayısıyla örgün yükseköğretime devam konusunda öngörülecek bir pozitif yükümlülüğün -örneğin yaygın öğretim konusunda olduğu gibi- önceden kapsamlı ve ayrıntılı bir planlama ve organizasyon aşaması gerektireceği kuşkusuzdur. Bu bağlamda idarenin ve derece mahkemelerinin oldukça kapsamlı ve ikna edici gerekçeleri, ayrıca idarenin meselenin infaz kurumlarının düzeni ve güvenliğinin sağlanması ile yakın ilişkisinden kaynaklanan geniş takdir yetkisi de dikkate alınarak idarenin kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin örgün yükseköğretime devamları konusunda -normal zamanda sınava girmeleri için tanınan kısıtlı imkân dışında- bir yükümlülüğü bulunduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır."

seköğretim için devletin tutuklu ve hükümlülere internet kullanma imkânı sağlaması şeklinde bir pozitif yükümlülüğünün bulunmadığı da açıktır. Salgın nedeniyle geçici olarak uzaktan öğretim metoduna geçilmiş olmasının ise devletin bu konuda bir pozitif yükümlülüğünün doğmasına sebep olamayacağı gibi tam aksine ceza infaz kurumlarında bu kapsamda bir organizasyon yapılmasını daha da zorlaştıracak bir husus olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda kapalı ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun COVID-19 salgını nedeniyle geçici olarak uzaktan öğretim metoduna geçtiği anlaşılan örgün yükseköğretim programına, internet kullanma imkânından yararlandırılarak devam etmesinin sağlanması yönünden devletin herhangi bir pozitif yükümlülüğü bulunmadığının açık olduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak başvurucunun **eğitim hakkında yönelik bir ihlal olmadığı açık olduğu anlaşılmıştır.**

4. Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014

Ceza infaz kurumlarında bulunan ve uzaktan eğitim kapsamında faaliyet yürüten bazı üniversitelerde öğrenci olan tutuklu ve hükümlülerin, içinde bilgisayar ve internet barındıran uzaktan eğitim sınıfına çıkma sürelerinin azaltılması eğitim hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, bilgisayar sınıfı, süre kısıtlaması, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan ve uzaktan eğitim kapsamında faaliyet yürüten bazı üniversitelerde öğrenci olan başvuru- cular, kurumda uzak- tan eğitim programına uygun bilgisayar sınıfını kullanarak eğitimlerine devam et- mektedirler. Kurum, 2012-2013 eğitim ve öğretim yılı uzaktan eğitim faaliyetlerinin planlanmasında, terör suçlusu hükümlü- lerin mesai günleri 13.30-16.30 saatleri arasında personel nezaretinde uzaktan eğitim sınıfına çıkarılmalarına karar ver- miştir. Kurum anılan kararda, fiziki ola- nakların yetersizliği ve güvenlik gerekçe- leriyle önceki eğitim ve öğretim yıllarında belirlenenden daha az süre öngördüğünü açıklamıştır. Kurum kararına karşı itirazlar derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Başvuru konusu olayda, 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında çıkar amaçlı suç örgütü- ne üye olma suçundan hükümlü bir kişinin de uzaktan eğitime başlaması nedeniyle güvenliğin sağlanması amacıyla bilgisayar odasının kullanımında yeni bir düzenle- meye ihtiyaç duyulmuş ve kurum 5275 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanarak bilgisayar odasını kullanma saatlerini baş- vurucular açısından azaltmıştır. Kurumda disiplinin ve güvenliğin sağlanması için böyle bir sınıflandırma yapılması idarenin takdir alanı içinde olup makul ve kabul edilebilir bir tedbirdir. Unutulmamalıdır ki kurum idaresi bu tedbir kapsamında bilgi- sayar odasının kullanılmasına dair yeni bir

§ 86. “Başvurucuların anılan kısıtlamaya yönelik itirazı üzerine, infaz hâkimliği kısıt- lamanın derslerin okullardan temin edilen ders kitaplarından çalışılması suretiyle telafi edilebileceğini belirtmiştir. Uzaktan eğitim faaliyeti sadece bilgisayar üzerin- den yapılmayıp diğer ders materyalleri ile birlikte yürütüldüğünden, cezaevi idaresi tarafından ders kitapları gibi bazı mater- yallerin, başvuru- cuların eğitim hakkını ortadan kaldırmak için değil, güvenlik ve disiplinin sağlanmasına dair görevlerin yerine getirilmesi için temin edildiği anla- şılmaktadır. Ayrıca idare ve gözlem kuru- lunun 2011-2012 eğitim öğretim yılında başvuru- cuları uzaktan eğitim sınıfından tam zamanlı olarak faydalandırması, ida- renin başvuru- cuların eğitim faaliyetine katılmaları için teşvik edici olduğunun bir göstergesidir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılı için ise güvenlik gibi cezaevleri açısın- dan vazgeçilmez bir amaç çerçevesinde uzaktan eğitim sınıfının kullanımının kısıt- lanması, eğitim hakkına ölçülü ve makul bir müdahale olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla cezaevinde tutulan başvuru- cuların, daha az ders alarak eğitimlerini uzatmaları durumunda karşılaştıkları sorunlara dair somut, makul ve kabul edilebilir bir iddia da ileri sürmedikleri an- laşıldığından eğitim faaliyetinin, imkânlar çerçevesinde saat kısıtlaması yapılarak devamının sağlandığı gözetilerek, ceza- evinde güvenlik ve disiplinin sağlanması amacıyla uzaktan eğitim sınıfı kullanımı kısıtlamasının ölçülü olduğu değeri- lenilmektedir.”

planlama yaparken başvuruçuların uzaktan eğitim sınıfını kullanmasını tamamen engellememektedir. Bunun yanında başvuruçuların 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında katıldıkları uzaktan eğitim faaliyetinde eğitimi bilgisayar üzerinden takip etmelerinin zorunlu olup olmadığına dair bir belgeye de rastlanmamıştır. Uzaktan eğitim faaliyetinin sadece bilgisayar üzerinden yapılmadığı, diğer ders materyalleri ile birlikte yürütüldüğü de somut olay değerlendirilirken dikkate alınmalıdır. Bu nedenlerle kurumdaki güvenlik ve disiplinin sağlanması amacıyla uzaktan eğitim sınıfı kullanımına yönelik saat kısıtlamasının ölçülü olduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda başvuruçuların **eğitim hakkı ihlal edilmemiştir.**

Ç. CEZA İNFAZ KURUMLARINDA YAPILAN VE DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN OLAN BAŞVURULAR HAKKINDAKİ KARARLAR

1. Ahmet Sil, B. No: 2017/24331, 9/5/2018

Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların kutsal kitaplara erişimleri konusunda objektif bir gerekçeye dayanmayan aşılmaz güçlüklerle karşılaşmaları din ve vicdan özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kutsal kitap, ibadet, koğuştaki bulundurma hakkı, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuru, olay tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiştir. Başvurucunun daha önceki kurumda yanında bulundurduğu Kur'an-ı Kerim, nakil sonrasında gittiği ceza infaz kurumuna posta ile gönderilmiştir. Kurum, terör örgütü mensuplarının ailelerinden ve kargo yoluyla gelen kitapların ceza infaz kurumuna alınmamasına karar verildiğini belirterek gelen Kur'an-ı Kerim'i başvuruca vermemiştir. Başvurucu anılan karara karşı İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği, Kur'an-ı Kerim'in ceza infaz kurumu kütüphanesinden bedelsiz temin edilebilme imkânı olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir. Anılan karara itiraz ise bir üst yargı mercii tarafından reddedilmiştir.

Başvurucunun dinî yaşamı bakımından zorunlu olduğu düşüncesiyle İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'i sürekli olarak yanında bulundurmaya istemesi Anayasa'nın 24. maddesinin ikinci fıkrasında koruma altına alınmış olan din özgürlüğünün bir görünümü olan "ibadet özgürlüğü"nin kapsamındadır. 5275 sayılı Kanun'un 70. maddesine göre dinî yaşam bakımından zorunlu olan kitaplar tutuklu ve hükümlünün bulundurabileceği kitap sayısına dâhil olmayacağı gibi bu kitaplara yönelik zaman kısıtlaması da bulunmamaktadır. Ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutuklulara Kur'an-ı Kerim temin etmesi, bunların kendilerine ait Kur'an-ı Kerim nüshalarını yanlarına almayı istemelerindeki haklılığı ortadan kaldıran bir neden olarak görülebilir. Ancak somut başvurudaki Adalet Bakanlığı görüşünde bahse konu ceza infaz kurumunda yeterli sayıda Kur'an-ı Kerim nüshası bulunduğu ifade edilmiş, görüşle birlikte sunulan liste incelendiğinde ise kurum kütüphanesinde ancak dört adet Kur'an-ı Kerim nüshası bulunduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında ceza infaz kurumu, başvuruca emanet para hesabın-

§ 49. "Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların şifreli haberleşme kullanma potansiyeli olduğundan veya okuyanların dinî duyarlılıklarının, moral ve motivasyonlarının arttığından bahisle objektif bir gerekçeye dayanamaksızın Kur'an-ı Kerim'e ve diğer kutsal kitaplara erişimleri konusunda aşılmaz güçlüklerle karşılaşmaları din özgürlüğünün özünü zedeler."

dan karşılanması koşuluyla kurum aracılığıyla Kur'an-ı Kerim nüshası almasına imkân tanımayan bir karar da almıştır. Bu açıklamalar dikkate alındığında somut olayda idare ve derece mahkemeleri, başvurunun Kur'an-ı Kerim okuma biçimindeki ibadetini yapabilmesi için din özgürlüğünün gerektirdiği ve devletin pozitif yükümlülüklerinden olan tedbirlerin alındığını Anayasa Mahkemesine gösterebilmiş değildir. Bu nedenlerle başvurunun din ve vicdan özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin sürekliliği için gerekli olduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterildiği söylenemez.

Sonuç olarak başvurunun **din ve vicdan özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

2. Murat Kalkan, B. No: 2017/21904, 11/12/2018

Ceza infaz kurumunda tutuklu olan bir kişinin bir din görevlisiyle görüşmesinin olağanüstü şartlarda belli bir süre yaptırılmaması din ve vicdan özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Din görevlisiyle görüşme, kurum güvenliği ve düzeninin sağlanması, zorunlu ibadet, ceza infaz kurumu

Başvurucu, olay tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlarından bir ceza infaz kurumunda tutukludur. Kurum, FETÖ/PDY üyeliğinden tutuklu bulunanların bir din görevlisiyle görüşmeden yararlanma imkânlarını durdurmuştur. Başvurucu anılan karara karşı şikâyetle bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği; FETÖ/PDY ile ilgili suçlardan tutuklu bulunanların sayıca fazla olduğu, bu kapsamda kurumda güvenlik ve asayişin sağlanması amacıyla ikinci bir talimata kadar başvurunun din adamı ile görüştürülmediği gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. Anılan karara itiraz ise bir üst yargı mercii tarafından reddedilmiştir. Anılan uygulama daha sonra kaldırılmış ve başvuru yaklaşık bir yıl sonra bir din görevlisi ile görüşme gerçekleştirmiştir.

Başvurucunun talepte bulunduğu tarihte olağanüstü hâl şartları söz konusudur. Talep tarihinde hem kurumda FETÖ/PDY kapsamında tutuklu bulunanların sayıca fazlalığı hem de din adamı görevlendirmekle yükümlü Diyanet İşleri Başkanlığında aynı gerekçeyle gerçekleştirilen ihraç süreci, kamu düzeni ile kurum güvenliğini ve düzenini bozmadan kurumda bulunan hükümlü ve tutukluların din görevlisiyle görüşme hakkından yararlanma imkânlarını organize etmeyi oldukça zorlaştırmıştır. Öte yandan başvurunun talepte bulunduğu tarihte yüksek sayıda ceza infaz koruma personelinin de FETÖ/PDY ile olan ilgileri nedeniyle kamu görevinden çıkarılma süreçlerinin devam ettiği görülmektedir. Bu nedenle somut olayın koşullarında başvurunun din görevlisiyle görüşme talebinin reddedilmesinin, kurum güvenliği ve düzeninin sağlanması yönünden zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği kabul edilmelidir. Son olarak başvurunun din adamıyla görüşme isteğini mensubu olduğu dine göre zorunlu

§ 57. "FETÖ/PDY üyesi şüpheli çok sayıda tutuklunun bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda (bkz. § 23) bulunan başvurunun bir din adamı ile görüşme talebi, terör örgütü üyelerinin bir araya gelmelerinin ve haberleşmelerinin engellenmesi, kurum güvenliği ve düzeninin korunması amaçlarıyla reddedilmiştir. Dolayısıyla talep tarihinde hem İnfaz Kurumunda FETÖ/PDY kapsamında tutuklu bulunanların sayıca fazlalığı hem de din adamı görevlendirmekle yükümlü Diyanet İşleri Başkanlığında aynı gerekçeyle gerçekleştirilen ihraç süreci, kamu düzeni ile kurum güvenliğini ve düzenini bozmadan İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların din adamıyla görüşme hakkından yararlanma imkânlarını organize etmeyi oldukça zorlaştırmıştır."

olarak yerine getirilmesi gereken bir ibadet olarak ileri sürmediği, yalnızca dinini daha iyi öğrenebilmek amacıyla bir din adamıyla görüşme gerçekleştirmeyi talep ettiği anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle kurum güvenliği ve düzeni karşısında başvurucunun katlanması gereken külfet, mensup olduğu dinin emrettiğini düşündüğü bir ibadeti gerçekleştirememenin değil dinini daha iyi öğrenebilmek adına başvurabileceği birçok yoldan birine, somut olayın koşullarında Anayasa Mahkemesince makul kabul edilen bir süre boyunca ulaşamamasının kendisinde yarattığı manevi yükten ibarettir. Bu bağlamda başvuru konusu müdahalenin izlenen meşru amaçla orantılı olduğu da kabul edilmelidir.

Sonuç olarak din adamıyla görüşme talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun **din özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

D. DİĞER KARARLAR

1. Mehmet Aslan, B. No: 2021/47336, 21/5/2024

Mahpusların ceza infaz kurumlarından çıkışının kısıtlanmasına yönelik yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilme ve belirliliğe yasal çerçevede imkân tanımayan bir kanun hükmü eğitim hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Ceza İnfaz Kurumunda eğitim, kanuni dayanak, iptal hükmü

Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü Yabancı Dil Sınavı'na katılmak için başvuruda bulunmuş ancak sınavın yapılacağı ceza infaz kurumuna nakli güvenlik gerekçesiyle gerçekleştirilmemiştir. Başvurucu söz konusu karara itiraz etmiş, İnfaz Hâkimliği ise başvurusunun itirazını reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi 22/9/2021 tarihinde başvuruya konu hükmün ikinci cümlesinde yer alan "...kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiştir. Bu kapsamda hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarından çıkışının kısıtlanmasına yönelik yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilme ve belirliliğe yasal çerçevede imkân tanımayan ve bu gerekçelerle Anayasa Mahkemesince de bireysel başvuru konusu olay sonrasında iptal edilen bir kanun hükmü ile yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir.

§ 22. Somut olaya konu ceza infaz kurumundan çıkışın kısıtlandığı tarih itibarıyla anılan Kanun hükmünün ve dolayısıyla müdahalenin dayanağı olan hükmün yürürlükte olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi İsmail Karaca (B. No: 2017/26460, 21/4/2021, §§ 60-67) kararında, kamu görevlisi başvurucuya olay tarihlerinde yürürlükte bulunan tüzük hükümleri kapsamında uygulanan disiplin cezasının tüzükle düzenlemeye cevaz veren dayanak kanun maddesinin Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği gerekçesiyle kanunilik yönünden ihlal kararı vermiştir. Başvuru konusu olay yönünden de söz konusu karardaki değerlendirme yönteminden ayrılmayı gerektirecek herhangi bir durum bulunmamaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 17-25).

Sonuç olarak Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ihlal edilmiştir.

2. Serkan Onur Yılmaz, B. No: 2016/3512, 2/11/2022

Ceza infaz kurumunda bir hükümlünün daha önce sakıncalı bulunan bazı dokümanları avukatına göndermek istemesinin reddedilmesi bireysel başvuru hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Bireysel başvuru hakkı, avukat, sakıncalı doküman, ceza infaz kurumu

Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru, kurumda bulunan diğer hükümlülerle birlikte hazırladığı bir derginin iki sayısını posta ile kurum dışındaki bir şahsa göndermek istemiş fakat anılan dokümanların bir kısmı sakıncalı bulunarak derginin gönderilmesi kurumca engellenmiştir. Başvuru, bunun üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmak amacıyla hazırladığı dilekçe ve eklerini posta yoluyla avukatına gönderilmek üzere kurum idaresine teslim etmiştir. Kurum, ilgili mevzuat gereğince avukata gönderildiği belirtilen söz konusu mektupları incelenmesi için İnfaz Hâkimliğine göndermiştir. İnfaz Hâkimliği mektuptaki bireysel başvuru formunun, eklerinin, mektupların ve küçük

§ 29. "İçtüzük'ün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca başvuru formunda ileri sürdüğü hak ihlali iddialarını temellendirecek belgelerin onaylı örneklerini başvuru formuna eklemesi gerekmektedir. Bununla birlikte aynı kuralın (4) numaralı fıkrasına göre başvuru, hak ihlali iddialarını temellendirecek belgeleri herhangi bir nedenle sunamaması hâlinde bunun gerekçelerini belirterek varsa buna ilişkin bilgi ve belgeleri başvuru formuna eklediği takdirde Anayasa Mahkemesi bu bilgi ve belgeleri resen toplar, eksiklik nedeniyle başvuruyu reddetmez. Başvuru, başvuruya konu çizimlerin sakıncalı olmadıklarını bireysel başvuru formunda açıklamıştır. Bu durumda başvuru formunda bahse konu çizimlerin Kurumdan istenmesini talep etmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, söz konusu belgeleri ihtiyaç duyduğu takdirde resen isteyecektir."

bir notun alıcısına gönderilmesine ancak zarf içinde bulunan "Vız Gelir" dergisine ait çizimlerin savunmaya yönelik olmadığını, yargı organlarını aşağılayıcı unsurlar içerdiğini, kurum görevlilerini hedef gösterdiğini, örgütsel haberleşmeye neden olacağını belirterek alıcısına gönderilmemesine karar vermiştir. Anılan karara itiraz bir üst yargı mercii tarafından reddedilmiştir.

Somut olayda başvuru formunda şikâyetinin ifade özgürlüğü değil bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Başvuru formunda bireysel başvuruda bulunması için avukatına gönderdiği belgelerin gerçekten bireysel başvuruda bulunma amacına yönelik olup olmadığının yetkili makamlar tarafından değerlendirilmesi gerektiği kuşkusuzdur. Başvuru formunda avukatına göndermek istediği belgelerin bir kısmının daha önce sakıncalı bulunarak kurum dışına gönderilmeyen metinler olduğu açıktır. Söz konusu metinlerin kurum ya da derece mahkemelerince sakıncalı bulunmasına

rağmen başvurucunun avukatı konumunda dahi olsa bir kişiye gönderilmesi beklenemez. Aksinin kabulü; kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltcek yalan ve yanlış bilgiler, tehdit ve hakaret içeren bir niteliğe sahip olduğu tespit edilen belgelerin kurum dışına çıkarılması sonucunu doğuracaktır. Buradan çıkan sonuca göre mevcut başvurunun koşullarında başvurucunun göndermek istediği belgeler arasında bulunan çizimlerin kurum dışına gönderilmemesinin haklı bir uygulama olduğu, başvurucunun Anayasa Mahkemesine yapacağı bireysel başvuruyla ilgili hazırladığı form ve diğer belgelerin ekinde bulunan çizimleri avukatına gönderememesinin bireysel başvuruda bulunmasını imkânsız hâle getirmediği değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda **bireysel başvuru hakkının ihlal edilmediğinin açık olduğu değerlendirilmiştir.**

3. Seyran Çakmakçı, B. No: 2014/16310, 19/4/2018

Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların tam zamanlı eğitime erişmelerinin engellenmesi eğitim hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kapalı ceza infaz kurumu, tutuklu veya hükümlü, öğrenci, tam zamanlı eğitim

Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru aynı zamanda Beykent Üniversitesinde öğrencidir. Başvuru, olay tarihinde bir disiplin cezası almış ve bu nedenle açık ceza infaz kurumundan kapalı ceza infaz kurumuna iade edilmiştir. Başvurucunun kapalı infaz kurumuna iadesi sonrasında eğitime erişme imkânı kalmamıştır. Başvuru, kapalı infaz kurumuna iadesi nedeniyle eğitime erişim imkânının elinden alındığını belirterek iade kararına itirazda bulunmuştur. Ancak başvuru itirazı Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

Başvuru konusu olayda açık ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvuru aldığı disiplin cezası nedeniyle kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmiş ve kapalı ceza infaz kurumunda bulunması dolayısıyla tam zamanlı lisansüstü eğitim faaliyetlerine devam edememiştir. Bu kapsamda başvuru tam zamanlı lisansüstü eğitime katılamamasının nedeni bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak kapalı ceza infaz kurumunda

hükümlü statüsünde bulunmasıdır. Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin tam zamanlı eğitime erişimlerinin engellenmesi, başka bir ifadeyle kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulundukları süre zarfında tam zamanlı eğitim faaliyetlerine devam edememeleri Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası kapsamında eğitim hakkından yoksun bırakılma olarak değerlendirilemez.

Sonuç olarak somut olayda **eğitim hakkının ihlal edilmediğinin açık olduğu değerlendirilmiştir.**

§ 23. “Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin tam zamanlı eğitime erişimlerinin engellenmesi başka bir ifadeyle kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulundukları süre zarfında tam zamanlı eğitim faaliyetlerine devam edememeleri Anayasa’nın 42. maddesinin birinci fıkrası kapsamında eğitim hakkından yoksun bırakılma olarak değerlendirilemez.”

V. TERÖR ÖRGÜTÜ İLE İLGİLİ SUÇLAR

Denizhan HOROZGİL
Mustafa İlhan ÖZTÜRK
Hasan HÜZMELİ

A. TERÖR ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMAMAKLA BİRLİKTE ÖRGÜT ADINA SUÇ İŞLEME SUÇU

1. Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021 (Pilot Karar)

Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun düzenlendiği 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının içerik, amaç ve kapsam itibarıyla belirli olmadığı ve bu nedenle müdahalenin kanunla öngörülmediği anlaşıldığından söz konusu suçtan verilen mahkûmiyet toplantı ve gösteri düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, müdahalenin kanuniliği, suç ve cezaların belirliliği ilkesi, pilot karar

Başvurucu, bir siyasi partinin il binası önünde yapılan toplantıya katılması nedeniyle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucu ayrıca kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere katılarak ihtarla rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan ise 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmış ancak hükmün açıklanması geri bırakılmıştır. Terör örgütüne üye olmakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan verilen mahkûmiyet hükmü Yargıtay 9. Ceza Dairesince onanmıştır.

§ 116. “Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ışığında somut olayda başvuru hakkında uygulandığı hâliyle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun düzenlendiği 5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının içerik, amaç ve kapsam itibarıyla belirli olduğundan söz edilemez. Çünkü söz konusu hüküm, Anayasa’nın 34. maddesi ile korunan anayasal hakkına yönelik keyfi müdahaleye karşı başvurucuya yasal bir koruma sağlayamamaktadır. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi 5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının uygulanmasından kaynaklanan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı kanaatine ulaşmıştır.”

Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçu gerçek içtima kuralı gereğince terör örgütü adına işlenen suça ilave olarak ayrıca cezalandırılan bir suçtur. Öncelikle başvuru hakkındaki ceza hükmünün Anayasa’nın 34. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında öngörülebilir olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu kapsamda ilk olarak 5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında yer alan “örgüt adına işlenen suç” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğine dair kanunda herhangi bir açıklamaya yer verilmediği belirtilmelidir. Ayrıca terör örgütüne üye olma suçu bakımından aranan belirli şartlar, örgüte üye olmayan ancak örgüt adına suç işleyen bir kimse yönünden aranmamakta fakat her iki kategorideki kişiler örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Bunun dışında söz konusu kuralda örgüt adına işlendiği kabul

edilebilecek suçlar dizisi oldukça geniş olduğundan, kişilerin esas suçlarına ilave olarak bir de öngörülemez biçimde örgüt adına suç işleme suçundan cezalandırılmalarına yol açmaktadır. Bu hâliyle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun düzenlendiği kuralın içerik, amaç ve kapsam itibarıyla belirli olduğundan söz edilemez. Çünkü söz konusu hüküm, Anayasa'nın 34. maddesi ile korunan hakkına yönelik keyfî müdahaleye karşı başvurucuya yasal bir koruma sağlayamamaktadır.

Sonuç olarak 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının uygulanmasından kaynaklanan müdahalenin kanunla öngörülmediği kanaatine ulaşıldığından **toplantı ve gösteri düzenleme hakkı ihlal edilmiştir**. Ayrıca bir yandan benzer başvuruların tamamının incelenerek ihlalle sonuçlandırılması yerine ilgili mercilerce çözüme kavuşturulmasını, diğer yandan da ihlalin kaynağının ortadan kaldırılması suretiyle yapısal sorunun giderilmesini sağlamak amacıyla **pilot karar** usulü uygulanmıştır.

2. Deniz Yavuncu ve diğerleri [GK], B. No: 2018/5126, 23/2/2023

Anayasa Mahkemesinin terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçuyla ilgili daha önce verdiği pilot kararında belirtilen ilkelere uygun, kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçen, öngörülebilir ve kesin bir kanuni düzenleme yapılmaması ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, müdahalenin kanuniliği, suç ve cezaların belirliliği ilkesi, pilot karar gereklerinin yerine getirilmesi

Başvurucular, çeşitli tarihlerde düzenlenen toplantılara katılmalarının veya yaptıkları düşünce açıklamalarının ceza kanunlarında yer alan suçları oluşturduğu ve ayrıca söz konusu suçları terör örgütü adına işledikleri iddialarıyla farklı ceza davalarında yargılanmıştır. Başvurucular, isnat edilen fiillerinin ceza kanunlarında karşılığı olan suçlar-

dan cezalandırılmış ve söz konu suçları terör örgütü adına işledikleri kabul edilerek çeşitli miktardaki cezalarla mahkûm edilmiştir.

§ 21. “Hamit Yakut kararı 3/8/2021 tarihli ve 31557 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış ve yapısal sorunun çözümü için keyfiyet, yasama organına bildirilmiştir. Belirtilen süre içinde 5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında herhangi bir kanun değişikliği yapılmadığı gibi kanun koyucu 5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasını Anayasa Mahkemesi kararında belirtilen ilkelere uygun olan, Anayasa’nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçen, erişilebilir, öngörülebilir ve kesin hâle getiren bir kanun değişikliği yapmamıştır. Bu durum Anayasa Mahkemesinin pilot kararının gereklerinin yerine getirilmemesine yol açmış, dolayısıyla incelenmesi ertelenen başvurularda başvuruçuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına kanuni olmayan müdahaleler devam etmiştir.”

Anayasa Mahkemesi, terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen bir gösteriye katılmış olması gerekçesiyle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan cezalandırılan başvuruçunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahalede bulunulduğu iddiasını benzer bir başvuruda incelemiş ve karara bağlamıştır (Hamit Yakut, B. No: 2014/6548, 10/6/2021). Mahkeme, yaptığı değerlendirmeler sonucunda 5237 sayılı Kanun’un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının içerik, amaç ve kapsam itibarıyla belirli olmadığı, Anayasa’nın 34. maddesi ile korunan anayasal hakkına yönelik keyfi müdahaleye karşı başvuruçuya yasal bir koruma sağlayamadığı ve sonuç olarak müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı kanaatine ulaşmıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi bir yandan benzer başvuruların tamamının incelenerek ihlalle sonuçlandırılması yerine ilgili merciler-

ce çözüme kavuşturulmasını, diğer yandan da ihlalin kaynağının ortadan kaldırılması suretiyle yapısal sorunun giderilmesini sağlamak amacıyla pilot karar usulünü uygulamıştır. Buna karşın pilot kararda belirtilen süre içinde söz konusu kuralda herhangi bir kanun değişikliği yapılmadığı gibi kanun koyucu anılan kuralı Anayasa Mahkemesi kararında belirtilen ilkelere uygun, Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçen, erişilebilir, öngörülebilir ve kesin hâle getiren bir kanun değişikliği yapmamıştır. Bu durum Anayasa Mahkemesinin pilot kararının gereklerinin yerine getirilmemesine yol açmış ve dolayısıyla incelenmesi ertelenen başvurularda başvuruçuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına kanuni olmayan müdahaleleri devam ettirmiştir.

Sonuç olarak 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının uygulanmasından kaynaklanan müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı kanaatine ulaşıldığından **ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.**

B. TERÖR ÖRGÜTÜNE ÜYE OLMA SUÇU

1. *Metin Birdal* [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019

Başvurucunun daha önce katıldığı toplantı ve gösterilerdeki faaliyetlerinin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesinde delil olarak kullanılması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, delil serbestliği, statü suçu, toplantı ve gösteri yürüyüşü

Başvurucu; terör örgütüne üye olma, terör örgütü propagandası yapma, kamu malına zarar verme ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarını işlediği gerekçesiyle gözaltına alınmış ve ardından tutuklanmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasına hükmetmiştir. Daha sonra kanun değişikliği nedeniyle kovuşturmanın ertelenmesine hükmedilmiş, başvurucunun temyize gitmesi üzerine karar Yargıtay tarafından onanmıştır.

Terör örgütü üyeliği suçu uluslararası hukuk literatüründe *statü* suçu olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda kişinin başka bir suç işlemesi gerekmeksizin yalnızca örgüte üye olmasının cezalandırılması kişisel cezai sorumluluktan ziyade, kolektif cezai sorumluluğa yol açma potansiyeline sahiptir. Fakat bu suçtan mahkûm edilmesi için kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir. Terör örgütü üyeliği suçu, diğer tipik suçlara nazaran erken bir aşamada cezai sorumluluk öngörmektedir. Bu nedenle bir kişinin henüz başka bir suç işlemeyen yalnızca terör örgütüne üye olması nedeniyle cezalandırılabilmesi için yargılama makamlarının o kişinin terör örgütüyle olan bağlarını ortaya koyması gerekir. Böyle

bir bağın varlığının araştırılması bireylerin sahip olduğu fikirlerin, bağlı oldukları toplumsal grupların ve ideolojilerinin, davranışlarının anlamlarının ve bunların altında yatan saiklerin değerlendirilmesine yol açar. Henüz ceza kanunlarında tanımlanan bir suçu dahi işlememiş kişilerin bir terör örgütü ile *örgüt üyeliği* olarak kabul edilecek kuvvette bir bağının olup olmadığı bu şekilde değerlendirilmesi ifade, örgütlenme, din ve vicdan özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı gibi temel haklar üzerinde ciddi bir baskı oluşturabilecek potansiyele sahiptir.

§ 78. *“Sonuç olarak ceza muhakemesi hukukunda yer alan delil serbestliği ilkesi de gözönünde bulundurulduğunda ilk derece mahkemesinin mahkûmiyete ilişkin kararında başvurucunun, şiddet eylemlerine başvurulmasıyla barışçıl niteliğini kaybetmiş, terör örgütünün çağrısı üzerine yapılan ve terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösterilere katılmış olmasını delil olarak kabul etmesi mümkündür.”*

Somut olayda Mahkeme başvuruçuyu daha önce katılmış olduğu gösterilerdeki faaliyetleri nedeniyle değil terör örgütü üyeliği nedeniyle cezalandırmıştır. Ancak Mahkeme; başvuruçunun şiddet olaylarının yaşandığı ve terör örgütünün propagandasına dönüştürülen gösterilere katılmış olmasını, onun örgüt üyeliğini açıklayan faaliyetlerden biri olarak ve böylece eylemlerinin sürekliliğini göstermek için kullanmıştır. Ceza muhakemesi hukukunda yer alan delil serbestliği ilkesi de göz önünde bulundurulduğunda ilk derece mahkemesinin mahkûmiyete ilişkin kararında başvuruçunun, terör örgütünün çağrısı üzerine yapılan ve örgütün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösterilere katılmış olmasını bir delil olarak kabul etmesi mümkündür. Öte yandan ilk derece mahkemesi başvuruçunun terör örgütü üyesi olduğu sonucuna yalnızca anılan gösterilere katılmış olduğunu dikkate alarak ulaşmamıştır. İlk derece mahkemesi telefon kayıtlarını, istihbarat bilgisini, polis raporlarını, ihbarları, başvuruçunun bazı gösterilerdeki davranışlarını ve bu gösterilerde üstlendiği roller ile diğer delilleri bir bütün olarak değerlendirmeye almıştır. Başvuru konusu olayda ilk derece mahkemesi, eylem ve davranışlarıyla şiddete ve demokratik olmayan yöntemlerin yaygınlaştırılmasına hizmet eden başvuruçunun demokratik yaşam için ciddi bir tehdit oluşturduğu kanaatine ulaşmıştır. Dolayısıyla başvuruçunun cezalandırılması acil bir toplumsal ihtiyacı karşılamaktadır. İlk derece mahkemesinin toplumun terörsüz bir ortamda yaşama hakkı ile başvuruçunun toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı arasında adil bir denge kurduğu kanaatine ulaşmıştır.

Sonuç olarak açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan **toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine** karar verilmiştir.

2. Hakan Yılmazöz, B. No: 2017/37725, 3/6/2020

Başvurucunun dernek faaliyeti kapsamında katıldığı bir etkinlikteki faaliyetlerinin terör örgütü ile olan bağı ortaya koyulmaksızın terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetinde delil olarak kullanılması örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, caydırıcı etki, dernek faaliyeti, örgütlenme özgürlüğü

Başvurucu, terör örgütü DHKP/C'ye bağlı olarak faaliyet yürüttüğü iddia edilen Kocaeli Öğrenci Gençlik Derneğinin (Dernek) etkinliklerine katıldığı gerekçesiyle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet hükmü, Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleşmiştir.

Somut olayda terör örgütüne üye olma suçundan Mahkemece verilen mahkûmiyet hükmünde başvurunun Halk Cephesi adına Dernekte faaliyette bulunmasına dayandırıldığı görülmektedir. Ancak başvurunun söz konusu Dernek kapsamındaki faaliyetlerinin ne olduğu, faaliyetleri ne zaman gerçekleştirdiği, bunların barışçıl olup olmadığı, konusu, içeriği veya terör örgütü propagandasına dönüşüp dönüşmediği gibi hususlar Mahkemece gerekçede açıklanmamıştır. Bu kapsamda Mahkeme; başvurunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren delilleri birlikte inceleyerek temel haklar kapsamında kalan her bir delili terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği,

§ 36. “Kişilerin anayasal hak ve özgürlükler kapsamında kalan faaliyetlerinin terör örgütünün üyesi olma suçundan verilen mahkûmiyet kararlarının delili olarak kullanılmasının temel haklar üzerinde yaratacağı caydırıcı etki nedeniyle -devletin toplumu terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı korumak şeklindeki pozitif yükümlülüğünün bir sonucu olarak- insanların terörsüz bir ortamda yaşama hakkı ile bu süreçte bireylerin potansiyel olarak etkilenebilecek temel hakları arasında adil bir denge kurulmalıdır (Metin Birdal, B. No: 2014/15440, 22/5/2019, § 65).”

kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer koşullarını dikkate alarak değerlendirmemiştir. Mahkeme, başvurunun temel hakları kapsamında bulunan faaliyetlerinin terör örgütüyle olan bağlarını ortaya koyamamış; böylece örgütlenme özgürlüğü üzerinde haksız bir caydırıcı etki oluşturmuştur. Bu bağlamda Mahkeme, başvurunun şikâyet konu eylemlerinin mahkûmiyet hükmünde delil olarak kullanılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan **örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği** sonucuna ulaşılmıştır.

3. Ahmet Urhan, B. No: 2014/13961, 9/10/2019

Başvurucunun bir derneğin üyesi olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerin terör örgütü ile olan bağları ortaya koyulmaksızın terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetinde delil olarak kullanılması örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, caydırıcı etki, dernek üyeliği, örgütlenme özgürlüğü

Başvurucu, terör örgütü Marksist Leninist Komünist Partiye (MLKP) bağlı olarak faaliyet yürüttüğü iddia edilen Sosyalist Gençlik Derneğine (Dernek) üye olup etkinliklerine katıldığı gerekçesiyle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet hükmü, Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleşmiştir.

Olayların yaşandığı tarihte başvurunun mensubu olduğu Derneğin yasal olduğu hususu ilk derece mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Ancak ilk derece mahkemesi, bu Derneğin MLKP'nin yasal zeminde faaliyet yürüten örgütü olduğunu ve doğrudan örgütün amaçları doğrultusunda çalıştığını ifade etmiştir. İlk derece mahkemesi, bu çıkarımı SGD'nin terör örgütü (MLKP) ile bağlantısı olduğu yönündeki bir emniyet raporuna dayandırmıştır. İlk derece mahkemesi kararında bu hususta tatminkâr bir açıklamada bulunmamış, ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer vermemiştir. Diğer yandan ilk derece mahkemesi, emniyet raporuna dayanarak MLKP terör örgütünün SGD adı altında yasal olmayan birçok faaliyette bulunduğunu ifade etmiştir. Buna karşın kararda SGD'nin MLKP'nin amaçları doğrultusunda hareket ettiğine ilişkin delillerin neler olduğu gösterilmemiş; SGD'nin yasal olmayan faaliyetlerine ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Kararda ayrıca başvurunun SGD'nin MLKP terör örgütünü destekleyici bir örgüt olduğunu bilip bilmediği hususunda herhangi bir açıklama yapılmamış, başvurunun SGD içinde yer alarak hangi surette MLKP terör örgütünün amaçları doğrultusunda hareket ettiği konusunda da bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Ayrıca ilk derece mahkemesi, başvurunun bahsi geçen örgütlerin düzenlemiş

§ 51. "İlk derece mahkemesi, başvurunun örgüt üyeliğine ilişkin her biri bir parçayı açıklayan, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren, delil olarak kabul edilen faaliyetlerini ve davranışlarını birleştirerek olayın bütününün anlaşılmasını sağlamamış; söz konusu SGD adlı örgütlenme içinde yer alma şeklindeki rolünün onun MLKP terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğuna dair bilgileri doğrular ve tamamlar nitelikte olduğunu ikna edici biçimde ortaya koyamamıştır. İlk derece mahkemesi başvurunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren delilleri birlikte inceleyerek temel haklar kapsamında kalan her bir delili terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer koşullarını dikkate alarak değerlendirmemiştir."

olduğu toplantılara katılmasını mahkûmiyet kararına dayanak almıştır. Buna karşın ilk derece mahkemesi, bu toplantılar hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamış; söz konusu toplantıların ne barışçıl niteliğini kaybettiğini ne de örgüt talimatı doğrultusunda ve örgüt propagandası yapmak amacıyla düzenlendiğini kabul etmiştir. İlk derece mahkemesi, başvurucunun temel hakları kapsamında bulunan faaliyetlerinin terör örgütüyle olan bağlarını ortaya koyamamış; böylece örgütlenme özgürlüğü üzerinde haksız bir caydırıcı etki oluşturmuştur. Bu bağlamda ilk derece mahkemesi, başvurucunun şikâyetle konu eylemlerinin mahkûmiyet hükmünde delil olarak kullanılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir.

Sonuç olarak Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan **örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği** sonucuna ulaşılmıştır.

4. Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022

Başvurucunun bir sendikanın üyesi olması, bazı sohbetlere katılması ve örgütün üst yönetimindeki kişilerle telefonla iletişim kurması şeklindeki eylemleri nedeniyle terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi suç ve cezaların kanuniliği ilkesini; örgütün nihai amacını bildiği ortaya konamayan başvurucunun temel hakları kapsamında bulunan faaliyetlerinin mahkûmiyetinde delil olarak kullanılması ise özel hayata saygı ve sendika haklarını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi, terör örgütüne üye olma, sohbet toplantıları, özel hayata saygı hakkı, sendika hakkı

Öğretmen olan başvuru, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) düzenlediği sohbetlere katılması, Aktif Eğitimciler Sendikasına üye olması ve örgütün üst düzey yöneticileri ile iletişim kurması nedeniyle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet hükmü, istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

a. Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu sebeple Yargıtay, FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin (1) örgüte bilerek ve isteyerek katılması, (2) katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, (3) terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, (4) örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, (5) saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır. Ceza verme yetkisinin keyfi ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu

§ 64. "Somut olayda ilk derece mahkemesi; örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı değerlendirilmemiş olan sohbet toplantılarının ve buna ilişkin tanık ifadelerinin örgütle irtibatlı sendikaya üyelik ve içeriği belirlenememesi nedeniyle örgütsel olduğu ortaya konulamayan, imam seviyesinde oldukları iddiasıyla yargılanmakta olan kişilerle iletişime ilişkin HTS kayıtlarının -bir bütün olarak ele alındığında- başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini ortaya koymakta başarılı olamamıştır. FETÖ/PDY'nin yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütü, dinî bir cemaat olduğu zannı ile hareket ederek örgüte sempati duyduğu ve örgütle irtibat kurduğu anlaşılan başvurucunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır."

kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken ve özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suç ve cezaların kanuniliği ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (*Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri*, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; *Adnan Şen* [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 107). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (*Ahmet Aslan*, B. No: 2021/23949, 6/10/2022 § 68). Bu nedenle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Mahkemeler başvurusunun bazı sohbetlere katılmasını, o tarihte yasal olan ancak daha sonra terör örgütüyle ilgisi nedeniyle kapatılmış bir sendikaya üye olmasını ve FETÖ/PDY üyesi olan bazı kişilerle iletişim içinde olduğuna dair HTS kayıtlarını terör örgütüne üye olma suçunun delilleri saymıştır. Yargı makamları başvurusunun FETÖ/PDY'nin nihai amacını ve yöntemlerini bilen ve örgütlenme piramidinin üst katlarında yer alan örgüt mensuplarından biri olduğunu ileri sürmemiştir. Ayrıca FETÖ/PDY'nin devletçe bir terör örgütü kabul edilmeye ve herkesçe öyle bilinmeye başlanmasından önce dinî bir cemaat zannıyla irtibat ve iltisak hâlinde bulunduğu söz konusu oluşumun bir terör örgütü olduğundan başvurusunun haberdar olduğunu başka herhangi bir şekilde iddia etmemiştir. İlk derece mahkemesi; örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı değerlendirilmemiş olan sohbet toplantılarının ve buna ilişkin tanık ifadelerinin, örgütle irtibatlı sendikaya üyelik ve içeriği belirlenememesi nedeniyle örgütsel olduğu ortaya konulamayan, imam seviyesinde oldukları iddiasıyla yargılanmakta olan kişilerle iletişime ilişkin HTS kayıtlarının -bir bütün olarak ele alındığında- başvurusunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini ortaya koymakta başarılı olamamıştır. FETÖ/PDY'nin yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütü, dinî bir cemaat olduğu zannı ile hareket ederek örgüte sempati duyduğu ve örgütle irtibat kurduğu anlaşılan başvurusunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir.

Sonuç olarak açıklanan gerekçelerle **suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğine** karar verilmiştir.

b. Özel Hayata Saygı ve Sendika Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

Örgütün nihai amacını bildiği ortaya konamayan başvurusunun bir sivil toplum hareketi olduğu zannı ile irtibat ve iltisak hâlinde olduğu örgütün düzenlediği sohbetlere katılmasının terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılması nedeniyle başvurusunun **özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine** karar verilmiştir.

İltisak boyutunu aşarak örgütle organik bir bağ kurup hiyerarşisine dâhil olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetlerin varlığı ile desteklenmeden başvurusunun FETÖ/PDY'ye müzahir bir sendikaya üye olmasının terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılması nedeniyle başvurusunun **sendika hakkının ihlal edildiğine** karar verilmiştir.

5. *Umut Çongar* [GK], B. No: 2017/36905, 21/10/2021

Önceki tarihte işlenen ve hükmü infaz edilen bir suçun daha sonra işlenen bir başka suça ilişkin mahkûmiyet hükmünde değerlendirmeye esas alınması masumiyet karinesini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, masumiyet karinesi, önceki mahkûmiyet

Başvurucu; başvuruya konu olay tarihinden önce terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezasına mahkûm edilmiş, ceza infaz kurumuna girmiş ve şartlı tahliye edilmiştir. Başvurucunun, şartlı tahliye süresi içinde terör örgütü üyelerinin ölüm yıl dönümlerinde anılması amacıyla düzenlenen bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı ve üzerinde terör örgütü elebaşının resminin yer aldığı flamalardan bir kısmını toplantıya katılanlara dağıttığı belirlenmiştir. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 1 yıl 8 ay, terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine hükmedilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay başvuru hakkındaki ceza miktarını 5 yıl olarak düzelterek ilk derece mahkemesi hükmünü onamıştır.

Mahkeme, Yargıtay bozma ilamı öncesinde başvurucunun katıldığı toplantıdaki eylemlerinin terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunu oluşturduğunu değerlendirmiş ve daha önceki tarihteki mahkûmiyetine kararında değinmemiştir. Buna karşın gerek Yargıtayın bozma ilamında gerekse bozma ilamı sonrası ilk derece mahkemesinin kararında, başvurucunun başvuruya konu eylemi daha önce terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle hükümlü bulunduğu ceza infaz kurumundan şartlı tahliye edildikten sonra işlediği gerekçesine dayandığı görülmüştür. Nitekim Yargıtayın başvurucunun şartlı tahliye edilmesinden sonra silahlı terör örgütü ile yeniden irtibata geçtiğine vurgu yaptığı bozma ilamı üzerine Mahkeme, Yargıtayın bozma ilamındaki gerekçelerle bu kez başvurucunun terör örgütü üyesi olduğuna kanaat getirmiştir. Böylelikle ilk derece mahkemesi mahkûmiyet hükmünde yalnızca başvurucunun yasa dışı hâle dönüştüğü kabul edilen bir toplantıya katılmasını değil aynı zamanda başvurucunun daha önce terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmiş ol-

§ 49. "İlk derece mahkemesinin söz konusu uygulamasıyla ispat yükü iddia makamında kalmamış; başvurucuya devredilmiş görünmektedir. Zira daha önce terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm olan başvurucunun daha sonraki bir tarihte terör örgütünün propagandasına dönüşen bir gösteriye katılmış olması nedeniyle yeniden terör örgütüne üye olma suçunu işlediği biçimindeki kabule göre PKK terör örgütünün çağrısı üzerine toplantıya katıldığı iddia edilen başvuru, terör örgütüyle yeniden irtibat kurmadığını ispat etmek zorundadır. Mahkemenin bu yaklaşımı, daha önce hakkında terör örgütü üyesi olma suçundan kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunan kişilerin herhangi bir yeni eyleminin önceki eylemleri ile birlikte değerlendirilip yeniden ve otomatik olarak terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır."

masını da delil olarak değerlendirmiştir. Kısacası derece mahkemeleri başvurucunun terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması için gerekli unsurların oluştuğu kanaatine önceki mahkûmiyet kararına da dayanmak suretiyle ulaşmıştır. Derece mahkemelerince başvuruya konu eylemin başvuru tarafından daha önce terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle hükümlü bulunduğu ceza infaz kurumundan şartlı tahliye edildikten sonra işlenmesi dolayısıyla başvurucunun terör örgütüyle yeniden irtibat kurduğunun kabul edilmesi ve bu nedenle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması masumiyet karinesi ile bağdaşmaz.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

6. **Mehmet Ali Aslan, B. No: 2014/2335, 12/11/2019**

Başvurucunun daha önce katıldığı toplantı ve gösterilerdeki faaliyetleri ile bulundurduğu bazı yayınların, terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesinde delil olarak kullanılması ifade ve örgütlenme özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, delil serbestliği, eylemlerin sürekliliğinin tespiti

Başvurucu, terör örgütü mensuplarını veya terör eylemlerini yücelten sloganların atıldığı veya pankartların açıldığı terör örgütünün propagandasına dönüştürülen gösterilere katılıp bunları organize etmesi ve bazı yayınları bulundurması nedeniyle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet hükmü, Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleşmiştir.

Başvuru konusu olayda ilk derece mahkemesi süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösterdiği kabul edilen eylem ve davranışlarıyla şiddeti ve demokratik olmayan yöntemleri benimseyen başvurunun DHKP/C terör örgütünün üyesi olduğu kanaatine ulaşmıştır. Somut olayın koşullarında ilk derece mahkemesinin başvurucuyu suç oluşturmadığı ve anayasal hakların kullanımından ibaret olduğu ileri sürülen eylemleri nedeniyle mahkûm ettiği kabul edilmemiştir. İlk derece mahkemesi diğer bazı deliller yanında DHKP/C'yi, terör örgütü mensuplarını veya terör eylemlerini yücelten sloganların atıldığı veya pankartların açıldığı terör örgütünün propagandasına dönüştürülen gösterilere katılmış olmasını başvurunun örgüt üyeliğini açıklayan ve eylemlerinin sürekliliğini gösteren deliller olarak kullanmıştır. Nitekim ilk derece mahkemesi mahkûmiyet hükmünde başvuru hakkındaki tanık beyanlarına, yapılan arama ve elkoyma işlemlerine, başvurunun öldürülen terör örgütü üyelerini sahiplenmesine ve onların mezarlarını ziyaret etmesine de dayanmıştır. Ayrıca Mahkeme, başvurunun terör örgütünün talimatıyla düzenlenen toplantılarda Halk Cephesi imzalı pankartlar taşımaması, terör örgütünün propagandasını içeren sloganlar atmasını, terör örgütü faaliyeti gösterdikleri iddiasıyla haklarında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişilerin durumunu yakından takip etmesini de mahkûmiyet hükmüne esas almıştır. İlk derece mahkemesi, başvurunun söz konusu toplantı ve gösterileri organize etmek veya bunlara katılmak biçimindeki rolünün onun DHKP/C terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğuna dair bilgileri doğrular ve tamamlar nitelikte olduğunu ikna edici biçimde ortaya koymuştur. Bu bağlamda ilk derece mahkemesi, başvurunun şikâyet konu eylemlerinin mahkûmiyet hükmünde delil olarak kullanılmasının bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile göstermiştir.

Sonuç olarak açıklanan gerekçelerle **ifade ve örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilmediğine** karar verilmiştir.

§ 42. "İlk derece mahkemesi, başvurunun söz konusu toplantı ve gösterileri organize etmek veya katılmak biçimindeki rolünün onun DHKP/C terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğuna dair bilgileri doğrular ve tamamlar nitelikte olduğunu ikna edici biçimde ortaya koymuştur. Bu bağlamda ilk derece mahkemesi, başvurunun şikâyet konu eylemlerinin mahkûmiyet hükmünde delil olarak kullanılmasının bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile göstermiştir."

7. Remzi Gegez, B. No: 2014/15676, 13/2/2020

Başvurucunun daha önce katıldığı toplantı ve gösterilerdeki faaliyetlerinin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesinde delil olarak kullanılması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, delil serbestliği, eylemlerin sürekliliğinin tespiti

Başvurucu, terör örgütü mensuplarını veya terör eylemlerini yücelten sloganların atıldığı veya pankartların açıldığı terör örgütünün propagandasına dönüştürülen gösterilere katılıp şiddet olaylarını organize etmesi nedeniyle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet hükmü, Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleşmiştir.

Başvuru konusu olayda ilk derece mahkemesi süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösterdiği kabul edilen eylem ve davranışlarıyla şiddeti ve demokratik olmayan yöntemleri benimseyen başvurunun PKK terör örgütünün üyesi olduğu kanaatine ulaşmıştır. Somut olayın koşullarında ilk derece mahkemesinin başvuru suçu oluşturmadığı ve anayasal hakların kullanımından ibaret olduğu ileri sürülen eylemleri nedeniyle mahkûm ettiği kabul edilmiştir. İlk derece mahkemesi diğer bazı deliller yanında PKK'ı, terör örgütü mensuplarını veya terör eylemlerini yücelten sloganların atıldığı veya pankartların açıldığı terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantılara ve gösteri yürüyüşlerine katılmış olmasını başvurunun örgüt üyeliğini açıklayan ve eylemlerinin sürekliliğini gösteren deliller olarak kullanmıştır. Nitekim ilk derece mahkemesi mahkûmiyet kararında, başvuru hakkındaki ihbar tutanağına, başvurunun ikametgâhında ele geçirilen örgütsel bazı dokümanlara, küçük yaşta bir kız çocuğunu terör örgütün kırsal alanına göndermesine ve terör örgütünün talimatları doğrultusunda hareket ettiğine yönelik telefon görüşmelerine dayanmıştır. Bunun yanında Mahkeme, başvurunun terör örgütünün dağ kadrosunda bulunan bir örgüt üyesiyle telefonla irtibat kurmasına, terör örgütü talimatları doğrultusunda gerçekleştirilen sivil itaatsizlik eylemlerinde küçük yaşta çocukları kullanmasına, bu eylemlerde atılan sloganlara, açılan pankartlara ve bilirkişi raporuna da kararında yer vermiştir. Bu şekilde ilk derece mahkemesi, başvurunun

§ 41. "...ilk derece mahkemesi, başvurunun söz konusu toplantı ve gösterileri organize etmek veya katılmak biçimindeki rolünün, onun PKK terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğuna dair bilgileri doğrular ve tamamlar nitelikte olduğunu ikna edici biçimde ortaya koymuştur. Bu bağlamda ilk derece mahkemesi, başvurunun şikâyeteye konu eylemlerinin mahkûmiyet hükmünde delil olarak kullanılmasının bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile göstermiştir."

sonuç olarak açıklanan gerekçelerle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

Sonuç olarak açıklanan gerekçelerle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

8. Uğur Ahmet Yaşar, B. No: 2014/11842, 2/6/2020

Başvurucunun daha önce katıldığı toplantılardaki faaliyetler ile okuduğu ve bulundurduğu yayınların terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesinde delil olarak kullanılması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, delillerin değerlendirilmesi, eylemlerin sürekliliğinin tespiti

Başvurucu, PKK/KCK terör örgütünün gençlik yapılanması olan DYGM (Yurtsever Demokratik Gençlik Meclisi) içinde yürütmüş olduğu faaliyetler nedeniyle ve terör örgütüne ait yayınları okuyup bulundurduğu gerekçesiyle terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmıştır. Mahkûmiyet hükmü, Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleşmiştir.

Somut olayda ilk derece mahkemesi (Mahkeme) diğer bazı deliller yanında başvurunun bazı toplantılara veya faaliyetlere katılmasını ya da yayınlar bulundurmasını örgüt üyeliğini açıklayan ve eylemlerinin sürekliliğini gösteren deliller olarak kullanmıştır. Mahkeme mahkûmiyet kararında; daha önce terör örgütü üyesi olan bir tanığın başvuru hakkında DYGM üyesi olduğu ve tiyatro faaliyeti adı altında üniversite öğrencilerini örgüt üyesi yapmaya çalıştığı şeklindeki ifadesini de vurgulamıştır. Mahkeme başvurunun örgüte müzahir bazı yayınları takip etmesini, terör örgütüne karşı gerçekleştirilen operasyonlarla ilgili gerçekleştirdiği örgütsel içerikli iletişim kayıtlarını da dikkate almıştır. Mahkeme ayrıca başvurunun öldürülen bir örgüt üyesinin cenazesini örgüt talimatı uyarınca otopsi işlemleri sırasında sahiplenmesini, yine öldürülen bir terör örgütü üyesi için kurulan taziye çadırını ziyaret etmesini de delil olarak değerlendirmiştir. Bundan başka Mahkeme, başvurunun Malatya'dan terör örgütünün kırsal alanına giden bir örgüt mensubu hakkında bilgi sahibi olmasını, örgüt talimatı uyarınca tutuklu ve hükümlü örgüt üyelerinin ailelerini ziyaret etmesini, yine örgüt talimatı uyarınca YDGH içindeki faaliyetlerinden dolayı yapılan operasyon neticesinde tutuklanan şahısların durumları ile yakından ilgilenmesini mahkûmiyet hükmünde göz önüne almıştır. Bu şekilde Mahkeme, başvurunun söz konusu toplantı ve gösterileri organize etmek veya bunlara katılmak biçimindeki rolünün ya da belirli yayınları bulundurmasının onun PKK terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğuna dair bilgileri doğrular ve tamamlar nitelikte olduğunu ikna edici biçimde göstermiştir. Başvurucunun şikâyeteye konu eylemlerinin delil olarak kullanılmasının bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

§ 46. "...ilk derece mahkemesi, başvurunun söz konusu toplantı ve gösterileri organize etmek veya katılmak biçimindeki rolünün ya da belirli yayınları bulundurmasının onun PKK terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğuna dair bilgileri doğrular ve tamamlar nitelikte olduğunu ikna edici biçimde göstermiştir. Başvurucunun şikâyeteye konu eylemlerinin delil olarak kullanılmasının bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı kanaatine ulaşılmıştır."

9. Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018

Başvurucu tarafından ileri sürülen ve yargılamanın sonucunu değiştirme ihtimali bulunan iddiaların dikkate alınmaması ve gereği gibi değerlendirilmemesi Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne üye olma, gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkı

Başvurucu hakkında Hizb-ut Tahrir silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir. Karar Yargıtay tarafından onanmış ve kesinleşmiştir. Başvurucu, savunmasında Hizb-ut Tahrir silahlı bir suç ya da terör örgütü olmadığını, amacının İslam coğrafyasında hilafetin tekrar tesisini sağlamak olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, düşüncelerini şiddete başvurmadan ve bilhassa basın yolu ile yaymaya çalıştıklarını ifade etmiştir.

Hizb-ut Tahrir silahlı bir örgüt veya bir terör örgütü olup olmadığının mahkemelerde tartışılmamasından şikâyet eden başvuru, herhangi bir şiddet eylemine karışmayan örgütün savunduğu görüşlerin suç oluşturmadığını ileri sürmüştür. Buna karşın mahkeme ve Yargıtay kararlarında Hizb-ut Tahrir bir terör örgütü olduğu kabul edilmekle yetinilmiş, başvuru savunmaları hakkında bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

§ 57. “Çağımızda terör eylemlerinin toplumları tehdit eden en önemli tehlikelerden biri olduğu kuşkusuzdur. Terör, bir azınlığın iradesini şiddet yolu ile halkın iradesine kabul ettirmek için başvurduğu bir yöntemdir. Elbette kurulu düzeni değiştirmek için terör denen her türden zor ve şiddet eylemlerinin, silahlı ayaklanma ve hükümet darbesi gibi girişimlerin olağan ve meşru kabul edilmesi asla düşünülemez. Her konunun tartışılabilirdiği ve iktidarın meşru yollarla değiştirilebildiği bir demokratik düzende zora ve şiddete başvurmak gayrimeşrudur. Ancak terör örgütü olmaya bağlanan ağır hukuksal sonuçlar gözetildiğinde kamu makamlarının bu konudaki değerlendirmelerini daha özenli yapmaları beklenir.”

Emniyet raporlarından örgüte yönelik ilk operasyonun yapıldığı 1967 yılından Anayasa Mahkemesine sunulan son raporun hazırlandığı 2016 yılına kadar geçen süre içinde örgütün silahlı eyleme karışmadığı anlaşılmıştır. Derece mahkemelerinin kararlarında ise terör ve terörizm kavramlarının uluslararası belgelerde, mukayeseli hukukta, doktrinde ve Yargıtay kararlarında ortaya konulan -cebir ve/veya şiddet içeren bir politika- anlamları dikkate alındığında Hizb-ut Tahrir örgütünün hangi nedenlerle bir terör örgütü olarak kabul edildiği açıklanmamıştır. Hizb-ut Tahrir örgütünün kuruluşu, yapısı, dünyadaki faaliyetleri gibi kapsamlı ve önemli bir literatür mahkemelere sunulmuştur. Ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğünün dava dosyasında bulunan güncellenmiş Hizb-ut Tahrir bilgi notlarında, örgüte ait yayınların hiçbirinde zor ve şiddet kul-

lanmaya yönelik kışkırtıcı düşüncelere ve yasalara aykırı suç oluşturunca bir davranışa rastlanmadığı ifade edilmiştir. Buna rağmen mahkemeler bu hususları gözeterek Hizb-ut Tahrir 5237 sayılı Kanun anlamında bir örgüt olup olmadığını ve eylemlerinin başka bir suçu oluşturup oluşturmadığını değerlendirmemiştir. Ayrıca başvuru konusu yargı kararlarında 3713 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikler üzerinde de durulmamıştır. Gerekçeli karar hakkının bir gereği olarak başvurunun derece mahkemelerinde ileri sürdüğü hukuksal değerlendirmelerin dikkate alınmasını istemesi adil yargılanma hakkının bir yönüdür. Somut olayda başvuru tarafından ileri sürülen ve yargılamanın sonucunu değiştirme ihtimali bulunan iddiaların dikkate alınmadığı ve gereği gibi değerlendirilmediği görülmüştür.

Sonuç olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan **adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine** karar verilmiştir.

C. TERÖR ÖRGÜTÜNE YARDIM SUÇU

1. Hanifi Yalıçlı [GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021

Bulundurulanan dokümanların ve paylaşılan düşüncelerin terör örgütünün eğitim faaliyeti olarak nitelendirildiği bir ev toplantısını düzenleyen başvurunun, belirli ve öngörülebilir olan terör örgütüne yardım etme suçundan cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne yardım suçu, terörizm için eğitim, terörist saflara katma, müdahalenin kanuniliği, suç ve cezaların belirliliği ilkesi

Polis İmdat hattına PKK terör örgütü ile irtibatlı kişilerin eylem hazırlığı içinde olduğu yönünde gelen ihbar üzerine ihbarda belirtilen adrese gidilmiştir. Daire kapısının açılmaması üzerine çelik kapı zor kullanılarak açılıp içeri girildiğinde dairede aralarında başvurunun da bulunduğu on iki kişi olduğu görülmüştür. Banyodaki küvet içinde büyük kısmı yanmış vaziyette kâğıtların olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca dairede yapılan arama sonucunda el konulan dokümanlarda PKK terör örgütünün ideolojisi, amaçları, insan kaynakları, benimsediği yönetime ilişkin ayrıntılı bazı bilgiler ile PKK terör örgütünün güvenlik güçlerince öldürülen üyelerini kahramanlaştıran eylem hikâyeleri, şiir ve marşlar, silahlı olmayan örgüt üyelerinin sorumlulukları ve hareket tarzlarına ilişkin bilgilerin de yer aldığı tespit edilmiştir. İlk derece mahkemesi başvurunun eyleminin terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturduğu kanaatine varmış ve 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar vermiş, hüküm Yargıtayca onanmıştır.

Örgüte yardım suçunun icra hareketleri konusunda 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasında bir sınırlandırmaya gidilmemiştir. Bir kuralın belirli ölçülerde soyutluk içermesi ve bu nedenle hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Bu kapsamda müdahaleye konu kuralda yer alan "yardım" kavramının en azından hukuksal değerlendirme

veya bir hukuki yardım sonucunda anlaşılabilir olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Buna ek olarak yüksek mahkemelelerin uygulamalarının da kuralı öngörülemez hâle getirdiği söylenemez. Başvuruya konu olayda ilk derece mahkemesi somut olayı birçok yönüyle değerlendirmiş ve içeriklerinde örgütsel eğitime dair çeşitli bilgiler bulunduğu anlaşılan bahse konu belgelerin terör örgütüne yardım etme suçundan verilen mahkûmiyet hükmünde ne şekilde ve hangi gerekçelerle delil

§ 105. "Sonuç olarak müdahaleye konu kural belirsiz ve öngörülemez değildir; kuralın kişilerin davranışlarına yön vermelerini imkânsız kılacak derecede geniş bir yelpazeye yayıldığı kabul edilemez. Açıklanan gerekçelerle 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır."

olarak kullanıldığını ve başvurucunun eylemlerinin bir bütün olarak örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet ettiğini göstermiştir.

Sonuç olarak 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı anlaşıldığından **ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

2. Cahit Baybariz ve Edep Tekin, B. No: 2015/15091, 22/7/2020

Bulundurulması ya da satılmasının ne şekilde terör örgütüne yardım oluşturduğu açıklanmayan ve içerikleri hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmayan yayınları bulundurdıkları gerekçesiyle başvuruçuların terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûm edilmesi ifade özgürlüklerini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne yardım suçu, terör örgütünün propagandasını yapma, dağıtım ve satış yasağı, koruma tedbiri, prima facie

Başvuruçuların içinde bulunduğu araç, emniyet görevlilerince şüphe üzerine durdurulmuştur. Araçta, hakkında İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince yasaklama kararı olan bir derginin elli nüshası ele geçirilmiştir. İlk derece mahkemesi, başvuruçuların eylemlerinin terör örgütüne yardım suçuna teşebbüs olduğu kanaatine varmış ve başvuruçuların her birini 1 yıl 21 ay 10 gün hapis cezasıyla cezalandırmıştır. Mahkûmiyet kararları Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından onanmıştır.

İlk derece mahkemesi, mahkûmiyet kararında başvuruçulardan ele geçirilen dergilerin terör örgütünün propagandasını içerdiğini kabul ederken münhasıran dergilerin dağıtımının ve satışının yasaklanmasına ilişkin olarak verilen koruma tedbiri niteliğindeki karara dayanmıştır.

§ 41. “Buna karşın başvuruya konu olayda ilk derece mahkemesi mahkûmiyet kararı verirken İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince gerekli incelemelerin yapıldığını ve dergide örgüt propaganda-sının yapıldığının bu nedenle tartışmasız olduğunu ifade etmiş; uyuşmazlığın çözümlenmesinde çelişmeli bir yargılama sonucu alınmamış olan geçici bir koruma tedbiri kararını maddi anlamda bir kesin hüküm statüsüne çıkartmıştır. İlk derece mahkemesi olan Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi, koruma tedbiri kararı hakkında hiçbir tafsilatlı açıklamada bulunmadığı gibi gerekçeli kararında söz konusu dergilerin içerikleri hakkında bir değerlendirme de yapmamış; dergi içeriğinde yer alan açıklamaların ve yazıların hangi sebeplerle terör örgütünün propagandası niteliğinde olduğunu açıklamamıştır.”

deki karara dayanmıştır. Koruma tedbirinin tatbik edildiği anda hukuki kesinlik ölçüsünde bir haklılık değil görünüşte bir haklılık içerdiği kabul edilmelidir (*Hülya Kar* [GK], B. No: 2015/20360, 7/2/2019, § 24; *prima facie* kararlar hakkındaki açıklamalar için bkz. *Ali Kırık*, B. No: 2014/5552, 26/10/2017, §§ 57, 62, 63). Mahkemelerin esasa ilişkin çelişmeli bir yargılama yapmadan koruma tedbiri talepleri hakkında ilk bakışta bir karar vermesi uyuşmazlığın tümüyle çözümlendiği anlamına gelmez. Buna karşın başvuruya konu olayda ilk derece mahkemesi mahkûmiyet kararı verirken koruma tedbiri kararında gerekli incelemelerin yapıldığını ve dergide örgüt propagandasının yapıldığının bu nedenle tartışmasız olduğunu ifade etmiş; uyuşmazlığın çözümlenmesinde çelişmeli bir yargılama sonucu alınmamış olan geçici bir koruma tedbiri kararını maddi anlamda bir kesin hüküm statüsüne çıkartmıştır. İlk derece mahkemesi, koruma tedbiri ka-

rarı hakkında herhangi bir açıklamada bulunmadığı gibi gerekçeli kararında söz konusu dergilerin içerikleri hakkında bir değerlendirme de yapmamış; dergi içeriğinde yer alan açıklamaların ve yazıların hangi sebeplerle terör örgütünün propagandası niteliğinde olduğunu açıklamamıştır. Ayrıca ilk derece mahkemesi, içeriğinde terör örgütünün propagandasının yapıldığını kabul ettiği bahse konu derginin bulundurulmasının ya da satılmasının hangi surette -cezalandırmaya konu- terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturduğunu da ikna edici biçimde göstermemiştir.

Sonuç olarak ilk derece mahkemesinin başvuruçuların mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymadığı anlaşıldığından **ifade özgürlükleri ihlal edilmiştir.**

3. Mürsel Yıldız, B. No: 2020/22149, 15/6/2022

Terör suçundan hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan bir arkadaşına göndermeye çalıştığı fotokopi doküman nedeniyle başvurunun silahlı terör örgütüne yardım etmeye teşebbüs suçundan ilgili ve yeterli gerekçe olmaksızın cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütüne yardım suçu, terör örgütünün propagandasını yapma, terörizm için eğitim, kitap toplatma

Başvurucu 17/9/2012 tarihinde bir ceza infaz kurumunda terör suçundan hükümlü olarak bulunan arkadaşına, üzerinde “Sosyoloji Ders Notları” yazan toplam 252 sayfalık fotokopi doküman göndermiştir. Bahse konu dokümanın ilk 40 sayfası hariç geri kalan kısmının terör örgütü kurucusu ve yöneticisi olan A.Ö.nün “Kürdistan Devrim Manifestosu” başlığını taşıyan kitabından bölümler olduğu tespit edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu, muhteviyatında suç unsurları bulunabileceği şüphesi ile dokümanı Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Başvurucu hakkında terör örgütünün propagandasını yapma suçundan kamu davası açılmış ve ilk derece mahkemesi başvurunun beraatine hükmetmiştir. Yargıtay, temyiz incelemesi sonucunda başvurunun eyleminin terör örgütüne yardıma teşebbüs suçunu oluşturduğu gerekçesiyle beraat hükmünün bozulmasına karar vermiştir. İlk derece mahkemesi 19/6/2018 tarihinde başvurunun 1 yıl 8 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Temyiz edilen bu son hüküm Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir.

Anayasa Mahkemesi 2014 tarihli *Abdullah Öcalan* ([GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014) kararında -başvurunun da terör örgütüne yardım suçundan cezalandırılmasına neden olan- “Kürdistan Devrim Manifestosu” isimli kitabın toplatılmasına ve bazı nüshalarına el konularak imha edilmesine ilişkin bir şikâyeti incelemiş ve müdahaleyi Anayasa’ya aykırı bulmuştur. Buna karşın Yargıtay veya ilk derece mahkemeleri, sözü edilen Anayasa Mahkemesi kararına ilişkin hiçbir değerlendirmede bulunmamıştır. Ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak amacıyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerin bazı durumlarda

demokratik toplumda gerekli olduğu kabul edilebileceğinden (*Ahmet Temiz* (6), B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 43) eldeki başvuruya konu fotokopi dokümanların veya Anayasa Mahkemesince kabul edilen kriterlere uygun bir değerlendirmesi yapılarak kitabın aslının ceza infaz kurumuna alınıp alınmaması yönünde bir sonuca varılması gerekir.

Sonuç olarak başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin hangi toplumsal ihtiyaç baskısı altında gerçekleştiğini ikna edici bir biçimde gösteremeyen derece mahkemelerinin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmadığı kanaatine ulaşıldığından ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 35. “Buna karşın derece mahkemeleri, Anayasa Mahkemesince toplatılması ve el konulması yönünde verilen kararın Anayasa’yı ihlal ettiğine hükmedilen, bir yayınevi tarafından basılan ve başvurunun iddiasına göre satın alınabilen bir kitabın fotokopilerini ceza infaz kurumuna göndermesinin hangi surette terör örgütüne yardım suçunu oluşturduğu yönünde bir değerlendirme yapmadan başvurucuyu cezalandırma yoluna gitmiştir.”

Ç. TERÖR ÖRGÜTÜNÜN PROPAGANDASINI YAPMA SUÇU

1. Abdullah Öcalan [GK], B. NO: 2013/409, 25/6/2014

Kanunda yazılı usullere aykırı olarak ve yeterli gerekçe olmadan bir kitabın toplatılmasına, basıldığı matbaada el konulmasına karar verilmesi ve imha edilmesi Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, basılı kitaba el konulması ve imhası, ilgili ve yeterli gerekçe

PKK silahlı terör örgütünün kurucusu ve yöneticisi olan başvuru "Kürdistan Devrim Manifestosu" isimli kitap yazmıştır. Anılan kitapta, PKK terör örgütünün açıklamasının yayımlandığı ve propaganda-sının yapıldığı iddiasıyla soruşturma açılmıştır. Bu nedenle kitabın toplatılmasına, basıldığı matbaada kitaba el konulmasına karar verilmiş ve anılan kitapların bir bölümü imha edilmiştir. Kitabın yazarının silahlı terör örgütü kurma ve yönetme suçundan hükümlü olması, kitabın kapağında Irak, İran ve Türkiye topraklarında bir bölgenin ayrılarak içinin yazılarla belirginleştirilmesi ve kitabın belirli bölümlerinde silahlı terör örgütü PKK'nın propaganda-sının yapılması karara dayanak olmuştur.

Anayasa Mahkemesi anılan gerekçenin, başvuru'nun düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile bu kapsamda basın özgürlüğüne yönelik müdahaleyi haklaştırmak için ilgili ve yeterli olmadığına karar vermiştir. Kararda, herhangi bir kim-senin yalnızca kişiliği veya yasaklanmış bir örgütün mensubu ya da yöneticisi olmasının tek başına ifade özgürlüğüne müdahale edilmesini haklı kılmayacağı açıklanmıştır. Anılan kitapta başvuru'nun tarihsel olayları kendi bakış açısından

"§ 100. "Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda, ifadelerin bağ-lamlarından kopartılarak incelenmesi Anaya-sa'nın 13., 26. ve 28. maddelerinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değeren-dirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabilir. Bu çerçevede, söz gelimi bir düşünce açıklamasının ifade edildiği bağlamdan koparıldığında "milli güvenlik" için bir tehlike oluşturmaması, bu ifadeye yönelik bir müdahaleyi tek başına haklı çıkartmamaktadır. Bu nedenle somut başvuruda TMK 10. Madde ile Gö-revli İstanbul 2 No.lu Hâkimliğin el koyma kararında belirtilen; PKK terör örgütüne ilişkin ifadeler ile bunların ifade edildiği bağlam, kitabın yazarının kimliği, yazılma zamanı, amacı, muhtemel etkileri ve ki-taptaki diğer ifadelerin tamamı bir bütün olarak ele alınarak incelenmelidir. Nitekim AİHM de yerleşik içtihatlarında düşünce açıklamalarına ilişkin söz veya metinlerin bütünüyle ele alındığında şiddeti teşvik edip etmediğinin belirlenmesi için, söz ve açıklamalarda kullanılan terimlerin ve hangi bağlamda yazıldıklarının dikkate alınmasının uygun olacağını her zaman vurgulamıştır. (Özgür Gündem/Türkiye, B. No: 23144/93, 16/3/2000 § 63; Sürek/Türkiye, B. No: 24762/94, 8/7/1999 § 12, 58)"

yansıttığı, Türkiye'nin Kürt politikası ile bilhassa güneydoğusundaki faaliyetlerini sert bir üslupla eleştirdiği ve özellikle güvenlik güçleri hakkında kötü bir tablo çizdiği belirtilmiştir. Buna karşın kitapta başvurucunun kendi ifadesiyle "*Kürt gerçeğinin*" tanınmasını ve silahlı yöntemlere başvurmak yerine Kürt sorununun çözülmesi için barışçıl yöntemlerin kullanılmasını talep ettiği belirtilmiştir. Sonuç olarak kitabın şiddeti övdüğü veya kişilere terör yöntemlerini benimsettiği ya da kişileri silahlı direniş için kışkırttığı ve buna teşvik ettiği değerlendirilmemiştir.

Öte yandan başvuru hakkında başvuruya konu kitapla ilgili olarak basılmış eserlerin tamamının toplatılabilmesine dayanak kuralda sınırlı olarak sayılan suçlarından herhangi birinden soruşturma veya kovuşturma açılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kitabın yayın koordinatörü, editörü ve kitabı yayına hazırlayan kişi hakkında da 5187 sayılı Kanun'un 25. maddesinde yer alan suçlarla ilgili yapılan soruşturma da takipsizlik kararıyla sonuçlandığı vurgulanmıştır. Öte yandan kitapların imhasına ilişkin olarak kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmaması da müdahalenin orantılılığını etkilemiştir.

Sonuç olarak bir koruma tedbiri niteliğindeki elkoyma kararına dayanılarak söz konusu kitapların toplanması ve toplanan kitapların bir kısmının kanunda öngörülen usule uyulmaksızın imha edilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü ihlal edilmiştir.

2. Zana Döner, B. No: 2015/5916, 10/1/2019

Başvurucu üzerinde gerçek ve etkili bir baskı oluşturmamanı kovuşturmanın ertelenmesi kararı, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olarak kabul edilemez.

Anahtar Kelimeler: Kovuşturmanın ertelenmesi kararı, müdahalenin kişi ve temel hak üzerindeki etkisi

Başvurucu hakkında, katıldığı bir gösterideki eylemleri nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesi somut olayda, kovuşturmanın ertelenmesi kararlarının ifade özgürlüğüne müdahale teşkil edip etmediğini değerlendirirken kovuşturmanın ertelenmesi müessesesi ile önceki içtihatlarını gözetmiştir.

Kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi sonucunda başvurunun 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca üç yıl süresince denetim altına alınacağı ve bu süre zarfında belirli suçları işlememesi hâlinde düşme kararı verileceği ancak ilgilinin bu süre içinde yeni bir suç işlemesi ve bu suçtan dolayı kesinleşmiş hükümle cezaya mahkûm olması hâlinde ertelenen kovuşturmaya devam edileceği açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında, kovuşturmanın ertelenmesi kararını ifade özgürlüğüne müdahale kabul ederken her başvurunun kendine has koşullarını (örneğin; başvurucların yayıncı kimliklerini veya olay tarihinde bir siyasi partinin il başkanlığını yapmasını ya da siyasi faaliyetlerine devam eden bir siyasetçi olmasını veya önemli bir sivil toplum kuruluşunun başkanı olmasını) dikkate almıştır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi kararlarında, başvurucların sıfatlarını ve görevlerini dikkate alarak onlara yönelik kovuşturmanın ertelenmesi kararlarının ceza tehdidi nedeniyle onlar üzerinde caydırıcı etki doğurabileceğini kabul etmiştir.

Somut olayda başvurunun, basın mensubu veya bir grubu resmî olarak temsil şeklinde bir sıfatı olmadığı gibi benzer suçlardan dolayı daha önce yargılandığını veya gelecekte de sistematik ya da yapısal sorunlardan dolayı kaçınılmaz olarak bu türden bir yargılamaya maruz kalma ve mahkûm edilme riski altında olduğuna dair bir iddiada da bulunmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarından farklı olarak

§ 45. "Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen içtihatlarına (bkz. §§ 33-39) konu başvurulardan farklı olarak başvurucuya ilişkin yargısal süreçlerin onu soruşturulma riskinden korunmak için düşünce açıklamalarında kendisini sınırlayarak davranışlarını düzenlemek zorunda bıraktığı ya da ertelenen dava hakkında düşme kararı verilmesi için üç yıl beklenecek olmasının başvuru üzerinde gerçek ve etkili bir baskı niteliğinde olduğu ikna edici bir biçimde ortaya konulabilmiş değildir. Sonuç olarak başvuru hakkındaki kovuşturmanın ertelenmesi kararının onun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturmadığı kanaatine ulaşılmıştır."

başvurucuya ilişkin yargısal süreçlerin onu soruşturulma riskinden korunmak için düşünce açıklamalarında kendisini sınırlayarak davranışlarını düzenlemek zorunda bıraktığı ya da ertelenen dava hakkında düşme kararı verilmesi için üç yıl beklenecek olmasının başvuru üzerinde gerçek ve etkili bir baskı niteliğinde olduğu ikna edici bir biçimde ortaya konulmadığı değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayın koşullarında kovuşturmanın ertelenmesi kararı başvurunun hakkına yönelik müdahale oluşturmaması nedeniyle ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

3. Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019

Devletin terör örgütü ile giriştiği meşru mücadelede, yaşanan sosyal veya bireysel sorunlara ilişkin görüşlerini bir televizyon programında açıklaması nedeniyle başvurucunun terör örgütü propagandası suçundan cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terörizmin propagandası, ülke yönetim biçimine yönelik rahatsız edici eleştiri, kamu yararına ilişkin sorunlar

Başvurucu, terör örgütü ile yoğun çatışmaların yaşandığı, hendek olayları olarak bilinen olayların meydana geldiği bir sırada ulusal ölçekte yayın yapan bir televizyon programına telefon ile bağlanarak *"Türkiye'nin doğu ve güneydoğusunda yaşananların farkında mısınız?"* sorusuyla başlayan bir dizi açıklamalarda bulunmuştur. İlk derece mahkemesi başvurucunun söz konusu programda sarf ettiği ifadelerinin terör örgütü propagandası yapma suçunu oluşturduğu kanaatine vararak 1 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar vermiş, hüküm bölge adliye mahkemesince onanmıştır.

Terör veya terör örgütü ile bağlantılı olsa bile içinde şiddete başvurmayı cesaretlendirici ifadeler yer almayan, terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açmayan, terör örgütünün ideolojisi, toplumsal veya siyasal hedefleri, siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlara ilişkin görüşleri ile paralellik taşıyan düşünce açıklamaları terörizmin propagandası olarak kabul edilemez. Toplumsal ve siyasal ortama veya sosyoekonomik dengesizliklere, etnik sorunlara, ülke nüfusundaki farklılıklara, daha fazla özgürlük talebine veya ülke yönetim biçiminin eleştirisine yönelik düşüncelerin devlet yetkilileri veya toplumun önemli bir bölümü için rahatsız edici olsa bile açıklanması, yayılması, aktif, sistemli ve inandırıcı bir şekilde başkalarına aşılması, telkin ve tavsiye edilmesi ifade özgürlüğünün koruması altındadır.

Somut olayda başvuru, Türkiye'nin doğu ve güneydoğusunda yaşanan ölümler konusunda toplumda bir farkındalık oluşturmayı amaçlamış; programa katılan sanatçıların yaşananlara sessiz kalmamasını istemiştir. Başvurucu ayrıca çatışma bölgelerinde yaşananların medya organlarıncı farklı aktarıldığını, çatışmalardan

§ 53. *"Bu bağlamda ifade özgürlüğünün demokratik bir toplum için yaşamsal olduğu ve demokrasinin temel değerlerini teşkil ettiği unutulmamalıdır. Demokrasinin temeli, sorunları açık bir tartışmayla çözebilme gücüne dayanmaktadır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 43). Şiddeti kışkırtma veya demokratik ilkelerin reddi durumları dışında ifade özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan müdahaleler demokrasiye zarar vermekte ve onu tehlikeye atmaktadır. Sarf edilen bazı görüş ve ifadeler kamu gücünü kullanan organlar nazarında incitici, yaralayıcı ve kabul edilemez görülsede bile hukukun üstünlüğüne dayanılarak oluşturulan demokratik bir toplumda, kurulu düzene karşı çıkan veya başta kamu gücünü kullanan organların eylemlerini eleştiren fikirler serbestçe açıklanmalıdır (Mehmet Ali Aydın, § 69)."*

etkilenen kadın ve çocukların yaşadığı sıkıntılardan toplumun haberdar olmadığını, çatışmalar nedeniyle yaşanan ölümlere sevinenlerin olmasını bir öğretmen olarak kabul edemediğini, bebeklerin temel gereksinimlerinin karşılanamadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun konuşmasında kitlesel göçlere, pek çok kişinin ölümüne ve yaralanmasına neden olan ve on ay devam eden olayları kendi bakış açısından kamuoyuna duyurduğu, uzun süren çatışmaları eleştirdiği, konuşmasının, sebebi her ne olursa olsun çatışmaları durdurmak amacıyla kamuoyu oluşturmak için sorunların kamu yararı adına çözümüne ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun konuşmasının bir terör örgütünün siyasi veya sosyal etkinliğini artırmak, sesinin kitlelere duyurulmasını sağlamak, örgütün başa çıkılması imkânsız bir güç olduğu ve amacına ulaşabileceği kanaatini toplum üzerinde oluşturmak, örgütün mücadelesine karşı olan kişi ve kuruluşları ortadan kaldırmak, sindirmek, halkın örgüte sempatisini artırmak ve giderek aktif desteğini sağlamak amacıyla yapıldığı kabul edilmemiştir.

Sonuç olarak başvurucunun mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmemesi nedeniyle ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

4. Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019

Terör örgütü ile mücadele kapsamında uygulanan sokağa çıkma yasağının ve çatışmaların sona erdirilmesine yönelik olarak bir grup akademisyen tarafından yayımlanan bir bildiriye imza vermeleri nedeniyle başvuruçuların terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılmaları ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu ve kapsamı, şiddetli tepkiler yaratmaya yönelik tek yönlü, sert ve suçlayıcı ifadeler, kovuşturmanın ertelenmesi kararı

Bir grup akademisyenin imzasıyla, Türkiye'nin bir bölümünde terörle mücadele kapsamında yürütülen operasyonlar sırasında uygulanan sokağa çıkma yasaklarının ve çatışmaların sona erdirilmesi çağrısı yapan bir bildiri yayımlanmıştır. Değişik üniversitelerde görev yapan başvuruçular da akademisyenlere destek olmak amacıyla bildiriye imza atmaları nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan hürriyeti bağlayıcı cezalarla cezalandırılmıştır. Bu kişilerin bir kısmı hakkındaki hükümlerin açıklanması geri bırakılmıştır.

Kararda; 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinde yapılan değişiklik ile terör örgütünün propagandasını yapma suçu çok sayıda ve her türde ifadeyi kapsayacak şekilde geniş yorumlanabilecek bir fiil olmaktan çıkarılmaya, terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterme veya övme ya da bu yöntemlere başvurmayla teşvik etme şeklinde tanımlanarak bu suça hukuki belirlilik kazandırılmaya çalışılmıştır.

Somut olayda başvuruçular; kitlesel göçlere, pek çok kişinin ölümüne ve yaralanmasına neden olan ve on ay devam eden olaylara ilişkin belirli bir bakış açısından bazı değerlendirmelerin yapıldığı, çözümlü kamu yararına ilişkin olan sorunlara dair bir bildiriye imza atmışlardır. Başvu-

§ 119. "Başvuruya konu olaydakine benzer düşünce açıklamalarında dikkate alınacak esas unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

(a) Terör örgütünün propagandası suçunda örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini belirli bir yoğunlukta savunarak, başkalarının aynı davranışın gerçekleştirilmesi amaç edinilmektedir.

(b) Düşünce açıklamalarının kişileri terör örgütlerinin cebir, şiddet ve tehdit yöntemlerini kullanmaya sevk edecek derecede kin ve düşmanlık barındırıp barındırmadığı irdelenmelidir. Bu bağlamda Devletin terör örgütü ile giriştiği meşru mücadelede yaşanan sosyal veya bireysel sorunlara ilişkin açıklamalar -bunlar tamamen öznel değerlendirmeler olsa dahi- tek başına terör suçlarını işlemeye hazır bulunan insanları bilinçlendirmeye veya cesaretlendirmeye olanak sağlayan, bu suçların işlenme riskini artıran düşünce açıklamaları olarak kabul edilemez (Ayşe Çelik, § 56).

(c) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik etme, terör suçlarının işlenmesine kışkırtmak niyetiyle terör suçlarının işlenmesini savunarak bir veya birden fazla suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılmasıdır. Bu bağlamda içinde kişileri şiddete başvurmaya yönlendiren ifadeler yer almayan ve terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açmayan açıklamalar terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik etme olarak kabul edilemez."

ruya konu bildirinin PKK'nın talimatı ile hazırlandığı ve imzalayanların PKK'nın talimatı ile hareket ettiklerine ilişkin *varsayımı aşan* bir delil gösterilebilmiş değildir. Toplum hayatını önemli bir biçimde etkileyen bir olayla ilgili olarak devlete bazı önerilerde bulunan kişilerin hukuken meşru ve gayrimeşru aktörleri aynı düzeyde tutmamaları nedeniyle cezalandırılmaları kamusal tartışmayı tümüyle ortadan kaldırır. Çatışmaların sona erdirilmesi çağrının -devlete yönelik- *tek yönlü* olması ifade özgürlüğüne müdahale etmek için tek başına bir neden olarak kabul edilemez. Herhangi bir düşünce açıklamasının *algı yaratılmaya çalışıldığından* bahisle terör örgütünün propagandası olarak kabul edilmesi hukuksal bir değerlendirme olarak görülemez. Bildiride açıkça polemik çıkarmaya ve şiddetli tepkiler yaratmaya yönelik sert, suçlayıcı kavramlar kullanılması üsluplarının bir parçası olup muhatabı sarsma amacı bulunmaktadır. Açıklanan nedenlerle bildiriyle güvenlik güçleri ile çatışmaya giren örgüt üyelerinin övüldüğü, terör örgütünün yüceltildiği, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerinin savunulduğu, çatışmalara doğrudan katılan güvenlik gücü mensuplarına karşı özellikle bir nefret aşılandığı ya da şiddete başvurma cesaretlendirildiği değerlendirilmemiştir.

Sonuç olarak akademisyen olan başvurusular hakkındaki -bazıları ertelenmiş olsa da- hürriyeti bağlayıcı cezaların zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulmadığı gibi müdahalenin orantılı da olmadığı anlaşıldığından **ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

5. *Sırrı Süreyya Önder* [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019

Açık hava toplantısında yapılan konuşmanın, terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiğine veya övdüğüne ya da bu yöntemlere başvurmaya teşvik ettiğine dair ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmadan başvurunun terör örgütü propagandası suçundan cezalandırılması ifade hürriyetini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, düşünce açıklamasının yapıldığı bağlam ve zaman, ilgili ve yeterli gerekçe

Başvurucu, PKK'nın neden olduğu ve uzun süredir devam eden terör olaylarının sona erdirilmesi amacıyla başlatılan süreçte aktif olarak rol almış ve bu süreçte terör örgütü lideri A.Ö. ile görüşen şahıslar arasında yer almıştır. Söz konusu görüşmenin ardından bir nevrus etkinliğinde konuşma yapan başvuru, terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 3 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. İlk derece mahkemesi başvuru, "Size kürt halkı önderi Sayın Öcalan'ın selamını getirdim... Bugün de Kürdistan'da onun onurlu evlatlarıyla onur duyuyoruz." şeklindeki sözleri nedeniyle cezalandırmıştır. Mahkemeye göre başvuru bu sözleriyle, terör örgütünün uzunca bir süre liderliğini yapmış bir kişiyi Kürt halkının önderi olarak göstermiş ve böylece terör örgütü PKK'yı meşru göstermeye çalışmıştır. Ayrıca başvurunun konuşmasında "Kürdistan" kelimesini kullanmasının terör örgütünün ideolojisini yaymak ve meşru göstermek anlamına geldiğini ve "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin güvenlik güçlerince yürütülen meşru ve haklı terörle mücadele operasyonları ile ilgili olumsuz bir algı oluşturmaya çalıştığı"nı değerlendirmiştir. Başvurunun karara karşı istinaf başvurusu bölge adliye mahkemesi tarafından esastan reddedilmiştir.

§ 67. "Özellikle terörle mücadelenin zorlukları ile birlikte terör bağlamında yapılan açıklamaların karmaşıklığı ve muğlaklığı söz konusu olduğunda düşünce açıklamalarının şiddete teşvik mahiyetinde olup olmadığı yönündeki değerlendirmenin ancak açıklamanın yapıldığı bağlama, açıklamada bulunan kişinin kimliğine, açıklamanın zamanına ve muhtemel etkilerine, açıklamadaki diğer ifadelerin tamamına bir bütün olarak bakılarak yapılması gerektiği gözden uzak tutulmamalıdır (krş. § 35 ve ayrıca bir grup akademisyenin imza attığı bir bildirinin terör örgütünün propagandasını yapma suçunu oluşturduğu iddiasının değerlendirildiği bir karar için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 77-139; bir televizyon programında yapılan açıklamaların terör örgütü propagandası niteliğinde olduğu iddiasının değerlendirildiği bir karar için bkz. Ayşe Çelik, §§ 49-51; içeriğinde terör propagandası yapıldığı ileri sürülen bir kitabın toplatılmasının değerlendirildiği bir karar için bkz. Abdullah Öcalan, §§ 100, 101; içeriğinde terör propagandası bulunduğu iddia edilen bir gazete makalesinin değerlendirildiği bir karar için bkz. Ali Gürbüz ve Hasan Bayar, B. No: 2013/568, 24/6/2015, § 64; bir basın açıklamasının terör örgütünün propagandasına dönüştüğü iddiasının değerlendirildiği bir karar için bkz. Mehmet Ali Aydın, § 77)."

Düşünce açıklamalarının şiddete teşvik mahiyetinde olup olmadığı yönündeki değerlendirmenin ancak açıklamanın yapıldığı bağlama, açıklamada bulunan kişinin kimliğine, açıklamanın zamanına ve muhtemel etkilerine, açıklamadaki diğer ifadelerin tamamına bir bütün olarak bakılarak yapılması gerekir. İçinde kişileri şiddete başvurmaya yönlendiren ifadeler yer almayan ve terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açmayan açıklamalar; terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik etme olarak kabul edilemez.

Başvuruya konu ifadeler, PKK'nın gerçekleştirdiği şiddetin sona erdirilmesi amacıyla devlet tarafından bir dizi idari ve siyasi açılımın başlatıldığı tarihte söylenmiştir. Konuşmanın terör gruplarına silah bırakılması, toplumsal sorunların demokratik müzakerelere süreçleri işletilerek çözülmesi amacını taşıyan bir bağlamda yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu konuşmada genel olarak meseleleri şiddeti dışlayan yöntemlerle çözmek için başlatılan politikaların devam ettirilmesi çağrısında bulunulmuştur. Bu nedenle başvurucunun A.Ö. ile ilgili sözlerinin, tarihsel bağlamda ve konuşmanın bütünü içinde, şiddete teşvik ettiği kabul edilmemiştir. Öte yandan herhangi bir düşünce açıklamasının, soyut olarak *terörle mücadele operasyonları ile ilgili olumsuz bir algı yaratılmaya çalışıldığından* bahisle terör örgütünün propagandası olarak kabul edilmesinin hukuksal bir değerlendirme olmadığı açıklanmıştır.

Sonuç olarak başvurucunun konuşmasında terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini *meşru gösterdiğinin* veya *övdüğünün* ya da *bu yöntemlere başvurmaya teşvik ettiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmaması* nedeniyle ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

6. *Meki Katar* [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019

Başvurucunun bir gösteride söylenen marşa eşlik etmesi ve slogan atması nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan ilgili ve yeterli gerekçe olmaksızın cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, rahatsız edici ifadeler, ilgili ve yeterli gerekçe

Başvurucunun da bulunduğu bir grup, iki yıl önce gerçekleşen ve otuz dört kişinin ölümlüyle sonuçlanan bir bombalama olayının yıl dönümü nedeniyle tertip edilen anma toplantısına ve basın açıklamasına katılmıştır. Toplantıya katılanlar ölümlerin sorumlularının bulunamamasını ve etkin bir soruşturma yapılmamış olmasını protesto etmek için üniversite içinde bir yürüyüş tertip etmiş ve yürüyüş sırasında sloganlar atmışlardır. Yürüyüş sonunda, ölenlerin anısına saygı duruşunda bulunulmuş ve *Çerka Şoreşe* (Devrim Çarkı) isimli marş söylenmiştir. Açılan dava sonucunda ilk derece mahkemesi başvuru hakkında terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. İlk derece mahkemesine göre bahse konu marшта geçen ifadeler, Türkiye Cumhuriyeti devletinin topraklarının bir kısmını bölerek başka bir ülke kurma özlemi ve ayrılıkçı amaçlara yönelik şiddet eylemlerinin övülmesi olarak yorumlamıştır. Ayrıca marşın “Önderimizdir İşçi Partisi” biçimindeki mısrasında bahsi geçen işçi partisinin PKK terör örgütü olduğu ve marşa dâhil olmayan “Önderimiz Başkan Öcalan” şeklinde bir slogan ile marşa son verilmesinin bir bütün olarak terör örgütü propagandası suçunu oluşturduğu sonucuna varmıştır. Anılan karara yapılan itiraz ağır ceza mahkemesince reddedilmiştir.

Marş vasıtasıyla kamuoyuna aktarılan görüşler; başkaları açısından değersiz, yatarsız, kışkırtıcı veya rahatsız edici görülse bile kişilerin subjektif değerlendirmelerinden bağımsız olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır. Öznel değerlendirmeler veya varsayımlarla kişilerin cezalandırılması ve düşünce açıklamalarına bu şekilde müdahale edilmesi temel hakkı ihlal eder. Somut olayda cezalandırmaya

§ 69. “Bu nedenle, bir başvuru değerlendirilirken olayların meydana geldiği koşullara ve kamuoyunda meydana gelen tartışmalara odaklanılmalıdır. Somut olaya konu toplantıda yapılan basın açıklaması, atılan sloganlar ve okunan marşın bir bütün olarak yetkililerin iki yıl önce meydana gelen ve çok sayıda kişinin ölümüne neden olan olaya ilişkin tutumlarına yönelik eleştirel bir değerlendirmeyi içerdiği ve bu ölümlerin devlet tarafından yaşam hakkına riayet edilmediğinin bir göstergesi olduğunun ifade edildiği anlaşılmaktadır. Başka bir anlatımla söz konusu basın açıklaması, marş ve sloganların başvurucaunun da aralarında bulunduğu çok sayıda kişinin devlet politikalarından veya devletin politik uygulamalarından memnuniyetsizliklerinin dile getirilmesinin aracı olarak kullanıldığı görülmektedir.”

dayanak olan marş ve sloganın şiddeti yaymasının muhtemel olduğu veya potansiyel olarak tehlikeli bir etkiye sahip olduğu gösterilebilmiş değildir. Dolayısıyla başvuruya konu söylemlerin hangi surette terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterdiği veya övdüğü ya da bu yöntemlere başvurmaya teşvik ettiği anlaşılamamıştır. Somut olayın koşullarında basın açıklaması, marş ve sloganların başvurucunun da aralarında bulunduğu çok sayıda kişinin devlet politikalarından veya devletin politik uygulamalarından memnuniyetsizliklerinin dile getirilmesinin aracı olarak kullanıldığı değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak başvurucunun mahkûmiyetinin *zorunlu toplumsal bir ihtiyaca* karşılık geldiğinin *ilgili ve yeterli* gerekçeyle gösterilmemesi nedeniyle **ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

7. Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020

Terör suçunun işlenmesi için alenen teşvik niteliğinde eylemleri nedeniyle başvurusunun terör örgütü propagandasını yapma suçu ile terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade hürriyetini ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, terör örgütüne üye olma suçu, terörizmi teşvik ifadeler

Başvurucu farklı tarihlerde, halka açık alanlarda TKP/ML-TİKKO terör örgütü ve örgütün kurucu lideri ve şiddete karışmış üyeleri lehine sloganlar atması, örgüt liderinin silüetinin bulunduğu afişleri toplantılarda taşınması, şehrin cadde ve sokaklarına asması, örgütün düşüncelerini açıkladığı bir derginin (Partizan) isminin yazılı olduğu bayrak ve flamaların altında toplanan gruplarla toplantılara katılması, gösteri sırasında topluluğun eylem iradelerini güçlendirici açıklamalarda ve faaliyetlerde bulunması nedenleriyle terör örgütü propagandası suçundan her bir eylem yönünden ayrı ayrı olmak üzere 10 ay hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Ayrıca başvuru hakkında, terör örgütünü sahiplenildiği toplantıları organize etmesi ve yönlendirmesi, katıldığını toplantılarda örgütün şiddete karışmış üyelerini ve yöneticilerini övmesi, anılan terör örgütü ve lideri lehine sloganlar attıktan sonra polis memurunu yaralaması, şiddet barından bir gösteri sırasında öğrencilerin eylem iradelerini güçlendirici eylemlerde bulunması nedenleriyle de terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkûmiyet hükmü Yargıtayca onanmıştır.

Terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözler ifade özgürlüğü kapsamında görülemez. Doğrudan veya dolaylı yollardan terör suçunun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuoyuna yayılmasını engellemek için terör suçunun işlenmesini alenen teşvik fiili cezalandırılabilir. TKP/ML-TİKKO terör eylemlerini gerçekleştirmiş olan bir örgüt olup İ.K.nın bu örgütün kurucusu ve çok sayıda terör eyleminin sorumlusu olduğu belirtilmiştir. Somut olayda başvuru, ne örgüt liderinin demokratik süreçlerin meşru bir aktörü olduğunu ne de toplumsal sorunların çözümüne ilişkin demokratik görüşleri bulunduğunu ifade etmiştir. Aksine söz konusu açıklamalar ve faaliyetlerle başvuru; terör örgütü liderinin başlattığı terör hareketini onayla-

§ 61. “Terör örgütleri ve destekçileri, görüşlerinin toplum içinde yayılmasını ve fikirlerinin kökleşmesini hedefler ve bu amacın gerçekleşmesine yönelik her türlü vasıtaya başvurabilir. Terörün veya terör örgütlerinin propagandasının da söz konusu vasıtalarından biri olduğunda kuşku yoktur. Terör, başta ifade özgürlüğü olmak üzere demokratik toplumun tüm değerlerine düşmandır. Bu nedenle terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözler ifade özgürlüğü kapsamında görülemez (Zübeyde Füsün Üstel ve diğ-
leri, § 79; Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 43; Sırrı Süreyya Önder, § 61).”

mak ve terör örgütünün silahlı çatışmalarda ölen mensuplarının eylemlerini yüceltmek amacıyla hareket etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun, terör yöntemlerini benimseyen terör örgütü lider ve üyelerini överek ve başkalarına benimsetmeye çalışarak insanları cesaretlendiren, halkın örgüte olan sempatisini ve aktif desteğini arttıran eylemlerinin, başkalarını şiddet eylemlerinde bulunmaya teşvik niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir. Somut olayda başvurucunun terör örgütüne üye olma suçuna dayanak on üç farklı eylemi bir bütün olarak terör eylemlerine neden olan kanaatlerin kökleşmesini sağlamak amacını taşımıştır. Öte yandan başvuru, eylemleriyle terör örgütüne sempatizan ve destekçi toplamaya çalışmış; kişilerin terör örgütlerine bakış açısını değiştirmeyi amaç edinmiştir. Ayrıca yargı mercii gerekçesinde başvurucunun eylemlerinin terör örgütünün hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğuna dair bilgileri doğrular ve tamamlar nitelikte olduğunu ikna edici biçimde ortaya koymuştur.

Sonuç olarak başvurucunun terör örgütü propagandası yapması suçundan cezalandırılması şeklinde ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı anlaşıldığından **ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği**; terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılmasının **toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünü** ihlal ettiğine ilişkin iddianın ise **açıkça dayanak-tan yoksun olduğu** anlaşılmıştır.

8. Sercan Avşar, B. No: 2016/63088, 9/6/2021

Herhangi bir kusurlu fiil isnat edilmeden bir toplantıya yalnızca katılmış olması nedeniyle başvuru hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan açılan davada kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, müdahalenin öngörülebilirliği ve belirliliği, müdahalenin kanuniliği

Başvurucunun katıldığı başvuru konusu toplantı, terör örgütü lehine sloganlar atılması, örgüt mensuplarının fotoğraflarının taşınması ve şiddet eylemlerinde bulunulması nedeniyle barışçıl olmaktan çıkmıştır. Anılan toplantıya katılması nedeniyle başvuru hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan açılan kamu davasında, kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmiştir.

Bir kimsenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, katıldığı bir toplantı sırasında yer yer görülen şiddet hareketleri sebebiyle otomatik olarak ortadan kalkmaz. Bir kimse davranışlarıyla şiddet kullanma niyetini ortaya koymamış veya katıldığı bir toplantıda cereyan eden şiddet hareketlerine iştirak etmemiş ise bu kişinin Anayasa'nın 34. maddesinin altında güvenceye alınmış olan hakları korunmaya devam eder. Ayrıca Anayasa'nın 13. maddesine göre şekli manada bir kanunun varlığı yeterli olmayıp ayrıca kanunun öngörülebilir ve belirli olmasının gerekir.

Somut olayda gerek başvuru hakkında düzenlenen iddianamede gerekse kovuşturmanın ertelenmesi kararında, başvurucunun hangi eyleminin terör örgütü propagandası yapma suçunu oluşturduğuna dair hiçbir açıklama yapılmamıştır. Öte yandan başvurucunun toplantıda barışçıl olmayan hareketlerde bulunduğu ya da toplantının barışçıl olmaktan çıkmasında herhangi bir şekilde rolü olduğuna dair bir bilgi de verilmemiştir. Toplantı hakkının koruma alanı dışında herhangi bir eylem gerçekleştirdiğine dair kendisiyle ilgili olarak somut bir olgu ortaya konmayan başvurucunun yalnızca toplantıya katılması nedeniyle hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturma başlatılacağını ve kovuşturmanın ertelenmesi kararı verileceğini öngörmesini beklemek mümkün değildir. Kanunda öngörülen normun kapsamına girmedigi ilk bakışta anlaşılabilen bir fiilin işlenmesini normun ihlali olarak yorumlayan bir yargısal yorum, öngörülebilirlik şartını sağlamaz.

Sonuç olarak açıklanmayan bir fiil nedeniyle başvurucunun cezalandırılması, kanunilik şartını karşılayamaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

§ 44. "Belirlilik, bir kuralın keyfiliğe yol açmayacak bir içerikte olmasını ifade eder. Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemenin içerik, amaç ve kapsam bakımından belirli ve muhataplarının hukuksal durumlarını algılayabilecekleri açıklıkta olması gerekir. Bir kanuni düzenlemede, hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağı ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağı belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya konulmalıdır. Bu durumda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını bu doğrultuda tanzim etmeleri mümkün hâle gelebilir. Böylece hukuk güvenliği sağlanarak kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçilmiş olur (Hayriye Özdemir, §§ 56, 57)."

9. *Meral Danış Beştaş (5), B. No: 2014/1474, 16/11/2021*

Bir terör örgütünün ve örgüt kurucularının hatıralarının yaşatılması için gerçekleştirilen sembolik eylemler nedeniyle kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, terörizmi övme fiili, sembolik eylemler

Siyasetçi olan başvurucunun PKK terör örgütünün kurulduğu evin etrafında ve kuruluş yıl dönümünde gerçekleştirilen ağaç dikme etkinliğine katılması nedeniyle hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan açılan kamu davasında kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi doğrudan veya dolaylı olarak PKK terör örgütünü övmek, desteklemek veya yüceltmek ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurmayla teşvik etmek arasında bir fark olmadığını açıklamıştır. Bir düşünce açıklamasının şiddet kullanımına veya silahlı direnişe ya da başkaldırıya teşvik edip etmediğini belirleyici ölçüt olarak düşünce açıklamasının -derhâl- şiddet doğurup doğurmadığına odaklanmanın terörle mücadeleye bağlı zorlukları göz ardı eden ve gerçeklerden uzak bir yaklaşım olacağı vurgulanmıştır. Terörizmin propagandası, şiddetin geçerli ve etkili bir yöntem olduğu görüşünün toplum içinde yayılmasını ve terör eylemlerine neden olan fikir ile kanaatlerin kökleşmesini sağlamak amacını taşır ve bu amaca ulaşmak ancak belirli bir çaba ve zaman harcanması ile mümkün olabilir.

§ 55. “Terörizm doğrudan doğruya fiilin doğurduğu kısa vadeli sonuçlar itibarıyla değil fiilin yarattığı etki sebebiyle karakteristik bir nitelik kazanır. Bu sebeple terör eylemlerine başvuran diğer kişi veya örgütler gibi PKK da anlam atfettiği semboller üzerinden propaganda yapar. Semboller; belli bir algı ve duygu yaratmak, bir anlam ve bir çağırışımı sağlamak, dikkat çekmek, akılda kalmak, etkilemek ve yön vermek, farklılaşmak, fark edilmek ya da fark edilmemek, tutum ve davranışları yönlendirmek için kullanılabilir. Semboller algıyı örgütlemeye, kodlamaya yardımcı olur.”

Somut olayda PKK terör örgütünün kurulduğu köyde ve PKK'nın kuruluş tarihinde gelenekselleştirilmeye çalışılan etkinlikte başvurucunun eyleminin tarihsel ve mekânsal simgeler üzerinden terörizmi övme niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Siyasetçi kimliği nedeniyle taraftarlarınca her hareketi takip edilen başvurucunun, başvuruya konu eylemi ile PKK terör örgütünü ideolojik veya yönetsel hiçbir ayırım yapmaksızın, bir bütün olarak benimsediğini kamuoyuna açıkladığı değerlendirilmiştir. Bu şekilde taraftarlarına devlete karşı şiddete başvurma gerekliliği ve haklı olduğu mesajını iletmıştır. Dolayısıyla başvuru, PKK terör örgütünün kullandığı yöntemlerin başkaları tarafından kabul edilme tehlikesine sebebiyet vermiştir. Öte yandan

kovuşturmanın ertelenmesi kurumunun nitelikleri dikkate alındığında etkileri itibarıyla infazı mümkün hapis cezası ya da para cezasına kıyasla daha hafif bir önlem olduğu değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak başvuruya konu müdahale, zorunlu bir ihtiyacı karşılaması ve toplumun terör eylemlerine karşı kendisini koruma hakkı karşısında orantılı olması nedeniyle ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

10. Figen Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri, B. No: 2016/39759, 30/3/2022

Bir anma töreni sırasında terör suçunun işlenmesine tahrik edici eylemler nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan ceza verilmesi ifade özgürlüğünü ihlal etmez. Ancak milletvekili seçilerek dokunulmazlık hakkını kazanan başvuru hakkında yargılamaya devam edilmesi seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, yasama dokunulmazlığı, terör suçunun işlenmesine tahrik

Başvurucular, bir siyasi partinin İstanbul'da bulunan ofisine bombalı bir terör eylemi gerçekleştirmek isterken bombanın üzerinde patlaması sonucu ölen bir örgüt mensubunu anmak için bir program düzenlemiş veya bu programa katılmıştır. Başvurucular katıldıkları bir etkinlikteki eylemleri

§ 81. "Benzer başvurularda her zaman gözetilecek unsurlardan biri terörizmin bütünüyle sembolik bir fiil olarak ortaya çıktığı olgusudur. Terörizm doğrudan doğruya fiilin doğurduğu kısa vadeli sonuçlar itibarıyla değil ama fiilin yarattığı etki itibarıyla karakteristik bir nitelik kazanır. Bu sebeple terör eylemlerine başvuran diğer kişi veya örgütler anlamlı semboller üzerinden propaganda yapar. Semboller; belli bir algı ve duygu yaratmak, bir anlam ve bir çağrışımı sağlamak, dikkat çekmek, akılda kalmak, etkilemek ve yön vermek, farklılaşmak, fark edilmek ya da fark edilmemek, tutum ve davranışları yönlendirmek için kullanılabilir. Semboller algıyı örgütlemeye, kodlamaya yardımcı olur. Dolayısıyla başvuru-ucuların gerçekleştirdikleri anmanın, bu anma sırasında attıkları sloganların, taşıdıkları fotoğraf ve pankartların, saygı duruşunda bulunmanın sembolik değerleri olduğu unutulmamalıdır. Özellikle önemli buluş ve olaylara konu olmuş kişilerin ölümü sonrasında o kişiye saygıyı ifade etmek amacıyla yapılan bir etkinlik olan saygı duruşunun bu noktada önemli bir sembolik değer taşıdığı dikkatle değerlendirilmelidir."

nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Hükmün temyiz incelemesi devam ederken başvuru Figen Yüksekdağ Şenoğlu milletvekili seçilmiştir. Yargıtayca onanan mahkûmiyet hükmünün TBMM Genel Kurulunda okunmasıyla başvuru Figen Yüksekdağ Şenoğlu'nun milletvekilliği düşmüştür.

Anayasa Mahkemesi ilk olarak Ömer Faruk Gergerlioğlu kararına atıf yaparak Anayasa'nın "14. maddedeki durumlar" kapsamına giren suçların belirlenmesinde takdir yetkisinin yasama organına ait olduğunu vurgulamıştır. Yetkili adli makamlarca yasama dokunulmazlığının bulunmadığının tespitinin seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını sistematik olarak ihlal ettiğini açıklamıştır. Ayrıca ifade özgürlüğü bağlamında müdahaleyi değerlendiren Anayasa Mahkemesi, doğası veya içeriği gereği devlete zarar vermek veya toplumu sindirmek için ağır şiddet suçlarını işlemeye hazır bulunan insanları bilinçlendirmeye veya cesaretlendirmeye olanak sağlayan düşünce açıklamalarının terörizmin propagandası olduğunu açıklamıştır.

Anayasa Mahkemesi, silahlı terör eylemlerini bir yöntem olarak benimseyen ve terör eylemlerine devam eden bir terör örgütünün mensubunun sivil bir hedefe terör saldırısı hazırlığı yaptığı sırada taşıdığı bombanın patlaması sebebiyle ölümünden çok kısa bir süre sonra mezarı başında anılmasının, ölen kişiyi şehit olarak niteleyecek tarzda bazı açıklamalar yapılmasının, ölen teröristi ve ölümünü yücelten sloganlar atılmasının, pankart ve fotoğraflar taşınmasının, saygı duruşunda bulunulmasının terör suçunun işlenmesine tahrik olarak kabul etmiştir. Öte yandan başvuruscuların da aralarında olduğu grup, attığı sloganlarda savaştan bahsetmiş; bedel ödetileceğini ifade etmiştir. Başvuruscular anma etkinliği düzenleyerek gerçekleştirmek istenen terör hareketini onayladığı, kahramanca davranışlar olarak sunduğu, silahlı çatışmalarda ölen örgüt mensuplarını da şehit olarak nitelendirerek ve adlarına saygı duruşunda bulunarak yücelttikleri değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak milletvekili seçilen başvurusunun yasama dokunulmazlığının Meclisçe kaldırılması usulü uygulanmaması nedeniyle **seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı ihlal edilmiş**; 10 ay hapis cezası ile cezalandırılması şeklindeki müdahalenin *zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmesi ve orantılı olması* nedeniyle **ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir**.

11. Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022

Önceden suç olarak tanımlanmayan bir eylem nedeniyle kişinin cezalandırılması ve cezalandırmaya dayanak hukuk kuralının yargı merciince yapılan yorumunun öngörülebilir olmaması suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, müdahalenin kanuniliği, suç ve cezaların belirliliği ve öngörülebilirliği ilkesi

Başvurucu; Facebook isimli sosyal paylaşım platformunda bir başka kullanıcının paylaşımını, üçüncü kişilerin erişimine açık şekilde beğenmiştir. Başvurucunun üçüncü kişilerin PYD-YPG terör örgütüne ait bayrağın arkasında çektiği fotoğrafına ilişkin 15/5/2015 tarihli beğenisi nedeniyle hakkında terör örgütünün propagandasını yapma suçundan kamu davası açılmıştır. Anılan suçtan 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılan başvurucu hakkındaki hükmün açıklanması geri bırakılmıştır.

Terör örgütü propagandası yapma suçu kasten işlenebilen suçlardan olup failin kasten hareket ettiğinin kabulü için failin propagandasını yaptığı oluşumun bir terör örgütü olduğunu bilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla başvurucu hakkında derece mahkemesince yapılan yorumun yeterli ve güvenilir bir şekilde öngörülebilir olması, ancak PYD-YPG'nin bir terör örgütü olduğunun kesinleşmiş yargı kararıyla tespit edilmesine ve örgütün başvurucu tarafından bilinir hâle gelmesine bağlıdır. Diğer yandan terör örgütünün propagandasını yapma suçuna ilişkin ceza normunun başvurunun aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulmaması gerekir.

§ 50. “Türk hukukunda bir yapının terör örgütü niteliğinde olup olmadığının tespitine ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte bir yapının terör örgütü olarak tespiti ancak kesinleşmiş bir yargı kararıyla mümkündür (Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 111; aynı yöndeki Yargıtay kararları için bkz. §§ 17-19). Bu aşamada bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Zira kanun koyucu, hükümde terör örgütleri bakımından bu yönde bir belirleme yapmamıştır. Aksi hâlin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin propagandasını yapma eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılmaması sonucunu doğurur ki bu durum suç ve yaptırım teorisine aykırıdır.”

Somut olayda başvurunun sosyal etkileşimini, PYD-YPG'nin bir terör örgütü olduğunun kesinleşmiş yargı kararıyla tespit edildiği ve bilinir hâle geldiği 21/5/2015 tarihinden önce gerçekleştirmiştir. Bu itibarla başvurunun, PYD-YPG'nin bir terör örgütü olduğunu bildiğinin ortaya konulamadığı da gözetilerek sosyal etkileşiminin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını öngöremeyeceği değerlendirilmiştir. Ayrıca başvurunun uygulanan hukuk kuralı kendisi açısından bilinebilir hâle gelmeden önce, gerçekleştirdiği eylemin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını öngörebilmesi mümkün değildir.

Sonuç olarak 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasının yorumundan kaynaklanan belirli olmayan müdahalenin kanunilik şartını sağlamaması nedeniyle ifade özgürlüğü, somut olayın koşullarında uygulanan hukuk kuralının öngörülebilir olmaması nedeniyle de suçta ve ceza kanunilik ilkesi ihlal edilmiştir.

12. *Hanifi Biçimli*, B. No: 2013/6909, 24/2/2021

Bir terör örgütü liderini, toplumsal sorunların demokratik yollarla çözümünde meşru bir aktör olarak ilan eden söylemler nedeniyle kişinin terör örgütü propagandası suçundan cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder. Buna karşın terör örgütü tarafından gerçekleştirilen ve devam eden şiddet eylemlerini meşru gösteren ve bunlara teşvik eden eylemler nedeniyle kişinin cezalandırılması ifade özgürlüğü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, kovuşturmanın ertelenmesi kararı, toplumsal sorunların demokratik yolla çözümüne ilişkin söylemler, toplumu sindirmek amacıyla yapılan söylemler

Başvurucu, terör örgütü liderine "Sayın" şeklinde hitap etmeleri nedeniyle mahkûm edilen kişilerin cezalandırılmalarını protesto etmek için bir toplantıya katılmıştır. Başvurucunun katıldığı bu eylemde "Ben de Sayın Öcalan diyorum." içerikli dilekçeler Cumhuriyet savcılığına verilmiştir. Başvurucu bu etkinlikte "Yaşasın Başkan Apo" şeklinde slogan atmıştır. Başvurucu farklı bir tarihte, terör örgütü liderine ceza infaz kurumunda işkence yapıldığı iddiasını protesto etmek için yürüyüş ve basın açıklamasına katılmıştır. Bu etkinlikte, terör örgütü ve üyeleri ile örgütün eylemlerini öven, gerçekleştirdikleri şiddet eylemlerini meşru gösteren sloganlar atılmış ve aynı nitelikte pankartlar taşınmıştır. Başvurucu bu etkinlikte, PKK terör örgütü kurucusu A.Ö.nün resmini taşımıştır. Başvurucu hakkında, iki ayrı toplantıda gerçekleştirdiği eylemleri nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan ayrı ayrı önce mahkûmiyet hükmü kurulmuş, daha sonra ise kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiştir.

Mevcut başvuruda kovuşturmanın ertelenmesi kararıyla sonuçlanan bu sürecin uzunluğu ve bu kararla başvurucunun 3 yıllık denetim sürecine tabi tutulduğu gözetilerek, müdahalenin ifade özgürlüğü

§ 68. "Nitekim Anayasa Mahkemesi, Türkiye'nin her bölgesinde yaşanan ve yaşanmakta olan ağır şiddet hareketlerinin faili, PKK'nın kurucusu ve söz konusu şiddet eylemlerinin birincil elden sorumlusu olan A.Ö.yü politik bir lider ve toplumsal sorunların demokratik yollarla çözümünde meşru bir aktör olarak ilan eden söylemler ya da bu nitelikte olmadığı konusunda derece mahkemelerince ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konamamış ifadeleri, terör eylemlerinin failini öven ve dolayısıyla terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik eden mesajlar olarak değerlendirmemiştir (Sırrı Süreyya Önder §§ 69-87; Meki Katar, § 58; Esma Seydaoglu, §§ 40-46; Zerga Öztürk, §§ 40-49)."

§ 69. "Bununla beraber çatışma ortamının bulunduğu bir durumda A.Ö.nün lider olarak benimsendiğini gösteren sloganların örgütün korkutucu gücünden faydalanmak, kişileri ve toplumu sindirmek amacıyla atıldığı değerlendirilmiş; bu tür açıklamaların terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açtığı ve başkalarını terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Mehmet Mihdi Bala, § 58; ayrıca bkz. Baver Mızrak, §§ 48-53)."

üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olduğu kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, terör örgütü PKK'nın kurucusu olan A.Ö.yü politik bir lider ve toplumsal sorunların demokratik yollarla çözümünde meşru bir aktör olarak ilan eden söylemleri, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmaya teşvik eden mesajlar olarak değerlendirmemiştir. Buna karşın çatışma ortamının bulunduğu bir durumda A.Ö.nün lider olarak benimsendiğini gösteren sloganların örgütün korkutucu gücünden faydalanmak, kişileri ve toplumu sindirmek amacıyla atıldığı değerlendirilmiştir.

Somut olayda ilk eylemde atılan sloganla terör örgütünün şiddet eylemlerine bir atıfta bulunulmadığı gibi terör örgütü ve eylemlerinin meşru gösterilmediği veya sloganın başka herhangi bir şekilde şiddete teşvik etme tehlikesi barındırmadığı değerlendirilmiştir. Buna karşın PKK terör örgütü ile eylemlerini meşru gören ve destekleyen şiddet, baskın bir hâle dönüşen ikinci eylemde başvurucunun terör örgütü kurucusunun resmini taşımaya devam etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun şiddet temalı olan anılan etkinliğe ve oluşan somut tehlikeye katkı sağladığı değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak ilk etkinlikte attığı slogan nedeniyle başvurucunun denetim altına alınmasını gerektirecek zorunlu bir sosyal ihtiyaç bulunmaması nedeniyle **ifade özgürlüğü ihlal edilmiş**; ikinci etkinlikteki şiddet temalı gösteriye katkı sağlayan eylemi nedeniyle başvurucunun denetim altına alınmasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması nedeniyle **ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir**.

13. Erhan Urak, B. No: 2016/10657, 9/6/2021

Bir etkinlikte, terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösteren ve bu yöntemlere başvurmaya teşvik eden eylem ve söylemleri nedeniyle kişinin terör örgütü propagandası suçundan cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün propagandasını yapma suçu, terörizme teşvik, söylemlerin bağlamı ve zamanı

Bir üniversitede, PKK'nın bir sembolünü taşıyan bir öğrenci ile karşıt görüşlü başka bir öğrencinin tartışması kavgaya dönüşmüş ve kısa süre içinde zıt görüşlü gruplar karşı karşıya gelmiştir. Gruplar arası çatışma, polisin güvenlik önlemleri almasıyla önlenmiştir. Anılan olaylardan bir gün sonra, PKK terör örgütünü destekleyen yayınlar yapan bir haber ajansının çağırısı üzerine başvurunun da aralarında yer aldığı yaklaşık 250 kişi toplanmıştır. Başvurucu 8/3/2012 tarihli eylem sırasında "Biji Serok Apo (Yaşasın Başkan Apo)" ve "Be Serok Jiyan Nabe (Başkansız Yaşam Olmaz)" şeklinde sloganlar atması, 20/3/2012 ve 19/4/2012 tarihli toplanmalarda "Oramar (Dağlıca)" isimli marş eşliğinde halay çekerek grubu yönlendirmesi, 29/4/2012 tarihinde de aynı marş eşliğinde halay çekmesi nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan ayrı ayrı dört kez 1 yıl 8 ay hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Yargıtay, şiddet olaylarının yaşandığı bağlamı dikkate alarak mahkûmiyeti onamıştır.

Düşünce açıklamalarının şiddete teşvik mahiyetinde olup olmadığı yönündeki değerlendirmenin ancak açıklamanın yapıldığı bağlama, açıklamada bulunan kişinin kimliğine, açıklamanın zamanına ve muhtemel etkilerine, açıklamadaki diğer ifadelerin tamamına bir bütün olarak bakılarak yapılması gerekir.

Başvuruya konu sloganların atıldığı top-

§ 64. "Geniş güvenlik önlemleri altında yapılan toplantıda PKK'nın kurucusu A.Ö.nün lider olarak benimsendiğine ilişkin sloganlar ile dışa vurulan düşünce açıklamasının zamansal açıdan şiddet tehlikesine neden olduğu değerlendirilmiştir. Şöyle ki somut olayda çatışma ortamının bulunduğu bir durumda başka bazı sloganlar (bkz. § 13) yanında PKK terör örgütünün kurucusu ve örgütün eylemlerinin birinci dereceden sorumlusu olan A.Ö.nün lider olarak gören sloganların atılması ile örgütün korkutucu gücünden faydalanılarak kişiler ve toplum sindirilmeye çalışılmıştır. Cezalandırmaya neden olan ifadelerin içeriğinde ne A.Ö.nün demokratik süreçlerin meşru bir aktörü olduğu ne de toplumsal sorunların çözümüne ilişkin demokratik görüşleri bulunduğu ifade edilmektedir (bkz. § 61). Dolayısıyla somut olayın koşullarında terör örgütünün veya liderinin benimsendiğini gösteren övgü dolu sözlerin terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açtığı ve başkalarını terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmayı teşvik ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu koşullar dikkate alındığında mahkûmiyete konu ifadenin ulusal güvenlik ve kamu düzeni üzerinde bir etkiye sebep olmadığı söylenemez..."

lantıdan bir gün önce yaşanan olaylar nedeniyle güvenlik önlemleri altında yapılan toplantıda, PKK'nın kurucusu A.Ö.yü lider olarak benimseyen nitelikte sloganların zamansal açıdan şiddet tehlikesine neden olduğu değerlendirilmiştir. Nitekim çatışma ortamının bulunduğu mevcut olayda, PKK terör örgütünün kurucusu olan A.Ö.nün lider olarak kabul edildiğini gösteren sloganların atılarak ve örgütün korkutucu gücünden faydalanılarak kişiler ve toplum sindirilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla başvuruya konu sloganın atılmasıyla, terör örgütünün veya liderinin benimsendiğini gösteren övgü dolu sözlerin terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açtığı ve başkalarını terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerine başvurmaya teşvik ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan başvurucu; farklı tarihlerde, PKK/KCK terör örgütü tarafından klip hâline getirilen, on üç askerin şehit olduğu Dağlıca Karakolu baskınının anlatıldığı ve içinde "*PKK saflarında direnişe davet var*" şeklinde bir bölümün olduğu bir marş eşliğinde halay çekerek *grubu yönlendirmiştir. Bu nedenle* başvurucunun, katıldığı birden çok toplantıda terör örgütünün yücelttiği, çatışmalara doğrudan katılan güvenlik gücü mensuplarına karşı nefret aşıladığı ve güvenlik güçlerine karşı şiddete başvurmayı cesaretlendirdiği değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösteren ve bu yöntemlere başvurmaya teşvik eden eylemleri nedeniyle başvuru hakkında kurulan mahkûmiyet **ifade özgürlüğünü ihlal etmez.**

14. **Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021**

Başvurucunun yasa dışı bir örgüte ait olan ancak içinde şiddete teşvik olarak yorumlanabilecek ifadeler içermeyen ve aynı zamanda hâlen erişim imkânı bulunan bir açıklamanın yer aldığı haberi paylaşılması nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılması, ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Propaganda, sosyal medya, şiddete teşvik

Başvurucu hakkında, sosyal medya hesabından paylaştığı bir haber nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan kamu davası açılmıştır. Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun üzerine atılı suçtan 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf incelemesinin sürdüğü sırada başvuru 24/6/2018 tarihinde Halkların Demokratik Partisinden (HDP) milletvekili seçilmiş ve hakkındaki yargılamanın Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca durması için dosyasının bulunduğu Bölge Adliye Mahkemesine başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun yargılamanın durması talebi ile birlikte istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

Başvurucunun kesinleşen cezası infaz aşamasında iken 7188 sayılı Kanun ile temyiz hakkı getirilmesi üzerine başvuru temyize başvurmuş; temyiz incelemesini yapan Yargıtay, başvurucunun yargılamanın durması talebiyle esasa ilişkin itirazlarını reddederek mahkûmiyet kararını onamıştır. Kararın Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunda okunmasıyla başvurucunun milletvekilliği düşmüştür. Milletvekilliğinin düşmesi üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı başvuru hakkındaki mahkûmiyet kararının infazını başlatmış ve başvuru 2/4/2021 tarihinde ceza infaz kurumuna yerleştirilmiştir.

Terör örgütleri veya mensupları tarafından yapılırsa dahi- herhangi bir düşünce açıklaması bu açıklamanın içeriğinden, bağlamından ve nesnel anlamından bağımsız bir değerlendirmeye tabi tutularak kategorik olarak ifade özgürlüğü kapsamı dışında bırakılamaz. Herhangi bir açıklamanın sırf yasa dışı bir örgüte ait olmasının ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi otomatik olarak haklı göstermeyeceğinin altı çizilmelidir.

Somut olayda, sosyal medya paylaşımında bir haber sitesinin -hâlen erişim imkânı bulunan- haberinin paylaşıldığı ve söz konusu haber içeriğinde PKK'nın bir açıkla-

§ 183. "Somut olayda ilk derece mahkemesi (bkz. § 15) "paylaşımın içeriği ve yanındaki görseli", Yargıtay 16. Ceza Dairesi ise (bkz. § 20) "örgütün cebir ve şiddet içeren eylemlerini meşru gösteren ve teşvik eden ifadeler içermesini" dikkate alarak başvuru mahkûm etmiştir. Derece mahkemeleri ve Yargıtay terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren, öven ya da teşvik eden ifadelerin neler olduğunu somut biçimde belirtmemiş; açıklamanın gerçek etkilerinin neler olduğunu dikkate almadan sırf bir terör örgütü tarafından yapılmış olması nedeniyle içeriğinden bağımsız ve kategorik olarak terör örgütünün propaganda-sını yapma suçunun olduğu kanaatine varmıştır."

ma yayımladığına ve bu açıklamada adım atılması hâlinde “1 ayda barışın geleceğinin ve kardeşlik içinde çözüm özleminin gerçekleştirileceğinin” belirtildiğine vurgu yapıldığı görülmektedir. Haberde ayrıca bir siyasi partinin Meclis Grup Başkanvekili ile eski Başbakan Yardımcısı ve eski TBMM Başkanı’nın görüşlerine ayrıntılı biçimde yer verilmiştir.

Söz konusu haberde şiddete teşvik olarak yorumlanabilecek, doğrudan veya dolaylı yollardan terör suçunun işlenmesi tehlikesine yol açabilecek herhangi bir ifade bulunmamıştır. Başvurucunun haberi paylaşma biçiminde ve haberi paylaşırken kullandığı cümlede şiddete teşvik olarak yorumlanabilecek herhangi bir ifadeye de rastlanmamıştır. Başvurucu, söz konusu paylaşımında terör örgütünün çözüm sürecinin tekrar başlaması gerektiğine yönelik açıklamasının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bunun yanında başvurunun paylaştığı haberde yer verilen fotoğrafın, somut olayda kullanıldığı haberin içeriğinden bağımsız değerlendirilmemesi gerekir. Öncelikle belirtmek gerekir ki fotoğraf, paylaşılan haberde kullanılmıştır. Haberde kullanılan dilde şiddete teşvik eden bir yön bulunmadığı göz önüne alındığında bahse konu fotoğrafın kullanılma amacının, kullanılma biçimi ve bağlamıyla birlikte değerlendirildiğinde terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterme, övme ya da bunlara teşvik etme değil -ulusal yayınlarda yaygın biçimde başvurulduğu gibi- bir haber yapma tekniği olarak habere dikkat çekicilik ve inandırıcılık katmak olduğu söylenebilir. Zira haberde yer alan fotoğrafın benzerlerine ulusal yayın yapan yazılı ve görsel basın yayın organlarında sıkça yer verildiği görülmektedir.

İçinde şiddete tahrik olarak yorumlanabilecek ifadeler geçmeyen bir açıklamanın yer aldığı somut başvuruya konu haberin paylaşılmasına, açıklamanın sırf yasa dışı bir örgüte veya bir suçluya ait olduğundan bahisle “açıklamanın sahiplenilmesi olarak nitelendirilip” müdahale edilmesi ifade özgürlüğünün ihlalini oluşturmuştur. Haber niteliği olduğu yönünde tereddüt bulunmayan terör örgütüne ait bir açıklamanın üstelik karşıt siyasetçilerin görüşleri ile birlikte haberleştirilmesinin “terör örgütünün meşru gösterilmeye çalışılması” olarak kabul edilmesi basının temel görevlerini yerine getirmesini ve haberciliği imkânsız kılabilir.

Başvurucu, ulusal ölçekte yayın yapan bir internet haber sitesinde daha önce yayımlanmış bir haberi yalnızca paylaşması nedeniyle cezalandırılmıştır. Mevcut başvuruda ki paylaşımın yapıldığı tarihte başvuruya konu edilen terör örgütünün açıklamasının zaten halka açıklanmış olduğu göz ardı edilmiştir. Bu habere ilişkin olarak herhangi bir soruşturma başlatıldığı veya tedbire başvurulduğu da tespit edilememiştir. Paylaşılması nedeniyle başvurunun cezalandırıldığı haber hâlen yayındadır. Dolayısıyla yayımlandığı 2016 yılından beri haberin hiçbir suçlamaya konu olmadığı da gözetildiğinde mahkemelerin başvurunun cezalandırılmasına ilişkin amaçlarında varsaydıkları durumların esasında bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği-ne karar vermiştir.**

VI. DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ

Ceren Sedef EREN

A. DİN ÖZGÜRLÜĞÜ

1. DİNİNİ AÇIĞA VURMA HAKKI

a. *Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014

Bir avukatın başörtülü olması nedeniyle herhangi bir kanuni temeli bulunmamasına rağmen duruşmaya girmesinin hâkim tarafından engellenmesi ve mesleğini yerine getirme konusunda farklı bir muameleye tabi tutulması, din özgürlüğü ve din özgürlüğüyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Başörtüsü, ibadet özgürlüğü, kamu binalarında başörtüsü, laiklik

Başvurucu, avukattır ve bir boşanma davasında müvekkilini temsilen duruşmaya girmiştir. Hâkim, laiklik karşıtı güçlü bir dini ve siyasal simge olmasını gerekçe göstererek başvurucunun başörtülü olması nedeniyle duruşmada görev yapamayacağını belirtmiş ve müvekkile kendisini yeni bir avukatla temsil ettirmesi için bir sonraki celseye kadar süre vermiştir.

Kadınların İslam dininin bir emri olduğu inancıyla başörtüsü takması, Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında dinini açığa vurma hakkı yönünden değerlendirilmesi gereken bir konu olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda başvurucunun din özgürlüğüne duruşmaya girmesinin engellenmesi suretiyle gerçekleştirilen bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca kanuni bir temelinin bulunup bulunmadığı tartışılmıştır. Temel bir hak ve özgürlüğe yapılan müdahalenin süreklilik kazanarak ulaşılabilir ve öngörülebilir hâle gelmesinin müdahalenin kanunla öngörüldüğünü kabul etmek için yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Başörtüsü ile duruşmalara katılmasının engellenmesi konusunda makul ve nesnel bir temel bulunmayan başvurucunun bu suretle başörtüsü takmayan meslektaşlarına göre dezavantajlı duruma düşürüldüğü de kabul edilmiştir.

Sonuç olarak kanunla düzenlenmeyen ve meşru bir sebep gösterilmeksizin gerçekleştirilen farklı muamele nedeniyle başvurucunun **Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğü ve anılan özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen kanun önünde eşitlik ilkesi ihlal edilmiştir.**

§ 129. "Bu bağlamda, demokratik toplumun ideallerinin ve değerlerinin kişilerin karşılıklı ödün vermelerini gerektirecek bir diyaloga ve uzlaşma ruhuna dayanması gerektiği hatırlanmalıdır. Bundan sonra demokratik devletin görevi, ortaya çıkabilecek baskı kurma, zorlama ve şiddete başvurma gibi suç oluşturacak davranışlar karşısında gerekli tedbirleri almaktır. Çoğulculuğun ve siyasal tarafsızlığın bu gerekliliği yerine, toplumda gerilim konusu oluşturabilecek unsurları yasaklamaya kalkışmak, baskıcı, totaliter ve homojenleştirmeyi hedef alan bir rejim ortaya çıkartma potansiyeli taşır. Çoğulculuk, kimlikleri bastırılmış, özgürlükleri kısıtlanmış bireylerin bir arada yaşamasını ifade eden bir kavram değildir. Çoğulculuk, kişilerin kimlikleriyle ortak mekânlara katılabilmesini gerektirir."

b. Esra Nur Özbey, B. No: 2013/7443, 20/5/2015

Güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak gerçekleştirilebilecek makul ve ulaşılabilir başka yöntemler bulunmasına rağmen adliyeye girmek isteyen kişinin dinî inancı gereği giydiği pardösüsünü çıkartmaya zorlanması din özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kadınların güvenlik kontrolü, güvenlik ve dinî inanca uygun giyim, ibadet özgürlüğü ve kadın giyimi

Adliye binasına girişte elektromanyetik cihazdan geçmekteyken güvenlik görevlileri başvurucudan pardösüsünü çıkartmasını istemişlerdir. Başvurucu, inancı nedeniyle pardösüsünü çıkartamayacağını ancak bir kadın görevli tarafından üzerinin aranabileceğini bildirmiştir. Güvenlik görevlileri kendilerine bu yönde talimat verildiğini, pardösüsünü çıkartmaması hâlinde başvurucuyu içeri alamayacaklarını belirtmiş, bunun üzerine güvenlik görevlileriyle tartışan başvurucu dışarı çıkarak başka bir kapıdan adliye binasına girmiştir. Başvurucu, adliyeye girişini engellemeleri nedeniyle görevliler hakkında suç duyurusunda bulunmuş; kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir.

Kadınların İslam dininin bir emri olduğu inancıyla vücutlarını örtecek şekilde pardösü ve benzeri kıyafetler giymeleri, Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında dinini açığa vurma hakkı yönünden değerlendirilmesi gereken bir konu olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda başvurucunun din özgürlüğüne, güvenliğin sağlanması amacıyla gerçekleştirildiği anlaşılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu tartışılmıştır. İlgili mevzuatta da öngörüldüğü üzere başvurucunun üzerinin somut olayda orada bulunduğu anlaşılan kadın görevli tarafından aranmasının yeterli olmadığı düşünülürse başvurucunun kıyafetini çıkartabilmesi için kimse'nin görmemesini sağlayacak tedbirler alınmasının somut olayda gerekli ve mümkün olduğu değerlendirilmiştir. Bu yöntemlere başvurmadan başvurucunun adliyeye sokulmamasının, zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığından bahsedilemeyeceğine kanaat getirilmiştir.

Sonuç olarak başvurucunun adliyeye girebilmek için güvenlik gerekçesiyle pardösüsünü çıkartmaya zorlanmasının demokratik bir toplumda gerekliliği yönünden ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilememesi sebebiyle **Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 96. "Bu sebeple demokratik bir toplumda daima hakları korumayı esas alan yaklaşımlar benimsenmeli, bir hakkın kullanılmasından dolayı ortaya çıkabilecek sorunlar, hakkı tümüyle kullanılamaz hale getiren tedbirler yerine, söz konusu hakkın barışçıl kullanımını sağlayacak tedbirler ile çözümlenmelidir. Nitekim yürürlükteki mevzuat hakları korumayı esas alan bir yaklaşımla hazırlanmış, bireylerin dinlerinin icaplarını uygulama özgürlüklerini bütünüyle ortadan kaldırmaksızın güvenlik önlemlerinin durumun gerektirdiği ölçüde ve biçimde yerine getirilmesini temin için bazı tedbirler öngörülmüştür. Buna karşın somut olayda mevzuatın öngördüğü tedbirler alınmamıştır."

c. B.S., B. No: 2015/8491, 18/7/2018

Dinî inanç gereği başörtüsü kullanılması nedeniyle devlet memurluğundan çıkarılmak din özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Başörtüsü, ibadet özgürlüğü, kamu görevlilerinin başörtüsü kullanılması, lâiklik ve kamu hizmeti

Başvurucu 1984 yılında kamu görevlisi olarak çalışma hayatına başlamıştır. Başvurucu hakkında işe başörtülü olarak gelmesi nedeniyle önce uyarma ve kınama cezaları uygulanmış, en son 2001 yılında “*ideolojik veya siyasi amaçlarla kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozmak*” fiili nedeniyle başvurucu kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu işlemin iptali davası açmış, bu dava reddedilmiştir. Bu esnada kamu görevlileri için tarih aralığı olarak başvurucuyu da kapsadığı anlaşılan bir disiplin affı çıkarılmıştır. Başvurucunun aftan yararlanma ve eski kurumuna dönme talebi kabul edilmemiş, bu karara karşı açtığı iptal davası da reddedilmiştir. Başvurucu bahsedilen dava devam etmekteyken aftan yararlanarak başka bir kurumda çalışmaya başlamıştır.

Başvurunun, dinî inanç gereği başörtüsü kullanılması nedeniyle devlet memurluğundan çıkarma cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin sonuçlarının giderilmesiyle ilgili

olduğu değerlendirilmiştir. Başvurucunun aftan yararlanarak tekrar işe başlamasına kadar yaşadığı mağduriyetin ne idare ne yargı mercileri tarafından giderilmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle söz konusu mağduriyetin sebebi olan başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dair süreç incelenmiştir. Kamu otoriteleri, başvurucunun başörtüsü kullanmasının saldırgan, başkalarının inançlarına müdahale eden nitelikte, baskıcı ve/veya tahrik edici olduğu ya da kendi inancını zorla dayatma amacı bulunduğu veya kurumsal işleyişi tahrip ettiği, birtakım karışıklıklara ve düzensizliklere neden olduğunu gösterememiştir. Dolayısıyla cezanın zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği değerlendirilmiştir. Ayrıca başvurucunun başörtüsü kullanmasının, kamu görevinden çıkarma cezasıyla sonuçlanmasının da somut olayda her halükârda orantısız olduğu vurgulanmıştır.

Sonuç olarak dinî inanç gereği başörtüsü kullanılması nedeniyle devlet memurluğundan çıkarma cezası verilmesi demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığından başvurucunun **Anayasa’nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 67. “Bu kapsamda kamu görevlilerinin -yapmakta oldukları görevin kendine has koşulları gözetilmeksizin- inançları gereği başörtüsü kullanmalarına izin verilmesinin kategorik olarak kamu hizmetlerinde laiklik ilkesine aykırı olduğu yönündeki argümanlar kabul edilemez. Tam tersine çoğulcu laiklik anlayışının kabul edildiği toplumlarda inanç, düşünce ve hayat tarzları birbirleriyle çatışan insanların barışçıl bir aradallığını ve toplumda her türlü inancın kendisini ifade edebileceği çoğulcu bir ortamı sağlama imkanı olduğunu gözetmeden kamu görevlilerinin başörtüsü gibi toplumsal çeşitliliği yansıtan bir dini açığa vurma vasıtasını kullanmasını toplumsal birliği tehdit eden bir unsur olarak görmek demokrasi ile ve çoğulcu laiklik anlayışı ile bağdaşmaz. Bu nedenle devletin kamu görevlilerinin başörtüsü kullanarak dinlerini açıklama haklarına müdahalede bulunabilmesi için oldukça ikna edici gerekçelere dayanması gerekir.”

ç. *Asiye Lekesiz*, B. No: 2015/6064, 13/9/2018

Evli kadının dinî inancı gereği belli bir tip kıyafet konusundaki ısrarının, eşler arasında şiddetli geçimsizliğe neden olduğu gerekçesiyle yargı mercii tarafından boşanma kararına esas alınması, din özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Dinî inanç gereği kadın giyimi, boşanma gerekçesi olarak kadın giyimi, din özgürlüğü

Başvurucu, evlenmeden önce dinî inancı gereği çarşaf (kadınların kullandığı ve baştan örtülen, pelerinli, etekli sokak giysisi) giymektedir. Başvurucu; evlenirken eşinin isteği doğrultusunda çarşaf giymeyi bırakacağı yönünde söz vermiştir. Daha sonra başvurusunun eşi boşanma davası açmış ve evlendikten sonra kullanmayacağına söz vermesine rağmen başvurusunun sözünü tutmayarak çarşaf kullanmaya devam ettiğini ve bu durumun evlilik birliğini çekilmez bir hâle getirdiğini ileri sürmüştür. Yargı mercileri başvurusunun bu konudaki ısrarının ve evlilik öncesi verdiği sözü yerine getirmemesinin boşanma sürecini başlattığını ve bu durumda başvurusunun eşinin kusurlu olduğundan bahsedilemeyeceğini değerlendirerek davayı kabul etmişlerdir.

Derece mahkemeleri başvurusunun giyim tarzını ve bu konuda verdiği sözü tutmamasını -*giyim tarzının dinsel sebeplere dayanıp dayanmadığından bağımsız olarak*- evlilik birliğini ve eşlerin ortak hayat sürdürmelerini temelinden sarsan olgulardan biri olarak değerlendirmiştir. Derece mahkemelerinin bu tür davalardaki temel rolü de zaten evlilik birliğini ve eşlerin ortak hayat sürdürmelerini kendilerinden beklenemeyecek derecede temelinden sarsan olgulara ilişkin iddiaları araştırmak ve değerlendirmekten ibarettir. Bu nedenle somut olayda yargı mercilerinin, davanın tarafları arasındaki anlaşmazlığın bazı dinsel sebeplere dayandığını tespit etmesinin otomatik olarak din özgürlüğüne yönelik bir müdahale bulunduğu anlamına gelmeyeceği değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak somut olayda, yargı mercilerinin, dinî inancı gereği giyimini boşanma sebebi olarak kabul etmeleri nedeniyle başvurusunun **Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğünün ihlal edildiğine dair iddia açıkça dayanakten yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.**

§ 20. “Başvuru konusu olay anılan ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde ilk derece mahkemesinin kararında yer alan “daha çağdaş, sosyal hayata uyumlu bir şekilde giyinmesini”, “davalının çok küçük yaştan beri dini eğitim aldığı ve buna göre sosyal hayatı yaşamayı benimsediği... devlet memuru olan davacının ise buna katlanmasının beklenemeyeceği”, “çağdaş özelliklere dayalı giyinme dışında geleneklere, örf ve adete uygun olmayan giyinme şeklinde ... ısrar[ının] sosyal şiddete yönelik bir davranış olduğu”, “sosyal ve çalışma hayatını zorlaştıran bu tutum ve davranışın ısrarı” (bkz. § 9) şeklindeki başvurusunun dinî inancı gereği giymekte olduğunu belirttiği kıyafete ilişkin değerlendirmelerin negatif bir ton taşıdığı kabul edilebilir. Bununla birlikte başvuru şikayetlerini söz konusu değerlendirmelere karşı değil, kendisinin giydiği kıyafetin evlilik birliğini eşlerin ortak hayatı sürdürmelerini kendilerinden beklenemeyecek derecede temelinden sarsan bir olgu olarak kabul edilmesine karşı ileri sürmüştür.”

d. Sara Akgül [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018

Başörtülü olarak derslere ve sınavlara girmesine izin verilmediğinden devamsızlık nedeniyle üniversiteden ilişkisi kesilen başvurunun almış olduğu bursları iade etmeye zorlanması din özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Başörtüsü ve üniversite, başörtüsü ve eğitim, din özgürlüğü ve üniversite

Üniversite öğrencisi olan başvuru, Millî Eğitim Bakanlığından (MEB) burs almış ve imzaladığı taahhütnamedeki yükümlülüklerini ihlal etmesi hâlinde Bakanlıkça yapılacak bütün masrafları yasal faiziyle birlikte tazmin etmeyi kabul etmiştir. MEB tarafından, üniversiteden ilişkisinin kesilmesi nedeniyle aldığı bursla ilgili taahhüdünü ihlal ettiğinden bahisle başvurunun burs miktarını geri ödemesi gerektiği yönünde işlem tesis edilmiştir. Başvurunun bu işleme karşı açtığı iptal davası reddedilmiştir. Derece mahkemesi başvurunun başörtülü olması nedeniyle üniversiteye devam edemediğinin olgusal olarak ortaya konulamadığını belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi idari ve yargısal süreç ile başvurunun iddiaları ve üniversiteler-

§ 91. “Bir dinin herhangi bir dışa vurum davranışının tek anlamının laik devlete dinî bir meydan okuma olduğu şeklindeki yorum ise bu dinin mensuplarının kendi eylemlerini tanımlama kapasitesini yok saymak anlamına gelir. Anayasa’da güvence altına alınan herhangi bir temel hakka yönelik sınırlandırmanın meşru kabul edilebilmesi, kaygılar ve varsayımlarla değil yalnızca tartışılmayacak olan gerçekler ve hukuki olarak şüphe götürmeyecek nedenlerin ortaya konulması ile mümkün olabilir. Bu sebeple doğru yargılama ilkesi gereğince bir din veya inancın dışa vurum davranışının laikliğin çoğulcu anlamına aykırı olduğunu somut delillerle kanıtlanma yükümlülüğü başvurucuya değil bu gerekçeyle sınırlandırma yapan devlete düşer. Hukuk, olanı esas alır; kuşkuyla ve gelecekteki olasılıklara göre karar verilemez.”

de başörtüsü yasağına ilişkin tarihsel süreç incelendiğinde başvurunun başörtülü olması nedeniyle üniversiteye devam edemediğini ve bu doğrultuda üniversiteden ilişkisinin kesildiğini kabul etmiştir. Bu bağlamda başvurunun başörtülü olması nedeniyle üniversiteden ilişkisinin kesilmesi şeklindeki esas müdahalenin kanunilik şartını karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmiştir. Gerek Türkiye’de üniversite öğrencilerinin kılık kıyafetlerine ilişkin uygulamanın dayanağı hâline gelen eski Anayasa Mahkemesi kararları gerekse bu kararlara dayanılarak verilen AİHM’in Leyla Şahin kararının kanunilik şartını karşılayamayacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak başörtülü olması nedeniyle üniversiteye devam edemeyen ve ilişkisi kesilen başvurucudan taahhüdünü yerine getirmediğinden bahisle ödenen burs miktarının geri talep edilmesi, başvurunun **Anayasa’nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğünü ihlal etmiştir.**

2. EBEVEYNİN EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE DİNÎ VE FELSEFİ İNANÇLARINA SAYGI GÖSTERİLMESİNİ İSTEME HAKKI

a. *Hüseyin El ve Nazlı Şirin El* [GK], B. No: 2014/15345, 7/4/2022

İçeriği itibarıyla belli bir dinin eğitimi hâline dönüşmüş olan din kültürü ve ahlak bilgisi dersinden muafiyet imkânı tanınmaması, ebeveynin eğitim ve öğretimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu din dersi, din dersi müfredatı ve din özgürlüğü, din dersinden muafiyet

Başvurucu, ilköğretim 4. sınıf öğrencisi olan kızının zorunlu olarak okutulan din kültürü ve ahlak bilgisi dersinden muaf tutulmasını talep etmiş; bu talep okul idaresi tarafından kabul edilmemiştir. Başvurucunun bu işleme karşı açtığı dava da reddedilmiştir.

Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrasında ilk ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu olması öngörülen din kültürü ve ahlak bilgisi dersi, öğrencilere belli bir dini benimsetmeye ya da sadece belli bir dinin eğitim ve öğretimine yönelik olarak verilecek bir ders şeklinde nitelendirilemez. Zorunlu olan bu dersin amacı öğrencilere dinler hakkında genel bir bilgilendirme yapılması ve genel bir kültür kazandırılmasıdır. Bu amacı aşacak şekilde öğrencilere belli bir dinin ya da inancın eğitim ve öğretiminin verilmesini içeren dersler, din kültürü öğretimi mahiyetinde değerlendirilemez. Nitekim din kültürü öğretimi ile din eğitimi ve öğretimi arasındaki bu ayrımın bir neticesi olarak Anayasa'da küçüklere yönelik *din kültürü* öğretimini aşacak düzeydeki din eğitim ve öğretiminin küçüğün kanuni temsilcisinin talebine bağlı olduğu öngörülmüştür. Bu çerçevede devletin din eğitim ve öğretimi kapsamında mütalaa edilebilecek bir dersi çocuğuna aldırarak istemeyen ebeveynlere yönelik olarak *-herhangi bir gerekçe ya da bilgi ve belge sunmalarına gerek olmaksızın-* muafiyet usulleri geliştirmek, dini eğitim ve öğretime alternatif ders imkânı sunmak ya da anılan derse kaydolma veya olmama imkânı sağlamak gibi seçenekler sunması gerekir.

§ 163. "Öte yandan din ve vicdan hürriyeti devletin belirli bir dini veya inancı kişilere dayatmamasını gerektirir (Tuğba Arslan, § 58). Laik bir devlette belli bir dinin eğitim ve öğretimi zorunlu hâle getirilemez. Nitekim bu ilkenin bir gereği olarak Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrasında din eğitimi ve öğretiminin ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin iznine bağlı olduğu açıkça ifade edilmiştir. Başka bir deyişle Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrasına göre din eğitimi ve öğretimi yalnızca bireylerin talep etmeleri hâlinde verilebilmektedir. Bununla beraber yine Anayasa'nın 24. maddesinin dördüncü fıkrasında dinler hakkında yansız ve tanıtıcı bilgiler vermek ve ahlaki değerleri benimsetmek amacıyla din kültürü ve ahlak öğretimi dersleri ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasına alınmıştır. Din eğitimi yerine din kültürü dersinden söz edilmesi de bu amacı açıkça ortaya koymaktadır (AYM, E.1997/62, K.1998/52, 16/9/1998)."

Somut olayda başvuru konusu din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin müfredatı incelendiğinde İslam'ın Türk milletinin çoğunluğu tarafından uygulanan ve yorumlanan şekline ilişkin bilgilere odaklanıldığı, yalnızca İslam dinine ait ibadetlerin öğretildiği, din kültürü öğretiminin ötesine geçilerek din eğitimi içeriğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu nitelikteki bir dersi kızının almasını istemeyen başvurucu için uygun alternatifler sunulmaması başvurucunun **Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen ebeveynlerin eğitim ve öğretimde dinî ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini isteme hakkını ihlal etmiştir.**

3. DİNİ TOPLULUKLARIN ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

a. *Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan* [GK], B. No: 2014/17354, 22/5/2019

Zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaç bulunduğu gösterilmediği sürece dinî bir topluluğun lider seçimine ve usulüne devlet tarafından müdahale edilmesi, din özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Dinî toplulukların örgütlenmesi, Ermeni patrikliği seçimi, din özgürlüğü

2009 yılında mevcut Türkiye Ermenileri Patriği'nin görevini yapamayacak derecede hasta olması nedeniyle başvurucların da içinde bulunduğu Ermeni cemaatinden bir grup, yeni patrik seçimi yapılması talebiyle İçişleri Bakanlığına dilekçe vermiştir. Başvurucular taleplerinin reddi üzerine iptal davası açmıştır. Davaları idarenin mevcut Patrik'in hayatta olması durumunda seçim yapılmasının mümkün olmadığına dair gerekçesinin hukuka uygun olduğundan bahisle reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi öncelikle Patriklik müessesesinin Ermeni cemaati için öneminin her türlü izahtan varestede olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla yeni Patrik seçme talebinin başvurucların inancından kaynaklandığını ve bu talebin engellenmesinin Ermeni Cemaatinin iç örgütlenmesine ve bu suretle başvurucların din özgürlüğüne müdahale oluşturduğunu kabul etmiştir. Müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı tespit edildikten sonra demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden de bir değerlendirilmeye ihtiyaç duyulmuştur. Din özgürlüğünün, dinî toplulukların devletin keyfi müdahalesinden uzak bir şekilde örgütlenmesini de içerdiği, buna göre devletin dinî toplulukların iç işlerine demokratik bir toplumda zorunlu değilse karışmaktan kaçınmak zorunda olduğu ifade edilmiştir. Somut olayda idarenin Ermeni cemaati içindeki farklı gruplar arasında seçimle ilgili gelişen çatışmayı diyalog yoluyla çözümleme imkânını araştırmadığı görülmüştür. Örneğin Ermeni kanaat önderleri, din adamları, entelektüelleri ve diğer toplumsal kesimler bir araya getirilerek meselenin Ermeni gelenek ve görenekleri ile dinsel gerekliliklerine uygun bir

§ 103. "Acil bir toplumsal ihtiyacı karşılama hâli dışında bir din veya inancın en iyi hangi şekilde açığa vurulacağına veya bir davranışın başvurucların ileri sürdüğü din veya inancın bir gerekliliği olup olmadığına söz konusu din veya inancın mensuplarınca karar verilebilir (Tuğba Arslan, § 67; Esra Nur Özbey, § 59). Buna karşın öğreti ve uygulamaları yerleşmiş, belli bir hiyerarşik yapılanmaya sahip din veya inançların pek çoğunda söz konusu din veya inancın öğretileri farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Aynı inanç içindeki farklılıklar belli bir inancın mensupları arasında sıklıkla görülür ve üstelik yargı organları bu tip farklılıkları din özgürlüğü hükümleri bakımından tek başına çözümlmek için yeterince donanımlı değildir. Bundan başka bu hassas alanda belirli bir din veya inancın mensuplarının hangisinin ortak inançlarının emirlerini daha doğru anladığını araştırmak yargılama faaliyeti ve yetkisi kapsamında değerlendirilemez (Tuğba Arslan, § 70)."

biçimde çözümlenmesi için politikalar geliştirilmediği belirtilmiştir. İdare bunun yerine kendi çözüm önerisini uygulatarak Ermeni cemaatinin inanç uygulamaları konusunda hangi tarzda hareket edilmesinin daha yerinde olduğunu belirlemiştir. Bununla birlikte idarenin yeni Patrik seçimini engellerken ilgili Nizamname’de somutlaştığı anlaşılan Ermeni geleneklerinin ruhuna ve Ermeni cemaatinin iradesine baskın gelen zorlayıcı toplumsal ihtiyacı ortaya koyamadığı görülmüştür.

Sonuç olarak başvuruçuların din özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemeyeceğine ve başvuruçuların **Anayasa’nın 24. maddesinde öngörülen din özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.**

VII. EĞİTİM HAKKI

Kübra ÇİFTÇİ

A. İHLAL KARARLARI

1. REKTÖRE YA DA ÜNİVERSİTE YÖNETİMİNE HAKARET NEDENİYLE VERİLEN UZAKLAŞTIRMA CEZASININ EĞİTİM HAKKINI İHLAL ETTİĞİ SONUCUNA ULAŞILAN KARARLAR

a. Umut Deniz Yorulmaz, B. No: 2019/19019, 20/12/2022

Bir üniversite öğrencisinin ifade özgürlüğü kapsamında kalan söylemi nedeniyle ilgili ve yeterli bir gerekçe olmaksızın bir ay okuldan uzaklaştırma disiplin cezası ile cezalandırılması eğitim hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Okuldan uzaklaştırma, meşru eleştiri, hakaret

Başvurucu, üniversite rektörüne karşı “Yüzlerce akademisyeni ihraç ettiniz utanmıyor musunuz buraya gelmeye, yüzünüz kızarmıyor mu hala, ne yüzle Üniversiteye geliyorsunuz?” şeklinde sözler sarf etmiştir. Yine rektörün fotoğrafının bulunduğu bir karton maketi fakülte içinde gezdirmiş ve “Gördük ki biz de bir hevesi var okulumuzu gezmek istiyor bu arkadaş, gezemiyor korkudan galiba, dün biz sorduk yüzlerce akademisyen ihraç edildi siz bu okulda nasıl gezebiliyorsunuz dedik cevap veremedi dili tutuldu, biz de onun

bu hevesini karşılayabilmek adına maketini yaptık okulda Rektörümüz Sayın [E.İ.yi] gezdireceğiz, öğrenciler çok fazla görmediği için birazcık gezdirelim okulumuzu.” şeklinde ifadeler kullanmıştır.

§ 47. “...başvurucu, ifade özgürlüğünü kullanması nedeniyle okuldan uzaklaştırma disiplin cezası ile cezalandırılmış ve eğitim hakkından yararlanamamıştır. Açıktır ki derece mahkemeleri başvuruya konu ifadelerin kullanılma nedenini, içeriğini, hangi ifadelerin kurum düzenine ne şekilde tesir ettiğini, başvurunun almakta olduğu eğitimin seviyesini ve eylemin yapıldığı mecrayı değerlendirmemiştir. Davanın koşulları ışığında ve yukarıda belirtilen nedenler birlikte değerlendirildiğinde ifade özgürlüğünü kullanan başvurucuya verilen bir ay okuldan uzaklaştırma disiplin cezasının zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı gibi orantılı olduğu da kabul edilmemiştir. Bu kapsamda mahkemelerin ileri sürdüğü gerekçeler, başvurunun eğitim hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli görülmemiştir.”

Başvurucu hakkında başlatılan disiplin soruşturması sonucunda, yükseköğretim kurumu personelinin kurum içinde ya da dışında şeref ve haysiyetini zedeleyen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle bir ay yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma disiplin cezası verilmiştir. Söz konusu disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davada Mahkeme, başvurunun sarf ettiği sözlerin üniversite rektörünün şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu disiplin cezasının kanuni dayanağı olan 2547 sayılı Kanun’un 54. maddesinin (a) bendinin yükseköğretim öğrencileri bakımından disiplin suçu teşkil eden eylem-

ler ile uygulanabilecek disiplin cezaları arasında herhangi bir ilişki kurulmadığı ve bu bağlamda kuralın muhatapları açısından belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamadığı gerekçesiyle iptal edilmesine karar vermiştir. Dolayısıyla müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmış ancak somut olayın koşulları dikkate alındığında müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesine de ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda başvurunun müdahaleye konu düşünce açıklamasının eğitim kurumunun düzeni üzerindeki olası yahut mevcut olumsuz etkisinin mutlaka gösterilmesi gerektiği vurgulanmış ancak Mahkemece başvurunun cezalandırılmasına konu söz ve davranışların üniversitenin düzenini hangi derecede etkilediğine, ne şekilde bozduğuna veya bozma tehlikesi meydana getirdiğine ilişkin hiçbir değerlendirilmede bulunulmadığı, dolayısıyla verilen disiplin cezasının hangi zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık geldiğinin Mahkemece ortaya konulamadığı, ayrıca bir ay okuldan uzaklaştırmanın orantılı da olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak başvurunun ifade özgürlüğü kapsamındaki bir söylemi gerekçe gösterilerek üniversiteden uzaklaştırılması nedeniyle **Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ihlal edilmiştir.**

2. YABANCI DİL SINAVINDAN ALDIĞI PUANI ŞÜPHELİ GÖREREK EŞ DEĞER SINAVA ÇAĞIRMA NEDENİYLE İHLAL

a. Özcan Bayrak, B. No: 2019/14060, 3/11/2022

Kişilerin geçerliliği uzun yıllar boyunca tüm kamusal makamlarca kabul edilerek akademik yeterlilik elde etme noktasında önemli hak veya menfaatler sağlamış bir sınavla ilgili somutlaştırılmamış iddialar nedeniyle eş değer sınava çağırılması, eğitim hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Eş değer, olağan dışı, sınava çağırma

Üniversitede doçent öğretim üyesi olarak görev yapan başvuru, doktora programlarına kabul edilmek için gerekli yabancı dil puanını 2005 yılında girdiği Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı'nda almıştır. Diğer şartları da sağlayan başvuru bir doktora programına kabul edilmiş ve aynı üniversitede öğretim görevlisi olarak göreve başlamıştır.

Üniversite Rektörlüğünce aralarında başvurucağın da bulunduğı bir grup akademisyenin yabancı dil sınavlarında şüpheli durumlar olduğı bildirilmiştir. Bunun üzerine ÖSYM tarafından yapılan inceleme neticesinde başvuru, olağan dışı bulgu gerekçesiyle şüpheli olarak değerlendirilen sınavın ve söz konusu sınav kapsamında elde edilmiş tüm hakların geçersiz sayılacağı belirtilerek eş değer sınava çağırılmıştır. Başvurucağın söz konusu işlemin iptali istemiyle açtığı dava reddedilmiştir. Başvurucağın, bu süreçte istirahat raporu bulunduğı gerekçesiyle çağırıldığı sınavı girmemiştir. Bunun

üzerine olağan dışı kabul edilen sınav puanı geçersiz sayılan başvurucağın doktor unvanı da geri alınarak üniversiteden ilişkisi kesilmiştir.

Başvurucağın incelemeye alınan sınavının üstünden 12 yılı aşkın bir süre geçmiştir. Kanunda öngörülen olağan dışı bulgulara rastlanması kriteri, sınav sonrası yapılacak tüm incelemeler yönünden getirilmekle birlikte başvurucağın oldukça uzun zaman sonra ortaya atılan bir iddia sonucunda eş değer sınava çağırılabilmesi için basit ve soyut bir şüphe yeterli değildir. Başvurucağın sınavda usulsüzlük yaptığının, yapılan bir usulsüzlüğe ortak olduğunun veya sonuçlarından faydalandığı bir usulsüzlüğün yapılmasına göz yumduğuna ilişkin bulgunun somut olarak ortaya konulması şarttır.

Ancak gerek idarece gerekse de mahke-

§ 59. "Gerek idare gerekse Mahkeme tarafından ortaya konulan gerekçede, başvurucağın eş değer sınava çağırılması ile ilgili olarak girdiğı sınavların ortalaması ve son iki sınavı arasındaki puan farkı dışında başka hiçbir tespite yer verilmediğı, ilgili tespitin kanun tarafından aranan olağan dışı bulgu kriterini karşılamaya yeterli olup olmadığının yukarıdaki değerlendirmeler ışığında tartışılmadığı anlaşılmıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda başvurucağın eş değer sınava çağırılması sureti ile eğitim hakkına yapılan müdahalenin idarece ve yargılama makamlarınca, zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğinin ortaya konulmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

mece yapılan değerlendirmede, başvurunun sadece katıldığı sınavların ortalama-
sı ve katıldığı son iki sınavdaki başarı grafiği dikkate alınmıştır. Başvurucuya sınavda
usulsüzlük yaptığına ilişkin açık bir suçlamada bulunulmadığı ve başvurunun ilgili
artışla alakalı açıklamalarının tümüyle anlamsız bir durum olarak değerlendirilmesinin
de mümkün olmadığı gözetildiğinde eş değer sınava çağırılma için kanun tarafından
aranan olağan dışı bulgulara rastlanması kriterinin -özellikle sınavın üzerinden geçen
süre dikkate alındığında- karşılanmış olduğu söylenemez.

Sonuç olarak başvurunun eş değer sınava çağırılması sureti ile eğitim hakkına yapı-
lan müdahalenin idarece ve yargılama makamlarınca zorunlu bir toplumsal ihtiyaca
karşılık geldiğinin ortaya konulamaması nedeniyle başvurunun **Anayasa'nın 42.**
maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ihlal edilmiştir.

3. YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİNİN GEÇERSİZ SAYILMASI NEDENİYLE İHLAL

a. *Şehmus Altuğrul*, B. No: 2017/38317, 13/1/2021

Yüksek lisans sınavında başarılı olarak eğitimini tamamlayan başvurucunun girdiği sınavın kendinden kaynaklanmayan bir sebeple iptal edilmiş olması gerekçe gösterilerek diplomasının verilmemesi, eğitim hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Yüksek lisans, sınavın iptali, diploma

Başvurucu, bir üniversitenin yüksek lisans eğitim programına öğrenci alımı için yapılan sınava başvuru yapmış ve sınavda başarılı kabul edilerek yüksek lisans programına kayıt yaptırmıştır.

Bu süreçte söz konusu sınavın usulüne uygun ilan edilmediği gerekçesiyle yürütme-yi durdurma talepli olarak iptal davası açılmıştır. Mahkeme 9/7/2013 tarihinde dava konusu işlemin yürütmesini durdurmuştur. Başvurucu ise yüksek lisans programını 29/7/2013 tarihinde başarıyla tamamlamıştır. Sonrasında İdare Mahkemesi, erteleme

kararının ardından usulüne uygun bir ilan yapıp sınavın tekrarlanması gerektiğini, usulüne uygun ilan yapılmaması nedeniyle kişilere eşit yarışma imkânının tanınmadığını belirterek 26/9/2013 tarihinde sınavın iptaline karar vermiştir.

Yüksek lisans programını tamamlayan başvuru, diploma ya da mezuniyet belgesi verilmesi talebiyle idareye başvuru yapmıştır. Ancak bu talebi, giriş sınavının iptal edilmesi nedeniyle idarece reddedilmiştir. Başvurucunun söz konusu işlemin iptali istemiyle açtığı dava da İdare Mahkemesince reddedilmiştir.

İptal kararının uygulanmasının davanın tarafı olmayan üçüncü kişilerin haklarını da etkileme potansiyeline sahip olduğu durumlarda idarenin bu kişilerin de haklarını zedelemeyecek veya mümkün olduğunca az zedeleyecek bir uygulama tarzı benimsemesi gerekir. İdarece yapılan sınava ilişkin ilanın usulsüz olmasından dolayı anılan sınava giremeyenlere yeni bir hak tanınması oldukça önemlidir. Ancak önceki sınavı kazanarak usulüne uygun bir şekilde eğitimlerini tamamlayan kişi-

§ 67. “Sonuç olarak başvurucunun yüksek lisans eğitiminin geçersiz sayılması suretiyle eğitim hakkına yapılan ağır müdahalenin sınavın iptaline ilişkin mahkeme kararının uygulanmasında menfaati bulunan kişilerin haklarının korunması için başvurulabilecek son çare olduğu idarece ortaya konulamamıştır. Ayrıca sınavın iptal edilmesinde başvurucunun kusurunun bulunmadığı, tüm kusurun idareye ait olduğu, idarenin başvurucunun eğitimini tamamlamasının üzerinden uzunca bir süre geçtikten sonra iyi yönetim ilkesine aykırı olarak durumu düzeltme yoluna gittiği ve başvurucunun bu sonuca katlanmasını gerektiren haklı gösterebilecek bir nedenin bulunmadığı gözetildiğinde sınavın iptaline ilişkin kararın uygulanmasındaki kamusal yarar ile başvurucunun yüksek lisans eğitiminin tanınmasındaki bireysel yarar arasında adil bir dengenin kurulmasında başarısız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.”

lerin eğitiminin geçersiz sayılması oldukça ağır bir müdahaledir. Bu sebeple idarenin bu nitelikteki ağır bir müdahaleye ancak daha hafif, alternatif bir aracın bulunmaması hâlinde ve son çare olarak müracaat etmesi gerekir.

Somut olayda idare, önceki sınava katılamayanların haklarının korunması amacıyla aynı koşullarda yeni bir sınav yapılmasının neden yeterli olmadığını, bunun yanında önceki sınava katılanların eğitimlerinin de geçersiz sayılmasının neden zorunlu olduğunu ortaya koyamamıştır. Öte yandan Mahkeme de bu yönde bir tartışma yapmamıştır. Sınavın iptal edilmiş olmasında başvurucunun hiçbir kusuru bulunmamaktadır. Sınav ilanının usulüne uygun olması idarenin sorumluluğundadır.

Sonuç olarak başvurucunun yüksek lisans eğitiminin geçersiz sayılması sureti ile eğitim hakkına yapılan müdahalenin gerekli ve orantılı olmaması nedeniyle **Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ihlal edilmiştir.**

4. YÜKSEKÖĞRETİM KURUMUNDA OKULA DEVAM EDEMEYEN ÖĞRENCİNİN UĞRADIĞI ZARARIN GİDERİLMEMESİ NEDENİYLE İHLAL

a. *Fehmiye Baskın*, B. No: 2014/9074, 10/5/2018

Yükseköğretim kurumundan çıkarma disiplin cezası nedeniyle uzunca bir süre okula devam edemeyen başvurunun disiplin cezası, mahkemece iptal edildiği hâlde uğradığı zararın tazmin edilmemesi, eğitim hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Disiplin cezası, tazminat, adil denge

Başvurucu, Disiplin Yönetmeliği'nde "Kanun dışı kuruluşlar adına faaliyet yapmak veya yardımda bulunmak" olarak tanımlanan eylemi gerçekleştirdiği ve daha önce benzer eylemden dolayı üç kez daha disiplin cezası aldığı gerekçeleriyle yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası ile cezalandırılmıştır.

Başvurucu, söz konusu disiplin kurulu kararının iptali ve tazminat talebi ile İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, aynı konuya ilişkin olarak Ağır Ceza Mahkemesinde görülmekte olan davayı bekletici mesele yapmış, bu davanın sonuçlanması üzerine de dava konusu işlemin iptaline, tazminat talebinin ise reddine karar vermiştir.

Başvurucu, yükseköğrenim kurumundan çıkarma disiplin cezası sonucunda yaklaşık

yedi yıl boyunca üniversiteye devam edememiş; tazminat talebi de Mahkemece reddedilmiştir. Bu durumda başvuru, özü itibarıyla eğitim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı ile ilgilidir. Bir başka deyişle başvurunun eğitim hakkının sınırlandırılmasında kullanılan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı incelenmelidir.

Bu çerçevede başvurunun üniversite yerleşkesi dışında gerçekleştirilen nevrüz kutlamasındaki eylemleri nedeniyle tutuklandığı, bu durumun Rektörlüğe bildirilmesi üzerine başvuru hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı gözlemlenmektedir. Bireysel başvuru dosyası kapsamında başvurunun üniversite yerleşkesi içinde şiddet içeren eylemlerde bulunduğu, üniversitede barışı ve düzeni bozduğuna veya buna teşebbüs ettiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Kaldı ki başvuru, disiplin soruşturmasına da

§ 49. "Söz konusu yaptırım derece mahkemeleri tarafından iptal edilmesine rağmen disiplin cezasının verildiği tarihte Fen Edebiyat Fakültesi dördüncü sınıf öğrencisi olan başvuru, yaklaşık yedi yıl süresince Üniversite imkânlarından ve eğitiminden mahrum kalmıştır. Başvurucunun tazminat talepleri ise okul yönetimi ve Mahkemelerce, idarenin tazminat sorumluluğuna yol açacak ölçüde önemli bir hukuki yanlışlık ve ağır bir kusur bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Dolayısıyla başvuru uzun sayılabilecek bir zaman sonra okuluna dönebilmiş olsa bile maddi ve manevi zararları telafi edilmediğinden başvurunun mağduriyeti devam etmiş; iç hukuktaki yargılamanın sonucu da bu mağduriyeti telafi edememiştir."

konu olan eylemleri nedeniyle yargılanmış fakat açılan ceza davaları beraat kararıyla ve 25 gün hapis cezasına hükmedilmesiyle sonuçlanmış, verilen hapis cezası hakkında ise hükmün açıklanmasının ertelenmesine karar verilmiştir.

Nitekim İdare Mahkemesi de başvurucuya verilen disiplin cezasını; başvurucunun eylemlerinin Yönetmelik'in ilgili maddesinde yer alan kanun dışı kuruluşlara üye olmak, bu kuruluşlar adına faaliyet yapmak veya yardımda bulunmak fiillerinden olmadığı, başvurucunun başka bir suçtan da mahkûm edilmediği gerekçeleriyle iptal etmiştir. Ancak yedi yıl boyunca okula gidemeyen başvurucunun maddi ve manevi zararları telafi edilmemiş, mağduriyeti devam etmiştir.

Sonuç olarak başvurucunun eğitim hakkının sınırlandırılmasında kullanılan araç ile ulaşmak istenen amaç arasında adil bir dengenin kurulmamış olması nedeniyle **Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ihlal edilmiştir.**

5. TUTUKLU OLAN BAŞVURUCUNUN, EL KONULAN BİLGİSAYARIN İMAJININ KENDİSİNE VERİLMEMESİ SONRASINDA BİLGİSAYAR İÇİNDE YER ALAN DOKTORA TEZİNİ ÜNİVERSİTEYE TESLİM EDEMESİ NEDENİYLE İHLAL

a. Barış Yiğit, B. No: 2016/67924, 7/9/2021

Bir ceza soruşturması kapsamında bilgisayarına el konulan başvurucunun bilgisayarda kayıtlı olan doktora tezini teslim edebilmek için bilgisayar imajının çıkarılarak kendisine verilmesine yönelik talebinin beş yıl boyunca karşılanmaması, eğitim hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Elkoyma, bilgisayar imajı, doktora tezi

Hukuk Fakültesinde doktora öğrencisi olan başvurucunun, hakkında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında bilgisayarına el konulmuştur. Başvurucu bilgisayarda kayıtlı olan doktora tezini teslim etmesi gerektiğini belirterek soruşturmayı yürüten makamdan bilgisayarın imajının çıkartılarak kendisine verilmesini talep etmiştir. Başvurucunun bu talebiyle ilgili olumlu ya da olumsuz bir cevap verilmemiştir. Bu süreçte başvuru hakkında kamu davası açılmış ve başvuru hakkındaki yargılama başlamıştır. Başvurucu, bu süreçte tezini teslim edemediği için doktora eğitimi dondurma talebiyle üniversiteye başvuruda bulunmuştur.

Başvurucuya ait el konulan bilgisayarda kayıtlı verilerin imajının alınarak kendisine teslimi başvurucunun maruz kaldığı koruma tedbirine yönelik usule ilişkin güvencelerdendir. Bununla birlikte başvurucunun maruz kaldığı bir koruma tedbiri sebebi ile usule ilişkin güvencelerden mahrum bırakılması her koşul altında hak ihlali sonucu doğurmayabilir. Gerçekten de 668 sayılı OHAL KHK'sının yürürlükte olduğu OHAL uygulamasının sürdüğü dönemde ülkenin içinde yer aldığı koşullar dikkate alınarak -belirli şartlar altında ve uygun gerekçelerle-

temel hak ve özgürlüklere yönelik bir takım kısıtlamalar getirilebileceği kabul edilebilir. Ancak başvurucunun OHAL ilanı öncesinde el konulan bilgisayarında kayıtlı bulunan doktora tezi gerek OHAL öncesi mevcut olan gerekse OHAL ilanı ile getirilen usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmayarak yaklaşık beş yıl boyunca kendisine verilmemiştir.

Sonuç olarak başvurucunun koruma tedbirine ilişkin usule ilişkin güvencelerden beş yıl gibi makul olmayan bir süre ve öngörülemez bir şekilde yararlandırılmaması nedeniyle **Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ihlal edilmiştir.**

§ 53. "Bu bağlamda başvurucuya ait bir dijital materyal hakkında tatbik edilen el koyma koruma tedbiri ile başvurucunun eğitim hakkına müdahale edilmiş, başvuru şikâyetini soruşturma makamlarına taşımış, soruşturma ve yargılama makamları başvurucunun talebi ile ilgili olarak olumlu ya da olumsuz hiçbir değerlendirmede bulunmamıştır. Başvurucu koruma tedbirine ilişkin usule ilişkin güvencelerden beş yıl gibi makul olmayan bir süre ve öngörülemez bir şekilde yararlandırılmamıştır."

B. İHLAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN KARARLAR

1. DENKLİK VERİLMEMESİ NEDENİYLE İHLAL OLMADIĞI SONUCUNA ULAŞILAN KARARLAR

a. Özcan Zengin, B. No: 2020/4244, 23/2/2022

Yükseköğretim Kurulunca ulusal düzeyde denklik verilen yurt dışındaki bir üniversiteden mezun olan başvurunun denklik talebinin örgün eğitim için ülkede kalış süresinde ciddi biçimde eksik bulunduğu gerekçesiyle reddedilmesi, eğitim hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Denklik, örgün eğitim, kalış süresi

Başvurucu, Yükseköğretim Kurulunca (YÖK) ulusal düzeyde denklik verilen yurt dışındaki bir üniversitenin hukuk fakültesinden mezun olmuştur. Daha sonra YÖK tarafından başvurunun lisans diplomasına, ülkede kaldığı sürenin hukuk eğitimi için yeterli olmadığı belirtilerek denklik verilmemiştir. Bunun üzerine başvuru, İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, devam zorunluluğu gerektiren ve örgün eğitim veren hukuk fakültesi eğitimi için ülkede kalış süresinde ciddi biçimde eksik bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği'nde örgün eğitime ve uzaktan eğitime ilişkin usul ve esaslar ayrı ayrı düzenlenmiş olup örgün eğitimde kural olarak öğrencilerin eğitim ve öğretim süresince ders ve uygulamalara fiziki olarak devam etme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu bağlamda kaydolduğu üniversitede devam zorunluluğunun bulunmaması yahut ülkemizdeki birçok hukuk fakültesinde devam zorunluluğu aranmaması başvurucuya talep ettiği diploma denklik işlemlerinde örgün eğitim bakımından devam mecburiyetinden muaf tutulma hakkı vermez.

Yurt dışında kalış süresi bakımından yeterli sayılan gün sayısının tespiti konusunda mevzuatta bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte devletin bu alanda geniş bir takdir yetkisinin bulunduğu dikkate alınmalıdır. YÖK tarafından başvurunun yurt dışında eğitim gördüğü ülkede altmış dokuz gün kaldığı ve bu sürenin bir hukuk fakültesinde eğitim görmüş sayılmak bakımından yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Başvurunun devam ettiği program bir örgün eğitim programıdır ve tabi olduğu Yönetmelik'te yükseköğretim süresince

§ 90. "Sonuç olarak yukarıdaki hususlar dikkate alındığında söz konusu kural eksikliği veya mahkemelerin farklı davaların koşullarında değişen kararlar vermiş olması diğer unsurlarla birlikte ele alındığında yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen başvuru diplomasına denklik alma hakkı bahsetmeyecektir. Başvurunun diploma denklik talebinin reddine ilişkin kararın ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır. İlk derece mahkemesinin gerekçeleri, başvurunun eğitim hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterlidir."

kullanılan pasaportların asıllarının veya tasdikli suretlerinin talep edilebileceği kuralı bulunmaktadır. Bu husus idarenin takdir payı ile birlikte değerlendirildiğinde Yönetmelik'te başvurunun yurt dışında kalış süresinin ayrıca değerlendirmeye tabi tutulacağına belirtilmemiş olması ilgili düzenleme yönünden bir öngörülebilirlik sorunu doğurmamaktadır.

Başvurucunun diploma denklik talebinin reddine ilişkin kararın ölçülü olduğu, ilk derece mahkemesinin gerekçesinin de başvurunun eğitim hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak başvurunun eğitim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olması nedeniyle **Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı ihlal edilmemiştir.**

b. Yasemin Tekin, B. No: 2019/25326, 23/11/2021

Yurt dışındaki bir üniversitede yüksek lisans eğitimini tamamlayan başvurunun diplomasına denklik verilmesi için bir yıl süreyle staj yapma koşulu getirilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Denklik, zorunlu staj, Lizbon Sözleşmesi

Yurt dışında bir üniversitenin dil ve konuşma terapisi bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamlayan başvuru, diplomasına denklik belgesi verilmesi talebi ile Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) başvuruda bulunmuştur. YÖK, başvurunun Hacettepe Üniversitesi veya Anadolu Üniversitesinde bir yıl süre ile staj yapması hâlinde yüksek lisans diplomasının eş değer sayılabileceğini değerlendirmiştir. Başvuru, YÖK'ün staja tabi tutma şartının Lizbon Tanıma Sözleşmesi'ne ve Anayasa'nın 90. maddesine aykırılık teşkil ettiğini belirterek dava açmıştır. Mahkeme davayı reddetmiştir.

YÖK, yabancı üniversitelerden alınan ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomasına denklik verme yetkisini haiz bir kamu otoritesidir ve Kurumun bu alandaki amacı ülkede geçerli olacak yabancı yükseköğretim programlarının niteliklerinin belirlenmesi ve bununla bağlantılı olarak da sahte ve niteliksiz diplomalara ulusal düzeyde geçerlilik tanınmasının önüne geçilmesidir. YÖK'ün bu amaç doğrultusunda diploma denklik işlemi öncesinde başvurunun bir yıl süre ile, ilgili üniversitelerde staj yapması konusunda bir şart öngördüğü anlaşılmıştır.

Somut olayda başvuru, denklik işleminin YÖK tarafından bir yıl süre ile staj yapma koşuluna bağlanmasını ve yeterli altyapı oluşturulmadan staj ön koşulu getirilmesini bireysel başvurusuna konu etmiştir.

Ele alınan ilk şikâyet YÖK tarafından öngörülen bir yıllık staj koşuludur. YÖK, söz konusu staj koşulunu, bilimsel kurulun Lizbon Sözleşmesi'nde belirtilen kriterleri karşılayan mütalaası üzerine getirmiştir. Ele alınan diğer şikâyet ise yeterli altyapı oluşturulmadan staj ön koşulu getirilmesidir. 2019-2020 öğretim yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde yüksek lisans düzeyinde staj eğitimi verilmeye başlanacağı, dolayısıyla öngörülen eğitimi verme konusunda ehil olan öğretim kurumunun inceleme tarihi itibarıyla mevcut olduğu ve bu şikâyet yönünden giderimin sağlandığı anlaşılmıştır.

Denklik konusunda öngörülen staj yapma koşulunun ölçülü olduğu, başvurunun yönlendirildiği eğitim kurumuna erişimi ile ilgili bir engelle karşılaşmadığı anlaşılmıştır. İstinaf mahkemesinin gerekçelerinin başvurunun eğitim hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olduğu kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak başvuruya konu mesele, eğitim hakkının korumasından faydalananak ağırlıkta olmadığından **başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.**

§ 34. "Tüm bu değerlendirmeler ışığında denklik konusunda öngörülen staj yapma koşulunun -devletin takdir yetkisi de gözetilerek- ölçülü olduğu, başvurunun inceleme tarihi itibarı ile yönlendirildiği eğitim kurumuna erişimi ile ilgili bir engelle karşılaşmadığı anlaşılmaktadır. İstinaf mahkemesinin gerekçeleri, başvurunun eğitim hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterlidir."

C. AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUNLUK KARARLARI

1. Abeer Ahmed Nasseral Radaei, B. No: 2018/15219, 16/11/2021

Millî güvenlik aleyhine faaliyet kaydı bulunan öğrencinin sınır dışı edilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Tahdit kaydı, sınır dışı, öğrenci

Yemen vatandaşı olan başvuru, 2014 yılında Fatih Üniversitesine burslu öğrenci olarak kaydolmuştur. Üniversitenin 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen askerî darbe teşebbüsünün ardından kapatılması neticesinde başvuru İstanbul Üniversitesine nakli sağlanmıştır.

Göç İdaresi Müdürlüğüne yapılan sorgulamada, başvuru hakkında G-82 (millî güvenliğimiz aleyhine faaliyet) tahdit kaydı bulunduğu görülmüştür. Bunun üzerine başvuru Üniversitedeki kaydı silinmiş, ayrıca sınır dışı edilmesine karar verilmiştir. Başvurunun kararın iptali istemiyle açtığı dava kesin olarak reddedilmiştir.

Başvuru; anılan tahdit kaydının makul bir gerekçeyle konulmadığını, ayrıca sınır dışı edilmesine konu eylemlerde bulunan Türk vatandaşı öğrencilerin eğitimlerine devam ettiğini belirterek eğitim hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 42. maddesinde vatandaş ve yabancı ayrımı gözetmeksizin herkesin eğitim hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu itibarla yabancı kişilerin de Türk vatandaşları gibi eğitim hakkını sahip oldukları açıktır. Bununla birlikte yabancı bir kişinin eğitim hakkı ile ülkede kalma gerekliliği arasında doğrudan bir bağlantı bulunmamaktadır. Yabancı statüsündeki bir kişinin Türkiye'de bir eğitim kurumunda öğrenci olması, eğitimi süresince Türkiye'den sınır dışı edilemeyeceği anlamı taşımamaktadır.

§ 32. "Somut olay dikkate alındığında başvurunun hakkında G-82 tahdit kaydının bulunduğu ve anılan kayıt nedeni ile sınır dışı edildiği anlaşılmaktadır. Bundan hareketle başvurunun ulusal güvenliği koruma gibi meşru bir amaç doğrultusunda sınır dışı edildiği anlaşıldığından ilgili sınır dışı işlemi, başvurunun eğitim hakkına yönelik bir müdahale olarak kabul edilmemiştir."

Somut olayda başvuru hakkında G-82 (millî güvenliğimiz aleyhine faaliyet) tahdit kaydının bulunduğu ve anılan kayıt nedeni ile başvurunun sınır dışı edildiği görülmüştür. Bu noktadan hareketle başvurunun ulusal güvenliği koruma gibi bir meşru amaç doğrultusunda sınır dışı edildiği anlaşıldığından söz konusu işlem başvurunun eğitim hakkına yönelik bir müdahale olarak kabul edilmemiştir.

Öte yandan eşitlik ilkesinin amacı aynı hu-

kuki statüde olan kişilerin aynı hukuki işlere tabi tutulması ve aynı durumda bulunan kişilere ayrı kuralların uygulanmasının yasaklanmasıdır. Sınır dışı etme işlemi yalnızca yabancılar hakkında tatbik edilebilecek bir işlem olup Türk vatandaşlarının sınır dışı edilmesi mümkün değildir. Başvurucunun kendisi ile mukayese ettiği ve yabancı olması sebebi ile kendisini dezavantajlı gördüğü kişiler Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıdır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi **başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.**

2. Halil Bulut, B. No: 2015/2575, 23/5/2018

Hatalı not verilmesi nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Hatalı not, tazminat, öğrenci

Üniversite öğrencisi olan başvuru, bir dersten aldığı notun değiştirilmesi istemiyle yaptığı idari başvurunun reddine dair işleme karşı dava açmış ve bu işlem yargı makamlarınca iptal edilmiştir. Bu karar üzerine başvuru, söz konusu işlem nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazmini amacıyla tam yargı davası açmıştır. Dava reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişime meşru bir temeli olmaksızın ayrımcı bir nedenle veya kamu gücünü kullanan makamların

öngörülemez ya da keyfi hareketleri sonucunda müdahale edildiğine ilişkin şikâyetleri kapsamlı bir biçimde inceler.

§ 19. "Başvuru konusu olayda üniversite öğrencisi olan başvuru, bir dersten aldığı notun değiştirilmesi istemiyle yaptığı idari başvurunun reddine dair işleme karşı dava açmış ve bu işlem yargı makamlarınca iptal edilmiştir. Bir başka ifadeyle eğitim hizmetinin sunumu hususunda başvuru bakımından idari bir sorun yaşanmış ise de kamu gücünü kullanan organlar anılan sorunu etkili bir şekilde çözüme kavuşturmuştur. Bu bağlamda, başvurunun anılan idari aksaklığa ilişkin şikâyetlerinin Anayasa Mahkemesinin eğitim hakkı çerçevesinde kapsamlı bir biçimde inceleme yapmasını gerektiren müdahalelerle ilgili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

Başvuru konusu olayda, eğitim hizmetinin sunumu hususunda başvuru bakımından idari bir sorun yaşanmış ise de kamu gücünü kullanan organlar anılan sorunu etkili bir şekilde çözüme kavuşturmuştur. Başvurucunun anılan idari aksaklığa ilişkin şikâyetlerinin Anayasa Mahkemesinin eğitim hakkı çerçevesinde kapsamlı bir biçimde inceleme yapmasını gerektiren müdahalelerle ilgili olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi **başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.**

3. U.D.K. ve diğerleri, B. No: 2014/19352, 24/5/2018

İdarenin hatalı işlemi sebebiyle belli bir dönem destek eğitiminden faydalanamayan başvurucuya tazminat ödenmemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Pozitif yükümlülük, destek eğitimi, özel eğitim

U.D.K. isimli başvurucu 2000 yılında doğmuş ve on üç aylık iken geçirdiği kanser hastalığı sonucunda nörolojik fonksiyon kaybına uğramıştır. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu, başvurucu ile ilgili olarak sağlık kurulu raporlarında yer alan özel eğitim almasının uygun olduğu yolundaki değerlendirmeleri dikkate alarak başvurucunun özel eğitim alması yönünde karar vermiştir. Bu kapsamda 2008 yılı Temmuz ayına kadar olan dönemde başvurucunun özel eğitim giderlerinin bir kısmı devlet tarafından karşılanmıştır.

24/6/2008 tarihli sağlık kurulu raporunda da -önceki sağlık kurulu raporlarında olduğu gibi- başvurucunun özel eğitim amaçlı değerlendirilmesinin uygun olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu rapora rağmen İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunca başvurucunun özel eğitim hizmeti yerine tam zamanlı kaynaştırma eğitiminden yararlanması uygun görülmüştür.

U.D.K.'nın ebeveyni olan diğer başvurucular 2008 yılı Temmuz ayı ile 2009 yılı Haziran ayları arasında U.D.K.'yı kendi imkânlarıyla özel eğitim merkezine göndermiştir. Başvurucular bu kapsamda yaptıkları giderler için tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi, davanın kabulüne karar vermiştir.

Başvurucular 2009-2010 dönemi için ise U.D.K.'ya bu kez destek eğitimi verilmesi için başvuru yapmıştır. Ancak bu talepleri, başvurucunun tanısına uygun destek eğitim programı bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Anılan işleme karşı başvurucular tarafından açılan davada, İdare Mahkemesi söz konusu işlemi iptal etmiştir. Başvurucuların maddi tazminat talebi, U.D.K.'nın 2009-2010 döneminde destek eğitimi alması için herhangi bir özel eğitim okuluna gönderilmemiş olması nedeniyle reddedilmiştir. Manevi tazminat talebi ise idarenin kusurunun ağır veya bariz nitelikte olmaması nedeniyle reddedilmiştir.

§ 63. "Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi; U.D.K.'nın 2009-2010 dönemindeki özel eğitim giderlerinin, 2009 yılında tesis edilen bir hatalı işlem dolayısıyla karşılanamamasının, makul düzenleme kavramı ışığında devletin eğitim hakkı alanındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmede ya da özürle bir birey olan U.D.K.'nın eğitim hakkından sistemli bir şekilde mahrum bırakıldığı şeklinde bir sonuca ulaşabilmek bakımından yeterli olmadığı kanaatine ulaşmıştır. Anılan hatalı işlemin kamu makamlarınca meşru bir temeli olmaksızın ayrımcı bir nedenle veya öngörülemez ya da keyfi hareketler sonucunda tesis edildiği de söylenemez."

Başvurucular, U.D.K.nın 2009-2010 dönemindeki özel eğitim giderlerinin karşılanması- na engel olan işleme karşı itirazlarını iptal davası yoluyla derece mahkemeleri önünde ileri sürme imkânına sahip olmuşlardır. Mahkemeler de anılan işlemi nispeten kısa sayılabilecek yaklaşık bir yıllık bir yargılama süreci sonunda hukuka aykırı bularak iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi; U.D.K.nın 2009-2010 dönemindeki özel eğitim giderlerinin idare- nin hatalı işlemi nedeniyle karşılanmamasının, makul düzenleme kavramı ışığında dev- letin eğitim hakkı alanındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği ya da özürlü bir birey olan U.D.K.nın eğitim hakkından sistemli bir şekilde mahrum bırakıldığı şeklin- de bir sonuca ulaşabilmek bakımından yeterli olmadığı kanaatine ulaşmıştır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.**

4. *İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014*

Eğitim mazeretine dayalı kurumlar arası atama talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: Kurumlar arası, eğitim mazereti, muvafakat

Başvurucu, 2004 yılında “*makine teknisyeni torna-frezeci*” olarak Balıkesir’de Hava Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak göreve başlamıştır. Başvurucu, 2009 yılında sınava girerek Fırat Üniversitesi (Elâzığ) Teknik Bilimler, MYO Makine Bölümünde öğrenim hakkı kazanmıştır.

Başvurucu, Elâzığ’da Hava Kuvvetleri Komutanlığına bağlı birim bulunmaması nedeniyle kurumlar arası atamasının yapılabilmesi için ilgili idareden muvafakat talebinde bulunmuştur. Talebinin reddedilmesi üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açan başvurusunun davası da reddedilmiştir.

Anayasa’da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemekle birlikte bütün bireylere her alanda eğitim ve öğrenim sağlaması şeklinde pozitif bir ödev yüklememektedir.

Bazı kamu görevlilerinin hizmetin niteliği gereği belirli aralıklarla başka yerlere atanmaları, bazılarının ise başka yer veya kurumlara atanmamaları zorunlu olabilir. Bu konuda idareye belirli bir takdir alanı tanınması makul karşılanmalıdır. Kişilerin birtakım mazeretler çerçevesinde başka yere atanma konusunda talep hakları var ise de atamaya ilişkin mazeretlerini değerlendirip karara bağlayacak olan idarenin, kendi mevzuatı çerçevesinde, ifa edilen kamu hizmetinin gerekleri, insan kaynaklarının verimli kullanılması, teşkilat yapısının elverişliliği ve benzeri faktörleri dikkate alması kaçınılmazdır. Zira kamu hizmetinin sağlıklı ve kesintisiz bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak, ilgili idarenin öncelikli görevi ve sorumluluğudur.

Eğitim hakkının korunması gerekçesiyle idareden, atamaya ilişkin bütün işlemlerde personelin eğitim mazeretlerini

§ 40. “Eğitim hakkının korunması gerekçesiyle idareden, atamaya ilişkin bütün işlemlerde personelin eğitim mazeretlerini kayıtsız şartsız karşılamasının beklenmesi, idarenin üstlendiği kamu hizmetinin yürütülmesini imkânsız hale getirecektir. Ayrıca düzenleniş şekli itibarıyla eğitim hakkının kapsamının, kamu görevlisinin devam etmek istediği bir eğitim programının, atanma veya atanmama taleplerinde mazeret olarak dikkate alınması ve atanma talebinin eğitim mazereti doğrultusunda yerine getirilmesi gibi pozitif yükümlülükler içerecek kadar geniş olduğu sonucuna ulaşılması mümkün değildir. Bu nedenle idarenin naklen atanma taleplerinin reddine dair kararları sonucunda başvurusunun eğitimine devam edememesi, eğitim hakkını dolaylı olarak etkilemekte olup, doğrudan bir müdahale olarak değerlendirilemez.”

kayıtsız şartsız karşılaşmasının beklenmesi, idarenin üstlendiği kamu hizmetinin yürütülmesini imkânsız hâle getirecektir. Ayrıca düzenleniş şekli itibarıyla eğitim hakkının kapsamının, kamu görevlisinin devam etmek istediği bir eğitim programının atanma veya atanmama taleplerinde mazeret olarak dikkate alınması ve atanma talebinin eğitim mazereti doğrultusunda yerine getirilmesi gibi pozitif yükümlülükler içerecek kadar geniş olduğu sonucuna ulaşılması mümkün değildir. Bu nedenle idarenin naklen atanma taleplerinin reddine dair kararları sonucunda başvurucunun eğitime devam edememesi, eğitim hakkını dolaylı olarak etkilemekte olup doğrudan bir müdahale olarak değerlendirilemez.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.**

5. Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013

TODAİE Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programına katılmaya hak kazanan başvurunun ücretli izin talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

Anahtar Kelimeler: TODAİE, yüksek lisans, ücretli izin

Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde gıda mühendisi olarak görev yapmakta iken TODAİE'nin 2011-2012 akademik yılı için açtığı Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programına katılmaya hak kazanmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı, 2011 yılı Yurt İçi ve Yurt Dışı Mesleki Gelişim Planı içinde TODAİE'nin yer almaması nedeniyle başvurunun programa katılımını uygun görmemiş ve kayıt için zorunlu olan izni vermemiştir.

Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığının işleminin iptali için Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) dava açmıştır. Mahkeme davayı reddetmiştir.

Başvurucu, programa katılımının uygun görülmeyle kendisine ücretli izin verilmemesi işleminin AYİM tarafından iptal edilmemesini, eğitim hakkının ihlali olarak değerlendirmektedir. Başvurucu bunun dışında eğitim hakkına yapılan kamu gücüne dayalı bir müdahaleden bahsetmemektedir. Jandarma Genel Komutanlığının başvuru konusu olaya ilişkin kararı doğrudan eğitim hakkıyla ilgili olmayıp başvurucuya ücretli izin verilmesi talebinin reddedilmesiyle ilgilidir.

Devletin özellikle lisansüstü eğitim almak isteyen herkese bunu sağlama şeklinde pozitif bir ödevi bulunmamaktadır. Bu çerçevede kamu kurumlarının her personeline yüksek lisans ya da doktora eğitimi amacıyla ücretli izin verme yükümlülüğü yoktur. Kamu kurumlarının yürüttükleri hizmetin niteliği ve duydukları nitelikli personel ihtiyacına göre bazı personeli çeşitli eğitimlere tabi tutma ya da yurt içi veya yurt dışı eğitim kurumlarında lisansüstü eğitim de dâhil olmak üzere ücretli veya ücretsiz görevlendirme konusunda takdir yetkisine sahip oldukları kuşkusuzdur.

Başvurucu, kurumundan izin almadan TODAİE'de yüksek lisans sınavına girerek sınavı kazanmış ve buna dayanarak kurumundan ücretli izin talep etmiştir. Kurum kendi eğitim planlamasını gerekçe göstererek izin talebini reddetmiştir. Bu durumda başvurunun eğitim hakkına kamu gücü kullanılarak doğrudan bir müdahalede bulunulmadığı, başvurunun eğitim hakkının başvurucuya ücretli izin verilmemesi işleminden dolayı olarak etkilendiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.**

§ 30. "Başvurucu kurumundan izin almadan TODAİE'de yüksek lisans sınavına girerek sınavı kazanmış ve buna dayanarak kurumundan ücretli izin talep etmiştir. Kurum kendi eğitim planlamasını gerekçe göstererek izin talebini reddetmiştir. Bu durumda başvurunun eğitim hakkına kamu gücü kullanılarak doğrudan bir müdahalede bulunulmadığı, başvurunun eğitim hakkının başvurucuya ücretli izin verilmemesi işleminden dolayı olarak etkilendiği anlaşılmaktadır."

VIII. BASIN YAYIN ORGANLARINA MÜDAHALE

Derya ATAKUL
Ekin ÇANKAL

A. GENEL OLARAK

1. Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2016/5903, 10/3/2022

Demokratik bir toplumda bir gazetenin ifade özgürlüğüne yapılan müdahale istisnai hâllerde son çare olarak gündeme gelmeli, kanuni dayanağı haiz olmalı ilgili ve yeterli şekilde gerekçelendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Basın İlan Kurumu, basın özgürlüğü, caydırıcı etki, kanunilik, sistematik sorun

Olayların geçtiği tarihte ulusal gazetelerin yayımcısı olan başvuruçular, yayımlanan bazı haber ve köşe yazıları nedeniyle Basın İlan Kurumunca (BİK) çeşitli sürelerde resmî ilan ve reklamlarının kesilmesi kararı verilmesine itiraz etmiştir. Başvuruçuların itirazları

§ 115. “İhlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa’ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıktaki bir kanun hükmünü uygulamaları nedeniyle ortaya çıkmışsa ihlal kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ile mümkün olur. Bunun yanında bazı hâllerde sadece ilgili kanun hükmünün kaldırılması ihlalin tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeterli olmayabilir. Bu durumda ise bireysel başvuru kapsamında mağdurların ihlalden kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını telafi edici birtakım tedbirlerin alınması da gerekebilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 68).”

ilgili derece mahkemelerince reddedilmiştir. Başvuruçular, gazetelerinde yayımlanan haberler ve köşe yazıları nedeniyle çeşitli sürelerde resmî ilan ve reklamlarının kesilmesine ilişkin kararın ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle on dört bireysel başvuru dosyasını eldeki başvuru dosyasında birleştirmiştir. Zira tüm başvuruların odağında, ulusal gazetelerde yayımlanan haberler ve köşe yazıları nedeniyle BİK tarafından gazetelerin resmî ilan ve reklamlarının kesilmesi kararı bulunmaktadır.

Gazetelerin resmî ilan ve reklamlarının kesilmesi kararının ifade özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği; bunun yasal dayanağının ise 195 sayılı Kanun’un 49. maddesi olduğu değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği bazı kararlarda mezkûr kanun maddesinin uygulanması bakımından bazı anayasal sorunların bulunduğunu tespit etmiştir. Buna karşın önüne gelmeye devam eden benzer başvurularda sorunlu uygulamanın süre-

lilik arz ettiğini dikkate alan Anayasa Mahkemesine göre, ilgili madde müdahalenin kanuniliği kriteri yönünden daha detaylı incelenmeye muhtaçtır. 49. maddede hangi fiillerin ne şekilde cezalandırılmaya konu olacağı tamamen BİK'in yetkisine bırakılmış, BİK tarafından alınan Genel Kurul kararları ve bununla birlikte Yönetim Kurulu kararları için çerçeve hükümler düzenlenmemiştir. Şu hâlde kuralın öngörülebilirlik koşulunu sağladığı söylenemez. Üstelik ilgili Kanun evrak üzerinde şekli bir inceleme önermekte olup uygulamada mahkemeler önlerine gelen meselelerde esasa dair değerlendirme yapmadan salt cezanın öngörülen usul izlenerek verilip verilmediğini denetlemektedir. Başvurucuların ifade özgürlüğünün kanundan kaynaklı olarak ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Demokratik toplum düzeninin gerekleri yönünden yapılan incelemede, BİK'in çatışan haklar arasında adil dengeleme yapmadığı; BİK kararlarına itirazı inceleyen mahkemelerin gerekçelerinde çoğu kez BİK'in değerlendirmelerini esas aldığı ancak bu değerlendirmelerin dengeleme kriterlerini karşılayıp karşılamadığını denetlemediği, kararların usul ve yasaya uygun olduğunun belirtilmesiyle yetindiği, daha ileri bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür. Eldeki başvuruya konu BİK kararlarında da bu bağlamda haberlerin yazılma nedeni ve zamanı, kimin hakkında ne şekilde yazıldığı, arka plan bilgisi, olgusal temeli olup olmadığı gibi unsurlarla başvuruçuların iddia ve delillerinin incelenip incelenmediği, incelendiyse hangi sebeplerle değerlendirmeye esas alınmadığı anlaşılamamıştır. Birbirini tekrarlayan bu tür kararların sistematik bir soruna işaret ettiği değerlendirilmiştir. Başvurucuların basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı kural kanuni güvenceden yoksun olup somut olayda uygulanmasının nedenleri de ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamamıştır. Üstelik cezalandırma içeren bu tarz kararların ilgili ve yeterli şekilde gerekçelendirilmeyişi ifade ve basın özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğuracağından müdahalenin orantılı olduğu da söylenemez.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerin ihlal edildiğine** ve pilot karar usulünün uygulanmasına karar verilmiştir.

2. İlker Erdoğan, B. No: 2013/316, 20/4/2016

Bazı meslek gruplarında reklam yapılmaması yönünde katı ilkeler benimsenmiş olması tek başına ifade özgürlüğünün ihlali kabul edilemez.

Anahtar Kelimeler: Diş hekimi, reklam yasağı, idari para cezası, ifade özgürlüğü, haksız rekabet

Diş hekimi olan başvuru, lazer destekli implant tedavisi hakkında konuşmak üzere bir televizyon programına katılmıştır. Programda diş hastalıkları ve tedavisine ilişkin açıklamalarının reklam amaçlı olduğundan bahisle Diş Hekimleri Odası başvuru hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Soruşturma neticesinde başvurucuya 1.043 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucunun idari yargıda açtığı iptal davası reddedilmiş, Danıştay tarafından karar onanmıştır. Başvurucu ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

§ 56. "Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne ilişkin başvurularda bu özgürlüğün demokratik toplumlardaki önemini her fırsatta vurgulamıştır. Bununla birlikte bazı serbest meslekler açısından reklam meselesinde yaklaşımın katı prensipler çerçevesinde sınırlandırılması tek başına ifade özgürlüğünün ihlali olarak kabul edilmemelidir. Özellikle birey ve toplum sağlığı ile doğrudan ilişkili bir durumda haksız rekabet riskinin oluşturacağı sakınca ile ifade özgürlüğü arasındaki dengenin kamu sağlığı ve kamu düzeni lehine bozulması yönündeki düzenlemeler demokratik toplum düzeninde makul olarak değerlendirilebilir. Bu değerlendirme, diş hekimliğinin ticari bir faaliyetten öte kamu sağlığını gerçekleştirmeye dönük bir faaliyeti olmasının bir yansımasıdır. Ancak her somut olayın kendine özgü koşullarında yapılacak değerlendirmede reklama yönelik uygulanacak kriterlerin reklam yasağı uygulanan alanlardaki serbest meslek sahiplerinin kamusal tartışmalara katılmasını

Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne bir müdahale yapıldığı, müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacı olduğunu kabul etmiş; demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı meselesi üzerinde durmuştur. Somut olayda başvuru, katıldığı programda implant tedavisinin bilinen geleneksel yöntemlerden farklı olarak lazer ile bu tedavinin yapılmasının daha acısız ve kısa sürede sonuç verdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu bu değerlendirmeyi yaparken genel olarak lazerle implant tedavisinin nasıl olduğunu anlatmış, diğer yandan implant tedavisinde lazer yönteminin çok az kişi tarafından kullanıldığını ve kendisinin de bu azınlıkta olduğunu belirtmiştir. Üstelik bu açıklamayı yaparken diğer yöntemler hakkında olumsuz bir yaklaşım benimsemiştir. Ayrıca başvurucunun iletişim bilgileri de programda paylaşılmıştır. Öncelikle bazı serbest meslek grupları için reklam yapılmasının katı prensipler çerçevesinde sınırlandırılması tek başına ifade özgürlüğünün ihlali olarak kabul edilmemelidir. Özellikle birey ve toplum sağlığı ile doğrudan ilişkili konularda haksız rekabetin oluşturacağı sakın-

ca ile ifade özgürlüğü arasındaki dengenin kamu sağlığı ve kamu düzeni lehine bozulmasını öngören düzenlemeler demokratik toplum düzeninde makul olarak değerlendirilebilir. Şüphesiz ki dış hekimliği salt ticari faaliyet olarak görülemez. Buna karşın her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak reklama uygulanacak kriterlerin reklam yasağı uygulanan alanlardaki serbest meslek sahiplerinin kamusal tartışmalara katılmasında caydırıcı nitelikte olmaması gerektiği unutulmamalıdır. Her ne kadar başvurucunun katıldığı programın temel kaygısının başvurucunun reklamını yapmak olduğu söylenemezse de başvurucunun programda yaptığı açıklamaların programın amacını aştığı yadsınamaz. Bu bağlamda başvurucunun, reklamını yaptığından bahisle idari para cezası ile cezalandırılmasının demokratik bir toplumda gerekli olmadığı söylenemez. Üstelik verilen idari para cezasının miktarının ifade özgürlüğüne müdahale için ortaya konulan meşru amaç için ölçüsüz veya caydırıcı olduğu da söylenemez.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

B. SEÇİM DÖNEMİNDE YAPILAN PROPAGANDALARA MÜDAHALE

1. Emin Koramaz, B. No: 2019/1112, 29/6/2022

İfade özgürlüğüne dayanak teşkil eden normun açıkça yasaklamamasına rağmen mefhum-u muhalifinden, amaca aykırı şekilde ifade özgürlüğünü daraltıcı ve yasaklayıcı yorum yapılması ifade özgürlüğünün ihlalidir.

Anahtar Kelimeler: Kanunilik, seçim propagandası, ifade özgürlüğü

Ş 33. "Söz konusu idari yaptırım kararında; bir kuralın ilgili maddesinin mefhum-ı muhalifinden hareket edildiği, nitekim söz konusu maddenin siyasi partilerin propaganda yapabileceğine dair düzenleme içerdiği ve bu düzenlemeden hareketle siyasi partiler haricinde hiçbir kişi ve kurumun propaganda yapamayacağı yorumundan hareket edilerek başvuru- nun cezalandırıldığı görülmektedir. Oysa seçim propagandasının temel aktörlerinin siyasi partiler ve adaylar olduğu göz önüne alındığında söz konusu YSK kararının ve bu karara dayanak olan 298 sayılı Kanun'un 55. maddesinin siyasi partilere yönelik olduğu açıktır. Anılan maddeler siyasi partiler harici hiçbir kişi ve kurumun siyasi propaganda yapamayacağına yönelik bir anlam içermediği gibi bu yönde yapılacak bir yorumun da seçim hukuku ile söz konusu maddenin amaç ve içeriğine uygun olduğu söylenemez. Böyle bir varsayım, seçim dönemlerinde siyasi partiler haricindeki kişi ve kurumların seçime yönelik düşünce ve kanaatlerini açıklayamayacakları anlamına gelir. Kuşkusuz seçimlerin demokratik ortamda yürütülmesi esası, toplumun tüm kesiminin düşünce ve kanaatlerinin açıklanması ve tartışılması yoluyla gerçekleşecektir. Bu kapsamda YSK kararı, seçimlerin temel aktörü olan siyasi partilerin izleyecekleri usul ve esaslara ilişkin olup siyasi partiler haricindeki kişilere yönelik yasaklayıcı bir hüküm içermemektedir."

Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Yönetim Kurulu başkanıdır. Başvurucu, TMMOB'nin internet sitesinde Anayasa değişikliğine ilişkin birtakım görüşlerini paylaşmıştır. Bu sebeple uygulanan idari para cezasına itiraz edilmişse de sulh ceza hâkimliği başvurusunun itirazını kesin olarak reddetmiştir. Başvurucu, internet sitesinde yayımladığı görüşleri nedeniyle hakkında idari para cezası uygulanmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Yüksek Seçim Kurulu (YSK) seçimlerde propaganda döneminin başlangıç tarihinden bitimine kadar uyulması gereken usul ve esasları 109 sayılı kararda belirtmiştir. Başvurucu hakkında uygulanan idari yaptırım kararında ise mezkûr YSK kararının 1/D maddesi gereği basın araçlarıyla ve internette propagandanın ancak siyasi partiler tarafından yapılabileceği, siyasi partiler haricindeki kişi ve kurumların propaganda yapabileceğinin ise belirtilmediği dikkate alınarak idari para cezası uygulandığı ifade edilmiştir. Sulh Ceza Hâkimliğinin ise idari yaptırım kararının usul ve yasaya uygun olduğu değerlendirilmesiyle itirazı reddettiği görülmektedir. İhtilafın odağındaki idari yaptırım kararın-

da, somut olaya uygulanan kuralın ilgili maddesinin mefhum-u muhalifinden hareket edildiği, söz konusu madde siyasi partilerin propaganda yapabileceğine dair düzenleme içerdiğinden siyasi partiler haricinde hiçbir kişi veya kurumun propaganda yapamayacağı yorumundan hareket edilerek başvurucunun cezalandırıldığı görülmektedir. Oysa seçim propagandasının temel aktörleri siyasi partiler ve adaylardır. YSK kararının ve bu karara dayanak olan 298 sayılı Kanun'un 55. maddesi siyasi partilere yönelik olup siyasi partiler hariç hiçbir kişi ve kurumun siyasi propaganda yapamayacağına yönelik bir anlam içermemektedir. Üstelik bu tarz bir yorumun seçim hukukuna ve kuralın amaç ve içeriğine uygun olduğu söylenemez. Aksinin kabulü seçim dönemlerinde siyasi partiler haricindeki kişi ve kurumların seçime yönelik düşünce ve kanaatlerini açıklayamayacakları anlamına gelir. Hâlbuki seçimlerin demokratik ortamda yürütülmesi ancak toplumun tüm kesiminin düşünce ve kanaatlerini açıklayabilmesi ve bunların tartışılmasıyla mümkündür. YSK kararı seçimlerin temel aktörü olan siyasi partilerin izleyecekleri usul ve esaslara ilişkin olduğundan siyasi partiler haricindeki kişilere yönelik yasaklayıcı bir hüküm içermemektedir. Somut olayda başvurucunun görüşünü açıklamasına, siyasi partiler yönünden getirilmiş bir hükme dayanılarak gerçekleştirilen müdahalenin ifade özgürlüğü yönünden kanuni bir dayanağının bulunduğundan söz edilemez. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağı yoktur.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

2. Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017

Haberdeki gizli bilgilerin içeriği bir kez bilinir hâle geldikten sonra bir gazeteciye uygulanan yaptırımların meşruiyeti ifade ve basın özgürlükleri bağlamında tartışmalı hâle gelir.

Anahtar Kelimeler: Basın özgürlüğü, haberleşme içeriklerinin ifşası, haber içeriğinin daha önce yayımlanmış olması

17-25 Aralık soruşturmalarının ardından F.G.ye veya yakın çevresine ait olduğu iddia edilen ses kayıtları internette çeşitli mecralarda yayımlanmış, haberlere konu olmuştur. Başvurucunun haber müdürü olduğu internet sitesinde de bazı ses kayıtları “Gülen’in En Büyük Abiyle Görüşmesi İnternete Düştü” başlığıyla yayımlanmıştır. Bu kayıtlar F.G. ile “en büyük abi” diye isimlendirilen, açık kimlik bilgileri haberde yer almayan kişinin telefon görüşmelerine ilişkindir. Bunun ardından F.G., başvuru hakkında hakaret ve haberleşmenin gizliliğini ihlal etme suçlarından şikâyetle bulunmuştur. Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucunun hakaret suçundan beraatine, haberleşmenin gizliliğini ihlal suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvurucunun itirazı, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. İhtilaflı haberin kaynağı olan video ve ses kayıtlarının daha önce paylaşım sitelerinde yayımlandığını ve kendilerinin bu ses kayıtlarını haberleştirdiğini ifade eden başvuru, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Şikâyetçi ülke çapında tanınmaktadır. Başvuruya konu haber, gündemin ilk sıralarındaki bir tartışmaya katkı sunmaktadır. Üstelik başvurucunun haber içeriğini de-

§ 56. “Dolayısıyla haberleşme içeriğinin ilk kez ifşa edilmesiyle daha önce ifşa edilen iletişim içeriklerinin haberleştirilmesi arasında dikkatli bir ayırım yapılmalıdır. Haberleşme içeriği gibi özel hayata ilişkin her tür gizli bilgilerin önceden ifşa edilmiş olmasının daha sonra bunların haberleştirilmesini otomatik olarak suç olmaktan çıkardığını söylemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla beraber ifade ve basın özgürlükleri bağlamında gizli bilgilerin içeriği bir kez bilinir hâle geldikten sonra bir gazeteciye uygulanan yaptırımların meşruiyetinin tartışmalı hâle geldiğini kabul etmek gerekir.”

ğiştirdiği veya haber kapsamına eklemeye yaparak gerçek dışı bir haber yaptığı da iddia edilmemiştir. Haberin yayımlandığı tarihte başvuruya konu haberleşme içerikleri zaten kamuoyunun bilgisi dâhilindeyse de derece mahkemeleri verdikleri mahkûmiyet kararının gerekçesinde bu hususu değerlendirmemiştir. Üstelik diğer basın yayın organlarının yetkililerinin anılan haberleşme içeriklerinin yayımından dolayı cezalandırılmış olduğu iddia edilmediği gibi başvurucunun sunduğu belgelere göre aynı haber içeriklerini yayımlayan en az dört basın sorumlusu hakkında savcılık kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. Şu hâlde, başvuru ifade özgürlüğüne yapılan

müdahalenin ilgili ve yeterli şekilde gerekçelendirildiği söylenemez. Ayrıca bir haber sitesinde haber müdürü olan başvurucunun denetim altında bulunduğu süre içinde cezasının infaz edilmesi riski her zaman mevcut olup yaptırıma maruz kalma endişesiyle kişinin düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme ihtimali vardır. İfade özgürlüğüne yapılan müdahale, müştekinin özel hayatının korunması şeklindeki meşru amaç ile açıkça orantısızdır.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

C. GAZETECİYE KÖTÜ MUAMELE

1. Erdal İmrek, B. No: 2015/4206, 17/7/2019

Bir gösteriyi haberleştirmek amacıyla işini yapmakta olan gazeteci başvurucuya, polis herhangi bir makul sebep olmaksızın fiziksel müdahale etmesi ve başvurucunun haber yapmasını engellemesi ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Gazeteci, polisin kötü muamelesi, ifade özgürlüğü

Gazeteci olan başvurucu, bir dayanışma platformunun düzenlediği gösteriyi izlerken basın mensuplarına engel olan polisler tarafından darbedilmiş ve kendisine biber gazı sıkılmıştır. Başvurucu kolluk görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç ihbarında bulunmuş diğer yandan İçişleri Bakanlığına karşı tam yargı davası açmıştır.

§ 89. “Bu noktada kamu gücünü kullanan organlardan beklenen, başvurucunun da aralarında olduğu gazetecilerin görevlerini yapmalarına engel olunmasının makul sebeplerini göstermeleridir. Somut olayda mesleki faaliyetlerini yürüten ve o sırada göstericiler ile polis arasında meydana gelen olayları haberleştirmek için açık bir çaba sarf eden yirmi kadar gazetecinin kordon içine alınarak görüntü almalarının engellendiği ve başvurucuya fiziksel müdahalede bulunulduğu tespit edilmiştir. Buna karşın idare gazetecilerin haber yapmalarının engellenmesinin ve başvurucuya yapılan fiziksel müdahalenin kesinlikle gerekli olduğunu ispat eden, yeterli derecede güçlü ve tutarlı deliller sunamamıştır. Gazetecilik görevini yapan başvurucu, polisin o sırada devam etmekte olan gösteriye ilişkin görevlerini yapmalarını engellememiş veya bir gösterici gibi davranarak polise karşı şiddet kullanmamış yahut polis için herhangi bir tehdit de oluşturamamıştır.”

Kolluk görevlileri hakkında yapılan ceza soruşturması sonucu Başsavcılık polis memurlarının zor kullanma yetki sınırını aşmadıklarına hükmetmiş; başvurucunun bu karara itirazı da Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. İdare Mahkemesi tam yargı davasının reddine karar vermiş, başvurucunun itirazı ve ardından karar düzeltme talebi Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

Somut olayda, ceza soruşturması kapsamında düzenlenen bilirkişi raporunda mevcut fotoğraflarda polis memurlarının bir grup gazetecinin etrafını sardığı ve kalkanları ile onların hareket etmelerini engelledikleri, daha sonra süpürme adı verdikleri yöntemle gazetecileri göstericilerden uzaklaştırdıkları görülmektedir. Polis memurları ayrıca polis kordonundan çıkmak isteyen gazetecileri biber gazı sıkarak uzaklaştırmıştır. Bu noktada kamu gücünü kullanan organların başvurucunun da aralarında olduğu gazetecilerin görevlerini yapmalarına engel olunmasını makul kılacak sebepleri göstermeleri gerekir. Oysa idare, gazetecilere yapılan fiziksel müdahalenin kesinlikle gerekli ol-

duğunu ispat eden, yeterli derecede güçlü ve tutarlı deliller sunamamıştır. Üstelik gazetecilik görevini yapan başvurucunun polisin o sırada devam etmekte olan gösteriye ilişkin görevini yapmasını engellememiş veya bir gösterici gibi davranarak polise karşı şiddet kullanmamış, başka bir tehdit de oluşturmamıştır. Sadece işini yapmakta olan başvurucu bir gazeteci olduğunu açıkça ortaya koymasına rağmen polislerin yukarıda tespit edilen muamelelerine maruz kalmıştır. Bu nedenle başvurucuya yapılan müdahale haklı değildir.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

Ç. GAZETE HABERLERİNE MÜDAHALELER

1. Ali Gürbüz, B. No: 2013/724, 25/6/2015

*Yasa dışı kabul edilen bir örgüt mensubunun görüş ve düşüncelerinin açıklanması, söz konusu ifadeler şiddete çağrı, nefret söylemi içermediği sürece, ifade özgürlüğüne ya-
pılan müdahaleyi tek başına meşru ve haklı kılmaz.*

Anahtar Kelimeler: Terör örgütünün açıklamalarını yayınlama suçu, basın özgürlüğü, kovuşturmanın ertelenmesi, ceza mahkumiyeti riski

Başvurucunun imtiyaz sahibi olduğu bir yerel gazetede yayımlanan “KKK ve PKK’dan bayram mesajı” ve “Kadrolar barışta ısrarlı” başlıklı iki haber sebebiyle başvuru hakkında, terör örgütünün yayınlarını basma veya yayımlama suçundan cezalandırılması için kamu davası açılmıştır. İlk derece mahkemesi, başvurusunun 20.000 TL adli para cezası ile mahkûmiyetine ve Yargıtayın kararı bozması üzerine kovuşturmanın üç yıl

süreyle ertelenmesine karar vermiştir. Başvurucu, adil yargılanma hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Başvurucu hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmamasına rağmen başvurusunun yaklaşık 6 yıl süren soruşturma ve kovuşturmadan doğrudan etkilenmediği ve ilerleyen süreçte soruşturma ve kovuşturmaya maruz kalma riskinin bulunduğu dikkate alınmalıdır. Devam etmekte olan soruşturma tehdidi ifade özgürlüğüne müdahaledir. Müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir. İhtilafli yazılarda ele alınan konular toplumun bir kesimini ilgilendiren toplumsal meselelere ilişkindir. Kamunun çıkarlarına ilişkin siyasi konuşmaların veya toplumsal sorunlara ilişkin tartışmaların sınırlandırılmasında kamusal yetki kullanan makamların dar bir takdir marjı varken ırkçılık, nefret söylemi, savaş propagandası, şiddete teşvik, ayaklanmaya çağrı veya terör eylemlerini haklı gösterme amacı taşıyan

§ 69. “İlk olarak terör örgütlerinin veya terör örgütü yöneticilerinin bazı konulardaki görüşlerini yayımlamasının “terör örgütünün açıklamalarını yayınlama” suçunu oluşturduğunun kabul edilmesi ve bu nedenle de başvuru hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesini irdlemek gerekir. Herhangi bir kimsenin, yalnızca kişiliğine bağlı olarak düşüncesi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesi haklı kılınamayacağı gibi yasaklanmış bir örgütün bir mensubunun veya yöneticisinin görüş ve düşüncelerini açıklaması da tek başına düşüncesi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesini haklı kılmaz. Zira böylesi bir değerlendirme, bazı kişi ve grupların Anayasa’nın 26. maddesinde teminat altına alınan haklardan yararlanmasına engel olacağından anayasal hakların kullanılması bakımından kabul edilemez (Abdullah Öcalan, § 101).”

ifadeler yönünden bu takdir marjı genişlemektedir. İhtilaflı haberlerin yazarları anonim olup her ikisinde de İslam âleminin ve Kürt halkının bayramları kutlanmış, “*demokratik çözüm sürecinin*” başarı ile sonuçlandırılmasına yönelik iyi dilekler paylaşılmıştır. İlk derece mahkemesi davaya konu haberlerde yapılan açıklamaların *haber verme özgürlüğü ile ilgisi olmayıp doğrudan doğruya terör örgütünün açıklamasının yandaşlarına duyurulması amaçlı olduğu* gerekçesi ile başvurucunun cezalandırılmasına karar vermiş, bozma sonrası herhangi bir gerekçeye dayanmadan kovuşturmayı ertelemiştir. Yasaklanmış bir örgütün mensubunun veya yöneticisinin görüş ve düşüncelerini açıklaması tek başına düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahaleyi haklı kılmaz. Zira bu durum bazı kişi ve grupların ifade özgürlüğünden yararlanamaması anlamına gelir. Üstelik ihtilaflı haberlerin şiddeti övdüğü, kişileri terör yöntemlerini benimsemeye, başka bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik ettiği değerlendirilmemiştir.

Sonuç olarak **Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

D. SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME

1. *Hacı Boğatekin* (6), B. No: 2020/3630, 19/10/2022

Gazeteci başvurusunun terörü övmeyen, şiddete teşvik etmeyen, nefret söylemi içermeyen köşe yazısı sebebiyle hapis cezasıyla cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Gazetecinin ifade özgürlüğü, suç ve suçluyu övme, hapis cezası

Başvurucu, gazeteci olup yerel bir gazetenin sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürüdür. Mezkûr gazetede ağırlıklı olarak Adıyaman'daki güncel, siyasi ve ekonomik meselelere ilişkin haberler ve köşe yazıları yayımlanmaktadır. Kendi köşesinde kaleme aldığı yazısında başvurusunun PKK terör örgütü üyelerini meşru gösterdiği, güvenlik güçlerinin operasyonlarını eleştirdiği ve terör örgütü propagandası yaptığı iddiasıyla hakkında kamu davası açılmıştır. Yargılama neticesinde başvuru hakkında kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmiştir. Başvurucu, ifade ve basın özgürlüğü ile makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başka bir olay kapsamında başvuru hakkında, hakaret suçunu işlediğinden adli para cezası verilmiş, kovuşturmanın ertelenmesine karar veren mahkemeye bildirimde bulunulmuştur. Böylece ihtilaflı köşe yazısı sebebiyle başvuru hakkında yürütülen yargılama yeniden başlamıştır. Anayasa Mahkemesi somut olayla ilgili olarak başvurusunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki iddiasını, dosya Yargıtay incelemesinde olup başvuru yolları tüketilmediğinden kabul edilemez bulmuştur. Başvurusunun suç ve suçluyu övme suçunu işlediğini kabul eden yerel mahkeme 1 yıl hapis cezasına hükmetmiş, karar oy çokluğu ile onanmıştır.

Başvurusunun ifade özgürlüğü ile başvurusunun cezalandırılmasındaki kamu yararı arasında adil bir denge kurulurken başvurusunun kimliği, ihtilaflı ifadelerin kullanıldığı bağlam, yazının yayımlandığı zaman dilimi, yayımlanma amacı, muhtemel etkileri bir bütün olarak ele alınmalıdır.

§ 69. "İlk olarak terör örgütlerinin veya terör örgütü yöneticilerinin bazı konulardaki görüşlerini yayımlamasının "terör örgütünün açıklamalarını yayınlama" suçunu oluşturduğunun kabul edilmesi ve bu nedenle de başvuru hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesini irdelemek gerekir. Herhangi bir kimsenin, yalnızca kişiliğine bağlı olarak düşüncesi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesi haklı kılınamayacağı gibi yasaklanmış bir örgütün bir mensubunun veya yöneticisinin görüş ve düşüncelerini açıklaması da tek başına düşüncesi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesini haklı kılmaz. Zira böylesi bir değerlendirme, bazı kişi ve grupların Anayasa'nın 26. maddesinde teminat altına alınan haklardan yararlanmasına engel olacağından anayasal hakların kullanılması bakımından kabul edilemez (Abdullah Öcalan, § 101)."

dır. Kamusal meselelerle ilgili siyasi konuşmaların, toplumsal sorunlara ilişkin tartışmaların sınırlandırılmasında kamusal yetki kullanan makamların dar bir takdir marjı vardır. Başvurucu yazısında güvenlik güçleri ile PKK terör örgütüne eşit mesafede durmuş, her ikisinin de laik ve demokratik cumhuriyete dair ortak ideallere sahip olduğunu, birbirleriyle çatışmak, birbirlerine karşı silah kullanmak yerine rejim değişikliğini hedefleyen FETÖ/PDY'ye karşı birlikte mücadele etmeleri gerektiğini savunmuştur. Üstelik kıdemli bir gazeteci olan başvurucu, ihtilafı yazısında ne terörü ne şiddeti meşrulaştırmıştır. Derece mahkemesi başvurucunun kullandığı ifadeleri olayın bütünselliği içinde değerlendirmemiş, kelimelere başvurucunun verdiği anlamın ötesinde anlamlar yüklemiştir. Şu hâlde, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ilk derece mahkemesi ve Yargıtay tarafından ilgili ve yeterli şekilde gerekçelendirildiği de söylenemez.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

E. RTÜK RADYO İHALESİ

1. Bizim Fm Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/11028, 18/10/2017

Anayasa kurallarının ve kanunların emredici hükümlerine rağmen karasal radyo yayıncılığı organize edilerek bu alanda frekansların hakkaniyete uygun bir yöntemle tahsislerinin sağlanması suretiyle düzen kurulmamış olması, düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştiren yayın hakkını olumsuz etkileyen yapısal bir sorun oluşturarak ifade özgürlüğünü ve basın özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Karasal radyo yayın lisansı, frekans tahsisi, sıralama ihalesi, yapısal sorun

Başvurucu, 1995 yılı öncesinde geçici yerel radyo lisansı ile yayın yapmaktayken bir süre yayınlarına ara verdiği ancak daha sonra yeniden yayına başlamasına müsaade edilmediği iddiasıyla idari işlemin iptali talebinde bulunmuştur. İlk derece mahkemesi, 3984 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesi ile usulüne uygun bir sıralama ihalesi yapıp söz konusu Kanun'a uygun kanal ve frekans tahsisleri yapıncaya kadar Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte yayında olan kuruluşların müsaade edilen yerleşim yerleri ile sınırlı olarak yayınlarına devam etmelerine imkân tanındığını belirtmiş ancak başvurucunun yayınlarını daha önce kendi isteğiyle durdurduğu için 3984 sayılı mülga Kanun'un geçici 6. maddesi kapsamından çıktığı kanaatine vararak idari işlemden hukuka aykırılık bulmamıştır.

§ 67. "Bu sebeplerle belirtmek gerekir ki sınırlı bir sayısı olan kanal ve frekansların, koşullarını yerine getiren kişiler arasında yayın yapmalarına olanak sağlayacak biçimde ve hakkaniyete uygun olarak tahsis edilmesi gerekir. Yukarıda zikredilen Anayasa kurallarının ve kanunların emredici hükümlerine rağmen karasal radyo yayıncılığı organize edilerek bu alanda frekansların hakkaniyete uygun bir yöntemle tahsislerinin sağlanması suretiyle düzen kurulmadığı takdirde söz konusu yapısal sorunun devam edeceği ve bunun Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde korunan ifade ve basın özgürlüklerinin devamlı ihlali anlamına geleceği aşıktır."

3984 sayılı mülga Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte yayında olan ve RTÜK tarafından belirlenen koşulları yerine getiren radyoların bir sıralama ihalesi yapıncaya kadar yayınlarına devam etmelerine müsaade edilmiştir. Zikredilen Kanun'un ve daha sonra 2011 yılında yürürlüğe giren 6112 sayılı Kanun'un emredici hükümlerine rağmen bugüne kadar idarece bir sıralama ihalesi yapılmamıştır. Türkiye'de hâlen karasal yayın yapan radyolar; 1995 öncesi yayına başlayan radyolar ile bu tarihten sonra idari kararlar veya mahkeme kararları ile yayına başlayan radyolardan oluşmaktadır. 6112 sayılı Kanun'da frekans planlaması ve tahsis için son tarih olarak belirlenen 3/9/2015 tarihinden bugüne kadar bu yönde bir adım atılma-

dığından ilk kez veya mevcut başvuruda olduğu gibi yeniden yayın yapmak isteyen yayıncı kuruluşlar sıralama ihalesi yapılmadığı için yaklaşık yirmi dört yıldır beklemektedir.

Sonuç olarak devletin medyada etkili çoğulculuğu sağlamak ve medya organlarının basın ve haber verme özgürlüğünü güvence altına almak için gerekli yasal ve idari düzenleme yapma ve var olan mevzuatı etkili bir şekilde işletme yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması nedeniyle **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

2. *İyi Haber Yayın Organizasyon Ticaret A.Ş. ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/10782, 11/1/2024

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi ifade ve basın özgürlüklerini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: RTÜK, sıralama ihalesi, frekans tahsisi

§ 64. “Anayasa Mahkemesi Bizim FM Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş. kararında, karasal radyo yayıncılığı alanındaki mevzuatın açık ve belirgin olmaktan yoksun olduğunu, 1993 yılından itibaren kanal ve frekans tahsisine ilişkin pek çok kanun ve yönetmelik değişikliği yapıldığını, bazı yönetmelik maddelerinin idare mahkemelerinde dava konusu olduğunu ve iptal edildiğini belirtmiştir (aynı kararda bkz. §§ 16-21, 27). Anayasa Mahkemesi 1995 yılından itibaren yeni bir kuruluşun karasal radyo yayınına başlamasına hukuken imkân bulunmadığı, bu yöndeki talepler idare ve mahkemelerce reddedildiği hâlde hukuksal belirsizliğin bir sonucu olarak bazı kuruluşların anılan tarihten sonra yayına başladığını tespit etmiştir (aynı kararda bkz. § 62). Söz konusu belirsizlik ve öngörülemezlik, devletin ifade özgürlüğünün sağlanmasına ilişkin yükümlülüğünün bir parçası olarak kabul edilmesi gereken frekansların düzenlenmesine ilişkin yükümlülüğünü ne zaman yerine getireceği konusundaki belirsizlikten de beslenmektedir. Dolayısıyla gerek ilgili kanun ve yönetmelik hükümleri gerekse idare ve mahkeme kararları bir bütün olarak öngörülebilirlik şartını yerine getirmemektedir. Üstelik mevcut şartlarda radyo yayını yapmak isteyen kuruluşlar için 6112 sayılı Kanun’un uygulanmaması dolayısıyla ortaya çıkan keyfîlik bakımından demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğünün gerektirdiği ölçüde yeterli bir koruma imkânı bulunmamaktadır (aynı kararda bkz. §§ 62, 63).”

Başvurucular, yerel ve bölgesel yayın izinleri uyarınca 1995 yılından bu yana kesintisiz radyo yayını yapmaktadır. Başvurucular farklı tarihlerde RTÜK’e başvurarak “yerel veya bölgesel yayın izinlerinin ulusal yayın iznine çevrilmesi” talebinde bulunmuşlar ancak başvurular RTÜK tarafından reddedilmiştir. Başvurucuların idari kararın iptali istemiyle açtıkları davalar da mahkemelerce reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Bizim FM Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş. kararında, radyo yayını yapmak amacıyla idareye yapılan başvuruların sıralama ihalesi yapılamadığı için reddedilmesinin düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştiren yayın hakkını olumsuz olarak etkileyen yapısal bir sorun oluşturduğu kanaatiyle başvurunun ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi sonraki kararları ile de bu yöndeki içtihadını devam ettirmiştir.

Bununla birlikte Anayasa kurallarının ve kanunların emredici hükümlerine rağmen karasal radyo yayıncılığı organize edilerek bu alanda frekansların hakkaniyete uygun bir yöntemle tahsislerinin sağlanması suretiyle bir düzen kurulmadığı için yapısal sorunun hâlen devam ettiği ortadadır. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun Bizim FM Radyo Yayıncılığı ve Reklamcılık A.Ş. kararından (bkz. §§ 14, 15) sonra devlet bugüne kadar medyada etkili çoğul-

culuğu sağlamak ve medya organlarının basın ve haber verme özgürlüğünü güvence altına almak için gerekli yasal ve idari düzenleme yapma ve var olan mevzuatı etkili bir şekilde işletme yükümlülüğünü yerine getirmediğinden daha önce tespit edilen ihlal hâlen devam etmektedir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi kararlarına rağmen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmamış olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

IX. İNTERNET İÇERİĞİNE ERİŞİMİN ENGELLENMESİ USULÜ

Derya ATAKUL

A. Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021

İfade özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün korunmasına ilişkin temel güvencelere sahip olmaması nedeniyle doğrudan kanundan kaynaklanan yapısal bir soruna yol açan 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile öngörülen erişimin engellenmesi yolu, ifade özgürlüğünü ve basın özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Erişimin engellenmesi, pilot karar, yapısal sorun

Başvurucular, ulusal ölçekte yayın yapan bir gazetenin internet sitesi ile bazı internet haber sitelerinde yer alan 129 habere ilişkin olarak mahkemelerce verilen erişimin engellenmesi kararlarına itiraz etmiştir. Başvurucuların itirazları ilgili derece mahkemele-
rinde reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, daha önce 5651 sayılı Kanun ile getirilen içeriğin yayından çıkarılması ve yayına erişimin engellenmesi kararlarına yönelik usulü ayrıntılı bir şekilde incelemiş; bu usulün kanun koyucunun internet ortamında işlenen suçlarla mücadelenin daha etkin şekilde yapılabilmesi, özel hayatın ve kişilik haklarının hızlı ve etkili bir şekilde

korunması ihtiyacı nedeniyle öngördüğü özel ve hızlı sonuç alınabilecek koruma tedbiri niteliğinde bir yol olduğunu belirtmiştir. Buna rağmen farklı yargı çevrelerinde görevli sulh ceza hâkimliklerince verilen somut olaylardaki kararlar 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesindeki erişimin engellenmesi usulünün kişilik haklarının ihlal edildiğinin ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâller ile sınırlı olarak uygulanmadığını, verilen kararlarda Anayasa Mahkemesi içtihadı ile ortaya konulan ilkelerin takip edilmediğini göstermektedir.

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde yer alan erişimin engellenmesi yolu kanun koyucu tarafından hukuk sistemindeki mevcut yargılama usullerinden farklı bir yol olarak tasarlanmış, kanun gerekçesinde erişimin engellenmesi yolu "tedbir" olarak tanımlanmasına rağmen şikâyet konusu internet içeriklerine erişim belirsiz süreyle engellenmiştir. Bu şekilde süresiz kısıtlamalar ifade ve basın özgürlükleri için büyük tehlikeler arz eder. Bu itibarla

Ş 136. "Şüphesiz devletlerin internet ortamında yer alan yasa dışı içerikle mücadele için aldıkları önlemler suçla mücadele gibi zorunlu bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Ancak alınan önlemler ile kullanılan metotların bir ülkede demokrasiye ve insan haklarına duyulan saygıyla bağlantılı olduğu unutulmamalıdır. Gelişen insan hakları standartları çevrim içi ortama devletlerin doğrudan müdahil olmasını sansür olarak kabul etme eğilimindedir. Bu nedenle günümüzde çağdaş demokratik devletler çevrim içi ortama devlet gücünü kullanan organlarca doğrudan müdahale edilmesini tercih etmemekte, bunun yerine yasa dışı içerikle mücadeleyi internet ortamında söz sahibi olan tüm aktörler ile iş birliği içerisinde hareket ederek yürütmekte, devletin daha az müdahil olduğu yöntemleri benimsemektedirler."

şeklî yönden kesin hükmün bütün sonuçlarını doğuran ve süresiz etki gösteren bir kuralın keyfi ve orantısız müdahalelere karşı mutlaka koruyucu birtakım güvenceler içermesi gerekir. 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerini barındırmamasının yanında sıkı ve etkili bir denetim mekanizması da sunmamaktadır. Dahası kamusal makamların takdir yetkisini daraltarak keyfi davranışların önüne geçilebilmesi için demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı karar verilmesini sağlayacak güvenceleri de içermemektedir.

Sonuç olarak ifade ve basın özgürlüklerinin korunmasına ilişkin temel güvencelere sahip olmamasından ötürü doğrudan kanundan kaynaklanan yapısal bir sorunun varlığı nedeniyle **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğü**; pratikte başarı şansı sunmayan itiraz yolunun etkili bir başvuru yolu olarak değerlendirilmemesi nedeniyle de **Anayasa'nın 26. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı ihlal edilmiştir.**

B. İ. D. ve diğerleri [GK], B. No: 2016/14513, 28/12/2022

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile öngörülen erişimin engellenmesi yolunun, temel güvencelere sahip olmaması nedeniyle kişilik haklarına yönelik saldırılara karşı da etkin bir koruma sağlayamaması; üçüncü kişilerce kişilik haklarına yapılan müdahaleler için makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikteki özel hukuk yolunun da Yargıtay içtihadı ile kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla internet içeriğine erişimin engellenmesi taleplerine kapatılmış olması Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Erişimin engellenmesi talebinin reddi, pilot karar, etkili başvuru yolu

§ 94. "Anayasa Mahkemesi, C.K. kararında internet ortamının sağladığı ulaşılabilirlik, yaygınlık, haber ve fikirlerin depolanmasındaki ve muhafazasındaki kolaylık dikkate alındığında yayın içeriğinin internet ortamında uzun süre erişilebilir kalması hâlinde başvurucu bakımından toplumda sürekli olarak bir ön yargının ve özel hayatına müdahalenin gerçekleşmesi ihtimalini gözardı etmemiştir (aynı kararda bkz. § 34). Süratle bertaraf edilmesi gerekmeyen ancak internet ortamında süregelen varlığı nedeniyle şikâyet konusu içeriğin oluşturabileceği zararların çelişmeli bir yargılama marifetiyle tespit edildiği takdirde Anayasa'nın 13. maddesinin öngördüğü demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk kriterinin unsurlarından biri olan orantılılık ilkesi uyarınca belirlenecek erişimin engellenmesi tedbirinden daha hafif araçlardaki -kişisel verilerin anonim hâle getirilmesi veya arama motorlarında listelenmesinin önüne geçilmesi gibi- ortadan kaldırılabilmesinin mümkün olduğunu vurgulamak gerekir. Şüphesiz yapılacak çelişmeli yargılama neticesinde durumun ağırlığı gerektiriyorsa istisnai olarak içeriğe erişimin engellenmesine yine karar verilebilir."

Ulusal ölçekte yayın yapan gazetelerin internet siteleri ile bazı internet haber sitelerinde başvuru haklarında çeşitli haberler yapılmış; başvuru hakları, kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla söz konusu internet içeriklerine erişimin engellenmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucuların talepleri, ilgili derece mahkemelerince reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri pilot kararında, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin ifade ve basın özgürlüklerinin korunmasına ilişkin temel güvencelere sahip olmadığı sonucuna varmış ve yapısal sorunun çözümü için keyfiyetin yasama organına bildirilmesine karar vermiştir. Temel güvencelere sahip olmayan kanuni dayanağın çatışan iki haktan yalnızca biri yönünden sorun oluşturduğu düşünülemez. Şikâyetlerin esasını inceleme imkânı olmayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi de sunamayan mevcut mekanizma, internet yayını nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla sulh ceza hâkimliklerine başvuran kişiler yönünden de etkili bir başvuru yolu olmaktan uzaktır. Dahası, üçüncü kişilerce kişilik haklarına yapılan müdahaleler için makul bir

başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte etkili başvuru yolu olan özel hukuk yolu da Yargıtay içtihadı ile kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla internet içeriğine erişimin engellenmesi taleplerine kapatılmıştır.

Sonuç olarak erişimin engellenmesi taleplerinin reddedilmesi nedeniyle hâlihazırda başvurucuların müdahale edilen şeref ve itibarın korunması hakkına hukuki çare arayabilecekleri etkili bir başvuru yolu bulunmadığından **Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı ihlal edilmiştir.**

C. Artı Media Gmbh [GK], B. No: 2019/40078, 14/9/2023

İnternet sitelerine erişimin engellenmesine yönelik temel güvencelere sahip kanuni bir dayanağın bulunmaması ifade ve basın özgürlüklerini ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Erişimin engellenmesi, BTK, 5651 sayılı Kanun

Başvurucu, bir internet haber sitesinin sahibidir. Anılan sitede yayımlanan bir habere istinaden erişimin engellenmesi talebinde bulunulmuştur. BTK, talebin usul ve yasaya uygun olduğunu değerlendirerek 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi uyarınca erişimin engellen-

§ 46. "Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi bu durumun terörle bağlantılı her türlü içeriğin sınırlandırılabilceği anlamına da gelmeyeceğini vurgulamış, kamu gücünü kullanan organların bilhassa siyasi fikirlerin değerlendirilmesi gerektiği durumlarda terör nitelendirmesinin kötüye kullanımına karşı dikkatli olmalarının özgürlüklerin korunması açısından hayati önemde olduğunu, terörle bağlantılı hususlarda bilgi ve fikirlerin sağlıklı paylaşımının ancak ifade ve basın özgürlüğünün tam olarak korunması ile mümkün olabileceğini pek çok kez hatırlatmıştır (diğerleri arasında bkz. Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A. Ş., § 62; Halil Bayık [GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017, §§ 31, 32; Bejdar Ro Amed, B. No: 2013/7363, 16/4/2015, § 35). Buna rağmen somut başvuruda olduğu gibi Kanun'un 8/A maddesi kapsamında yapılan müdahalelerde Anayasa Mahkemesi bugüne kadar hukuka aykırılığın ve kamusal menfaatlere müdahalenin ilk bakışta anlaşılacak kadar belirgin olduğunun ve zararın süratle giderilmesinin zaruri olduğunun ortaya konulabildiğini, kısıtlamanın zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığının, dolayısıyla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilebildiğini tespit edememiştir (diğerleri arasında bkz. Birgün İletişim ve Yayıncılık A.Ş. § 87; Cahit Yiğit, § 40; Tahsin Kandemir, § 40; Ali Ergin Demirhan (1), § 40; Ali Ergin Demirhan (2), §§ 38, 39)."

mesine yönelik idari tedbir kararı vermiş ve bu kararı sulh ceza hâkiminin onayına sunmuştur. Sulh ceza hâkimliği erişimin engellenmesi kararını onaylamış, başvurucunun bu karara itirazı ise reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021) kararında 5651 sayılı Kanun ile getirilen erişimin engellenmesi usulünü ayrıntılı olarak incelemiştir. Anayasa Mahkemesi Kanun'un 9. maddesine dayanılarak yapılan müdahalelerin kanunilik şartı ile demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığını değerlendirerek ihlalin doğrudan kanundan kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi Kanun'un 8/A maddesinin de -öngördüğü sistem itibarıyla- 9. maddedeki usulden farklı bir nitelikte olmadığını gözlemlemiştir.

Dolayısıyla somut başvuruda Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri kararındaki tespitlerden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmadığı değerlendirilmiş, Kanun'un 8/A maddesinin de mevcut hâliyle temel hak ve özgürlükleri korumaya yönelik temel güvencelere sahip olmadığından ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiği ve ihlalin doğrudan kanundan kaynaklandığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ihlal edilmiştir.

X. İŞ AKDİNİN FESHİ

Şeyda Nur ÜN

A. Oğuz Kurumlu, B. No: 2019/12167, 11/1/2023

Sosyal medya paylaşımlarının soyut olarak iş sözleşmesinin feshine gerekçe oluşturması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İş sözleşmesinin feshi, pozitif yükümlülükler, adil denge

§ 21. "4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesinde süresi belirli olsun ya da olmasın iş sözleşmelerinin işveren tarafından haklı nedenle fesih sebepleri madde metninde bentler halinde sayılmıştır. İşveren tarafından iş sözleşmesinin sona erdirilebilmesi için somut olayın koşullarında ilgili maddenin (II) numaralı bendinde düzenlenen 'ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerlerinin' neler olduğunun işveren tarafından gösterilmesi gerekmektedir. Hükme göre anılan bentteki şartların oluşabilmesi için işçinin işvereni yanıltması, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnadlarda bulunması, işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması, işverene yahut onun aile üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması gerekmektedir. Somut olayda ise ne işveren tarafından ne de yargı mercileri tarafından başvurusunun, anılan paylaşımı beğenmek şeklindeki eyleminin hangi sebeplerle işveren ile 'aralarındaki güven ilişkisini bozduğu' izah edilmiştir."

Özel bir güvenlik şirketinde çalışan başvurucunun iş sözleşmesi sosyal medya hesabı üzerinden bir paylaşımı beğenmesi nedeniyle feshedilmiştir. Başvurucu işe iade davası açmıştır. Mahkeme; haklılık derecesi tam anlamıyla oluşmadığı düşünülse bile şüpheli bir durumun varlığı nedeniyle işverenin şüphe feshinin geçerli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mahkemeler kararlarında, başvuruya konu paylaşımın soyut olarak işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisini bozduğunu belirtmekle yetinmiş; paylaşımın hangi gerekçeyle bu duruma sebebiyet verdiği konusunda bir değerlendirme yapmamıştır. Kararlarda paylaşımın içeriğine yer verilmemiş, soyut olarak ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü şartlar vurgulanmakla yetinilmiştir. Terör örgütleriyle herhangi bir bağı tespit edilemeyen başvurusunun suçu ve suçluyu ne şekilde, hangi davranışı ile övdüğü açıklanmamış, paylaşımı yapan kişinin iş yeri ile ilişkisi kesilmemesine rağmen başvurusunun iş sözleşmesinin feshedilmesi yeterli bir şekilde gerekçelendirilmemiştir.

Sonuç olarak derece mahkemelerinin Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ilkelere uygun hareket etmediği anlaşılmakla **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

B. Gülbiz Alkan, B. No: 2018/33476, 7/10/2021

İfade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması arasında adil bir denge kurulmadan gerçekleştirilen fesih ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İş sözleşmesinin feshi, pozitif yükümlülükler, adil denge, şeref ve itibar

Belediyede sosyolog olarak görev yapan başvurucunun koordinatörlüğünü yaptığı sığınmaevinin kapatılması üzerine başvurucunun bir telefon uygulamasında yaptığı paylaşımdaki ifadeleri nedeniyle iş sözleşmesi feshedilmiştir. Başvurucu işe iade davası açmıştır. Mahkeme başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Belediyenin istinaf başvurusu üzerine Bölge İdare Mahkemesi (Daire) başvurucunun sığınmaevinin kapatılmasına ilişkin gerekçelerin gülünç olduğunu anlatmak için kullandığı ifadelerle belediye başkanının eşini hedef aldığını ve iş sözleşmesinin feshinin haklı bir nedene dayandığını kabul ederek anılan kararı kaldırmış ve davanın reddine hükmetmiştir.

Somut olayda Daire, başvurucunun sözlerini ne sebeple söylediğine ve sözlerin hedefi olan kişinin kurum içindeki pozisyonuna değinmeksizin yalnızca belediye başkanının eşi olmasından hareketle sözleşmenin feshinin haklı nedene dayandığı sonucuna ulaşmıştır. Daire, başvuruya konu ifadelerin bağlamını, sözlerin paylaşıldığı ortamı, sözlerin yöneldiği kişinin belediye başkanının eşi olduğu için değil yürüttüğü kamusal faaliyet nedeniyle bu sözlere muhatap olduğu hususunu tartışmadan başvurucunun paylaşımının belediye başkanının eşine karşı sataşma boyutuna ulaşacak nitelikte olduğu sonucuna varmıştır. Başvurucunun sözlerinin iş sözleşmesinin feshini haklı kılacak boyuta ulaştığı gösterilememiştir. Daire başvuru konusu sözlerin dile getirilme şekli ve nedenini, bu sözlerin arka planı olup olmadığını, kamusal bir tartışma ekseninde sarf edilip edilmediğini gözetmeksizin bir değerlendirme yapmıştır.

Sonuç olarak derece mahkemelerinin Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ilkelere uygun hareket etmediği anlaşılmakla **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 49. "Yapılan açıklamalar ışığında Daire tarafından ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında bir denge kurmaya çalışılmamış, yalnızca soyut bir değerlendirmeye söz konusu ifadelerin haklı nedenle fesih sebebi oluşturduğu kabul edilmiştir. Daire başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik olduğunu gösteremediği gibi başvurucunun iş akdinin feshedilmesi şeklindeki müdahalenin diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklediği sonucuna ulaşılmıştır."

C. Volkan Çakır, B. No: 2017/35488, 7/4/2021

İşverene karşı sadakat yükümlülüğüne aykırı olduğu belirtilen ifadeler nedeniyle iş sözleşmesinin feshinin zorunlu ve son çare olduğuna dair yeterli bir değerlendirme yapılmadan sözleşmenin feshedilmesi ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İş sözleşmesinin feshi, pozitif yükümlülükler, adil denge, sadakat yükümlülüğü

Bir bankada müfettiş olarak çalışan başvuru, banka genel müdürünün odasının önündeki boş kutuları gösteren bir fotoğrafı telefon uygulamasındaki arkadaş grubu ile paylaşmıştır. Başvurucunun iş sözleşmesi bankanın güven ve itibarını zedelediği gerekçesiyle feshedilmiştir. Başvuru işe iade davası açmış, mahkeme feshin geçersizliğine karar vermiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay "genel müdürünün görevden alındığı izlenimini verecek nitelikteki" paylaşımın işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin zedelediği gerekçesiyle feshin haklı sebebe dayandığını belirterek davanın reddine karar vermiştir.

Bir iş yerinde çalışanların gizli kalması gereken bazı bilgi ve belgeleri iş yeri dışına çıkartmaları veya buna yol açmaya elverişli faaliyetlere girişmeleri iş sözleşmesine ve sadakat yükümlülüğüne aykırı bir davranış olarak kabul edilebilir. Somut olayda başvuru ifade özgürlüğü ile işverene karşı sadakat yükümlülüğü arasında adil bir denge kuru-

Ş 39. "Böylelikle somut olayda Daire; başvuru ifadelerinin işverene karşı sadakat yükümlülüğüne hangi yönlerden aykırılık oluşturduğu ve söz konusu son derece ağır tedbire zorunlu ve en son çare olarak (bkz. Ş 32) başvurulup başvurulmadığı hususlarında yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde yeterli bir değerlendirme yapmaksızın başvuru iş akdinin feshinin geçerli bir nedene dayandığına karar vermiş, başvuru ifade özgürlüğü ile işverene karşı sadakat yükümlülüğü arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Bu sebeple Dairenin başvuru iş akdinin feshinin geçerli bir nedene dayandığına ilişkin ileri sürdüğü gerekçeler, başvuru ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez."

labilmesi için öncelikle olgusal bir durum ifade eden söz konusu fotoğrafın kim tarafından, kimlerle ve hangi şartlarda paylaşıldığının irdelenmesi gerekir. Somut olayda ise kişilerin aynı Bankada ve aynı görevde bulunan ve birbirleriyle belirli derecede güven ilişkisi içinde olan çalışma arkadaşlarının kurdukları çeşitli iletişim gruplarında kullandıkları ifade yöntemlerine aşırı bir anlam yüklenmiştir. Söz konusu paylaşımın üçüncü kişilerle paylaşılmaması, kurum dışına çıkartılmaması ve herhangi bir tehlikeliliğinin ortaya çıkmaması karşısında derece mahkemelerinin başvuruya konu paylaşımın kurum dışına sızması hâlinde büyük zararlar doğacağı varsayımlarının kabul edilmesi için daha fazla olgusal veriye ve değerlendirmeye ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak derece mahkemelerinin Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ilkelere uygun hareket etmediği anlaşılmakla **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

Ç. **Nuran Müzeyyen Korkut, B. No: 2019/19160, 1/3/2023**

İş sözleşmesinin feshinden sonraki tarihlerde bazı internet sitelerine erişimin sözleşmesinin feshine gerekçe yapılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İş sözleşmesinin feshi, pozitif yükümlülükler, adil denge, işverenin menfaati

Başvurucunun iş sözleşmesi, "hizmetine ihtiyaç duyulmaması" gerekçesiyle feshedilmiştir. Başvurucu işe iade davası açmıştır. Mahkeme başvurucunun telefonu üzerinden belirli internet sitelerine erişimi nedeniyle terör örgütü ile irtibat ve iltisak şüphesine dayalı olarak iş sözleşmesinin feshedildiğini belirterek davanın reddine karar vermiştir.

Somut olayda mahkemeler, davalı işverenin yerine geçerek başvurucunun iş sözleşmesinin feshinden yaklaşık altı ay sonra bazı internet sitelerine erişimini feshi nedeni olarak değerlendirmiştir. Derece mahkemeleri anılan erişimlerin soyut olarak işçi ile işveren arasındaki güven ilişkisini bozduğunu ifade etmiş; erişimlerin içeriği ile ilgili bir değerlendirme yapmamıştır. İltisak isnadıyla iş sözleşmesinin feshinden altı ay kadar sonra belirli sitelere erişimin anlamı ile başvuru üzerinde yarattığı yahut yaratması muhtemel etkilerin neler olduğu başka verilerle desteklenerek açıklanmamış; yalnızca ve soyut olarak ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü şartlar ve işverenin ülke nezdindeki önemi vurgulanmakla yetinilmiştir.

Açıklanan nedenlerle **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 24. "Derece mahkemelerinin kararlarında başvurucunun internet sitelerine erişimleriyle ilgili olarak işyerinde işin görülmesini önemli ölçüde olumsuz olarak etkilediğine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiş; işçiye somut olarak hangi sözleşme yükümlülüğünün yüklendiği ve işçinin hangi davranışı ile hangi somut sözleşme yükümlülüğünü ihlal ettiği eksiksiz olarak tespit edilmemiş; işverenin zarar gören işletme menfaatlerinin neler olduğu açıklanmamıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Kasım Çiftçi ve diğerleri, § 36). Derece mahkemeleri anılan erişimlerin soyut olarak işçi ile işveren arasındaki güven ilişkisini bozduğunu ifade etmiş; erişimlerin içeriği ile ilgili bir değerlendirme yapmamış, FETÖ/PDY ile iltisakına ilişkin olarak yalnızca iltisak isnadıyla iş akdinin feshinden altı ay kadar sonra Türkiye'nin çok okunan muhalif yazarlarından birinin internet yazısına, Türkiye'nin erişim sayısı yüksek internet sitelerinden birine ve dosyada hakkında herhangi bir ayrıntılı bilgi olmayan diğer başka iki siteye erişiminin anlamı ile başvuru üzerinde yarattığı yahut yaratması muhtemel etkilerin neler olduğunu başka verilerle destekleyerek açıklamamış; yalnızca ve soyut olarak ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü şartlar ve işverenin ülke nezdindeki önemini vurgulamakla yetinmiştir."

D. Ayhan Deniz ve diğerleri [GK], B. No: 2019/10975, 14/6/2023

Sosyal medya paylaşımlarının soyut olarak iş sözleşmesinin feshine gerekçe oluşturması özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İş sözleşmesinin feshi, sosyal medya paylaşımları, işverenin yükümlülükleri

§ 45. "Somut olayda başvurucular paylaşımlarında genel olarak siyasetçileri, hükûmeti, kamu gücünü kullanan idarecileri, onların siyasi ve idari davranışlarını hedef almıştır. Mevcut olayda başvurucuların bakış açılarından bazı siyasetçilere, kamu görevlilerine ve hükûmet politikalarına yönelik sözlerinin işveren Şirket ile aralarındaki güven ilişkisinin kopmasına ve işyerinde olumsuzluğa yol açtığı kabul edilmiştir (bkz. §§ 9, 10). Mahkeme daha detaylı bir değerlendirme yapmamakla beraber başvurucuların açıklamalarında dile getirdikleri düşünceler kişilerin hayatlarının diğer bireylere kapalı ve mahrem alanına ilişkin değildir. Sosyal medya paylaşımlarında ele alınan konular kamusal çıkarlarla ilgilidir ve toplumu yakından ilgilendiren konuların çerçevesinin önemli ölçüde politik alanda kaldığı açıktır. Bu çerçevede önemli kamusal tartışmaların yaşandığı süreçler birer seçmen ve vatandaş olarak başvurucuların da yakın denetimindedir (Orhan Gökdemir, B. No: 2017/38377, 30/9/2020, § 47; Cem Atmaca, B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 40; Turgut Altınok, B. No: 2017/36724, 29/1/2020, § 31) ve başvurucular internet ortamında ifade özgürlüğünden yararlanmak için başvurulan yaygın ve popüler araçlardan biri hâline gelen sosyal medya platformlarından düşüncelerini açıklamıştır. Bu nedenle de bazı devlet yetkililerinin şöhret ve itibarına yönelik saldırıların şirketin haklarını haleldar etmesi ile başvurucuların temel hak ve özgürlüklerinin çatıştığı mevcut davada çıkarlar arasındaki dengelemenin yapılması sırasında mahkemeler bu dengeyi kurmakta başarısız olmuştur (bazı farklarla birlikte bkz. Kemal Kılıçdaroğlu (3), B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 63; İsa Gök, B. No: 2015/805, 12/9/2018, § 55)."

Bir şirkette çalışmakta olan başvurucular hakkında sosyal medya paylaşımlarına istinaden hazırlanan inceleme raporları sonucu şirket Disiplin Kurulu kararları uyarınca başvurucuların iş sözleşmeleri feshe-dilmiştir. Başvurucuların açtıkları işe iade davaları ise iş mahkemesince reddedilmiş, anılan kararlar istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucuların söz konusu eylemlerinin 4857 sayılı İş Kanunu'nda yer alan işçinin davranışlarından kaynaklı geçerli sebepler kapsamında değerlendirilmesine yönelik olarak söz konusu mahkemelerin ihtilafa konu içeriklerin niteliklerini ve kullandıkları bağlamı, aynı zamanda söz konusu paylaşımların muhtemel etkilerini yeterli derecede ve detaylı bir şekilde incelemedikleri sonucuna varılmıştır. Güncel konularda ve sürmekte olan toplumsal tartışmaları ilgilendiren paylaşımların iş sözleşmesinin feshine gerekçe yapılması karşısında mahkemeler, başvurucular ile işveren arasındaki "güven ilişkisinin koptu-ğu" ve "paylaşımların iş yerinde olumsuzlu-ğa yol açtığı" kabulüne dair ilgili ve yeterli gerekçeler sunamamıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

XI. KAMU GÖREVLİSİNE İLİŞKİN AYM İÇTİHATLARI

Ali Erdem ŞAHİN

A. SENDİKA HAKKI

1. DİSİPLİN CEZASI

a. *Tayfun Cengiz*, B. No: 2013/8463, 18/9/2014

Sendika kararı uyarınca bir yasa tasarısını protesto etmek amacıyla göreve gelmeyen başvurusunun yerleşik içtihatlarla ve olağan uygulamaya aykırı olarak disiplin cezası ile cezalandırılması sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika hakkı, göreve gelmeme, disiplin cezası sendikal faaliyet

Başvurucu, kamu görevlisi (öğretmen) olarak görev yapmakta iken üyesi olduğu sendikanın parlamentoda görüşülmekte olan ilköğretim ve eğitim kanunu tasarısını protesto etmek amacıyla aldığı karar kapsamında iki gün süreyle göreve gelmemiştir. Söz konusu eylemi nedeniyle başvuru hakkında idari yönden disiplin soruşturması başlatılmıştır. Nihayetinde başvurusunun mazeretsiz olarak göreve gelmediği gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından açılan iptal davası; somut olaya konu eylemin iki gün boyunca sürdürülmesinin kamu hizmetinin sürekliliği ilkesine aykırı olduğu ve bu bağlamda eylem süresince öğrencilerin eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakıldıkları gerekçeleriyle reddedilmiştir. Anılan karar, eylemin kamu görevlilerinin ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatleri ile ilgili olmadığı değerlendirilerek eklenerek itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun sendikanın çağrısı üzerine mesleğini doğrudan ilgilendiren bir konuda gerçekleştirilen eyleme katılması nedeniyle cezalandırılması başvurusunun sendika hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru

amacı bulunmaktadır. Ancak gerek idarenin olağan uygulamasında ve gerekse de idari yargının yerleşmiş içtihatlarında başvuru konusu olayda olduğu gibi sendikal faaliyet çerçevesinde işe gelinmemesi hâlinde kişinin mazeret iznini kullandığı kabul edilmekte ve disiplin soruşturması açılmamaktadır. Bununla birlikte başvurusunun bir devlet okulunda öğretmen olduğu göz önüne alındığında devlet memurlarının sendika hakkından bütünüyle mahrum bırakılamayacaklarını da not et-

§ 57. "... disiplin cezası nedeniyle müdahale edilen sendika hakkı ile disiplin cezası ile ulaşılmak istenen kamu yararı arasındaki dengenin ölçülü olduğunun kabulü halinde, disiplin cezası verilmesine ve açılan davanın derece mahkemelerince reddedilmesine ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir..."

mek gerekir. Ayrıca demokratik bir toplumda gerekliliği tartışılmaz olan durumlarda ordu, emniyet veya başka bazı sektörlerde sendikal faaliyetlere sınırlamalar getirilmesi mümkün olmasına rağmen somut olayda başvurucunun bu türden sınırlamalara tabi tutulmasını gerektirecek bir görevde bulunduğu da ileri sürülmemiştir.

Sonuç olarak her ne kadar hafif bir ceza olsa da uyarma cezasının “*toplumsal bir ihtiyaç baskısına*” tekabül etmemesi nedeniyle “*demokratik toplumda gerekli olmadığı*” değerlendirilmiştir. Buna göre Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.

b. Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022

Sendika kararları uyarınca nöbet hizmetleri hakkındaki genelgeyi protesto etmek amacıyla nöbet tutmayan veya göreve gelmeyen kamu görevlisi başvuruçuların kanunilik koşulu karşılanmaksızın ihtar puanı ile cezalandırılmaları sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, kanunilik, sendika hakkı, nöbet, öngörülebilirlik

Aile hekimi veya aile sağlığı personeli olarak görev yapan başvuruçular, üyesi oldukları sendika veya derneklerin nöbet hizmetlerinin ifa şeklini düzenleyen genelgeyi protesto etmek amacıyla aldıkları kararlar uyarınca çeşitli tarihlerde nöbet görevlerini yerine getirmemişlerdir. Söz konusu eylemler nedeniyle başvuruçuların eylem tarihlerinde yürürlükte bulunan yönetmelik kapsamında ihtar puanları ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvuruçular tarafından açılan iptal davaları; bahse konu nöbet görevinin mevzuatta tanımlandığı, sağlık alanında görevli olan başvuruçuların gerçekleştirdikleri eylemleriyle toplum için hayati önemde olan sağlık hizmetini sekteye uğratabilecekleri, bu kişilerin tepkilerini başta yargısal yollar olmak üzere çeşitli yollarla dile getirebilmelerinin mümkün olduğu ve somut olayda doğrudan iş bırakma şeklinde bir eyleme başvurmamak için yeterli gerekçe gösterilmediği belirtilerek sonuçları son derece ağır olan eylemlere başvurulmasının ölçüsüz olduğu gibi gerekçelerle davalar reddedilmiştir. Anılan kararlar kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuruçuların sendika veya derneklerin çağrısı üzerine ortak mesleki çıkarlarını savunmak amacıyla gerçekleştirdikleri iş bırakma veya nöbet görevini yerine getirmeme şeklindeki eylemler nedeniyle cezalandırılmaları sendika hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. Bu bağlamda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Somut olaya konu ihtar puanı şeklinde uygulanan cezalar, iki yüz puana ulaşması hâlinde "sözleşmenin sona erdirilmesine" neden olmaktadır. Anayasa Mahkemesi 5/8/2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan E.2022/43, K.2022/81 sayılı kararı ile 24/11/2004 tarihli ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu'nun 8. maddesinde yer alan ve "...sözleşmenin feshini gerektiren nedenlerin..." yönetmelikle düzenlenmesine izin veren ibareyi iptal etmiştir. Dolayısıyla ihtar puanı şeklindeki cezaların sözleşmenin feshini gerektirecek nedenlerin bir parçası olduğu ve 5258 sayılı Kanun'un verdiği yetki kapsamında

da yönetmelik'te düzenlendiği anlaşıldığından bu kapsamda yapılan müdahalelerin kanuni dayanağının bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir.

Bu itibarla başvuruçunun sendika hakkına yapılan müdahalenin dayanağı kanuni düzenlemelerin maddi anlamda kanunilik koşulunu karşılayacak biçimde *erişilebilir, öngörülebilir ve belirli* olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.

§ 24. "... eylemleri yasal düzeyde belirlemeyen ve bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımayan Yönetmelik'te yer alan düzenlemeye dayanan müdahalelerin kanuni dayanağının bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir..."

c. **Hikmet Aslan, B. No: 2014/11036, 16/6/2016**

Sendika kararı uyarınca kokart takarak göreve gelen kamu görevlisi başvurusunun, eyleminin sendikal faaliyet olmasına rağmen disiplin cezası ile cezalandırılması sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika hakkı, disiplin cezası, kokart, bilgi verme

Başvurucu, kamu görevlisi (öğretmen) olarak görev yapmakta iken yönetim kurulu üyesi olduğu sendikanın aldığı eylem kararını duyurmak amacıyla eylem tarihinden bir gün önce görev yaptığı okula kokart takarak gelmiştir. Söz konusu eylemi nedeniyle başvuru hakkında idari yönden disiplin soruşturması başlatılmıştır. Nihayetinde başvurusunun kılık ve kıyafet yönetmeliğine aykırı hareket ettiği gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından açılan iptal davası; eylemin sendikal faaliyet olmadığı gibi sendikal faaliyetle ilgisiz yer ve zamanda gerçekleştirilmesi nedeniyle başvurusunun görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesi kayıtsızlık gösterdiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Anılan karar, itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun sosyal ve ekonomik haklarını doğrudan ilgilendiren bir konuda sendikanın aldığı eylem kararını duyurmak maksadıyla kokart takarak göreve gelmesi nedeniyle cezalandırılması başvurusunun sendika hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Ancak bahse konu kokart devlet memurunun görev esnasındaki kılık ve kıyafetine ilişkin yasal düzenlemelere aykırı gözükse de kokartın sendikanın planladığı eylemin bir gün öncesinde ve geçici kabul edilebilecek bir sürede taşınması, çalışanların dayanışmasını gösterme ve sendikal haklarını bağımsız bir şekilde kullanma yolu olarak değerlendirilecek eylem ile ilgili olması ve üçüncü kişilere bilgi verme niteliği taşıması nedeniyle sendikal faaliyetin bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte başvurucuya verilen ceza -hafif olsa da- başvuru gibi sendikaya üye kişilerin çıkarlarını savunmak amacıyla yapılan eylemlerin organize edilmesi üzerinde caydırıcı etki doğuracak bir niteliğe sahiptir.

Sonuç olarak disiplin cezası şeklindeki müdahalenin zorunlu toplumsal bir ihtiyaç baskısına tekabül etmemesi nedeniyle demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.

§ 60. "... Sendikanın yapmayı planladığı gösterinin, çalışan sınıfın sosyal ve özlük haklarının savunulmasını amaçlayan, barışçıl olmadığına yönelik herhangi bir tespit bulunmayan özelliği dikkate alınmalıdır..."

d. Osman Bayat ve diğerleri [GK], B. No: 2016/11319, 5/9/2024

Sendika kararı uyarınca nöbet görevlerini yerine getirmeyerek eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gereği gibi sürdürülmesini engellediği değerlendirilen kamu görevlisi başvuruçuların disiplin cezası ile cezalandırılması sendika hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika hakkı, nöbet, disiplin cezası, sendikal faaliyet

Öğretmen olarak görev yapan başvuruçular, üyesi oldukları sendikanın öğretmenlere nöbet ücreti ödenmesi talebi kapsamında aldığı karar uyarınca 7 ilâ 11 gün arasında nöbet görevlerini yerine getirmemiştir. Söz konusu eylemler nedeniyle başvuruçular hakkında idari yünden disiplin soruşturması başlatılmıştır. Nihayetinde başvuruçuların, verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kayıtsızlık gösterdiği veya düzensiz davrandığı sonucuyla uyarma cezasıyla cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

Başvuruçular tarafından açılan iptal davaları; başvuruçuların görev ve sorumluluklarından olan nöbet görevlerini 7 ilâ 11 gün olmak üzere toplam iki ayı aşkın bir süredir yerine getirmemelerinin sendikal bir hakkın kullanımını aştığı ve sendika kararı ile mevzuatla getirilmiş bir görevin sürekli olarak kaldırılmasının mümkün olamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Söz konusu kararlar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuruçuların sendikanın çekirdek faaliyet alanı -mesleği doğrudan ilgilendiren bir konu- kapsamında aldığı karar uyarınca gerçekleştirdiği eylem nedeniyle cezalandırılmaları sendika hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır.

Somut olayda sendikalar, taleplerine ilişkin olgunlaşma aşamasına gelmiş ve kamuya duyurulmuş bir politika yapma süreci devam ederken süresiz olarak aldıkları nöbet tutmama yönündeki eylem kararlarını uygulamaya koymuştur. Bu anlamda eylemin, niteliği gereği eğitim hakkının kullanımını ve çocukların güvenliğini etkilemesi nedeniyle sendikal özgürlüklerle bağdaştığı, sendikaların sürece katlanma yükümlülüğüne ve iyi yönetim ilkelerine uygun olduğu kabul edilemez.

Bununla birlikte bütün hak, görev ve sorumlulukları mevzuatla önceden belirlenen kamu görevlilerinin aksi yönde sendika kararı veya başka bir gerekçe olsa dahi -özellikle diğer temel hakları veya hürriyetleri de olumsuz etkileyen durumlarda- kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini öncelemleri gerekir. Ancak başvuruçular, öğrencilerin eğitim hakkını ve güvenliğini olumsuz yönde etkileme ihtimali son derece kuvvetli olan nöbet tutmama eylemine birçok defa -7 ilâ 11 gün- başvurarak, kamu makamlarının sendika hakkı kapsamında yapılan eylemlere göstermesi gereken müsamaha seviyesinin ötesine geçmiştir.

Nihayetinde, başvuru konusu eylemler, devletin öğretmenler için aslî bir görev olarak öngördüğü ve eğitim öğretim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinde yadsınamaz bir önemi olan nöbet düzenlemesinin tamamen ve fiilî olarak işlevsiz kalmasına neden olmuştur. Bu sebeple başvuruçuların iki ay gibi eğitim hizmeti bakımından oldukça uzun kabul edilebilecek bir süre boyunca devam eden nöbet görevini terk etme eylemine karşılık olarak uyarma cezasıyla tecziyesinin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşılamadığı söylenemez. Ayrıca eylemlere uzunca bir süre müsamaha gösterilerek başvuruçuların hemen cezalandırılmadığı ve mevzuattaki en hafif disiplin cezasının verildiği gözetildiğinde müdahalelerin orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmemiştir.

§ 47. " ...Bütün hak, görev ve sorumlulukları mevzuatla önceden belirlenen kamu görevlilerinin aksi yönde sendika kararı veya başka bir gerekçe olsa dahi -özellikle diğer temel hakları veya hürriyetleri de olumsuz etkileyen durumlarda- kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini önlemeleri gerekir..."

2. GÖREVLENDİRME/NAKLEN ATAMA

a. *Abdulkadir Akgün*, B. No: 2015/19791, 20/3/2019

Sendikanın il temsilciği görevine getirilen kamu görevlisi başvurusunun ilgili ve yeterli gerekçe gösterilmeksizin görev yaptığı kurumun farklı bir birimine atanması sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika hakkı, naklen atama, verimlilik, güvenilirlik

Kamu görevlisi başvuru, Millî Savunma Bakanlığı (MSB) Personel Başkanlığı Memur ve İşçi Dairesi Başkanlığı Memur Atama Şube Müdürlüğünde uzman olarak görev yapmakta iken üyesi bulunduğu sendikanın il temsilciliği görevine getirilmiştir. İdare söz konusu sendikal görevin başvurusunun tarafsızlığını etkileyeceği sonucuyla başvurusunun MSB Mali İşlem Şube Müdürlüğüne atanmasına karar vermiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davası; başvurusunun yetkilisi olduğu sendika dışındaki diğer sendikalar ve bu sendika mensuplarında, idarenin tarafsızlığına karşı yanlış anlaşılma, gerçek dışı beyanda bulunulması ve atamalarda objektif ölçülerin esas alınmadığına dair düşünceler oluşturabileceği belirtilerek atama işleminin haklı bir sebebe dayandığı ve idarenin takdir yetkisini objektif kullandığı gerekçeleriyle reddedilmiştir. Anılan karar, karar düzeltme kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun sendika il temsilcisi olması nedeniyle başka bir birime atanması başvurusunun sendika hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Somut olaya konu atama işlemi, başvurusunun sendikal faaliyetlerinin tarafsızlığını etkileyeceği belirtilerek yapılmıştır. Ancak gerek idare gerekse yargısal makamlar, bu faaliyetlerin başvurusunun personel birimindeki görevini yürüten tarafsızlığını ne şekilde olumsuz etkilediğini somut olarak ortaya koyamamıştır. Diğer bir ifadeyle somut olayda başvurusunun göreve başladığı tarihten bu yana yaptığı işlerde taraflı veya işinin gereklerine aykırı davrandığına ilişkin herhangi bir bilgi ve belge mevcut değildir.

§ 54. "... sendika üyeleri veya yöneticilerinin idarelerce çalıştıkları birimlerin kendine özgü nitelikleri öne sürülerek sendikal güvencelerden mahrum bırakılmaları ..., sendika üyeleri aleyhine çatışan haklar dengesinin bozulmasına yol açacaktır..."

Dolayısıyla atama işleminin gerekçelerinin somut olayda ilgili ve yeterli olmadığı, salt sendikal faaliyete dayanmak suretiyle işlemin tesis edildiği anlaşıldığından atama işleminin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve dolayısıyla demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.

b. İbrahim Çiçek, B. No: 2015/19462, 26/12/2018

Hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına konu eylemlerin verilen kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini engellediği değerlendirilen kamu görevlisi başvurusunun yöneticilik görevinden alınarak farklı bir ilçeye naklen atanması sendika hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika hakkı, naklen atama, verimlilik, güvenirlilik

Kamu görevlisi ve aynı zamanda sendika ilçe temsilcisi olan başvuru, bir okulda yönetici olarak görev yapmakta iken KCK terör örgütüne karşı yürütülen operasyonları ve Abdullah Öcalan'ın ceza infaz kurumu şatlarını protesto eden gösterilere katılması nedeniyle hakkında açında disiplin soruşturması kapsamında öğretmen olarak başka bir ilçeye naklen atanmıştır. Başvuru tarafından açılan iptal davası; eylemlerin niteliği dikkate alındığında dava konusu işlemin hizmetin gereği ve takdir yetkisi çerçevesinde gerçekleştirildiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Anılan karar, itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurucunun katıldığı gösteriler nedeniyle yöneticilik görevinden alınarak farklı bir ilçeye naklen atanması, başvurusunun sendika hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi somut olaya konu işlemi tesis eden idarenin ve anılan işlemin hukuka uygunluğunu denetleyen yargısal makamların gerekçelerini dikkatli bir şekilde ele almıştır. Buna göre başvurusunun davranışlarının öğretmenler ve öğrencilerde rahatsızlık oluşturduğu, okulda tedirginliğe neden olduğu ve bu bağlamda hizmetin gereği ve verimliliği ile yönetici konumundaki öğretmenin güvenilirliğini tartışmaya açık hâle getirdiğinin somut bir şekilde ortaya konulduğu görülmektedir.

Dolayısıyla bir kamu görevlisi olan başvurusunun mevzuata uygun olarak idari görevden alınmasının ve başka bir göreve atanmasının -hakkında açılan soruşturma ve soruşturma konusu olayların özellikleri bir bütün olarak dikkate alındığında- başvurusunun sendika hakkına orantısız bir müdahale oluşturduğu ve eğitim hizmetlerinin en iyi şekilde yürütülmesine ilişkin amacı gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvurusunun sendika hakkı arasında kurulması gereken dengeyi başvuru aleyhine bozduğu söylenebilir. Buna göre Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmemiştir.

§ 54. "... İdarenin hizmet gereklerini dikkate alarak yöneticileri seçme ve çalışanları görevlendirme hususunda takdir hakkına sahip olduğu konusunda da şüphe yoktur. Ayrıca yöneticilik görevinden alınan öğretmenin o okuldaki branşlara göre ihtiyaç durumu göz önüne alınarak başka bir okulda görevlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkabilir. Kişinin daha önce yöneticisi olduğu okulda bu görevinden alındıktan sonra öğretmen olarak çalışması hâlinde olumsuz etkilerin ortaya çıkması da muhtemeldir..."

B. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

1. DİSİPLİN CEZASI

a. Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019

Sendika kararı kapsamında göreve gelmeyerek kamu hizmetinin gereği gibi sürdürülmesini engellediği değerlendirilen kamu görevlisi başvurusunun disiplin cezası ile cezalandırılması örgütlenme özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika kararı, göreve gelmeme, disiplin cezası, çekirdek faaliyet

Kamu görevlisi başvuru (öğretmen), üyesi bulunduğu sendikanın DEAŞ terör örgütünün yaptığı saldırıları protesto etmek amacıyla aldığı karar kapsamında iki gün süreyle göreve gelmemiştir. Yapılan disiplin soruşturması neticesinde başvurusunun mazeretsiz olarak göreve gelmediği gerekçesiyle aylıktan kesme disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davası; başvurusunun kamu görevlilerinin ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerinin korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacını -çekirdek alan- taşımayan bir eyleme katılması nedeniyle cezalandırılmasında hukuka aykırı bir durum olmadığı belirtilerek reddedilmiştir. Anılan karar, istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuru konusu eylemin, kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı -kamu

görevlisinin çıkarları- ile ilgili değildir. Buna göre disiplin cezası işleminin sendika hakkından ziyade başvurusunun örgütlenme özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Kamu görevlileri üstlendikleri hizmetleri kesintisiz olarak görme ve işinin başında bulunma yükümlülükleri altında olup bu bağlamda temel hak ve özgürlüklerini kullanırken oldukça titiz davranmalıdır. Kamu görevlilerinin göreve gelmeme şeklindeki eylemleri devlet idaresinin işleyişini ve toplum hayatını önemli ölçüde etkile-

§ 62. "... Sendikaların, üyelerinin çalışma hayatına ilişkin mesleki, ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak dışında ikincil nitelikte ya da tali kabul edilebilecek faaliyetleri de söz konusudur. Bu faaliyetler demokrasinin gelişmesi ve toplumda yerleşmesine katkı sunar. Bu tür faaliyetler sendikalar yönünden siyasi otorite karşısında kamu politikalarının oluşmasında etkili birer baskı grubu olan sendikaların yürüttükleri tüm çalışmaları ve eylemleri de kapsar. Bu kapsamdaki çalışmalar sendika üyelerinin çıkarları ile birlikte toplumun çıkarlarına da yönelik olup salt sendikal faaliyet niteliğinde değildir..."

yeceğinden bu gibi eylemlere müdahale ederken devletin sahip olduğu takdir marjı daha geniştir. Bu itibarla sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan ve politik yönü ağır basan bir amaçla işe gitmemek şeklinde bir eylemin yol açacağı sonuçlara devlet idaresinin ve toplumun katlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olayda kamu hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması amacı bakımından başvurucunun örgütlenme özgürlüğüne yapılan müdahalenin onun siyasal hayata katılımını engelleyici veya önemli ölçüde zorlaştırarak etkisini ortadan kaldıracak mahiyette olmadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak başvurucuya göreve gelmemesi nedeniyle yapılan disiplin cezası şeklindeki müdahalenin demokratik toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve aylıktan kesme cezasının alt sınırdan verilmesi karşısında orantısız da olmadığı değerlendirilmiştir. Buna göre Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

b. Veysel Kaplan, B. No: 2015/13524, 26/9/2019

Sendika kararı uyarınca protesto eylemi gerçekleştiren kamu görevlisi başvurusunun ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmeksizin disiplin cezası ile cezalandırılması örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika kararı, protesto, disiplin cezası, gerekçe

Kamu görevlisi başvuru (öğretmen), yöneticisi olduğu sendikanın almış olduğu karar üzerine millî eğitim bakanının telekonferans konuşmasını dinlememiş ve alkışla protesto etmiştir. Yapılan disiplin soruşturması neticesinde başvurusunun toplantının huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozduğu gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davası; başvuru konusu eylemin sübuta erdiği belirtilerek reddedilmiştir. Anılan karar, itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuru konusu eylemin, kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı -kamu görevlisinin çıkarları- ile ilgili değildir. Buna göre disiplin cezası işlemi, sendika hakkından ziyade başvurusunun örgütlenme özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi somut olaya konu işlemi tesis eden idarenin ve anılan işlemin hukuka uygunluğunu denetleyen yargısal makamların gerekçelerini dikkatli bir şekilde ele almıştır. Anılan merciler gerekçelerinde ne başvurusunun olumsuz konuşmalarının içeriğine ne de eylemin katılımcı diğer öğretmenlerce katlanması gerekmeyen şekilde huzur ve sükûnu bozduğuna yer vermişlerdir. Diğer bir deyişle protestonun sonuçlarının ne şekilde diğer katılımcıları katlanması gereken tahammül sınırının ötesine geçtiği ikna edici gerekçelerle ortaya konulamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurusunun örgütlenme özgürlüğüne uyarma cezası şeklinde yapılan müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiğine ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe içerdiği söylenemez.

§ 52. "... Örgütlenme özgürlüğü ifade özgürlüğüyle yakından ilişkili olup ifade özgürlüğünün özel bir görünümüdür. Dolayısıyla ifade özgürlüğünde olduğu gibi bu özgürlüğe yapılan müdahalelerde müdahaleyle hedeflenen meşru amaçlarla örgütlenme özgürlüğünden yararlanılmasındaki bireysel menfaat arasında adil bir denge gözetilip gözetilmediği titizlikle incelenmelidir. Bu dengenin kurulmasında dikkate alınması gereken en önemli unsurlar başvurusunun başvurduğu eylem şekli, içeriği, eylemin barışçıl olup olmaması ve idarenin düzgün işleyişi üzerindeki etkisidir. Diğer bir deyişle başvurusunun eyleminin şiddet ya da şiddete teşvik unsuru içerip içermediği ve kamu düzeni üzerinde katlanması gerekmeyen bir külfete yol açıp açmadığıdır..."

Sonuç olarak somut olayda örgütlenme özgürlüğü ile toplantıya katılanların menfaatleri ve idarenin düzgün işleyişinin sağlanması arasında adil bir denge kurulmadığı, dolayısıyla şikâyet edilen disiplin cezasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmiştir.

C. TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ DÜZENLEME HAKKI

1. *Yasin Agin ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021

*Sendika kararı uyarınca gösteri yürüyüşü eylemine katılan kamu görevlisi başvuru-
cunun ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmeksizin disiplin cezası ile cezalandırılmaları top-
lantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.*

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika kararı, gösteri yürüyüşü, disiplin cezası, gerekçe

Kamu görevlisi başvuru-
cular (öğretmen), üyesi bulundukları sendikanın aldığı karar
üzerine Yatağan'dan Ankara'ya kadar sürecek olan "Lâik Eğitim ve Emeğe Saygı Yürüyü-
şü" gösteri yürüyüşüne katılmıştır. Başvurucuların da aralarında bulunduğu grup, yürü-
yüşün izinsiz olduğu ve trafiği engellediği gerekçesiyle Ankara'da polis müdahalesi ile
karşılaşmıştır. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde başvuru-
cuların yürüyüşe katılarak hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sars-
tıkları gerekçesiyle kınama veya uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.
Başvurucular tarafından açılan iptal davaları; yürüyüşün izinsiz olduğu, trafiği engel-
lediği ve sendikal hak kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilerek reddedilmiştir.
Anılan kararlar, istinaf kanun yolunda ke-
sinleşmiştir.

Başvurucuların somut olaya konu yürü-
yüşe katılmaları nedeniyle disiplin ceza-
sı ile cezalandırılmaları başvuru-
cuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme
haklarına bir müdahale oluşturmaktadır.
Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13.
maddesinde yer alan güvence ölçütle-
rine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli
ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu
kapsamında tesis edilen işlemin kanuni
dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır.
Somut olaya konu disiplin cezaları,
başvurucuların yürüyüşe katılarak devlet
memuruna duyulan itibar ve güveni sars-
tıkları gerekçesiyle tesis edilmiştir. Ancak
gerek idare gerekse yargısal makamlar,
başvurucuların davranışlarının kamu hiz-
meti üzerindeki olumsuz etkisini ya da
kamu kurumunun veya devlet memuru-

§ 63. "... Kamu görevlilerinin yalnızca
çalışma yaşamında değil çalışma düze-
ninin dışındaki özel yaşam alanlarında
da yerine getirdikleri kamu hizmetinin
olumsuz etkilendiği durumlarda bazı sı-
nırlamalara tabi oldukları kabul edilme-
lidir. Bu kapsamda kamu görevlilerinin
statüleri gereği katlanmaları gereken
kültetlerden biri de özel yaşamlarında
dahi memuriyet disiplinini etkileyen
davranışlardan kaçınmadır. Bu bağlam-
da kamu görevlilerinin özel hayatların-
daki davranışlarının memuriyetlerini
etkilemesi halinde fiilleriyle orantılı bir
disiplin yaptırımına maruz bırakılabil-
ceklerinin kabulü gerekir. Ancak bunun
için kamu görevlisinin fiilinin memuri-
yetini etkilediğinin idari ve yargısal ma-
kamlarca ilgili ve yeterli bir gerekçeyle
ortaya konulması gerekir..."

nun saygınlığına ve güvenilirliğine zarar verip vermediğini somut bir değerlendirme ile ortaya koyamamıştır. Diğer bir ifadeyle anılan merciler somut olayda başvuruçuların kamu görevlisi olmaktan doğan hangi yükümlülüklerine ve ne şekilde aykırı hareket ettiklerini açıklamamıştır. Sonuç olarak başvuru konusu disiplin cezalarının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve demokratik bir toplumda gerekli olduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte barışçıl olarak toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılan ve şiddete başvurdıkları konusunda bir tespit bulunmayan kamu görevlilerinin hafif de olsa disiplin cezasına maruz bırakılmalarının toplantı hakkı üzerinde caydırıcı bir etki doğurma potansiyeli olduğu açıktır. Dolayısıyla müdahalenin orantılı olduğu da söylenemez.

Buna göre Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

2. **Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021**

Basın açıklamasına katılan kamu görevlisi başvuruçuların ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmeksizin disiplin cezası ile cezalandırılmaları toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, basın açıklaması, disiplin cezası, barışçıl, propaganda

Kamu görevlisi başvuruçular, terör örgütü mensuplarına ait olduğu iddia edilen toplu mezarların usulüne uygun bir şekilde açılması talebiyle yapılan basın açıklamasına katılmıştır. Anılan toplantıda bölücü terör örgütü lehine slogan atılması, örgüt flamları ile yöneticilerinin resimlerinin açılması ve şiddet olaylarının yaşanması nedeniyle başvuruçular hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Nihayetinde başvuruçuların anılan toplantıya katılarak devlet memuruna yakışmayan tutum ve davranışlarda bulundukları gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvuruçular tarafından açılan iptal davaları hakkında nihai kararı veren bölge idare mahkemesi; toplantıya konu slogan, flama, pankart ve şiddet olayları ışığında toplantının barışçıl olmaktan çıktığını belirterek davaların kesin olarak reddine karar vermiştir.

Başvuruçuların somut olaya konu toplantıya katılmaları nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmaları başvuruçuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Somut olayda başvuruçulardan Mehmet Alanç toplantının barışçıl olmaktan çıkmasına ve terör örgütü propagandasını dönüştürmesine rağmen toplantıda kalmaya devam etmiştir. Dolayısıyla Mehmet Alanç'ın yaşanan olaylara rağmen toplantıdan ayrılmayarak tabi olduğu statüden kaynaklanan ödev yükümlülüklerinin gerektirdiği özeni gösterdiği ve kendisinden beklenen önlemleri aldığı söylenemez. Bu nedenle Mehmet Alanç hakkında verilen disiplin cezasının somut olayın koşullarında zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ve ilgili kanunda öngörülen en hafif ceza olması nedeniyle de orantılı olduğu anlaşıldığından demokratik toplum gereklerine uygun olduğu değerlendirilmiştir. Diğer başvuruçular ise müdahalenin temel gerekçesi kabul edilen olayların öncesinde toplan-

§ 69. "... Terör örgütünün veya örgütün silah ve şiddete bulaşmış üyelerinin övülmesi, desteklenmesi ya da yüceltilmesi ile cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlere başvurma teşvik edilmesi arasında bir mesafe bulunmamaktadır. Böyle bir faaliyete katılmak veya faaliyet söz konusu niteliğe büründükten sonra bu toplulukta bulunmaya devam etmek, terör örgütünün amaçları kapsamında meşru kabul edilen hedeflere ulaşmak için devlete karşı şiddete başvurulmasının gerekli ve haklı olduğu düşüncesinin desteklendiği izlenimi verilmesine sebep olur..."

tıdan ayrılmışlardır. Bu nedenle diğer başvuruçular hakkında uygulanan disiplin cezalarının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve demokratik bir toplum düzeninde gerekli olduğunun somut olayın koşullarında idare ve derece mahkemelerince ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulduğundan bahsedilemez.

Buna göre başvuru Mehmet Alanç'ın Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmemiş; diğer başvuruçuların ise anılan hakkı ihlal edilmiştir.

3. Gülfidan Yıldırım, B. No: 2014/12290, 19/7/2017

İşyerinde izinsiz olarak toplantı düzenlediği tespit edilen kamu görevlisi başvurusunun disiplin cezası ile cezalandırılması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, toplantı, disiplin cezası, izinsiz, hassas alan

Kamu görevlisi başvuru (hemşire), yöneticisi olduğu sendikanın onayıyla yatan hastaların bulunduğu göğüs hastalıkları servisi refakatçi odasında “*Türk ve Dünya edebiyatında öncü kadınlar*” konulu bir toplantı düzenlemiştir. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; başvurusunun görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kayıtsızlık gösterdiği belirtilerek uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davası; toplantının sendikal faaliyet niteliğinde olmadığı, etkinlik için idareden izin alınmadığı ve toplantıya mesai saatleri içerisinde katılım sağlandığı gerekçeleriyle reddedilmiştir. Anılan karar, itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun somut olaya konu toplantıyı düzenlemesi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılması başvurusunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Somut olaya konu toplantı yatan hastaların bulunduğu hassas bir alanda yapılmıştır. İlgili mevzuata göre bu gibi toplantılar için idareden izin alınması yasal bir zorunluluktur. Gerçekten de toplantının yapıldığı hassas alan gözetildiğinde hizmetin gereği gibi yürütülmesi adına idarenin izin hususunda belirli bir takdir alanına sahip olduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte başvurusunun gerek izin gerekse yer talebi için yeterli zamanının olduğu ve kurallara aykırı olarak düzenlenen bir toplantının sendika ile ilgisi nedeniyle hukuka uygun hâle gelmeyeceği de açıktır. Sonuç olarak somut olaya konu toplantı, halka açık yerlerde yapılan ve günlük hayatın akışında tahammül edilebilecek bir karışıklığa sebep olan toplantı ve gösteriler gibi değerlendirilemez.

Dolayısıyla uyarma disiplin cezası -en hafif- şeklindeki müdahalenin başvurusunun toplantı hakkına orantısız bir müdahale oluşturduğu ve hastane düzeninin sağlanması için gerekli görülen önlemler ile başvurusunun toplantı hakkı arasında kurulması gereken dengeyi başvuru aleyhine bozduğu söylenemez. Buna göre Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmemiştir.

§ 43. “... önceden konulan kurallara ve alınan tedbirlere aykırı olarak tertip edilen bir toplantı yalnızca bir sendika tarafından veya bir sendikanın üyelerince tertip edilmiş olması nedeniyle hukuka uygun hâle gelmez. Dolayısıyla hakkı kullanan kişiler sendika üyesi olsalar da olmasalar da mutlak olmayan ve sınırlandırmalara tabi olan toplantı hakkının kullanımına ilişkin önceden konulmuş sınırlamalara uymak yükümlülüğü altındadırlar...”

Ç. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

1. DİSİPLİN CEZASI

a. Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016

*Siyasi bir parti tarafından yapılan basın açıklamasına katılan kamu görevlisi başvuru-
cunun siyasi tercihlerini yönetme ihtiyacı ve bilgi edinme merakı gözetilmeksizin disiplin
cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.*

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, basın açıklaması, disiplin cezası, siyasi, bilgi
edinme

Kamu görevlisi ve aynı zamanda sendika yöneticisi olan başvuru (öğretmen), Demokrasi Platformunun çağrısı üzerine Demokratik Toplum Partisinin düzenlediği basın açıklamasına katılmıştır. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; ilgili toplantının sendikal bir faaliyet olmadığı ve başvuru-
cunun eylemiyle bahse konu siyasi partinin yararına fiilen faaliyette bulunduğu belirtilerek kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru-
cunun tarafından açılan iptal davası; toplantının parti görüşlerinin dile getirildiği siyasi bir faaliyet olduğu ve kamu görevlileri sendikalarının faaliyette bulunmasına girmemesi nedeniyle sendika temsilcisi sıfatıyla katılım sağlandığı mazeretinin geçerli olmayacağı gerekçeleriyle reddedilmiştir. Anılan karar, temyiz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuru-
cunun somut olaya konu toplantıya katılması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Somut olayda başvuru-
cunun öğretmen ve aynı zamanda sendika temsilcisi olduğu göz önüne alındığında devlet memurlarının

§ 49. "... Devletin, kamu hizmetinde çalışan memurlarına bir bağlılık görevi getirmesi, ödev ve sorumluluklar yüklemesi memurların statüleri gereği meşru kabul edilebilir bir durumdur. Fakat devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönleri sahip olduğu,... şüpheden uzaktır..."

ifade özgürlüğü kapsamında bilgiye erişim hakkından bütünüyle mahrum bırakamayacaklarını dikkate almak gerekir. Bununla birlikte başvuru-
cunun demokratik bir toplumda gerekliliği tartışılmaz olan durumlarda ordu, emniyet veya başka bazı alanlarda siyasi ve toplumsal faaliyetlere sınırlamalar getirilmesi mümkün olan bir görevde bulunmadığı ve başvuru-
cunun görevinde tarafsızlığını ihlal edici tavır ve eylemlerinin bulunduğu ilişkin olarak okul idaresinin bir yakınmasının da

olmadığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak serbest seçimlerin bulunduğu bir ortamda bireyin gerek siyasi tercihlerini yapabilme amacının doğurduğu ihtiyacı gerek siyasal ve toplumsal olaylarla ilgili bilgi edinme merakı ile göz önüne alındığında müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği değerlendirilmiştir. Öte yandan müdahalenin dördüncü dereceden nitelikli bir ceza olması ve tekerrür hâlinde memurluktan çıkarmayı gerektirmesi nedeniyle orantılı olduğu da söylenemez. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

b. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017

Sıralı amirlerine yaptığı başvurulardan sonuç alamaması üzerine Başbakanlık İletişim Merkezine (BİMER) şikâyet dilekçesiyle başvuran kamu görevlisi başvurusunun disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, disiplin cezası, askerî hiyerarşi, şikâyet, dilekçe

Kamu görevlisi başvuru (asker), yeni görevinde kendisine tevdi edilen ek sorumluluklar nedeniyle yaşadığı sıkıntılar, kendisine uygulanan disiplin cezalarında idarenin tarafsız davranmadığı, sağlık sorunları gibi konularla ilgili olarak BİMER'e şikâyet dilekçesiyle başvurmuştur. Yapılan disiplin soruşturması neticesinde başvurusunun usulsüz müracaat ve şikâyetle bulunduğu belirtilerek uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun cezanın iptali istemiyle bir üst amire yaptığı itiraz reddedilmiştir. Anılan uyarma cezasına karşı mahkemeye başvuru yolu kapalı olduğundan başvuru iddialarını yargı yolunda ileri sürememiştir.

Başvurucunun BİMER'e verdiği şikâyet dilekçesi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 16/2/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Askerî hiyerarşi ve disiplin içinde bulunanlara yönelik olarak belirli şikâyet usulleri ve bunların dayandırıldığı disiplin yaptırımları bulunmasının demokratik toplum düzeninde gerekli olmadığı söylenemez. Somut olaya konu şikâyet dilekçesi genel olarak yardım isteği ve çaresizliği vurgulayan ifadeler içermektedir. Başvurucunun şikâyetçi olduğu hususlar askerî yapı içinde ve sıralı amirler nezdinde çözülebilecek kişisel sorunlar olup askerî makamlara zarar verecek nitelikte değildir. Öte yandan dilekçenin başka bir kamu kurumuna verilmesi nedeniyle dilekçe içeriğinin kamuoyuna yansımadağı da anlaşılmaktadır. Sonuç olarak yukarıdaki hususlar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde, somut olayda ken-

disini de etkileyen birim içindeki birtakım haksız uygulamalarla ilgili olarak görev yaptığı birimdeki sıralı amirlerine yaptığı başvuruların sonuçsuz kalması nedeniyle BİMER'e dilekçe gönderen başvurucaya yapılan disiplin cezası şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale olmadığı değerlendirilmiştir.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 47. "...Anayasa Mahkemesi, belirli kategorilere mensup kamu görevlilerinin ifade özgürlüğüne yapılan müdahale ile onların ifadeyi kullanma biçimlerinin "kurumsal disiplinle uyumlu" ve "sırrı ifşa etmeyen" nitelikte ve "dengeli" olmasının sağlanması için askerî hiyerarşi kurallarına uyma yükümlülükleri arasında bir denge sağlanıp sağlanmadığını olayların bütünselliği içinde göze- tecektir..."

c. M.A.B., B. No: 2015/288, 19/11/2020

Sosyal medya paylaşımlarının askerî disiplin üzerinde olumsuz etki oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlisi başvurusunun Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişkisinin kesilmesi ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sosyal medya, disiplin cezası, askerî disiplin, aleni

Kamu görevlisi başvuru (asker), sosyal medya hesabı üzerinden üstleri hakkında çok sayıda paylaşımda bulunmuştur. Yapılan askerî ceza soruşturması neticesinde; başvurusunun anılan paylaşımları ile birlikte özlük dosyasındaki olumsuz kanaatler ve geçmiş disiplin cezaları bir bütün hâlinde değerlendirilerek başvuru hakkında resen ayırma işlemi tesis edilmesine karar verilmiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davası; başvurusunun sicil dosyasına yansıyan çok sayıda olumsuz kanaat, ceza ve mevcut paylaşımlar ışığında kamu hizmetinde istihdamına devam edilmesinin kamu yararına açıkça aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Anılan karar, karar düzeltme kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun sosyal medya hesabında yapmış olduğu paylaşımlar da gözetilerek hakkında TSK'dan resen ayırma işlemi tesis edilmesi ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Somut olayda başvuru, silahlı kuvvet teşkilatını ve bu teşkilatta başvurusunun hiyerarşik amiri konumunda bulunan çalışanlarını küçültücü ve aşağılayıcı nitelikte ifadeler kullanmış ve anılan ifadeler alenileşmiştir. Nitekim başvurusunun bazı paylaşımları aynı birlikte görevli başka bir astsubay tarafından da paylaşılmıştır. Dolayısıyla paylaşımların askerî disiplin üzerinde olumsuz tesir yaratacağı tartışmadan uzaktır. Bununla birlikte tesis edilen ayırma işleminde yalnızca ifade özgürlüğü yönünden incelemeye konu edilen ifadelerin gözetilmediği başvurusunun özlük ve sicil dosyası gibi farklı değişkenlerin de nazara alındığı görülmektedir. Sonuç olarak yukarıdaki hususlar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde, TSK'dan resen ayırma şeklindeki müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve somut olayda başvurusunun ifade özgürlüğü ile tabi olduğu ödev ve sorumlulukları arasında adil bir denge kurulduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 68. "... askerî makamlara zarar verebilecek veya itibar kaybı oluşturabilecek söz konusu ifadeler, internet mecrasında yayımlanarak geniş kitlelere ulaştırılmıştır. Bu durumun sonucu olarak yayımlanan ifadelerin bir kısmının başvuru ile aynı birlikte çalışan Astsubay H.Y. tarafından da paylaşıldığı görülmektedir. Söz konusu durum ifadelerin askerî disiplin üzerinde yaratabileceği olumsuz etkinin bir sonucudur ve söz konusu tesirin etki alanının ifadelerin kullanıldığı mecranın etkisi önemli ölçüde artabileceği de unutulmamalıdır..."

ç. *İsmail Karaca*, B. No: 2017/26460, 21/4/2021

Kamu görevlisi başvurusunun kanunilik koşulu karşılanmaksızın disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, kanunilik, disiplin cezası, tutanak, tüzük

Kamu görevlisi başvuru (polis), bazı polis uygulama noktaları hakkında tanzim ettiği tutanağın “gereği için” ifadesi kullanılarak üst yazıyla müdüriyet makamına gönderilmesi üzerine amir ve üstlerinin işlemlerini eleştirici nitelikte yazı yazdığı kabul edilerek uzun süreli durdurma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Başvuru tarafından açılan iptal davası; tutanağa konu toplantının makamın bilgisi dışında yapıldığı ve üst yazıda gereği için müdüriyet makamı denilerek il emniyet müdürünün şahsına karşı emrivaki bir tutum ve davranış sergilendiği gerekçeleriyle reddedilmiştir. Anılan karar, istinaf yolunda kesinleşmiştir.

Başvurucuya, göreviyle ilgili tutulan bir tutanak ve bunun üst makama sunuluş biçimi nedeniyle verilen disiplin cezası ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. Başvuru hakkındaki disiplin cezası 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 83. maddesi uyarınca çıkarılan tüzüğe göre tesis edilmiştir. Anılan maddede, disiplin cezalarını gerektiren fiil ve hareketler ile cezaların derece ve miktarının “*polislik mesleğinin haiz olduğu önem ve özellik gözeticilerle*” düzenlenecek tüzükle belirleneceği ancak devlet memurluğundan çıkarma cezasının bundan müstesna olduğu tek ölçüt olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla yaptırım konusu eylemleri yasal düzeyde belirlemeyen ve bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımayan söz konusu düzenlemeye dayanan müdahalenin kanuni dayanağının

§ 59. “... bir kanuni düzenleme ile uzmanlık gerektiren veya teknik konulara ilişkin ayrıntıların belirlenmesi konusunda yürütme organına yetki verilmesi, kanuni düzenleme ilkesine aykırılık oluşturmaz. Diğer bir ifadeyle disiplin suç ve cezalarının da çerçevesi kanunla belirlenmeli ve kanun bireyler için belirli bir açıklık ve kesinlikte olmalıdır...”

bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de benzer değerlendirmelerle söz konusu hükmün iptaline karar vermiştir. Sonuç olarak başvurusunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanunilik koşulunu taşımadığı değerlendirilmiştir.

Buna göre Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

d. Ayfer Altuntaş ve İkbāl Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022

Sendika kararı üzerine seminer programına katılmayarak tabi oldukları statü hukukuna aykırı hareket ettikleri değerlendirilen kamu görevlisi başvuruçuların disiplin cezası ile cezalandırılmaları ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika kararı, statü, seminer, disiplin cezası

Kamu görevlisi başvuruçular (öğretmen), üyesi oldukları sendikanın yazar Nurettin Topçu'nun ve eserlerinin konu edildiği yaz dönemi seminerlerinin protesto edilmesine ilişkin kararı üzerine ilgili seminere katılmamıştır. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; başvuruçuların seminere katılmayarak verilen emir ve görevleri kusurlu olarak yerine getirmedikleri sonucuyla kınama disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvuruçular tarafından açılan iptal davaları; eylemin sendikal bir faaliyet olmadığı, eylemin sübuta erdiği toplantının parti görüşlerinin dile getirildiği siyasi bir faaliyet olduğu ve kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanına girmemesi nedeniyle sendika temsilcisi sıfatıyla katılım sağlandığı mazeretinin geçerli olmayacağı gerekçeleriyle reddedilmiştir. Anılan karar, temyiz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuru konusu eylem, kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili değildir. Buna göre disiplin cezası işlemi, sendika hakkından ziyade başvuruçuların ifade özgürlüklerine bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasanın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre uygulanan işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmaktadır. Somut olaya konu seminer çalışması, öğretmenlerin başta bilgi ve görgülerinin artırılması olmak üzere mesleki ihtiyaçlarının giderilmesi ve sorunların çözümlenmesine ilişkindir. Mevzuata göre anılan çalışmalara katılmak zorunlu olup öğretmenlere bu hususta bir tercih hakkı tanınmamıştır. Dolayısıyla mesleki çalışmaların bir kurum içi eğitim faaliyeti olarak öğretmenlerin asli görevi olan eğitim ve öğretim hizmetlerine temel teşkil ettiği ve nihai hizmet sunumunu doğrudan etkilediği kabul edilmelidir. Ancak başvuruçular seminere katılmayarak tabi oldukları devlet memurluğu statüsüne öngördüğü yü-

§ 52. "... Memur sendikalarının anayasal organlarca uygulanmaya konmuş, Anayasa'ya veya kanunlara aykırı olduğu tespit edilmemiş görevleri uygulamaları yönünde üyelerine çağrıda bulunmaları hukuk önünde korunamaz. Memurlar ve diğer kamu görevlileri de hükümet politikalarının kendi fikirlerine uymadığı veya sendika çağrısı bulunduğu gerekçesiyle statü hukukunun kendilerine yapmalarını zorunlu tuttuğu görevleri yapmaktan kaçınamaz, bu tür eylemler hukuk önünde meşru görülmez. Aksinin kabulü anayasal düzene ciddi biçimde zarar verir..."

kümlülükleri yerine getirmemiş ve disiplin cezasına hükmedilmesini gerektirecek davranışlardan kaçınmamıştır. Bu itibarla müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve eylemin ağırlığına göre ikinci en hafif ceza olması nedeniyle de orantılı olduğu değerlendirilmiştir. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

e. **Levent Tunçel, B. No: 2017/34185, 16/3/2022**

İş yerinde siyasi içerikli bildiri dağıtarak yürüttüğü kamu görevini siyasi görüşü üzerinden tanımlanabilir hâle getirdiği değerlendirilen kamu görevlisi başvurusunun disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, bildiri, siyasi, disiplin cezası, tarafsızlık

Kamu görevlisi başvuru (hekim), bir siyasi parti yöneticisinin konuşmacı olarak katılacağı ve belirli bir siyasi partiye nasıl mücadele edileceğini konu edinen bir toplantı davetiyesini görev yaptığı kamu hastanesinde dağıtmıştır. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; bildiri dağıtma eyleminin alınan ifadelerle sabit olduğu, bildirinin açıkça ismini vermek suretiyle bir partiyi hedef aldığı belirtilerek başvurusunun siyasi amaçlı bildiri dağıtma fiili karşılığı ceza olan devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davası; eylemin sübuta erdiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Anılan karar, temyiz kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun görev yaptığı kamu hastanesinde siyasi içerikli bildiri dağıtması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre uygulanan işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Devlet memurlarının da birey olarak siyasi görüş sahibi olabileceği şüpheden uzaktır. Ancak devlet memurlarının siyasi ve ideolojik amaçlı ifadelerinin aleniyetten uzak ve sırf özel ilişkiler alanında dile getirildiği durumlarda daha yüksek bir anayasal korumadan yararlanacağı kuşkusuzdur. Somut olayda başvuru, hasta ve hastane çalışanlarına siyasi içerikli bir bildiri dağıtarak düşüncelerini siyasi görüş sahibi olma hakkının ötesinde alenileştirerek yürüttüğü kamu görevini siyasi görüşü üzerinden tanımlanabilir hâle getirmiştir. Bu durum ise idarenin gerek kamusal hizmetlerin sunumunun tarafsızlığını sağlama gerekse demokrasinin kırılganlığına karşı teminat oluşturma misyonuna aykırılık oluşturmuştur. Sonuç olarak görüşle-

§ 43. "... Hasta - hekim ilişkisi doğası gereği bilgi asimetrisine dayanmakta olup, bu bağlamda hekimin hasta üzerinde belirli düzeyde de olsa otorite geliştirdiği söylenebilir. Ayrıca, hastanın şikâyetine çare arayan taraf olarak hekim karşı ön koşulsuz güven ve teslimiyet duymasının anılan otoriteyi daha da kuvvetlendirdiği kabul edilmelidir. Bununla birlikte hekimin böylesine baskın olduğu bir ilişkide ve dinleyici taraf olan hastanın zorunlu olarak düşünce aşılama ya da fikir telkinine maruz kalması da kaçınılmazdır. Buna göre, anılan ilişkinin doğru yönetilebilmesi ve hizmetin belirli bir standart üzerinden tanımlanabilmesi adına, hekimin başta siyasi faaliyetler olmak üzere hizmetin tarafsızlığının sorgulanmasına neden olacak nitelikteki davranışlardan kaçınması mutlak öneme sahiptir..."

rini açıkça bir siyasi partinin aleyhine, taraflı ve siyaseten yanlı olarak açıklayarak kamu görevlisi statüsünün gereklerine uymayan başvurucuya verilen disiplin cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı değerlendirilmiştir. Öte yandan sağlık hizmeti yarı kamusal bir mal olduğundan kamunun yanı sıra özel sektör tarafından sunulmaktadır. Bu nedenle müdahalenin başvurucunun hayatını idame ettirmesine engel olacağı söylenemeyeceğinden orantılı olduğu kanaatine varılmıştır. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

f. **Abdulcebbar Tekin ve diğerleri, B. No: 2018/561, 14/4/2022**

Sendika kararı uyarınca müfredat dışı ders işleyerek kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini engelledikleri değerlendirilen kamu görevlisi başvuruçuların disiplin cezası ile cezalandırılmaları ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika kararı, müfredat, disiplin cezası, potansiyel etki

Kamu görevlisi başvuruçular (öğretmen), üyesi oldukları sendikanın kararı uyarınca bir ders saatinde ana dilinin anlam ve önemi konulu müfredat dışı bir ders işlemişlerdir. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; başvuruçuların eylemleriyle verilen görevi kusurlu olarak yerine getirdikleri veya görevi aksattıkları belirtilerek kınama veya aylıktan kesme disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvuruçular tarafından açılan iptal davaları, eylemin sendikal bir faaliyet olmadığı ve eğitim hakkını engelleme sonucunu doğurduğu gerekçeleriyle reddedilerek istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuru konusu eylem, kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili değildir. Buna göre somut olaya konu disiplin cezaları, sendika hakkından ziyade başvuruçuların ifade özgürlüklerine bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre uygulanan işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Öğretmenler de diğer kamu görevlileri gibi düşüncelerini ifade etmekte serbest olmakla birlikte ifa ettikleri görev gereği diğer kamu görevlilerinden farklı olarak küçük yaştaki bireyleri etkileme ve doğrudan bilgi aktarımında bulunma güçleri bulunmaktadır. Başvuruçular, görevleri esnasında müfredatta yer almayan bir konuyu derste işleyerek devletin bu alandaki politikalarına ve belirlediği esaslara aykırı olarak hareket etmiştir. Başvuruçuların bahse konu eylem sırasında açıkladıkları yorumlar öğrenciler üzerinde potansiyel bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda kamusal hizmetlerin gereği gibi yürütülmesi bakımından yapılan somut olaya konu müdahalelerin başvuruçuların demokrasiye katılımını ve düşüncelerini özgürce dile getirmelerini engelleyici veya önemli ölçüde zorlaştırarak etkisini ortadan kaldıracak mahiyette olmadığı gözetildiğinde müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve eylemin niteliğine göre en ağır ceza yerine daha hafif cezaların uygulanması karşısında orantılı olduğu değerlendirilmiştir. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

§ 61. "...Öğretmenler eliyle verilen eğitimin, modern devlet olmanın bir gereği olarak objektif, eleştirel ve çoğulcu yaklaşımlara açık olması gerekir. Bu bağlamda devletin belirlediği esaslara açıkça aykırı olmadıkça öğretmenlik mesleği çerçevesinde yapılan düşünce açıklamalarına yapılacak müdahaleler eğitim faaliyetlerinin doğasına aykırı olacağı gibi ifade özgürlüğünün de sınırlandırılmasına neden olacaktır. Dolayısıyla her davanın koşullarını gözönünde bulundurarak bireyin temel ifade özgürlüğü hakkı ile demokratik bir devletin meşru menfaati arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini belirlemek gerekmektedir..."

g. Deniz Pelin Dinçer Akan ve diğerleri, B. No: 2017/30653, 29/6/2022

Bir grup akademisyen tarafından yayımlanan bildiriye imza veren kamu görevlisi başvuruçuların kanunilik koşulu karşılansızın disiplin cezası ile cezalandırılmaları ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, disiplin cezası, kanunilik, hukuksal boşluk, öngörülebilirlik

Kamu görevlisi başvuruçular (öğretim elemanı), terörle mücadele kapsamında yürütülen ve hendek olayları olarak da bilinen çatışma ve operasyonlara ilişkin olarak bir grup akademisyen tarafından yayımlanan bildiriye imza vermiştir. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; başvuruçuların çeşitli disiplin cezaları ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvuruçular tarafından açılan iptal davaları eylemin sübuta erdiği gerekçesiyle reddedilerek kanun yolundan kesinleşmiştir.

Başvuruçulara, imzaladıkları bildiri yoluyla gerçekleştirdikleri ifade açıklaması nedeniyle verilen disiplin cezaları ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahaleler Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. Öğretim elemanlarının disiplin işleri 6/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu Kanun'da yer alan disiplin cezalarına ilişkin hükmü iptal etmiş ancak kanun koyucu tarafından iptal kararının yürürlük tarihinden sonra belirli bir süre boyunca bir düzenleme yapılmamıştır. Anılan bildirinin söz konusu kanun boşluğu esnasında yayımlanması üzerine başvuruçular hakkında 2547 sayılı Kanun'daki mevcut yollamalar gözetilerek 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca disiplin cezaları tesis edilmiştir. Somut olayda kanun koyucu normun iptaline ilişkin kararın yürürlüğe girmesi için verilen sürede düzenleme yapmayarak bir tercihte bulunmuş ve hukuksal boşluk kanun koyucunun iradesi ile ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öğretim elemanlarının Anayasa'da vurgulanan özelliklerini ve kanun koyucunun iradesini gözetmeksizin 657 sayılı Kanun'a göre disiplin cezası ile cezalandırılması Anayasa'nın amir hükmüne ve kanun koyucunun düzenleme yapmamak yönündeki iradesine aykırı bir yorum olmuştur. Nihayetinde somut olayda uygulanan 657 sayılı Kanun hükümlerinin -başvuruçular

açısından- Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfi davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak öngörülebilir ve kesin nitelikte kurallar olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmiştir.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 36. "... Anayasa'nın öğretim elemanları yönünden diğer kamu görevlilerine nazaran daha güvenceli bir personel rejimini öngörmesi ve öğretim elemanlarının bilimsel özerkliğe dayalı farklı konumları gereğince yapılacak düzenlemelerde söz konusu farklılaşmanın dikkate alınması gerekir..."

ğ. *Hasan Mor*, B. No: 2019/20996, 25/5/2022

Derste siyasi söylemlerde bulunan kamu görevlisi başvurusunun dersi gereği gibi yürütmediği ilgili ve yeterli bir biçimde ortaya konulmaksızın disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Öğretim elemanı, disiplin cezası, ders, siyasi söylem, kapsam

Kamu görevlisi başvuru (öğretim elemanı) hakkında derste siyasi konulara girdiği ve ders anlatmadığı iddialarıyla disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde başvurusunun derslerde kapsam dışı siyasi konulara girdiğinin öğrenci beyanlarıyla sabit olduğu belirtilerek kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu anılan işleme karşı idare mahkemesinde iptal davası açmıştır. İlk derece mahkemesi tarafından verilen iptal kararı, eylemin sübuta erdiği gerekçesiyle istinaf kanun yolunda kaldırılarak davanın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

Başvurucunun işlediği bir derste siyasi konulara girerek ders yürütme görevini gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle kınama cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. Somut olayın koşullarında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olup olmadığı hususunda nihai bir değerlendirme yapmaktan ziyade müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesine ihtiyaç olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bununla birlikte anılan müdahale kamu hizmetinin nesnelliğinin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğundan meşru bir amaç taşımaktadır. Somut olayda başvurusunun söylemlerinin dersin kapsamı dışında kalıp kalmadığı uyumsuzluğun temelini oluşturmaktadır. Uluslararası hukuk dersi temas ettiği konular itibarıyla siyasi meselelerin odağındadır ve bu dersin siyasi söylemlerden soyutlanması son derece güçtür. Dolayısıyla bu gibi durumlarda siyasi söylemlerin neler olduğunun yanı sıra kullanıldığı ders saatinde işlenen konunun bağlam ve kapsamının da münhasıran gözetilmesi hayati önemdedir. Ancak somut olayda gerek ifadesine başvuru öğrenci sayısının görece azlığı gerekse öğrenciler arasında konuya ilişkin bir fikir birliği olmaması nedeniyle başvurusunun siyasi söylemlerinin dersle ilgisi hakkında objektif bir yargıya ulaşmak mümkün değildir. Nihayetinde başvurusunun siyasi söylemlerinin dersi gereği gibi yürütülmesine ne şekilde bir aykırılık oluşturduğu somut olarak ortaya konulmamıştır. Başvurunun bütün koşulları gözetildiğinde müdahalenin toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmediği gibi orantılı da olmadığı değerlendirilmiştir. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 38. "... Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında, açıklanan ve yayılan bir düşüncenin -içeriğinden hareketle- kişiler ve toplum açısından değerli-değersiz veya yararlı-yararsız biçiminde ayrıştırılmasının subjektif unsurlar ihtiva edeceği için bu özgürlüğün keyfi biçimde sınırlandırılması tehlikesini doğurabileceğine dikkat çekmiştir. Bu itibarla bir öğretim elemanının ders esnasında aktardığı görüşlerinin öğrenciler veya üniversite yetkilileri açısından ilgisiz, yararsız, kışkırtıcı veya rahatsız edici görülse bile kişilerin subjektif değerlendirmelerinden bağımsız olarak ifade özgürlüğünün korumasında olduğu akıldan çıkarılmamalıdır..."

h. Mehmet Emin Teyfur ve diğerleri, B. No: 2015/18147, 3/11/2022

Sendikanın çağrısı üzerine göreve serbest kılık ve kıyafetle gelerek kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini engelledikleri değerlendirilen kamu görevlisi başvuruçuların disiplin cezası ile cezalandırılmaları ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sendika kararı, kılık, kıyafet, disiplin cezası

Kamu görevlisi başvuruçular, üyesi oldukları sendikaların kararları uyarınca serbest kılık ve kıyafetle göreve gelmişlerdir. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; başvuruçuların eylemleriyle mevcut kılık ve kıyafet hükümlerine aykırı davrandıkları belirtilerek uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvuruçular tarafından açılan iptal davaları, eylemlerin sendikal hak kabul edilebilecek makul süre sınırlarını aştığı veya sübuta erdiği gerekçeleriyle reddedilerek kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvuru konusu eylem, kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili değildir. Buna göre somut olaya konu disiplin cezaları, sendika hakkından ziyade başvuruçuların ifade özgürlüklerine bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre uygulanan işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Somut olayda başvuruçular sendika kararları uyarınca görevlerine uzun bir süre boyunca mevzuatta yer alan asgari kıyafet standartlarına uymadan gelmişlerdir. Ancak idare, başvuruçular hakkında hemen disiplin soruşturması açılması yerine hükûmetin kılık ve kıyafet politikalarının değiştirilmesi çağrısı olan eylemlerine herhangi bir müdahalede bulunmaksızın belirli bir süre boyunca izin vermiştir. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre uzun süren eylem, sendikaların ve üyelerinin seslerini hükûmete ve kamuoyuna duyurma aracı olmaktan çıkmış ve kılık kıyafet düzenlemelerinin tamamen ve fiili olarak işlevsiz bırakılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte sendikaların görüşlerini dile getire-

bilmek için sayısız imkâna sahip olmalarına rağmen zorlayıcı bir sebep bulunmaksızın başvuruya konu eylemi esas yöntem olarak benimsemeleri, kamu görevlilerinin uymak zorunda oldukları mevzuat alanını karşıt düşüncelere sahip politik grupların çatışma alanı hâline getirmiştir. Bu sebeple başvuruçulara verilen uyarma cezasının mevzuatın oldukça uzun kabul edilebilecek birkaç yıl boyunca devam eden sürekli ihlaline son verilmesi anlamında zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve ilgili mevzuatta öngörülen en hafif ceza olması nedeniyle de orantılı olduğu değerlendirilmiştir. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

§ 68. "... Memurların ve diğer kamu görevlilerinin belirli şekilde giyinmeleri ve belirli bir görünüme sahip olma zorunlulukları, kamu yararının ve toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gerçekleştirildikleri kamu hizmetlerinin kalitesinin gereksinimleri karşılayacak derecede olmasıyla ilgilidir. Gerçekten de idarenin işleyişinde nesnelliğin sağlanması ve kamu hizmetlerinin belirli bir standart dâhilinde üretilmesi zaruridir. Hizmet sunan kişilerin görünümünde asgari standartların sağlanması kamu hizmetlerinden yararlananlar nezdinde hizmetlerin de belirli standartlarda sunulduğu yönündeki inancı kuvvetlendirir..."

İ. Sinan Akbulut, B. No: 2019/1396, 2/11/2022

Sosyal medya hesabı üzerinden siyasi içerikli paylaşımlarda bulunan kamu görevlisi başvurusunun ilgili ve yeterli gerekçe gösterilmeksizin disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sosyal medya, disiplin cezası, siyasi, subjektif yorum

Kamu görevlisi başvuru (öğretmen), sosyal medya hesabı üzerinden siyasi içerikli paylaşımlarda bulunmuştur. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde, başvurusunun bir siyasi partinin yararına veya zararına bulunduğu belirtilerek kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından açılan iptal davası, başvurusunun paylaşımlarıyla siyasi bir parti lehine propaganda yaptığının anlaşıldığı gerekçesiyle reddedilerek kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Kamu görevlisi olmak sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirmektedir. Kamu görevlileri tabi oldukları statülerinin gereklerini yerine getirmemeleri hâlinde bir disiplin cezası ile karşılaşacaklardır. Öte yandan düşünce açıklamaları karşılığında uygulanan disiplin cezalarının kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde bir caydırıcı etki oluşturacağı da açıktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında kamu görevlisi hakkında disiplin cezası uygulayan idarenin ve bu tür müdahalelerin hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin -subjektif yorumlardan kaçınmaları için- yapmaları gerekenleri belirtmiştir. Bu itibarla yapılacak değerlendirmelerde, somut olayın bağlam ve kapsamı, eylemde kamu görevlisi sıfatının ve kamusal imkânların kullanılma durumu, eylemin kamu kurumuna etkileri -süreklilik, etkinlik, verimlilik- ve uygulanan disiplin cezasının niteliği göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak somut olayda Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisi-

§ 34. "... Sosyal yönleri de bulunan bireyler oldukları düşünüldüğünde kamu görevlilerinin her tür düşünce açıklamasının değil siyasi partiler lehine veya aleyhine olarak başkalarını ikna etme çabası olarak kabul edilecek açıklamalar propaganda olarak kabul edilmelidir. Bu kapsamda bir kamu görevlisinin açıkladığı düşüncenin yahut başvuruya konu olayda olduğu gibi başkalarının açıklanan bir düşüncenin yorumsuz bir şekilde paylaşmasının başkalarını siyasi partiler lehine veya aleyhine ikna etme çabası olarak kabul edilebilmesi için ise açıklamanın siyasi partilerle yahut siyasal meselelerle ilgili olması tek başına yeterli kabul edilemez..."

nin ifade özgürlüğüne yapılan böyle bir müdahalede yapılmasını beklediği değerlendirmelerden hiçbirinin yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla müdahalenin toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı gibi orantılı da olmadığı değerlendirilmiştir. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

i. **Hatice Deniz Aktaş ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, B. No: 2019/18481, 23/11/2022**

Sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımlarla şiddeti kışkırttığı ve meşrulaştırdığı değerlendirilen kamu görevlisi başvurusunun disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sosyal medya, disiplin cezası, potansiyel etki, şiddet

Kamu görevlisi başvuru (öğretmen), sosyal medya hesabı üzerinden terör ve şiddet temelli bir hareket olan hendek olaylarına ilişkin paylaşımlarda bulunmuştur. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde, başvurusunun paylaşımlarıyla terör örgütüne karşı yürütülen operasyonları sivil halka yapılmış gibi gösterdiği belirtilerek devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu tarafından açılan iptal davası, başvurusunun sanal ortamda ülkeyi bölmeye çalışanlara devlet tarafından yapılan müdahaleleri yeren ve devleti suçlayan siyasi ve ideolojik paylaşımlarda bulunduğu anlaşıldığı gerekçesiyle reddedilerek kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Öğretmenlerin de herkes gibi bir olaya ilişkin herhangi bir düşünceye sahip olması ve onu paylaşması ifade özgürlüğü kapsamında mümkündür. Ancak somut olayda başvuru, hendek olayları hakkında yalnızca tek bir perspektiften, tereddüt barındırmayan, katı ve kesinlikle suçlayıcı bir dil kullanmak suretiyle açıklamalarda bulunmuştur. İdare ise başvurusunun anılan paylaşımlarını, bir kamu görevlisi olarak kendisinden beklenen özel bir güven ve tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı bulmuştur. Gerçekten de paylaşımların sıklığı dikkate alındığında spontane bir tepkinin sonucu olmadığı ve beraberinde birtakım riskleri getirdiği anlaşılmaktadır. Dolayı-

§ 41. "... Başvurusunun bir öğretmen olarak yürüttüğü hizmetin yöneldiği kesim olan çocuklar üzerinde gerek gelecekleşirinin şekillendirilmesi gerekse sağlıklı bir kişilik edinmeleri noktasında önemli bir rolünün olduğu kuşkusuzdur. Diğer taraftan ülkemizde öğretmenlik mesleği toplum nezdinde diğer kamu görevlerinden farklı bir konumdadır. Bu bağlamda öğretmen yalnızca okul içinde çalışan bir kamu görevlisi olmanın ötesinde toplumu iyiye ve doğruya ulaştırma yolunda eylem ve söylemleri ile emsal teşkil eden ideal bireyi sembolize etmektedir. Bundan dolayı öğretmenler tarafından toplumsal meselelere ilişkin olarak yapılan ifade açıklamalarının herhangi bir vatandaş veya kamu görevlisine kıyasla toplumda daha fazla karşılık bulduğu unutulmamalıdır..."

sıyla öğretmenlik mesleğinin etki alanı gözetildiğinde başvurucunun paylaşımlarıyla başta öğrencileri olmak üzere ondan nesnel davranması beklentisi olan diğer kişiler üzerinde tek yanlı, uygunsuz ve şiddetli etkiler yaratmaya elverişli fikirlerin aşılma-sı tehlikesi yarattığı kabul edilmelidir. Nihayetinde başvurucunun öğretmen olması, açıklamalarının potansiyel etkisi ile şiddeti kışkırtıcı ve meşrulaştırıcı niteliği karşısında müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı değerlendirilmiştir. Öte yandan eğitim hizmetinin özel sektör tarafından da sunulduğu gözetildiğinde müdahalenin başvurucunun hayatını idame ettirmesine engel olacağını ve orantısız olduğunu söylemek mümkün değildir. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

2. GÖREVLENDİRME/NAKLEN ATAMA

a. *Elif Güneysu*, B. No: 2017/31733, 7/10/2021

Sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımlar nedeniyle aynı yerde görevini sürdürmesinin kamu hizmetini olumsuz etkileyebileceği değerlendirilen kamu görevlisi başvurusunun naklen atanması ifade özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, sosyal medya, naklen atama, takdir yetkisi, sadakat

Kamu görevlisi başvuru (öğretmen), sosyal medya hesabı üzerinden terör ve şiddet temelli bir hareket olan hendek olaylarına ilişkin paylaşımlarda bulunmuştur. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde; terör örgütü PKK lehine ve Türkiye Cumhuriyeti devleti aleyhine paylaşımlarda bulunduğu görülen başvurusunun kamu görevlisinin tarafsızlık ve devlete bağlılık yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği belirtilerek il dışına naklen atanmasına karar verilmiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davası; yapılan paylaşımların niteliği, eğitim ve öğretim hizmetinin önemi ve davacının görev yaptığı okulun küçük bir yerde bulunması gözetildiğinde başvurusunun aynı yerde görevini sürdürmesinin kamu hizmetinin yürütülmesini olumsuz etkileyebileceğinin anlaşıldığı gerekçesiyle reddedilerek kanun yolunda kesinleşmiştir.

Başvurusunun sosyal medya paylaşımları nedeniyle başka bir okula naklen atanması ifade özgürlüğüne bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütlerine uygun olmalıdır. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında tesis edilen işlemin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunmaktadır. Kamu görevlileri disiplin cezası alma şartına bağlı olmaksızın hizmet gereği başka yerlerdeki kadrolara naklen atanabilmektedir. İdare kamu hizmetinin etkinliği bağlamında anılan işlemi tesis ederken oldukça geniş bir takdir yetkisi sahiptir. Öte yandan bu takdir yetkisinin kullanımında keyfiliğin önüne geçmek adına idarenin kamu hizmetinin etkin bir biçimde devam etmesi amacıyla bu araca başvurduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle somut olarak ortaya koyması gerekir. Başvuru paylaşımlarında görev yaptığı

§ 52. "... Bununla birlikte idareye disiplin soruşturması geçiren memurların hizmet gereği naklen atanmaları konusunda geniş bir takdir yetkisi verilmesi, bu yetkinin keyfi olarak kullanılabileceği anlamına da gelmemektedir. İdare, disiplin soruşturması geçiren kamu görevlisinin naklen atanması konusunda kamu görevlisinin bir kusuru bulunup bulunmadığından bağımsız olarak kamu hizmetinin etkin bir biçimde devam etmesi amacıyla bu araca başvurulduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle somut olarak ortaya koymalıdır. Aksi hâlde başvurusunun disiplin soruşturması geçirmesine sebep olan eylemleriyle bağlantılı olarak anayasal haklarının ihlal edilmesine sebep olunabilir..."

ilçenin sakinlerini öldürülen bir teröriste sahip çıkmaya çağırmış ve terör operasyonlarında devletin sivil halkı katlettiğini ileri sürmüştür. Bu itibarla devlete karşı sadakat ve tarafsızlık yükümlülükleri altında bulunan başvurucunun paylaşımları nedeniyle disiplin soruşturması geçirmiş olmasının görev yaptığı çevrede huzursuzluğa neden olabilecek ve çalışma ilişkilerini olumsuz etkileyebilecek nitelikte olduğu kabul edilmelidir. Nihayetinde başvurucunun naklen atanmasının demokratik bir toplum düzeninde zorunlu bir ihtiyacı karşıladığının derece mahkemelerince ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulduğu ve orantılı olduğu değerlendirilmiştir. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

D. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İLE BAĞLANTILI ETKİLİ BAŞVURU HAKKI

1. *Hasan Mama ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, B. No: 2018/24209, 21/12/2022*

*Kamu görevlisi başvurusu verilen disiplin cezasına karşı açılan davada başvuru-
nun devlet memurluğundan çıkarıldığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına
hükmedilmesi ifade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını ihlal eder.*

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, etkili başvuru, disiplin cezası, menfaat bağı, şekilci yorum

Kamu görevlisi başvuru (öğretmen), sendikanın çağrısı üzerine mesleki çalışmalar kapsamında düzenlenen seminerin bir kısmına katılmamıştır. Yapılan idari disiplin soruşturması neticesinde başvurunun kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvuru tarafından açılan iptal davasında, başvurunun olağanüstü hâl (OHAL) kapsamında çıkarılan kanun hükmünde kararname (HKH) uyarınca devlet memurluğundan çıkarıldığı ve bu nedenle dava konusu işlemin ve mevcut davanın konusuz kaldığı belirtilerek karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

Somut olayda mahkeme, başvurunun devlet memurluğundan çıkarıldığı gerekçesiyle davanın esasını incelememiştir. Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkı kapsamında verdiği birçok kararda benzer meseleleri değerlendirmiştir. Anılan kararlarda, kamu görevlileri hakkında tesis edilen işlemler hakkında görülmekte olan davaların kamu görevlisi statüsünün herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda dahi idari işlemle olan menfaat bağının ortadan kalkmayacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte kamu görevinden çıkarılan başvurunun OHAL Komisyonu-na başvurabileceği, OHAL Komisyonunun kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğu, bu durumda başvurunun yeniden kamu görevlisi statüsünü kazanabileceği ihtimalinin bulunduğu da vurgulanmıştır. Nihayetinde derece mahkemelerinin usul kurallarının uygulanmasıyla ilgili şekilci

§ 12. "... Şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının bulunması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir..."

yorumunun başvuruculara ağır bir külfet yüklediği, bu sebeple başvurucuların karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da bahse konu kararlardaki değerlendirmelerden ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

Bu itibarla mahkemenin başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasının esasının incelenmesini ve giderim sağlanmasını engelleyen yorumu nedeniyle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

XII. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

Gülsüm Gizem GÜRSOY

A. Ali Kuş [GK], B. No: 2017/27822, 10/2/2022

Öğretmen olan başvurunun siyasi parti üyesi olması nedeniyle devlet memurluğundan çıkarılmasına karar verilmesi örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Siyasi parti üyeliği, öğretmen, devlet memurluğundan çıkarılma

Başvurucu, öğretmenlik yaparken 2000 yılında hakkında açılan bir soruşturma sonucunda devamsızlık nedeniyle memurluktan çekilmiş sayılmış ve başvurunun memuriyetine son verilmiştir. Başvurucu 2001 yılında Özgürlük ve Dayanışma Partisine (ÖDP) üye olmuştur. ÖDP üyeliği devam ederken başvurunun devamsızlık nedeniyle memuriyetten çıkarılma işlemi 2008 yılında derece mahkemelerince iptal edilmiş ve başvuru 2008 yılında tekrar öğretmenlik görevine dönmüştür. Başvurucu, görevine döndüğü sırada siyasi parti üyesi olması nedeniyle Millî Eğitim Bakanlığınca hakkında soruşturma açılmış ve görevinden uzaklaştırılmıştır. Soruşturma sonucunda başvuru devlet memurluğundan çıkarılmıştır. Başvurucu, ilgili işlemin iptali talepli dava açmıştır. Derece mahkemeleri, siyasi partiye girmenin devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektirdiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Siyasi partiye üye olan devlet memurlarının memuriyetlerine son verilmesi şeklindeki müdahalenin tarafsızlık ve devlete bağlılık ilkesinin korunması açısından elverişli bir araç olduğu kuşkusuzdur. Bunun yanı sıra kanunda öngörülen düzenlemenin Anayasa'nın emredici hükmü karşısında gerekli olmadığı da söylenemeyecektir. Dolayısıyla müdahalenin orantılı olup olmadığı belirlenerek sonuca varılacaktır. Bu itibarla anılan düzenlemenin Anayasa'nın amir hükmünün yerine getirilmesi bakımından son çare olup olmadığına bakılmalıdır. Somut olayda başvuru, siyasi parti üyesi olduğu sırada devlet memuru değildir. Ancak siyasi parti üyeliği devam ederken devlet memuru sıfatı kazanmıştır. Başvurucu, yasal bir partinin üyesidir ve başvurunun barışçıl olmayan eylem ve söylemlerde bulunduğu, anayasal düzene karşı bir duruş sergilediğine, demokratik toplum düzenine aykırı hareket ettiğine dair hiçbir iddiada bulunulmamıştır. Sonrasında salt başvurunun siyasi parti üyesi olduğu tespit edilerek hakkında memuriyetten çıkarma cezası verilmiş, başvurucuya siyasi parti üyeliğini sonlandırması hususunda iradi herhangi bir seçenek sunulmamıştır. Başvurunun yalnızca bir siyasi

partie üye olması nedeniyle doğrudan memuriyetten çıkarılması, son çare prensibine uymayan en ağır müdahale olmuştur.

Sonuç olarak siyasi parti üyeliğinden istifa etmesi için makul bir süre verilmeden devlet memurluğundan çıkartılan başvurunun **Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

§ 50. "Anayasa'nın gerek örgütlenme özgürlüğünü güvence altına alan 33. maddesi gerekse devlet memurluğu ile siyasi parti üyeliğini bağdaştırmayan 68. maddesi, ancak çoğulcu demokrasi-nin geliştirilmesi bağlamında ve hak ek-senli yorumlandıkları takdirde işlevlerini tam olarak yerine getirebilir..."

B. Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluşu Partisi [GK], B. No: 2014/15220, 4/6/2015

*Süresi içinde il kongresini yapmayan bir siyasi parti ve il dönem başkanı olan başvuru-
lar hakkında idari para cezasına hükmedilmesi siyasi örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.*

Anahtar Kelimeler: Siyasi parti, kongre, idari para cezası

Başvurucular hakkında süresinde il kongresini yapmadıkları gerekçesiyle Valilik tarafın-
dan idari para cezası verilmiştir. Başvurucuların anılan işleme karşı yaptığı itiraz usul ve
yasaya uygun olduğu gerekçesiyle ve idari para cezasının miktarı itibarıyla kesin olarak
reddedilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 118. maddesi uyarınca, 5253 sayılı Dernekler Kanu-
nu'nun 32. maddesinin birinci fıkrasının genel kurulu toplantıya çağırmayan veya toplan-
tısı mevzuata uygun yapmayan yöneticiler hakkında cezai müeyyide öngören (b) bendi-
nin, siyasi partilerin her kademedeki kongrelerini toplantıya çağırmayan veya kongreleri
mevzuata uygun yapmayan siyasi parti sorumluları hakkında da uygulanabilir. Bununla
birlikte başvuruçular hakkındaki idari para cezası 5253 sayılı Kanun'un "Cezaların uygu-
lanması" kenar başlıklı 33. maddesinin üçüncü fıkrasının "Bu Kanunda yazılı olan idarî yap-
tımlara karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir." hükmü uyarınca Valilikçe verilmiştir.
2820 sayılı Kanun'un 118. maddesinde sadece ceza müeyyideleri bakımından dernekler-
le ilgili hükümlere atıf yapılmış olup ceza müeyyidelerinin uygulanma usulü ve müeyyi-
deleri uygulayacak merci bakımından atıf yapılmamıştır. Ayrıca 2820 sayılı Kanun'un 118.
maddesinde, derneklerle ilgili ceza müeyyidelerinin sadece siyasi parti sorumluları hak-
kında değil siyasi partiler hakkında da uygulanacağı öngörülmüştür. Ancak 2820 sayılı
Kanun'un 101. maddesinde Kanun'da sayılan hâllerde bir siyasi partinin kapatılmasına
veya devlet yardımından yoksun bırakılmasına, 2820 sayılı Kanun'un 104. maddesinde
ise bu Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların si-
yasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık hâlinde bir siyasi parti hakkında ihtarda
bulunulmasına karar verme yetkisi Anayasa Mahkemesine tanınmıştır. Buna göre siyasi
parti sorumluları hakkında yaptırım uygulama konusunda mülki amirlerin kanuni yetki-
lerinin bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Siyasi partilerin her düzeyde kongrele-
rini toplantıya çağırmayan veya kongreleri
mevzuata uygun olarak yapmayan siyasi
parti sorumluları hakkında 5253 sayılı Ka-
nun'un 32. maddesinde öngörülen ceza
müeyyidesinin uygulanabilmesi mümkün
ise de bu ceza müeyyidesini uygulayacak
merci, hukuk devletinde olması gereken
belirlilikte kanunla tayin edilmemiştir.

Sonuç olarak başvuruya konu idari para
cezası kanunilik şartını karşılamamıştır ve
**Anayasa'nın 68. maddesinde güvence al-
tına alınan siyasi örgütlenme özgürlüğü
ihlal edilmiştir.**

§ 66. "Anayasa'nın 68. maddesine göre,
siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın
vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bu
anayasal ilkenin hayata geçirilmesinin
gerekliklerinden biri de siyasi partiler
hakkındaki düzenlemelerde, kamu oto-
ritelerine verilen yetkilerin sınırlarının
ve kapsamının açıkça belirlenmesi, böy-
lelikle siyasi partiler ve sorumlularının
muhtemel keyfi uygulamalarla karşıla-
malarının önüne geçilmesidir."

C. Mesut Şahin, B. No: 2021/44994, 21/5/2024

Başvurucunun daha önce kapatılan bir vakfın üyesi olması nedeniyle, başka bir vakfın yönetim ve denetim kurulunda görev alamayacağına karar verilmesi örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Kapatılan vakıf, yönetim ve denetim kurulu, meclis üyeliği

Başvurucu, başvurusunun 2015 yılına kadar Yönetim Kurulunda görev yaptığı Vakıf, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü sonrasında FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır. Bunun üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü, adı geçen Vakfın kuruluş aşamasında bir sorun olmamasına rağmen Yönetim Kurulunda yer alanların eylemleri sonucunda Vakfın FETÖ/PDY ile irtibatlı hâle getirildiği sonucuna ulaştığı bir rapor hazırlamıştır. Bunun üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü açtığı davada başvurusunun da aralarında bulunduğu Yönetim Kurulu üyelerinin 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesi kapsamında beş yıl süreyle başka bir vakfın yöneticisi ve deneticisi olmasının yasaklanmasını talep etmiş ve yargı makamları başvurusunun beş yıl süreyle aynı veya başka bir vakfın yönetim ve denetim kurulunda görev alamayacağına ve meclis üyesi olamayacağına karar vermiştir.

Dosyadaki denetim raporunda yalnızca başvurusunun daha önce görev aldığı bir başka vakfın da FETÖ/PDY ile iltisak nedeniyle KHK ile kapatıldığı bilgisi yer almaktadır. Bunun dışında başvurusunun hangi eylemleri nedeniyle Vakfı FETÖ/PDY ile iltisaklı hâle getirdiği, hakkında bir ceza davası olup olmadığı ve varsa bu davanın anılan Vakıfla ilgisi, Vakıf içindeki görevini FETÖ/PDY'ye yardım amacıyla kullanıp kullanmadığı gibi hususlar ne Vakıflar Genel Müdürlüğü denetim raporunda ne mahkeme dosyasında yer alan bilirkişi raporunda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra başvurusunun daha önce görev aldığı vakfın da KHK ile kapatıldığı belirtilmiş ancak bu Vakfın FETÖ/PDY ile ne şekilde irtibatlı olduğu, somut deliller bulunup bulunmadığı gibi detaylı bir değerlendirme yapılmamıştır. O hâlde sadece başvurusunun darbe teşebbüsü öncesinde yönetiminde görev aldığı vakıfların KHK ile kapatılması başvurusunun örgütlenme özgürlüğüne yapılan müdahale için yeterli kabul edilemez. Yanı sıra başvuru hakkında 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendine göre "vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmadığı" gerek-

çesiyle anılan yasaklama kararı verilmiştir. Ancak 5737 sayılı Kanun'un 10. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesine göre ancak aynı maddenin ikinci fıkrasının (c) ve (e) bentleri kapsamında başvuruya konu yasaklama kararının verilebileceği düzenlenmiştir. Mahkemenin gerekçesinden başvurusunun ilgili maddenin (a) bendi kapsamındaki vakfın amacı doğrul-

Ş 32. "İdari ve yargısal makamlar kanundan aldıkları yetkiyle bir kimsenin örgütlenme özgürlüğüne müdahale edebilir ancak kamu gücünü kullanan organların ilgili ve yeterli gerekçe göstermedikleri, müdahale teşkil eden her kamu gücü eylem ve işlemi temel hak ve özgürlükleri ihlal edebilir."

tusunda faaliyette bulunmama eylemi nedeniyle yasaklama kararı verildiği anlaşılabilmektedir. Ancak 5 yıl vakıf organlarında görev alamama yaptırımını için Kanun'un aradığı (c) ve (e) bentlerindeki hâllerden en az birinin başvuru yönünden geçerli olduğuna dair gerekçede bir somutlaştırma yapılmamıştır.

Sonuç olarak başvuru hakkında verilen kararın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı anlaşıldığından **Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

Ç. İnci Çiğdem Ertan, B. No: 2019/41440, 19/10/2023

Avukat olan başvurunun bir derneğin üyesi olmasının avukatlık mesleğinin itibarını zedelediği gerekçesiyle baro tarafından disiplin cezası ile cezalandırılması örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Avukat, baro, disiplin cezası

Başvurucu, Eskişehir’de avukatlık yapmaktadır ve kısa adı ESGİAD olan Eskişehir Genç İş Adamları Derneğinin (Dernek) üyesidir. Başvurucunun ismi, Derneğin internet sitesinde “hukuksal danışmanlık” başlığı altında yer almaktadır. Eskişehir Barosu, başvuru hakkında 9/12/2015 tarihinde resen soruşturma başlatmıştır. Soruşturmaya gerekçe olarak 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine ve Türkiye Barolar Birliği (TBB) meslek kurallarına göre bir avukatın iş adamı derneği faaliyetlerinde yer almasının meslek onur ve itibarını zedeleyecek nitelikte olduğu, başvurunun isminin ESGİAD’ın herkese açık internet sitesinde hukuksal danışmanlık başlığı altında yer almasının meslek kuralları ile haksız rekabet ve reklam yasağına ilişkin hükümlere aykırılık oluşturacağı gösterilmiştir. Türkiye Barolar Birliği (TBB) başvurucuya uyarma cezası vermiş ve yargı makamları başvurunun itirazını reddetmiştir.

Başvurucunun örgütlenme özgürlüğüne yapılan müdahaleyle hedeflenen meşru amaçlarla, örgütlenme özgürlüğünden yararlanılmasındaki bireysel menfaat arasında adil bir denge gözetilip gözetilmediğine bakılmalıdır. Bu dengenin kurulmasında dikkate alınması gereken en önemli unsur başvurunun ESGİAD’ın üyesi olması nedeniyle avukatlık mesleği ve bununla birlikte kamu düzeni üzerinde katlanılması gerekmeyen bir külfete yol açıp açmadığıdır. TBB ve istinaf mahkemesi, başvurunun üyesi olduğu Derneğin isminde iş adamı ibaresinin yer almasının avukatlık mesleğinin itibarını zedeleme potansiyeli bulunduğunu kabul etmişlerdir. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre genç iş adamlarının yetiştirilmesi ve toplumsal refaha katkı sunmayı hedefleyen bir derneğe, kamusal hizmet ifa eden bir avukatın katılmasının hangi surette mesleğinin itibarını zedeleyeceğinin daha ciddi gerekçelerle açıklanması gerekir.

§ 39. “... kanunun izin verdiği müdahale sebeplerinin somut bağlantılar kurulmadan keyfiliğe yol açıldığı izlenimi oluşturacak şekilde geniş yorumlanması, kişilerin hukuki durumlarını belirsizleştirir ve kuralı öngörülemez hâle getirir.”

daha ciddi gerekçelerle açıklanması gerekir.

Sonuç olarak başvuru hakkında verilen kararın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı anlaşıldığından **Anayasa’nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

D. Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakis, B. No: 2019/35842, 2/5/2023

Başvurucuların din adamı oldukları gerekçesiyle kilise vakfından çıkarılmalarına karar verilmesi örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Din adamı, kilise vakfı

Başvurucular, İstanbul'daki kiliselerde papaz olarak görev yapmakta iken azınlık vakıflarının yönetim kurulu üyeliğine seçilmişlerdir. Vakıflar Genel Müdürlüğü başvurucuların din adamı olmaları nedeniyle yönetim listelerinden çıkarılmasına ve bu hâliyle Vakıf Yönetim Kurulu Yetki Belgesi verilmesine karar vermiştir. Başvurucuların ilgili işlemin iptali talebiyle açtığı dava sekiz yıl sürmüş ve sonucunda idari yargı makamları karar verme görev ve yetkisinin adli yargı yerine ait olduğu sonucuna varmıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvurucuların sekiz yıl boyunca örgütlenme özgürlüğünce koruma altına alınan haklarını kullanamamalarının devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin incelenmesi ile ilgili olan ve dolayısıyla Anayasa'nın 33. maddesi bağlamındaki şikâyetlerin özüne sıkı sıkıya bağlı sorunlar ortaya çıkardığını ve dolayısıyla başvuru yollarının tüketilmesinin gerekip gerekmediği meselesinin esasla birlikte incelenmesinin uygun olacağını değerlendirmiştir.

Başvurucuların din adamı olmaları nedeniyle cemaat vakfı yönetim kurulunda yer alıp alamayacakları ile ilgili ihtilaf uzunca bir süre çözümsüz bırakılarak örgütlenme özgürlüğünün getirdiği haklara erişimleri yargılama boyunca imkânsız kılınmıştır. Netice olarak mahkemelerin başvurucuların sözü edilen Vakıflarda kendileri ve vakıf üyeleri adına örgütlü bir biçimde hareket etme hakkından etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlamak konusundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 46. "... Başvurucuların dinî azınlıktan kişiler olduğunun hatırlatılmasında da fayda vardır. Örgütlenme özgürlüğünü her bir vatandaşın etkin bir şekilde kullanmasının sağlanmasının demokratik bir toplum için önemi kuşkusuz olmakla birlikte azınlığa mensup bireyler açısından bu hususun daha hassas olduğunun belirtilmesi gerekir. Zira bu kimseler çoğunluk içinde sahip oldukları kimlikleri korumak ve kimliklerine özgü tarihsel, dinî, sosyal, ekonomik, kültürel durumları, hakları daha güçlü bir biçimde ifade etmek için bir araya gelir ve bu kimselerin azınlık konumunda olmalarından ötürü daha fazla korunmaları gerekir. Bu nedenle devletin toplumsal bütünlüğü temin etmek adına azınlık haklarını koruması ve bu hakların etkin şekilde kullanılmasını sağlaması yargısal süreçlerin süratle sonuçlandırılması ile mümkündür."

E. Efthymia Meentzlou ve diğerleri, B. No: 2019/5202, 19/12/2023

Başvurucuların cemaat vakfı yönetimi seçimi yapılması taleplerinin reddedilmesi örgütlenme özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Cemaat vakfı, seçim

Başvurucular cemaat vakfının doğal üyesidir. Başvurucular uzun süredir seçim yapılmayan vakıfta seçim yapılması talebinde bulunmuşlar ancak bu vakıfların seçimlerini düzenleyen yönetmelik iptal edildiği ve yerine de yeni bir yönetmelik çıkarılmadığı gerekçesiyle talepleri reddedilmiştir. Başvurucular açtıkları davada yasal boşluğun 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1. maddesi doğrultusunda hâkim tarafından doldurulmak sureti ile seçim tarihinin ve seçim usulünün belirlenmesini talep etmiştir. Yargı makamları yürürlükte bulunan kanun hükmü gereği yönetmelik ile düzenleneceği açıkça belirtilen bir durumda kanun/hukuk boşluğundan

söz edilmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Kanun'da hüküm bulunmayan durumlarda 4721 sayılı Kanun'un çelişmeyen hükümlerinin uygulanmasından söz edilebilmesi mümkün ise de mevcut uyumsuzlukta 5737 sayılı Kanun'da açık hüküm bulunduğundan 4721 sayılı Kanun'un vakıf yöneticilerinin seçimi ile ilgili hükümlerinin uygulanma koşullarının gerçekleşmediği sonucuna varmıştır.

Başvuru konusu olay 5737 sayılı Kanun'un işaret ettiği şekilde cemaat vakıflarının seçim usullerinin yönetmelikle belirlenmesi hükmüne istinaden çıkarılan yönetmeliğin iptal edilmesi etrafında şekillenmiştir. Bunun sonucunda anılan seçim usullerini düzenleyen bir yönetmeliğin bulunmadığı gerekçesiyle uzun yıllar boyunca seçim yapılmamıştır. İlgili Yönetmelik iptal edildikten sonra, yeni bir yönetmelik çıkarılmamasının, bu süre zarfında idarenin hareketsiz kalmasının temel hakkın kullanımını engelleyici nitelikte bir mevzuat boşluğu yarattığı açıktır. Buna rağmen kanun koyucunun işaret ettiği şekilde idare söz konusu alanı düzenlememiş ve 19/1/2013

§ 31. "... Pozitif yükümlülük altında olan devletin bireyleri koruyucu önlemleri alma ve gerekli mekanizmaları yerleştirme sorumluluğu vardır. Dolayısıyla yapılması gerektiği hâlde birtakım işlemlerin ve tasarrufların yapılmaması ya da alınması gerektiği hâlde belli tedbirlerin alınmaması devletin sorumluluğunu yerine getirmediği anlamına gelecektir. Ayrıca alınacak tedbirlerin üçüncü kişilerin örgütlenme özgürlüğüne müdahalede bulunmaları bakımından caydırıcı nitelikte olması gerekir. Söz konusu anlayış; devlete çıkaracağı kanunlarla, yapacağı düzenlemelerle ve alacağı her türlü somut tedbirlerle kişilerin temel haklarını üçüncü kişilere karşı koruma sorumluluğu yüklemektedir. Bu bakımdan üçüncü kişiler tarafından örgütlenme özgürlüğüne müdahale edilmesi durumunda müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek idari ve hukuksal mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerindendir."

tarihinden itibaren cemaat vakıflarının seçim usullerinde uygulanacak kurallar yönünden bir mevzuat boşluğu oluşmuştur.

Bunun üzerine başvurucular, açtıkları davada ilgili boşluğun 4721 sayılı Kanun'un 1. maddesi kapsamında hâkim tarafından doldurulmasını talep etmiş ancak Mahkeme 5737 sayılı Kanun ve bu Kanun'un cemaat vakıflarının seçimlerinin düzenlenmesinin yönetmelik ile yapılması gerektiği hükmünün mevcut olması nedeniyle hukuksal bir boşluğun olmadığını değerlendirerek davayı reddetmiştir. Bir başka deyişle yargılamanın sonunda davanın esası hakkında bir karar vermemiştir. Başvurucular, tüm bu süre boyunca cemaat vakfı seçimlerinin yaptırılmasını sağlayamamış; özetle Vakfın doğal üyeleri olmalarına rağmen Vakfın yönetimi ile ilgili oy kullanamamış, seçimlerde söz sahibi olamamış, Vakıf yönetimini denetleyememiş ve sonuç olarak örgütlenme özgürlüklerinden yararlanamamıştır.

Devletin başvurucuların sözü edilen Vakıflarda kendileri ve Vakfın üyeleri adına örgütlü bir biçimde hareket etme hakkından etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlamak konusundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

F. E.M.İ, B. No: 2020/3061, 17/12/2024

Vakıf senedi tescilinin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi örgütlenme özgürlüğünü ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: vakıf senedi, tescil, iptal

Başvurucu vakıf senedinin kurucu iradeye aykırı olarak değiştirilerek yönetim kurulu başkanlığına haksız bir biçimde son verildiğinden yakınmıştır. Vakıf yönetimi ise 2012 yılında yapılan değişiklikle başkan seçimi yetkisinin kendilerine verildiğini, iki başkanlı bir yönetim olamayacağından başvurusunun onursal başkan hâline geldiğini belirtmiştir.

Vakıf senedinde ne şekilde değişiklik yapılabilceği ise 4721 sayılı Kanun'un ilgili maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre 4721 sayılı Kanun'un 112. maddesi uyarınca bir vakfın yönetim biçiminin değiştirilmesi (örgütünde, yönetiminde ve işleyişinde değişiklik yapılabilmesi) için vakfın amaçlarını gerçekleştirebilmesi ve faaliyetlerini devam ettirebilmesi açısından böyle bir değişiklik konusunda haklı nedenlerin bulunması gerekir.

Somut olayda başvuru, vakfın kurucularından biridir. Vakfın kuruluş senedinde başvurusunun ömür boyu yönetim kurulunun tabii başkanı olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra vakıf yönetiminin kendi içerisinde bir başkan vekili ve bir genel sekreter seçeceği düzenlemesine yer verilmiştir. Vakıf yönetim kurulu 2012 yılında başvurusunun yönetim kurulunun tabii başkanı olduğu yanı sıra yönetim kurulunun kendi içerisinde bir başkan bir başkan vekili ve bir genel sekreter seçeceği şeklinde vakıf senedinde değişiklik yapmıştır. Başvurucu da bu değişiklik yapıldığı sırada vakfın yönetim kurulu başkanıdır ve değişikliğe herhangi bir itirazda bulunmamıştır. Anılan değişiklik "4721 sayılı Kanun'un 112. maddesi kapsamında haklı sebep kavramının gerçekleştiği" gerekçesiyle mahkemece tescil edilerek kesinleşmiştir.

O hâlde mahkeme kararlarında başvurusunun bireysel örgütlenme özgürlüğü ile vakfın kolektif örgütlenme özgürlüğünün dengelenip dengelenmediğine bakılmalıdır. Baş-

§ 49. "...başvurucunun vakıf senedinde değişikliğe onay vermesi sonucunda onursal başkana dönüştüğüne ve bu durumun kurucu iradeye aykırılık teşkil etmediğine karar vermesinde başvurusunun bireysel örgütlenme özgürlüğü ile vakfın kolektif örgütlenme özgürlüğü arasında dengeleme yapılmadığı söylenemeyecektir."

vurucunun bireysel örgütlenme özgürlüğüne ilişkin temel şikâyeti, kurucu iradeye aykırı olarak yönetim kurulu başkanlığının sona erdirilmesidir. İlk derece mahkemesi kararında vakıf senedinde 2012 yılında yapılan değişiklik sonrası başvurusunun statüsünün onursal başkanlığa dönüştüğü, vakıf yönetiminin kendi içinden seçimle bir başkan seçmesinin vakıf yönetimini güçlendirici mahiyette olduğu ve kurucu iradeye aykırılık olmadığı sonucuna ulaşı-

mıştır. Bölge Adliye Mahkemesi de aynı hususları tekrarlayarak vakıf senedinde iki başkanlı bir sistemin tasarlanmadığı, başvurucunun onursal başkan olarak kabul edilmesi gerektiği ve bu değişikliğin vakfın daha demokratik yönetilmesini sağladığının altı çizilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay kararında da ilk derece ve Bölge Adliye Mahkeme kararlarındaki gerekçeler uygun bulunmuş, başvurucunun 2014 tarihindeki değişikliğe imkân sağlayan 2012 tarihli değişiklikte yönetim kurulunda yer aldığı ve bu değişikliğe onay verdiği bu nedenle kurucu iradenin göz ardı edildiğinin söylenemeyeceği, yönetim kurulunun kendi arasından bir başkan seçmesi yönündeki değişiklik iradesine üstünlük tanımak gerektiği vurgulanmıştır.

Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı, verilen kararlarda belirtilen tespit ve gerekçeler itibarıyla yargısal makamlarca anayasal anlamda takdir yetkisinin sınırının aşılmadığı ve yargısal sistemin olayda etkili bir şekilde işletildiği görülmüştür. Dolayısıyla örgütlenme özgürlüğü çerçevesinde devletin pozitif yükümlülüklerinin olayın şartları altında yerine getirildiği sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak başvurucunun Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

XIII. SEÇME, SEÇİLME VE SİYASİ FAALİYETTE BULUNMA HAKKI

Kübra ÇİFTÇİ

A. Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021

Milletvekili seçilerek dokunulmazlık hakkını kazanan başvuru hakkında ceza yargılamasına devam edilmesi, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Milletvekili, dokunulmazlık, ceza yargılaması

Başvuru hakkında, sosyal medya hesabından paylaştığı bir haber nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçundan kamu davası açılmıştır. Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvuru üzerine atılı suçtan 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir. Başvuru, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf incelemesinin sürdüğü sırada başvuru 24/6/2018 tarihinde Halkların Demokratik Partisinden (HDP) milletvekili seçilmiş ve hakkındaki yargılamanın Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca durması için dosyasının bulunduğu Bölge Adliye Mahkemesine başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi, başvuru üzerine yargılamanın durması talebi ile birlikte istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

Başvuru üzerine kesinleşen cezası infaz aşamasında iken 7188 sayılı Kanun ile temyiz hakkı getirilmesi üzerine başvuru temyize başvurmuş; temyiz incelemesini yapan Yargıtay, başvuru üzerine yargılamanın durması talebi ile esasa ilişkin itirazlarını reddedererek mahkûmiyet kararını onamıştır. Kararın Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunda okunmasıyla başvuru milletvekilliği düşmüştür. Milletvekilliğinin düşmesi üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı başvuru hakkındaki mahkûmiyet kararının infazını başlatmış ve başvuru 2/4/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir.

Türk hukukunda yasama dokunulmazlığının temel çerçevesi Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiş ve milletvekillerinin TBMM'nin kararı olmadıkça

§ 134. "Netice olarak milletvekili seçilmesinden ve genel olarak yasama dokunulmazlığına sahip olmasından sonra yargılanmasına devam edilerek mahkûm edilmesinin başvuru üzerine Anayasa'nın 67. maddesi ile korunan haklarını ihlal ettiği ve ihlalin yasama dokunulmazlığının, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının korunmasına ilişkin temel güvencelere sahip, belirliliği ve öngörülebilirliği sağlayan anayasal veya yasal bir düzenlemenin bulunmamasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır."

tutulamayacağı, sorguya çekilemeyeceği, tutuklanamayacağı ve yargılanamayacağı güvencelerine yer verilmiştir. Bununla birlikte Anayasa'da yasama dokunulmazlığı mutlak olarak düzenlenmemiş, Anayasa'nın 83. maddesinde yasama dokunulmazlığına bazı istisna ve sınırlamalar getirilmiştir. Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrasında "seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar" dokunulmazlık kapsamı dışında tutulmuştur.

Anayasa'nın 14. maddesinin birinci fıkrasının metni, Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Anayasanın 14

üncü maddesindeki durumlar” ibaresini, dolayısıyla da Anayasa’nın 14. maddesinin birinci fıkrası kapsamına girmesi nedeniyle yasama dokunulmazlığı dışında bırakılan suçları salt yargı organlarının kararlarıyla anlamlı bir şekilde belirlemeye ve böylece belirlilik ve öngörülebilirliği sağlayacak şekilde yorumlamaya elverişli değildir.

Anayasa’nın 14. maddesinin üçüncü fıkrasından ve Anayasa’nın seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını düzenleyen 67. maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerinden hareketle Anayasa’nın 83. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *“Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar”* ibaresinin kapsamına hangi suçların girdiği konusunda kanun koyucunun düzenlemesi dışında yargı organlarıncı yapılan yorumlarla belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamanın mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay başvurucuya isnat edilen terör örgütü propagandası suçunun *“Anayasanın 14. maddesindeki durumlar”* dan birinin kapsamında kalan suçlardan olduğunu belirtilen ölçütler bakımından herhangi bir değerlendirme yapmadan kabul etmiştir.

Başvuruya konu olaylara benzer olaylarda da mahkemelerin görevi yargılamaya devam etmeden önce isnat edilen suçun *“Anayasanın 14. maddesindeki durumlar”* dan birinin kapsamında kalıp kalmadığını tespit etmekle sınırlı olmayıp Anayasa’nın yasama dokunulmazlığını kaldıran diğer hâller için öngördüğü isnadın ciddiyetinin bulunup bulunmadığını belirlemektir.

Aksi bir tutum dokunulmazlık müessesesinin mantığı ve sağlamaya çalıştığı güvenceler ile bağdaşmadığı gibi mahkemelerin isnat edilen suçlamaların yeterince ciddi olup olmadığı, soruşturma ve kovuşturmanın siyasal amaçlar taşıyıp taşımadığı yahut yasama dokunulmazlığının önemi karşısında orantısız olup olmadığı gibi esasa ilişkin yapılması gereken değerlendirmelerin hiçbirini yapmamalarına yol açmaktadır. Bu da yargı makamları eliyle dokunulmazlığın bulunmadığının tespiti hâlinde yapılacak itirazlardan sonuç almanın imkânsız olduğunu göstermektedir.

Dokunulmazlığın bulunmadığının tespiti yöntemi, yargı makamlarının takdir yetkisini düzenleyen ve keyfî davranışların önüne geçebilmek için gerekli usule ilişkin bütün güvenceleri içermemektedir. Mevcut yöntem yargı makamlarını yasama dokunulmazlığına müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini ve orantılı olup olmayacağını değerlendirmeye zorlayan -dokunulmazlıkların Meclisçe kaldırılması usulünde sağlanan güvence düzeyinde- bir usul ihtiva etmemektedir.

Yasama dokunulmazlığının sağlanması için yeterli güvenceler ihtiva etmeyen mevcut sistemin yasama organına seçilmiş milletvekillerinin halkın görüşlerini serbestçe açıklamalarını ve bu anlamda belli kişilerin veya grupların ülkenin siyasal hayatına katılımlarını engelleyici nitelikte olduğu, bu itibarla seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının etkisini ortadan kaldırdığı açıktır.

Yasama dokunulmazlığını koruma altına alan Anayasa’nın 83. maddesi ve temel hak ve

hürriyetlerin kötüye kullanılmasını yasaklayan Anayasa'nın 14. maddesi ancak demokrasinin korunması bağlamında ve hak eksenli yorumlandıkları takdirde işlevlerini tam olarak yerine getirebilir. Mahkemeler söz konusu anayasal hükümleri özgürlükler lehine yorumlamadıkları gibi onları böyle bir yorum yapmaya sevk edecek esasa ve usule ilişkin güvencelerin bulunduğu bir yasal sistem de bulunmamaktadır.

Milletvekili seçilmesinden ve genel olarak yasama dokunulmazlığına sahip olmasından sonra yargılanmasına devam edilerek mahkûm edilmesinin başvurunun Anayasa'nın 67. maddesi ile korunan haklarını ihlal ettiği ve ihlalin yasama dokunulmazlığının, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının korunmasına ilişkin temel güvencelere sahip, belirliliği ve öngörülebilirliği sağlayan anayasal veya yasal bir düzenlemenin bulunmamasından kaynaklandığı kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi **başvurucunun seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.**

B. Kadri Enis Berberoğlu (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020

Anayasa'ya eklenen geçici 20. madde uyarınca dokunulmazlığı kaldırılan başvuru yargılama devam ederken yeniden milletvekili seçilerek yasama dokunulmazlığı hakkını yeniden kazandığı hâlde yargılamaya devam edilmesi, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Milletvekili, dokunulmazlık, geçici 20. madde

Olayların yaşandığı tarihte milletvekili olan başvuru hakkında bir gazetede yer alan habere konu bilgileri gazeteciye verdiği, devletin gizli kalması gereken bilgilerini siyasal veya askerî casusluk amacıyla temin ettiği ve FETÖ/PDY'ye bilerek ve isteyerek yardım ettiği iddialarıyla soruşturma başlatılmıştır.

Başvurucunun yasama dokunulmazlığının kaldırılması için fezleke hazırlanmıştır. Bundan kısa bir süre sonra TBMM Genel Kurulunda kabul edilen kanunla Anayasa'ya eklenen geçici 20. madde kapsamında başvurunun dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Anılan maddenin yürürlüğe girmesinin ardından başvuru hakkında Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İlk derece mahkemesi, niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçundan başvurunun 25 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; duruşmada hazır bulunan başvuru, hükümle birlikte tutuklanmıştır.

Başvuru, mahkûmiyet kararına karşı bozma ve tahliye talebiyle istinaf kanun yoluna başvurmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, ilk derece mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet hükmünü kaldırmış ve başvurunun devletin güvenliği ya da iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçunu işlediğini kabul ederek 5 yıl 10 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvuru, mahkûmiyet kararını temyiz etmiş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

Yargılama süreci devam ederken tutuklu bulunan başvuru yeniden milletvekili seçilmiştir. Bunun üzerine başvuru milletvekili seçilmesi nedeniyle yasama dokunulmazlığına tekrar kavuştuğunu belirterek tahliye edilmesini dosyanın temyiz incelemesinin bulunduğu Yargıtaydan talep etmiştir. Yargıtay, Anayasa'nın geçici 20. maddesi hükmü uyarınca başvurunun dokunulmazlık kazanmadığı gerekçesiyle yargılamanın durması talebini reddetmiş; tutukluluk durumu hakkında ise herhangi bir gerekçe açıklamaksızın talebin temyiz isteminin esasıyla birlikte değerlendirilmesine karar vermiştir. Bu karara yapılan itirazı inceleyen Yargıtay gerek durma kararının incelenmesi yönünden gerekse tutukluluk hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir.

Bu arada Yargıtay 20/9/2018 tarihli kararla, Bölge Adliye Mahkemesinin mahkûmiyet kararının onanmasına karar vermiştir. Kararda ayrıca kesinleşen hükmün bir örneğinin Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca gereğinin takdiri için TBMM Başkanlığına gönderilmesine ve TBMM üyesi olan başvuru hakkında seçimden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesinin üyelik sıfatının sona ermesinden sonra mümkün olması gerekçesiyle de Anayasa'nın 83. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca tahliyesine hükmedilmiştir.

Hakkındaki mahkûmiyet hükmünün 4/6/2020 tarihinde TBMM Genel Kurulunda okunmasıyla başvurunun milletvekilliği sıfatı sona ermiştir.

a. Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkının İhlali İddiası

Somut olayda Anayasa'nın 83. maddesinin *"Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz"* biçimindeki ikinci fıkrasının birinci cümlesinin genel hüküm, geçici 20. maddenin ise söz konusu genel hükme getirilen bir istisna hükmü olduğu anlaşılmaktadır.

Her bir dokunulmazlık statüsünün bir yasama döneminde kazanılıp yasama dönemi sona erdiğinde de kaybedileceğini ifade eden Anayasa'nın 83. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca tekrar seçilen milletvekilinin yeniden dokunulmazlık kazanacağı kuralı esastır ve geçerliliğini korumaktadır.

Geçici 20. madde açık bir şekilde ikinci fıkraya bir istisna getirdiğine göre tekrar seçilen milletvekilinin 83. maddenin dördüncü fıkrası uyarınca yasama dokunulmazlığını kazanmasını engelleyen bir istisna hükmü yoktur. Böyle bir istisna hükmü anayasa koyucu tarafından ayrıca ve açıkça konulmadığına göre yeni seçilen milletvekilleri 83. maddenin sağladığı dokunulmazlıktan tam olarak faydalanır, TBMM dokunulmazlıklarını yeniden kaldırmadığı sürece haklarında soruşturma yürütülemez ve kovuşturma yapılamaz.

Somut uyuşmazlıkta genel kural olan Anayasa'nın 83. maddesi dar, istisna olan geçici 20. madde ise geniş yorumlanmıştır. Bir istisna geniş yorumlanamaz ve istisnanın kapsamı genişletilemez. Bu ilkenin doğal sonucu olarak başvurucunun yeniden milletvekili seçilmesinden sonra statüsünün geçici 20. madde ile getirilen istisna kapsamına girip girmediği konusunda tereddüt oluşmuş ise başvurucunun durumunun o istisnanın kapsamına girmediği, dolayısıyla kaideye tabi olduğu kabul edilmelidir.

Anayasal bir kurum olan yasama dokunulmazlığı milletvekillerinin bir engelle karşılaşmadan yasama faaliyetlerine serbestçe katılmalarını sağlamaya yönelik bir koruma mekanizması niteliğindedir. Bu nedenle yasama dokunulmazlığı, temsili demokrasinin işleyişi bakımından önemli bir işleve sahiptir. Anayasa yargısına hâkim olması gereken hak eksenli yaklaşım yasama dokunulmazlıklarına ilişkin anayasal kuralların yorumlanması için de geçerlidir. Başvurucunun milletvekili seçildikten sonra yargılandığı davada durma kararı veril-

meyerek tahliyesine hükmedilmeksizin yargılanmaya devam olunması ve bölge adliye mahkemesinin mahkûmiyet hükmünün onanması Anayasa'nın geçici 20. maddesi ile getirilen istisna hükmünün lafzına ve amacına aykırı olarak geniş bir biçimde ve başvurucunun Anayasa'nın 67. maddesinde koruma altına alınan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının aleyhine olacak şekilde yorumlanması ile mümkün olmuştur.

Anayasa'nın geçici 20. maddesi ile getirilen istisna hükmünün yeniden milletvekili seçilen başvuru hakkında uygulanması mümkün değildir. Yeniden milletvekili seçilen başvurucunun Anayasa'nın geçici 20. maddesi kapsamında değerlendirilerek ge-

§ 93. *"Sonuç olarak Anayasa'nın geçici 20. maddesi ile getirilen istisna hükmünün yeniden milletvekili seçilen başvuru hakkında uygulanması mümkün değildir. Yeniden milletvekili seçilen başvuru Anayasa'nın geçici 20. maddesi kapsamında değerlendirilerek genel hüküm olan 83. maddesinin dördüncü fıkrasının emredici hükmü gereği dokunulmazlığı tekrar kazandığının kabul edilmemesi, maddenin sözüyle çelişen ve anayasa koyucunun iradesine aykırı bir yorum olmuştur."*

nel hüküm olan 83. maddesinin dördüncü fıkrasının emredici hükmü gereği dokunulmazlığı tekrar kazandığının kabul edilmemesi, maddenin sözüyle çelişen ve anayasa koyucunun iradesine aykırı bir yorum olmuştur.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınmış olan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.**

b. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlali İddiası

Anayasa Mahkemesi, başvurucunun seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak yaptığı incelemede Anayasa'nın 83. maddesi uyarınca başvurucunun tekrar milletvekili seçilmesiyle birlikte -hükümle beraber verilen tutuklama kararına konu dosya bakımından da- yeniden yasama dokunulmazlığından yararlanması gerektiği sonucuna varmış, aksi yöndeki değerlendirmelerin Anayasa'nın sözüne uygun olmadığı kanaatine ulaşmıştır.

Söz konusu tespit ve değerlendirmelerin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden de geçerli olduğu açıktır. Buna göre başvurucunun 24/6/2018 tarihinde yapılan genel seçimlerde yeniden milletvekili seçilmesi dolayısıyla milletvekili seçildiği tarih itibarıyla tekrar yasama dokunulmazlığından yararlanmaya başladığının, bu nedenle anılan tarihten sonra tutulmaya devam ettirilmesinin Anayasa'nın 83. maddesiyle bağdaşmadığının kabulü gerekir.

24/6/2018 tarihinde yapılan genel seçimlerde yeniden milletvekili seçilmesi dolayısıyla tekrar elde ettiği yasama dokunulmazlığı nedeniyle hükümle birlikte uygulanan tutukluluğunun devam ettirilmesi önünde doğrudan Anayasa'dan kaynaklanan bir engel olmasına rağmen başvurucunun -buna dayalı- tahliye talebi 29/6/2018 tarihinden itibaren 20/9/2018 tarihine kadar esas bakımından incelenmemiş ve bu süreç boyunca başvurucunun mahkûmiyete bağlı olarak tutulması devam ettirilmiştir. Başvurucunun anılan tarihler arasında hürriyetinden yoksun bırakılması yasama dokunulmazlığına ilişkin güvencelerin yer aldığı Anayasa'nın 83. maddesiyle bağdaşmamaktadır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.**

ř 125. "Sonuç olarak 24/6/2018 tarihinde yapılan genel seçimlerde yeniden milletvekili seçilmesi dolayısıyla tekrar elde ettiği yasama dokunulmazlığı nedeniyle hükümle birlikte uygulanan tutukluluğunun devam ettirilmesi önünde doğrudan Anayasa'dan kaynaklanan bir engel olmasına rağmen başvurucunun -buna dayalı- tahliye talebi 29/6/2018 tarihinden itibaren 20/9/2018 tarihine kadar esas bakımından incelenmemiş ve bu süreç boyunca başvurucunun mhkumiyete bağlı olarak tutulması devam etmiştir. Başvurucunun anılan tarihler arasında hürriyetinden yoksun bırakılması yasama dokunulmazlığına ilişkin güvencelerin yer aldığı Anayasa'nın 83. maddesiyle bağdaşmamaktadır."

C. Kadri Enis Berberoğlu (3), [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021

Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınmış olan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiği, bu sebeple yeniden yargılama yapılması gerektiği şeklindeki Anayasa Mahkemesi kararına rağmen başvurunun yeniden yargılanmasına başlanmak suretiyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmamış olması, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Bağlayıcı, direnme, yeniden yargılama

Başvuruya konu olayların meydana geldiği tarihte milletvekili olan başvuru hakkında bir gazetede yer alan habere konu olan, niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri verdiği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucunun yasama dokunulmazlığının kaldırılması için fezleke hazırlanmış, bundan kısa bir süre sonra TBMM Genel Kurulunda kabul edilen kanunla o tarihe kadar hazırlanmış fezlekeler hakkında yasama dokunulmazlığını kaldıran geçici 20. madde Anayasa'ya eklenmiştir.

Dokunulmazlığının kalkmasını müteakip İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı çeşitli suçlardan cezalandırılması istemiyle başvuru hakkında kamu davası açmıştır. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesince yapılan yargılamaların sonunda başvuru, devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme ya da gizli kalması gereken bilgilerini açıklama suçunu işlediği kabul edilerek 5 yıl 10 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Yargılama süreci devam ederken tutuklu bulunan başvuru, yapılan genel seçimlerde yeniden milletvekili seçilmesi üzerine yasama dokunulmazlığına tekrar kavuştuğunu belirterek tahliye edilmesini Yargıtaydan talep etmiştir. Yargıtay önce başvurunun dokunulmazlık kazanmadığı gerekçesiyle yargılamanın durması talebini reddetmiş, daha

sonra Bölge Adliye Mahkemesinin mahkûmiyet kararının onanmasına hükmetmiştir. Hakkındaki mahkûmiyet hükmünün 4/6/2020 tarihinde TBMM Genel Kurulunda okunmasıyla başvurunun milletvekilliği sıfatı sona ermiştir.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine (B. No: 2018/30030) 17/9/2020 tarihinde oybirliğiyle karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş, Mahkeme başvuru hakkında yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına hükmetmiştir. Söz konusu karara karşı başvurunun avukatları itiraz kanun

§ 116. "Açıklanan gerekçelerle yeniden milletvekili seçilmesine karşın temyiz inceleme süreci tutuklu olarak sürdü-rülen ve mahkûmiyet hükmü onanan başvurunun yasama dokunulmazlığını koruyan Anayasa'nın 83. maddesi hükmüne aykırı davranıldığı ve bu sebeple de Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınmış olan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiği şeklindeki Anayasa Mahkemesi kararına rağmen yeniden yargılanması-na başlanmak suretiyle ihlalin ve sonuç-larının ortadan kaldırılmamış olması Anayasa'nın 67. maddesinde yer alan güvencelere aykırıdır."

yoluna başvurmıştır. İtirazı inceleyen İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi, itiraz hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Bunun üzerine başvuru yeniden bireysel başvuruda bulunmuştur.

a. Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkının İhlali İddiası Yönünden

Somut olayda 14. Ağır Ceza Mahkemesi, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı ile derece mahkemelerinin görev ve yetki alanına müdahalede bulunduğunu ileri sürerek başvuru yönünden yargılamanın yenilenmesine yer olmadığına ve mahkûmiyet hükmünün aynen infazına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazını inceleyen İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi ise yeniden yargılama yapma yetkisinin İstanbul Bölge Adliye Mahkemesinde olduğundan bahisle itiraz hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair bir hüküm tesis etmiştir.

Anayasa'nın 153. maddesinde yer alan Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı olduğuna dair hükmün herhangi bir istisnası bulunmamaktadır. Dolayısıyla mahkemeler ve kamu gücünü kullanan diğer organlar Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamaktan veya gereğini yerine getirmekten kaçınamaz.

Anayasa, kamu makamlarına ve derece mahkemelerine Anayasa Mahkemesi kararlarına direnme veya bağlayıcılığı tartışma yetkisi vermemektedir. Anayasa Mahkemesi kararının bağlayıcılığı, yapılması gerekenleri ve ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak mercinin belirlenmesini kapsar.

Anayasa Mahkemesi kararının uygulanmasının reddedilmesi ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmaması, Anayasa ile açıkça çelişen ve anayasa koyucunun iradesine aykırı bir yorum ve uygulamadır.

Anayasa Mahkemesi, tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılması için İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinden aşağıdaki işlemlerin yapılmasını istemiştir:

- i. Yeniden yargılama işlemlerine başlanması,*
- ii. Mahkûmiyet hükmünün infazının durdurulması,*
- iii. Başvurucunun hükümlü statüsünün sona erdirilmesi,*
- iv. Yeniden yapılacak yargılamada durma kararı verilmesi.*

Mahkeme söz konusu işlemlerin yerine getirilmesinin zorunluluk olduğunu belirtmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde anlamını bulan hukuk devleti retorikten ibaret değildir. Kamu gücünü kullanan organların, mahkemelerin ve bireylerin hukuka uygun davranmadıkları bir ülkede hukuk devletinin varlığından söz edilemez.

Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı olduğu yönündeki Anayasa'nın 153. maddesinin açık hükmüne rağmen her ne sebep ve mülâhaza ile olursa olsun yerine getirilmesi hukukun üstünlüğü ilkesinin ve bu ilkenin temel alındığı anayasal düzenin ağır bir biçimde ihlali anlamına gelmektedir.

Bu kapsamda türlü bahaneler ve hukuk tanımaz tutum ve davranışlarla bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesine ve mevcut ihlallerin sürdürülmesine neden ola-

cak şekilde, Anayasa'nın öngördüğü hukuk düzenine karşı koyma anlamına gelen keyfi kararlara hiçbir hukuk sisteminde müsaade edilemez.

Bir hukuk devletinde anayasal hükümlere uymamanın ilgililer açısından cezai, idari ve hukuki sorumluluklar doğuracağı açıktır.

Anayasal düzenin korunması yalnızca Anayasa Mahkemesine ait bir görev değildir. Anayasal kurumların, kamu gücünü kullanan organların, gerçek veya tüzel kişilerin Anayasa'yı koruma ve anayasal kurallara sadakat gösterme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınmış olan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiği şeklindeki Anayasa Mahkemesi kararına rağmen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmaması başvurunun aynı hakkının bir kez daha ihlaline neden olmuştur.**

b. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlali İddiası Yönünden

§ 135. "Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin başvuru hakkında verdiği hak ihlali ve ihlalin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması ve yargılamada durma kararı verilmesi gerektiği yönündeki kararına rağmen ilk derece mahkemesinin Anayasa'nın sözüne açıkça aykırılık oluşturacak ve kişilerin keyfi olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarını engellemeye yönelik anayasal güvenceleri işlevsiz hâle getirecek şekilde yargılayan yenilenmesine yer olmadığına ve mahkûmiyet hükmünün aynen infazına karar vermesi (bu kararın itiraz sonucunda da kaldırılmamış olması) nedeniyle başvurunun ceza infaz kurumunda hükümlü statüsünün devam etmesi -yasama dokunulmazlığını düzenleyen Anayasa'nın 83. maddesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarının yargı organları yönünden de bağlayıcı olduğunu belirten 153. maddesi ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin güvencelerin yer aldığı Anayasa'nın 19. maddesine de aykırılık teşkil etmektedir."

Mahkûmiyet hükmünün TBMM Genel Kurulunda okunmasıyla milletvekilliği sıfatı sona eren başvuru 5/6/2020 tarihinde ceza infaz kurumuna konulmuştur. Anayasa Mahkemesinin başvuru hakkındaki hak ihlali kararına rağmen ilk derece mahkemesi yeniden yargılama yapılmasına yer olmadığına ve mahkûmiyet hükmünün aynen infazına karar vermiş, itiraz mercii de itirazı reddetmiştir.

Derece mahkemelerinin kararlarının Anayasa'nın sözüne aykırı olduğu sonucuna varılmıştır. Böylece başvurunun ceza infaz kurumunda hükümlü statüsünün devam ettirilmesi hukuki dayanaktan yoksun hâle gelmiş ve Anayasa'nın 83., 153. ve 19. maddelerine aykırılık oluşturmuştur.

Anayasa Mahkemesi başvurunun **kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.**

Ç. Ömer Faruk Eminağaoğlu, B. No: 2015/7352, 26/9/2019

Hâkim olan başvurunun milletvekili seçilebilmek için istifa ettikten sonra mesleğe geri dönüş talebinin kabul edilmemesi, seçilme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Hâkim, milletvekili, istifa

Olay tarihinde hâkim olarak görev yapan başvuru, Milletvekili Genel Seçimi'nde aday adayı olabilmek için hâkimlik görevinden çekilme isteğinde bulunmuş ve bu isteği Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) tarafından kabul edilmiştir.

Bir partiye milletvekilliği aday adaylığı için başvuran başvuru, aday gösterilmemiştir. Başvuru 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'daki "...hâkimler, savcılar... hariç olmak üzere; ... kamu görevlileri, adaylığı veya seçimi kaybetmeleri halinde, ... göreve dönebilirler." şeklindeki düzenleme sebebiyle göreve dönüş için herhangi bir başvuru yapmamıştır. Başvuru, bu konuda başvurulacak herhangi bir başvuru yolu olmadığı gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bireysel başvuru sonrasında mesleğine geri dönmek için HSYK'ya başvuran başvurunun talebi bir siyasi partiye üye olması nedeniyle reddedilmiştir. HSYK kararına karşı yeniden inceleme talebi de kabul edilmeyen başvuru bu karara da itiraz etmiş, inceleme talebinin reddi kararının yerinde olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir.

Seçilme hakkına yönelik olan başvuru konusu müdahale Anayasa'nın 9., 138. ve devamı maddelerinde öngörülen mahkemelerin ve hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesini gerçekleştirmeye yönelik olarak yapılmıştır.

Bu kapsamda devlet, mahkemeler ile hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesini gerçekleştirmek için milletvekilliği adaylığı için mesleklerinden çekilen hâkimlerin görevlerine geri dönmelerini engelleyecek tedbirler öngörebilir.

Mevcut durumda kanun koyucu; başvurunun bir yandan seçilme hakkını etkin bir şekilde kullanabilmesi, diğer yandan da mahkemelerin ve hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlanabilmesi adına 298 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerini kabul etmiştir. Başvurunun bu Kanun'da yer alan açık hükümler çerçevesinde görevden çekilme sonrasında mesleğe

§ 71. "Somut olayda başvurunun milletvekili adaylığı olmak için istifa etmesini müteakip görevine tekrar kabul edilmesinin asıl olarak başvurunun kendi tercihi sonucu gerçekleştiği hatırlanmalıdır. Söz konusu sonucun ağırlaşmasında başvurunun rolünün belirleyici olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yukarıda yapılan açıklamalar da göz önüne alındığında mevcut başvuruda başvurunun seçilme hakkına yönelik müdahalenin seçilme hakkını aşırı derecede sınırlamadığı, mahkemeler ile hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlanmasına yönelik meşru amaç karşısında orantısız olmadığı kanaatine varılmıştır."

geri dönemeyeceğini ve mesleği kesin olarak bırakması gerektiğini bilebilecek durumda olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Mevcut başvuruda başvurunun seçilme hakkına yönelik müdahalenin başvurunun kendi tercihi sonucu gerçekleştiği, seçilme hakkını aşırı derecede sınırlamadığı, mahkemeler ile hâkimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlanmasına yönelik meşru amaç karşısında orantısız olmadığı kanaatine varılmıştır. Başvurucunun göreve tekrar kabul edilmemesi suretiyle yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.**

D. Mustafa Hamarat [GK], B. No: 2015/19496, 17/1/2019

Kamu görevlisi olan başvurucunun milletvekili seçilebilmek için istifa eden kamu görevlisinin göreve geri dönüş talebinin bağımsız aday veya herhangi bir siyasi partiden aday ya da aday adayı olduğuna dair belge getirmemesi nedeniyle reddedilmesi, seçilme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Milletvekili, istifa, avukat

Başvurucu, bir büyükşehir belediyesinin hukuk müşavirliğinde avukat kadrosunda çalışırken milletvekili seçimlerinde aday olmak için görevinden ayrılma isteğinde bulunmuştur. İdare tarafından başvurucunun isteği kabul edilmiş ve başvuru görevinden ayrılmıştır. Herhangi bir parti ile adaylık hususunda mutabakat sağlayamayan başvuru, milletvekilliği seçim sonuçlarının açıklanmasından sonra göreve dönüş talebinde bulunmuştur.

İdare, bağımsız aday veya herhangi bir siyasi partiden aday ya da aday adayı olduğuna dair belgenin getirilmesi hâlinde atama yapılacağını belirterek başvurucunun talebini reddetmiştir. Başvurucunun bu işleme karşı İdare Mahkemesinde açtığı iptal davası reddedilmiştir.

Somut olayda başvuru, seçimde aday olmak için istifa etmesine ya da aday veya aday adayı olmasına herhangi bir engel çıkarıldığına ilişkin bir iddia ileri sürmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun adaylık sürecine veya seçim çalışmalarına herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Ayrıca başvuru, görevden çekilme sonrasında aday veya aday adayı olmaması durumunda mesleğe geri dönemeyeceğini bilebilecek durumdadır.

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un ek 7. maddesinde, milletvekili ve mahallî idareler seçimlerinde seçilme hakkını kullanmak amacıyla görevlerinden çekilen devlet memurlarının görevlerine dönebilmeleri için seçimlerde aday ve aday adayı olmaları koşulu aranmaktadır. Bu koşulun aranmasıyla kamu hizmetlerinde görevli kişilerin seçimleri gerekçe göstererek görevden çekilme imkânını kötüye kullanmalarının önlenmesinin ve bu suretle

§ 65. "Somut olayda başvurucuya yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların bulunduğu da görülmektedir. Başvurucunun milletvekili adayı olmak için istifa etmesini müteakip görevine tekrar kabul edilmemesinin asıl olarak başvurucunun aday veya aday adayı olmaması, başka bir deyişle göreve dönmenin koşullarını yerine getirmemesi nedeniyle olduğu hatırd tutulmalıdır. Söz konusu sonucun ağırlaşmasında başvurucunun payının büyük olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yukarıda yapılan açıklamalar da göz önüne alındığında mevcut başvuruda başvurucunun seçilme hakkına yönelik müdahalenin seçilme hakkını aşırı derecede sınırlamadığı ve kamu hizmetlerinin sürekliliğini sağlamaya yönelik meşru amaç karşısında orantısız olmadığı kanaatine varılmıştır."

kamu hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanmasının amaçlandığı görülmektedir.

Kamu otoritelerinin sahip olduğu takdir payı da gözetildiğinde, kamu hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması amacı bakımından başvurunun seçilme hakkına yapılan müdahalenin onun siyasal hayata katılımını engelleyici veya seçilme hakkının kullanılmasını zorlaştırıcı mahiyette olmadığı kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak başvurunun seçilme hakkına yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği söylenemez.

Öte yandan başvurucuya yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların bulunduğu da görülmüştür. Başvurucunun milletvekili adayı olmak için istifa etmesini müteakip görevine tekrar kabul edilmemesinin asıl olarak başvurunun aday veya aday adayı olmaması, başka bir deyişle göreve dönmenin koşullarını yerine getirmemesi nedeniyle olduğu göz önünde bulundurulmuş ve bu sonuca varılmasında başvurunun büyük payının olduğu değerlendirilmiştir.

Başvurucunun seçilme hakkına yönelik müdahalenin seçilme hakkını aşırı derecede sınırlamadığı ve kamu hizmetlerinin sürekliliğini sağlamaya yönelik meşru amaç karşısında orantısız olmadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.**

E. Büyük Birlik Partisi ve Saadet Partisi [GK], B. No: 2014/8843, 10/12/2015

Başvurucu, siyasi partilerin milletvekili genel seçimlerinde geçerli oyların %3'ünü alamamaları nedeniyle hazine yardımıdan faydalanamamaları, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını ihlal etmez

Anahtar Kelimeler: Hazine yardımı, seçim, siyasi parti

2/3/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ek 1. maddesinde yapılan değişiklik sonucunda siyasi partilerin devlet yardımı alabilmeleri için milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazla oy oranına ulaşma şartı, %3'e indirilmiştir. Başvurunun incelendiği tarihten önce yapılan 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi'nde başvuru siyasi partiler seçim ittifakı yaparak Saadet Partisi çatısı altında %2,06 oranında, 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimi'nde ise Büyük Birlik Partisi %0,53, Saadet Partisi %0,68 oranında oy almıştır.

Başvurucular, seçim barajını geçemeyen siyasi partilere devlet yardımı yapılmamasının adalet ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Anayasa Mahkemesine göre seçimlere katılarak milli iradenin oluşmasını sağlamayı temel hak ve ödev olarak üstlenen siyasi partilere çok partili demokratik düzenin gerekli kıldığı ölçüde devletçe yardım yapılması, onları paraca güçlü kimi kişi ve kuruluşların etki ve baskısı altına düşme tehlikesinden koruyacaktır.

Anayasa Mahkemesi, bu bağlamda 2820 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi ile getirilen hazine yardımıdan yararlanmak için %3 oranında oy alma şartının, bir sınır belirlenmesi yoluyla seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkına yönelik bir müdahale oluşturduğunu belirtmiştir. Ancak asgari bir sınır konulmaması durumunda alınan her oyun devlet yardımı temelinde bir gelir kapısı olarak değerlendirilerek siyasi parti sayısını önemli ölçüde artıracağına dikkat çeken Anayasa Mahkemesine göre, devlet yardımına ilişkin olarak yapılan bir düzenlemede siyasi partilerin demokratik çoğulculuğu güçlendirme fonksiyonu ile aşırı ve işlemez bir parti enflasyonunun dengelenmesi beklenir. Başka bir ifade ile ölçülü bir sınırın belirlenmesi, seçilme hakkının etkinliğinin sağlanması için gereklidir.

Öte yandan siyasi partilerin tek gelir kaynağı, doğrudan yapılan devlet yardımı değildir. 2820 sayılı Kanun'un 61. maddesinde belirtildiği üzere siyasi partilerin başka gelir kaynakları da bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi, ayrıca sadece %10 ülke barajını aşarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen partilere hazine yardımı yapılması yoluna gidilmediğini, hazine yardımı yapılabilmesi için bu oranın çok altında olan %3 düzeyinde bir sınırın uygulanmasının seçilme hakkına ölçülü bir müdahale olduğunu değerlendirmiştir.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, **Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.**

§ 55. "Sonuç olarak mevcut başvuruda, %3 oranında oy alamadıkları için başvuru sahiplerinin devlet yardımıdan yararlanırlanmamalarının seçilme hakkının etkinliğini kaybetmesine neden olacak şekilde sınırlandırıldığı ve uygulanan yöntemlerin ölçülü olmadığı söylenemez."

F. Mansur Yavaş ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/5425, 23/7/2014

Başvurucuların belediye seçimlerine yönelik ihlal iddiaları, konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezdir.

Anahtar Kelimeler: Belediye, seçim, ortak koruma

Başvurucu Mansur Yavaş 30/3/2014 tarihinde yapılan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisinden aday olmuş ancak seçilememiştir. Cumhuriyet Halk Partisi, kanuna aykırı hâllerin mevcut olduğu iddiasıyla anılan seçimin iptal edilmesi talebiyle Yüksek Seçim Kuruluna itiraz etmiştir.

Yüksek Seçim Kurulu; yaptığı incelemede bazı hataları tespit etmiş olmakla birlikte bu hataların geçerli oyların siyasi partilere dağılımına etki etmediğini, sonuca etkili olmayan maddi hata olarak nitelendirilecek hatalar olduğunu belirterek itirazın reddine karar vermiştir.

AİHS'in Türkiye'nin taraf olduğu ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmesi Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler."

AİHM içtihatlarına göre anılan maddede geçen "yasama" ifadesi mutlak anlamda ulusal parlamento anlamına gelmemekte, söz konusu ifadenin devletlerin anayasal yapısı ışığında yorumlanması gerekmekte, federal devletlerde federe devletlerin parlamentoları da bu madde anlamında yasama organı olarak kabul edilmektedir. Ancak AİHM, kapsam ve güç bakımından yeterli yasama yetkisine sahip olmayan yerel yönetim seçimlerini yasama organı seçimi kapsamında görmemektedir.

Görüldüğü üzere AİHS kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup Anayasa'nın 127. maddesi uyarınca mahallî idare niteliğinde olan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimiyle ilgili ihlal iddiaları, bağımsız bir hak olarak AİHS kapsamında değerlendirilmediğinden, bu hakka yönelik ihlal iddialarının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir.

§ 35. "Görüldüğü üzere AİHS kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup Anayasa'nın 127. maddesi uyarınca mahallî idare niteliğinde olan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimiyle ilgili ihlal iddiaları, bağımsız bir hak olarak AİHS kapsamında değerlendirilmediğinden, bu hakka yönelik ihlal iddialarının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir."

Sonuç itibarıyla başvuru sahiplerinin ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve AİHS ile buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmeyen başvurunun "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

G. Atila Sertel [GK], B. No: 2015/6723, 14/7/2015

Basın İlan Kurumu üyeliğinden ayrılmayan başvurunun milletvekilliği adaylığının Yüksek Seçim Kurulu tarafından iptal edilmesi nedeniyle seçilme hakkının ihlal edildiği iddiası konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezdir.

Anahtar Kelimeler: Yüksek Seçim Kurulu, istifa, milletvekili

Basın İlan Kurumu Genel Kurul üyesi olan başvurunun bu görevinden ayrılmamış olmaması nedeniyle milletvekili adaylığı Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından iptal edilmiştir.

Anayasa'nın 67. ve 79. maddelerinde seçimlerin yargı organlarının yönetim ve denetimi altında yapılacağı belirtilmiş ve 79. maddede, anılan ifadenin hemen ardından gelen fıkrada, bu yönetim ve denetimle görevli organın YSK olduğu düzenlenmiştir. Anayasa'nın 79. maddesinin gerekçesinde ise "... Yüksek Seçim Kurulu kararlarının kesinliği ve bunlara uyulması tereddütlere yol açtığından bu maddeye Yüksek Seçim Kurulu kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamayacağı esası getirilmiştir." denilmiştir. Gerekçeden de anlaşılacağı üzere anayasa koyucu, YSK kararlarının kesin olmasını ve bu kararlar aleyhine başka merci ve kanun yollarına başvurulmamasını öngörmüştür. Buna göre anılan hükümler karşısında, YSK kararlarının Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruya konu olması mümkün değildir.

Başvuru konusu olayda başvurunun Basın İlan Kurumu Genel Kurul üyeliğinin kamu görevi olduğu kabulü ile bu görevden süresinde ayrılmaması nedeniyle milletvekilliği adaylığı YSK tarafından iptal edilmiştir. Dolayısıyla başvurunun iddialarının bireysel başvuruya konu edilmesi mümkün değildir.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın idari ve yargısal denetim dışında bıraktığı bir işleme karşı yapılan **başvurunun "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.**

§ 40. "Başvurucu tarafından YSK'nın yargı yeri olduğu, yargısal nitelikte kararlar verdiği ileri sürülmüş ise de YSK'nın bir yargı yeri olup olmadığı veya kararlarının yargısal nitelik taşıyıp taşımadığı tartışmasının, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla YSK kararlarını inceleme yetkisi olup olmadığı probleminin çözümlenmesine katkısı olduğu söylenemez. YSK'nın statüsünün ve verdiği kararların hukuki niteliğinin, bu kararların bireysel başvuru konusu olup olamayacağı hususunun çözümünde önemi veya ilgisi bulunmamaktadır. Tartışılması gereken temel husus, YSK'nın yargı yeri ve kararlarının da yargısal nitelikli kararlar olduğu kabul edilse dahi Anayasa'nın 79. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi karşısında YSK kararlarının bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesince incelenip incelenemeyeceği sorunudur. Bu konunun aydınlatılmasında Anayasa'nın anılan hükmünde geçen "Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz." ibaresi ve 298 sayılı Kanun'un 132. maddesinde geçen "Kurulun kararı kesindir. Aleyhine hiçbir mercie ve kanun yoluna başvurulamaz." ibaresinin ne anlam ifade ettiğine bakılmalıdır. Anılan hükümlerde yer alan "merci" ifadesiyle başvurulacak idari ve yargısal tüm yer veya makamların kastedildiği anlaşılmaktadır ve Anayasa Mahkemesi de buna dâhildir. Buna göre anılan hükümler karşısında, YSK kararlarının Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruya konu olması mümkün değildir."

Ğ. Lokman Ayva, B. No: 2014/19301, 27/12/2017

Görme engelli olan başvuruğunun serbest, bireysel ve gizli oy kullanmasına imkân veren düzenlemeler olmaması nedeniyle seçme hakkının ihlal edildiği iddiası ile doğrudan Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru, başvuru yollarının tüketilmemiş olmaması nedeniyle kabul edilemezdir.

Anahtar Kelimeler: Görme engelli, seçim, oy

Görme engelli olan başvuru, 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 93. maddesinde yer alan "...körler, felçliler veya bu gibi bedeni sakatlıkları açıkça belli olanlar, bu seçim çevresi seçmeni olan akrabalarından birinin, akrabası yoksa diğer herhangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler." hükmü nedeniyle görme engelli Türk vatandaşlarının serbest, bireysel ve gizli oy kullanamadıkları için her seçimde sürekli hak ihlaline uğradıklarını belirterek doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuru, bireysel başvuru yapılmadan önce söz konusu hak ihlalinin giderilmesi talebiyle herhangi bir kamusal merciye müracaatta bulunmamıştır.

Başvurucunun seçme hakkının ihlaline neden olduğunu ileri hükmün, fiziksel engelli bulunan vatandaşlara oy kullanma işlemi sırasında kolaylık sağlamak amacıyla düzenlendiği ve başka yöntemlerin kullanılmasını yasaklayan emredici bir norm özelliği taşımadığı açıktır. Bu nedenle, başvuruğunun şikâyetinin YSK tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirilmeye müsait bir şikâyet; YSK'ya yapılacak başvurunun da şikâyetin giderilmesi noktasında makul bir başarı şansı sunabilecek ve çözüm sağlayabilecek nitelikte, etkili bir hukuk yolu olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, başvuruğunun görme engelli bir vatandaş olarak oy kullanırken gizli ve serbest oy kullanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının incelenme imkânını

Ş 34. "Bu durumda, başvuruğunun görme engelli bir vatandaş olarak oy kullanırken gizli ve serbest oy kullanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının incelenme imkânını yetkili makam olan YSK'ya tanımaksızın bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu edilen şikâyetler, yetkili makamlar önünde ileri sürülmeksizin ilk defa bireysel başvuru aşamasında dile getirilmiştir."

yetkili makam olan YSK'ya tanımaksızın bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu edilen şikâyetler, yetkili makamlar önünde ileri sürülmeksizin ilk defa bireysel başvuru aşamasında dile getirilmiştir.

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, seçme hakkının ihlal edildiğine ilişkin **başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğu**na karar vermiştir.

XIV. SENDİKA HAKKI

Gülsüm Gizem GÜRSOY

A. Hüseyin Ercan, B. No: 2018/11352, 8/9/2021

Kanun hükmünde kararname (KHK) ile kamu görevinden çıkarılan başvurucunun sendika temsilcisi olarak seçilmesi nedeniyle cezalandırılması sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: KHK, sendika temsilcisi, idari para cezası

Başvurucu, sağlık teknikeri olarak çalışırken 679 sayılı KHK uyarınca kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucunun bu işleme karşı yaptığı itiraz olayların geçtiği tarihte Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonunda (Komisyon) derdesttir. Diğer yandan başvuru, Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) üyesidir ve Sendika İl Yönetim Kurulu üyesi olarak seçilmiştir. Valilik Sendikaya yazı göndererek başvurunun KHK ile kamu görevinden ihraç edilmiş olması nedeniyle sendika temsilciliği yapamayacağını belirtmiş ve bu görevden çıkarılarak yerine başka birinin atanmasını istemiştir. Sendika, başvuru hakkındaki hukuksal sürecin tamamlanmadığını, bu nedenle sendika üyeliğinin de devam ettiğini belirterek talebin yerine getirilmeyeceğini bildirmiştir. Valilik Cumhuriyet Başsavcılığına başvuru hakkında yasal işlem başlatılması hususunda talepte bulunmuştur. Başsavcılık 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 32. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında, başvurunun sendika temsilciliği devam edemeyeceği hâlde bu görevi yürüttüğü gerekçeyle hakkında 1.287 TL idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir.

4688 sayılı Kanun'un 18. maddesine göre kişinin görevden uzaklaştırma, resen emeklilik, göreve son verilmesi, tayin veya sair hâllerde görevlinin mahkemeye başvurması hâlinde, mahkeme kararı kesinleşinceye kadar sendikadaki görevi devam eder. Eldeki başvuruda

§ 45. "Sendika hakkı, demokratik toplumun varlığından bahsedebilmek için varlığı zorunlu haklardan biridir ve bu sebeple Anayasa'nın 51. maddesinin birinci fıkrasında hiç kimsenin sendika üyeliğinden ayrılmaya zorlanamayacağı düzenlenmiş ve ardından aynı maddenin üçüncü fıkrasında söz konusu hakkın "kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir." hükmüne yer verilmiştir. Nitekim sendika üyelerinin herhangi bir baskı altında olmaksızın, hak ve çıkarlarını en iyi şekilde korumalarını güvence altına almak için 4688 sayılı Kanun'un 18. maddesinde haklarında kamu görevinden çıkarılmaya ilişkin yargısal süreçlerin devam ettiği kişilerin sendika üyeliklerinin korunacağı ifade edilmiştir."

sonradan oluşturulan OHAL Komisyonu yolunun ulaşılabilirlik, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi yönünden etkili bir kanun yolu olup olmadığı Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve bu kanun yolunun tüketilmesi gereken hukuksal bir başvuru yolu olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla somut olayda kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin olarak hakkında kesinleşmiş herhangi bir yargısal karar bulunmayan ve bu sebeple 4688 sayılı Kanun'un 18. maddesinin yoruma ihtiyaç bırakmayacak açıklıktaki hükmü uyarınca sendika üyeliği devam eden başvurunun hakkında 5253 sayılı Kanun'un 32. maddesinin uygulanması mümkün olmadığı hâlde idari para cezası tesis edilmesi kanunun açık lafzıyla çelişen bariz bir takdir hatası teşkil etmektedir.

Sonuç olarak başvuruya konu idari para cezası kanunilik şartını karşılamamıştır ve **Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.**

B. Birleşik Metal İşçileri Sendikası, B. No: 2015/14862, 9/5/2018

Sendikaca alınan grev kararının Bakanlar Kurulu tarafından soyut bir biçimde "millî güvenlik" gerekçesiyle ertelenmesi sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Grev erteleme, sendika

Başvurucu sendikanın aldığı grev kararı, Bakanlar Kurulu tarafından millî güvenliği bozucu nitelikte olduğu gerekçesiyle altmış gün süreyle ertelenmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yürütmeyi durdurma talebiyle açtığı dava, ekonomik güvenliğin millî güvenliğin ayrılmaz bir parçası olduğu hususu da dikkate alındığında yürütmeyi durdurmayı gerektirecek nitelikte olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Somut olaya konu Bakanlar Kurulu kararında yalnızca grevin ertelenme sebebi zikredilmiş, bunun dışında bir açıklamaya yer verilmemiştir. İlk derece mahkemesi olan Danıştay Onuncu Dairesi, ilgili kamu kurumlarının başvuru konusu grevin millî güvenliği bozucu etkisinin olduğu yönünde "somut verilere dayalı görüş bildirdiğini" ifade etmiş ise de zikri geçen ifadeden başka somut verilerin neler olduğuna ve varsa bu somut verilerin millî güvenlik ile ilişkisine dair bir açıklama yapmamıştır. Oysa derece mahkemelelerinin kararlarında grevin uygulandığı iş yerlerindeki üretimin bir süre durmasının millî güvenliği nasıl ve ne şekilde bozduğunun açıkça ortaya konulması gerekir. Söz konusu kararlarda, yalnız başına grevin millî güvenlik sebebiyle ertelenmesine karar verildiğinin söylenmiş olması grev erteleme kararının zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca dayandığının ve demokratik toplumda gerekli olduğunun gösterildiği şeklinde değerlendirilemez.

Sonuç olarak başvuruya konu grevin ertelenmesine ilişkin derece mahkemelerinin kararlarında ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli olmaması nedeniyle başvurucunun **Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.**

§ 51. "...6356 sayılı Kanun'un 63. maddesine göre yalnızca millî güvenlik ve genel sağlık sebepleriyle grev erteleme kararı verilebilmesi mümkün olup 'ekonomik güvenlik' bir grev erteleme sebebi olarak sayılmış değildir. Anılan Kanun maddesinde yer alan terimlerin anlamlarının ikna edici bir gerekçe olmaksızın çok geniş bir şekilde yorumlanması, ekonomik bazı sonuçları olacak olan bütün grevlerin millî güvenliği bozabileceği sonucuna ulaştırabilecek ve Anayasal haklara demokratik toplumda gerekli olmayan ve ölçüsüz müdahalelere yol açabilecektir."

C. Abdulvahap Can ve diğerleri, B. No: 2014/3793, 8/11/2017

Sendikal faaliyet çerçevesinde afiş astıkları için başvurularda idari para cezası uygulanması sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Sendikal faaliyet, afiş, idari para cezası

Başvurucular ana dilde eğitim çerçevesinde yaptığı etkinlikler kapsamında Batman şehir merkezindeki çeşitli yerlerde bulunan ve bir şirketin işletiminde olan on beş billboarda (ilan panosu) "ana dilde eğitim" temalı afişler asmıştır. Valilik, 5326 sayılı Kanun'un 42. maddesi kapsamında izinsiz afiş asılamayacağı gerekçesiyle başvurularda hakkında 1.500 TL idari para cezası uygulamıştır. Mahkeme, idari para cezalarına yapılan itirazları kesin olarak reddetmiştir.

Ana dilde eğitim temalı ve herhangi bir suç unsuru içermeyen afiş asılmasının bir düşünce açıklaması mahiyetinde olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Olayda afiş asma biçiminde tezahür eden fikir açıklaması, sendikal faaliyet çerçevesinde icra edildiğinden Anayasa'da düzenlenen sendika özgürlüğü ve ifade özgürlüğüne ilişkin güvencelerden yararlanır. Tek başına izin koşulunun ihlal edilmiş olması, yaptırım uygulanmasının haklılaştırılması bakımından yeterli görülmebilir. Bu noktada izinsiz afiş asılması nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığı veya bozulma tehlikesinin bulunup bulunmadığı ya da böyle bir tehlikenin ortaya çıkıp çıkmadığı ehemmiyet arz etmektedir. Başvuruda, suç unsuru içermeyen ve özel bir şirketten kiralanan ilan panolarına sendikal faaliyet çerçevesinde asılan afişlerin kamu düzenini bozduğu veya kamu düzeninin bozulması tehlikesine yol açtığı hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmadan, suçun oluştuğuna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmadan idari para cezası uygulanması -somut olayın koşulları gözetildiğinde- demokratik toplumda gerekli değildir. Dahası bu koşullar

çerçevesinde başvurularda verilen idari para cezası sendikal faaliyette bulunulması bakımından caydırıcı bir etki doğurabilir.

Sonuç olarak başvuruya konu idari para cezasının demokratik toplumda gerekli olmaması nedeniyle başvurularda **Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.**

§ 58. "...Bireysel başvuruya konu olaylarda kabahatin oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi, bu konudaki delil ve olgular ile hukuk kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin bu husustaki takdirine müdahale etmesi bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak taraflarca öne sürülen ve kabahatin oluşumuyla ilgili önem taşıdığı değerlendirilen iddiaların karşılanıp karşılanmadığı, bu hususta tatmin edici açıklamaların yapıp yapılmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin yetkisindedir."

Ç. Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017

Sendikal gerekçelerle iş sözleşmesi feshedilen başvuruçuların sendikal tazminat talebinin reddedilmesi sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Sendikal faaliyet, sendikal tazminat, fesih

Başvuruçular, iş sözleşmelerinin sendikal nedenlerle feshedildiği iddiasıyla sendikal tazminat talepli dava açmışlardır. İlk derece mahkemesi, davayı kabul etmiştir. Yargıtay ise sendikal nedenin ispatlanamadığı sonucuna varmış ve sendikal tazminat talebini kesin olarak reddetmiştir.

Anayasa'nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkı, bu hakka yönelik olarak kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla sendika hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanı sıra üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı ilgiliye koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir. Daire, başvuranların iş sözleşmelerinin sendikal faaliyet nedeniyle feshedildiğinin yeterli ve inandırıcı delillerle ispatlanamadığını belirterek mahkeme kararını bozmuştur. Daire, Mahkeme tarafından hükme esas alınan olgulara (tanık beyanları, müfettiş raporundaki tespitler ve çok sayıda işçinin işten çıkarılması ile iş yerinde sendikalı işçinin kalmamış olması) yönelik herhangi bir değerlendirme yapmadığı gibi Mahkemenin değerlendirmesine ilişkin somut bir eleştiri de getirmemiştir. Mahkemenin yeterli ve ikna edici olduğu anlaşılan değerlendirmesine karşın Dairenin gerekçesiz bir şekilde kararı bozmuş olması nedeniyle usule ilişkin pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği kanaatine ulaşılmıştır.

Sonuç olarak başvuruçuların **Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.**

§ 37. "Sendika hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler, devletin koruyucu ve düzeltici önlemler almasını gerektirebilmektedir. Sendika hakkının korunması pozitif yükümlülüğü devlete, üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendikaya üye olma ve sendikal faaliyette bulunma haklarını kullanmayı engelleyici davranışlarından kaçınmasına yönelik ve sırf bu haklarından yararlandıkları gerekçesiyle yaptırıma tabi tutulmalarını, ayrımcılığa maruz kalmalarını önleyici tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Bu çerçevede alınacak tedbirlerin üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendika hakkına müdahalede bulunmaları bakımından caydırıcı nitelik taşıması gerekir.

Öte yandan üçüncü kişiler tarafından sendika hakkına müdahale edilmesi durumunda müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek hukuksal mekanizmaların oluşturulması gerekiyorsa tazminat ve benzeri giderimler için dava açma imkânının getirilmesi devletin pozitif yükümlülüklerindendir."

D. Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023

Sendika tarafından alınan grev kararının Bakanlar Kurulu tarafından ertelenmesine karşın başvurunun iş yavaşlatma eylemine katılması nedeniyle iş akdinin feshedilmesi sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Sendika, grev erteleme, iş yavaşlatma, fesih

Başvurucunun mensubu olduğu Sendika ile davalı iş yeri arasındaki TİS görüşmelerinde uzlaşmaya varılamaması sonucunda Sendika, grev kararı almıştır. Alınan grev kararı Bakanlar Kurulunca millî güvenlik nedeniyle ertelenmiştir. Başvurucu ve diğer işçiler grev erteleme kararı sonrasında iş yavaşlatma eylemi yapmış ve bunun sonucunda iş akitleri feshedilmiştir. İlk derece mahkemesince anılan feshin haklı nedene dayanmadığı ancak sendikal fesih kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilerek davanın kabulüne ve başvurunun işe iadesine karar verilmiştir. Derece mahkemesinin hükmü, Yargıtay tarafından başvurunun "grev erteleme kararı bulunmasına karşın eylemlerde bulunduğu" gerekçesiyle bozularak ortadan kaldırılmış ve dava kesin olarak reddedilmiştir. Sendikanın birden çok işyerinde aldığı grev kararının Bakanlar Kurulu tarafından millî güvenlik gerekçesiyle ertelenmesinin sendika hakkını ihlal ettiği iddiası daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmiş ve anılan kararın sendika hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır¹. Grev erteleme kararı sonrasında sendikal hak taleplerini dile getirmek adına gerçekleştirilen iş yavaşlatma eyleminin ulusal hukuk kapsamında ve Anayasa'nın 51. maddesine aykırı olmayan koşullarda, sendikal hakların korunması için gösterilen çabanın bir parçası olarak görülebileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca başvurunun iş akdinin sonlandırılmasında *feshin son çare olması prensibinin* değerlendirilmediği görülmektedir. Başvuruya konu eylemin işveren nezdinde telafisi imkânsız bir zarara yol açmadığı tespiti

§ 47. "...işçilerin ekonomik, sosyal ve çalışma koşullarını etkileyen uygulamalara yönelik kısa süreli, demokratik bir hakkın kullanımı niteliğindeki protesto eylemlerine tolerans gösterilmelidir... Başvurucunun katıldığı eylemin de TİS'e ilişkin uyuşmazlıkların dile getirilmesi amacıyla yönelik, kısa süreli ve barışçıl olduğu göz önünde bulundurulduğunda anılan eylem sendika hakkı kapsamında değerlendirilmelidir."

ile birlikte değerlendirildiğinde -başvurucunun ücretinde kesintiye gidilmesi, ek mesai yaptırılması- gibi daha hafif giderim yolları izlenmeksizin doğrudan iş akdinin feshedilmesinin kaçınılmaz olduğu gösterilememiştir.

Sonuç olarak başvurunun **Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.**

¹ Bkz. Birleşik Metal İşçileri Sendikası, B. No: 2015/14862, 9/5/2018

**E. Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası [GK],
B. No: 2020/34550, 15/2/2024**

Olumsuz yetki tespitine itiraz talebiyle açılan davanın makul sürede sonuçlandırılması sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Sendika, toplu iş sözleşmesi, yetki tespiti, makul süre

Başvurucu Sendika 2016 yılında yetki tespiti talebinde bulunmuş ve yetki tespitine itiraz davası inceleme tarihi itibarıyla sonuçlanmamıştır. Başvurucu 6356 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (5) numaralı fıkrasında yer alan "İtiraz, karar kesinleşinceye kadar yetki işlemlerini durdurur." biçimindeki hüküm gereğince davanın sonuçlanmaması nedeniyle yetkili sendika olarak yer alamamıştır. Bu itibarla yargı mercilerinin tutumu başvurucunun ve başvurucu ile birlikte işyerinde çalışan işçilerin TİS kapsamında sendikal faaliyette bulunma olanağını ve sözleşmenin getirdiği sendikal haklara erişimini yargılama süreci boyunca imkânsız kılmıştır.

Anayasa Mahkemesi yetki tespiti sürecine ilişkin davaların makul sürede tamamlanması gerektiğine ilişkin temel ilkeleri *Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası* (B. No: 2016/13328, 19/11/2020) ve *Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası* (B. No: 2016/13531, 15/12/2020) kararlarında ortaya koymuştur. Ancak gelinen aşamada, uygulamada aynı şikâyetlere ilişkin davaların makul sürede sonuçlandırılmadığı, bu davalara ilişkin ihlal iddialarının yaygınlık arz ettiği görülmüştür.

Bu bağlamda yetki tespitine itiraz davalarının derece mahkemeleri ve Yargıtay önünde makul sürede sonuçlandırılmamasına ilişkin sistematik bir yapısal sorunun varlığı tespit edilmiştir. Yapısal sorunun kaynağının kanun sistematüğinden kaynaklandığına dair detaylı açıklamalara yer verilerek, kanunla ilgili gerekli düzenlemeler yapılana kadar Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından alınabilecek tedbirlerin de altı çizilmiştir.

Sonuç olarak başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.

§ 60 "...anlatılanlar kapsamında tüm bu yargılama süreçlerinin yetkili sendikanın tespitini yıllar süren bir çözümsüzlüğe sürüklediği görülmüştür. Bu çözümsüzlük, hem davanın tarafı olan sendikaların hem de bu davaların yetki işlemlerini durdurması nedeniyle diğer sendikaların TİS akdedebilmesini engellemektedir. Çok sayıda davanın yetkisiz mahkemelerde açıldığı da anlaşılmıştır. Bunun sonucunda sendika üyesi binlerce işçi TİS'in sağladığı sendikal haklardan yararlanamamaktadır. Yıllar süren yargılamalar yetkili olduğunu iddia eden sendikaların lehine sonuçlansa dahi bu süreçte sendikalar ciddi üye kayıpları yaşamakta, bu sefer gerekli üye çoğunluğunu kaybetmesi nedeniyle TİS imzalayamamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun sendikalaşmanın süratle sağlanması adına yetki tespiti itirazı davalarına ilişkin öngördüğü kısa sürelerle hiçbir şekilde uyulmadığı gibi bu davalar artık birer sendikasızlaştırma aracına dönüşmüştür..."

F. Abdullah Şahin ve Diğerleri [GK], B. No: 2021/5841, 28/3/2024

Sendikaya üyelik talebinin sendika tarafından reddedilmesi nedeniyle sendika hakkı ihlal edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Sendika, sendikaya üyelik, üyelik talebinin reddi

Başvurucular, sendika üyelik taleplerinin haksız bir biçimde reddedildiğinden ve üye olamamaları nedeniyle TİS'ten yararlanamadıklarından yakınmıştır. Türk Metal Sendikası ise ret sebebi olarak başvurucuların TİS sürecinde Sendikadan istifa ederek gerekli dayanışmayı göstermemelerini gerekçe göstermiştir.

Sendika özerkliği, aynı zamanda üyelerini seçmekte de özgür olmaları anlamına gelir. Bu kapsamda sendikaların kendilerine katılmak isteyen herkesi kabul etmek gibi bir yükümlülükleri bulunmamaktadır. Sendikalar tüzüklerini serbestçe düzenleyip istedikleri kişileri üye kaydedebilir, üyelikten çıkarabilir yahut üyelik taleplerini reddedebilir ancak bu hakları sınırsız olmayıp keyfi uygulamalara neden olmamalı, bireysel sendika özgürlüğüne müdahale niteliği taşımamalıdır.

Somut olayda başvurucular, birbirine yakın tarihlerde Türk Metal Sendikası'ndan ayrılmıştır. Sonrasında aynı sendikanın TİS'e taraf olma sürecinde yine birbirine yakın tarihlerde sendika üyelik başvurusunda bulunmuştur. Bunun üzerine Türk Metal Sendikası, başvurucuların sırf sendika aidatını ödemediği için yeni dönem TİS'ten yararlanma amacıyla istifa ettiğini değerlendirmiştir. Sendikaya göre birlik ve dayanışma içinde olunması gereken bir dönemde, TİS müzakereleri başlamadan hemen önce başvurucuların üyelikten istifa etmesi Sendikanın hem işveren hem diğer işçiler nezdinde güçsüz görünmesine neden olmuştur. Sendika ayrıca başvurucuların bu şekilde hareket etmesinin Sendikanın pazarlık gücünün azalmasına neden olan hakkın kötüye kullanımı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Başvurucular ise Sendikadan ayrılma nedenlerinin Sendikanın gücünü zayıflatmak değil Sendikaya tepki koymak olduğunu, binlerce üyesi olan Sendikanın kendileri yüzünden maddi kayıp yaşamayacağını ileri sürmüştür.

İlk derece mahkemesi yaptığı değerlendirmede öncelikle sendikaların eşit davranma borcu bulunduğunu belirtmiştir. Mahkeme, sendika üyeliği devam eden ve aidatlarını ödeyen işçiler ile aidat ödemeyip sonradan sendikaya üye olanların aidat ödeyenlerle aynı haklara sahip olması durumunda sendikanın işçilere eşit davranmamış olacağını değerlendirmiştir. Mahkemeye göre bu durum çalışma barışını bozarak Sendikanın birlik, beraberlik ve dayanışmasını zayıflatacaktır. Kolektif sendika özgürlüğünün zayıflaması ise bireysel sendikacılığı da olumsuz yönde etkileyecektir. Derece mahkemesi, başvurucuların kendileri ile aynı durumda olan bir kısım işçinin üyelik taleplerinin kabul edildiği iddiasını ise o işçilerin geriye dönük aidatları ödemeleri nedeniyle olduğunu tespit etmiştir. İlk derece mahkemesi kararında ayrıca başvurucuların binlerce üyesi olan Sendikaya maddi bir zarar vermedikleri savunmasına karşılık bir önceki sene 6-7 kişinin bu şekilde ayrılmasının başvurucularla birlikte ise 80 kişinin aynı şekilde dav-

ranmasının gitgide büyüyen bir soruna işaret ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Mahkeme sonuç olarak başvurucuların sadece aidat ödememek için Sendikadan ayrılıp TİS'ten önce Sendikaya üye olma çabalarının Sendikanın kuruluş amacı olan dayanışma ve ortak amaç uğruna hareket etme ilkelerine aykırı olduğunu belirterek davanın reddine karar vermiştir.

İlk derece mahkemesinin başvurucuların bu davranışlarının sendikanın gücünü zayıflatma, dolayısıyla hakkın kötüye kullanımı niteliğinde olduğuna karar vermesinde başvurucuların bireysel sendika özgürlüğü ile sendikanın kolektif sendika özgürlüğü arasında dengeleme yapılmadığı söylenemeyecektir. Kaldı ki başvurucular dayanışma aidatı ödemek suretiyle TİS hükümlerinden her zaman yararlanabileceklerdir. Bu itibarla başvurucuların ileri sürdüğü iddiaların mahkemece ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı, verilen kararlarda belirtilen tespit ve gerekçeler itibarıyla yargısal makamlarca anayasal anlamda takdir yetkisinin sınırının aşılmadığı ve yargısal sistemin olayda etkili bir şekilde işletildiği görülmüştür. Dolayısıyla sendika hakkı çerçevesinde devletin pozitif yükümlülüklerinin olayın şartları altında yerine getirildiği sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmemiştir.

§ 40 "...sendika hakkı iki taraflı bir hak olarak hem bireysel hem de kolektif temel haktır ve çift yönlüdür. Yani hakkın bireysel ve kolektif yönü birbirini tamamlayan iki parçadır ve birbirlerinden ayrı düşünülemez. Dolayısıyla bireysel sendika özgürlüğünün korunabilmesi için sendikaların varlıklarını devam ettirebilmeleri gerekir. Bunun için de öncelikle kolektif sendika özgürlüğünün korunması gerekir. Zira işçiler ve işverenler sendika çatısı altında örgütlü hareket ederek sendikal haklarını güçlü bir biçimde dile getirebilmekte ve gerektiğinde örgütlü mücadele edebilmektedir. Bu nedenle sendikaların varlıklarının hem devlete hem üçüncü kişilere hem de kendi üyelerine karşı korunması gerekir."

G. Yakup Tekin [GK], B. No: 2019/19836, 28/3/2024

Sendika yöneticisinin kanuna aykırı şekilde iş sözleşmesinin feshedilmesi sendika hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Sendika yöneticisi, sendika temsilcisi, fesih

Başvurucu iş sözleşmesi feshedildiği tarihte sendika yöneticisidir. Başvurucu; iş sözleşmesi sonlandırıldığı sırada mensubu olduğu Sendikanın Yönetim Kurulu yedek üyesi olduğunu ve bu nedenle 6356 sayılı Kanun'un 24. maddesinin son fıkrası kapsamındaki işyeri temsilcisi korumadan yararlanılması gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Kanun'un sağladığı korumadan yararlanmak için yetkili sendikanın yöneticisi olma şartının bulunmadığını belirtmiştir.

Yargıtay içtihatlarına göre sendika yöneticisinin asıl ya da yedek üye olması veya profesyonel yahut amatör sendika yöneticisi olması, 6356 sayılı Kanun'un 24. maddesinde düzenlenen güvenceden yararlanma konusunda bir farklılık oluşturmamaktadır. Bununla birlikte aynı güvenceden bütün sendika yöneticilerinin mi yoksa sadece işyerinde yetkili olan sendikanın yöneticilerinin mi yararlanabileceği konusu içtihatla netlik kazanmamıştır. Somut başvuruda ise derece mahkemeleri önüne taşınan dava tam da içtihatla netlik kazanamayan bu konuya ilişkindir.

Buna karşın eldeki başvuruda Bölge Adliye Mahkemesinin verdiği kararda, işyerinde yetkili olmayan sendikanın yöneticisinin anılan güvenceden faydalanıp faydalanmayacağı tam olarak ortaya konulmadan başvurunun hem sendika yöneticisi hem de sendika temsilcisi olduğu ancak işyerindeki yetkili sendikanın temsilcisi olmadığı şeklinde bir gerekçeyle hüküm kurulduğu görülmüştür. Ancak açıklandığı üzere başvuru işyeri sendika temsilcisi değil sendika yöneticisidir. Zira işyeri sendika temsilcileri 6356 sayılı Kanun'un 27. maddesine göre münhasıran yetkili sendikalar tarafından atanabilmektedir. O hâlde Bölge Adliye Mahkemesinin başvurunun işyeri sendika

temsilcisi olduğu ancak yetkili sendikanın temsilcisi olmadığı şeklindeki değerlendirmesi somut olgulara uygun düşmeyen ilgisiz bir gerekçe olmuştur.

Sonuç olarak başvurunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmiştir.

§ 44 "...Bölge Adliye Mahkemesi tarafından işyerinde yetkili olmayan sendikanın yöneticisinin söz konusu özel güvenceden yararlanıp yararlanamayacağı konusunda ilgili bir gerekçeyle hüküm kurulmamış olması, sendika hakkının gerektirdiği etkili yargısal inceleme bağlamında devletin pozitif yükümlülükleriyle bağdaşmamaktadır."

H. Emekliler Sendikası, B. No: 2022/2677, 4/2/2025

Emeklilerin sendika kuramayacağı gerekçesiyle Emekliler Sendikası isimli örgütlenmenin kapatılmasına karar verilmesi sendika hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Sendika kurma özgürlüğü, sendikanın kapatılması, emeklilerin sendika hakkı

Anayasa Mahkemesi 13/9/2023 tarihli ve E.2013/1, K.2014/161 sayılı kararında 6356 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yer alan "ve fiilen çalışan" ibaresinin Anayasa'ya aykırılık iddiasını incelemiştir. Anılan kararda Anayasa'nın 51. maddesinin birinci fıkrasında sendika hakkının açıkça çalışanlara tanınmış bir hak olarak kabul edildiği belirtilerek 6356 sayılı Kanun'daki düzenleme Anayasa'ya uygun bulunmuştur.

Bu itibarla emeklilerin sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkının sınırlandırılmasında, Anayasa'nın 51. maddesinde belirtilen özel sınırlama sebeplerine bağlı kalındığı ve sınırlandırmanın meşru bir amaca dayandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

Buna karşılık ülkemizde emeklilerin de sosyal ve ekonomik şikâyetlerinin bulunduğu ve bunu örgütlü şekilde dile getirme ihtiyacı içinde oldukları açıktır. Emeklilik statüsü içinde yer alan kişiler, aktif olarak çalışmamakla beraber çalışanlar gibi korunması ve geliştirilmesi gereken hak ve çıkarları bulunan kişilerdir. Emekli aylıkları ile diğer sosyal güvenlik hakları, emeklilerin birey olarak tek başına sosyal güvenlik kuruluşlarına, yani kamu işverene karşı savunabilecekleri, koruyup geliştirebilecekleri haklar değildir. Bu sınıfı temsil edecek örgütlü bir yapıya kavuşmaları, sorunların güçlü bir biçimde dile getirilmesine ve çözümüne katkı sağlayacaktır.

O hâlde başvurunun sendika hakkı ile kamu düzeninin sağlanması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığına bakılmalıdır. Sendika hakkının daha çekirdek

§ 53 "...sendika hakkı örgütlenme özgürlüğünün bir parçası olmakla "üyelerinin çalışma ilişkilerinde" yer alan ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurulurlar. Bu kapsamda sendika hakkı örgütlenme özgürlüğünün içinde daha çekirdek bir alanda kalmaktadır. İşaret edilen bu amaç unsuru aynı zamanda sendikaların faaliyet alanının da sınırını belirler. Sınırlı faaliyet alanı nedeniyle sendikalar; dernek, kooperatif gibi diğer örgütlere göre daha dar bir alanda yer alır. Yani sıra bu sınırlı alan sendikalara örgütlü mücadelenin güçlü kılınması için çalışma koşullarında kural koyma, yani toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme yapma ayrıcalığı tanımıştır. Anayasa'nın 53. maddesinde güvence altına alınan bu hak sayesinde işçiler işveren karşısında, memurlar ve kamu görevlileri ise devlet karşısında çalışma hayatlarındaki ekonomik ve sosyal çıkarları bakımından toplu pazarlık hakkına sahiptirler. Bu sırada anlaşmazlık çıkması durumunda işçilerin ayrıca işveren üzerinde baskı oluşturabilmek adına topluca iş bırakma yani grev hakları mevcuttur..."

bir alanda kalması ve bu şekilde kamusal düzenin korunması bakımından “çalışanlar” ile sınırlı tutulması hedeflenmiştir. AİHM kararlarında da devletlere bu yönden geniş bir takdir yetkisi tanınmaktadır. Ancak bu sınırlama emeklilerin hak ve çıkarlarını savunabilmeleri adına bir araya gelerek örgütlü bir biçimde mücadele etmelerini ortadan kaldıracı mahiyette olmamalıdır.

Somut olayda başvurucunun temsilcilerinin şikâyetinin odak noktasını sendika çatısı altında toplanamamak oluşturmaktadır. Ancak başvuru temsilcilerinin dernek, vakıf gibi başka örgütler içerisinde bir araya gelmelerine herhangi bir yasal engel bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucu temsilcileri de sendika haricinde bu örgütler içerisinde bir araya gelip haklarını savunamadıklarına dair bir iddiada bulunmamışlardır.

Dolayısıyla emeklilerin sendika kurma ve bunlara üye olma hakkının sınırlandırılmasının; onların demokrasiye katılımını ve düşüncelerini özgürce kolektif bir biçimde dile getirmelerini engelleyici veya önemli ölçüde zorlaştırarak etkisini ortadan kaldıracı mahiyette olmadığı, demokratik toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak başvurucunun Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı ihlal edilmemiştir.

XV. ŞEREF VE İTİBAR HAKKI İLE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

**Ekin ÇANKAL
Derya ATAKUL**

A. SIRADAN KİŞİLERE HAKARET

1. Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014

Kurum içinde gerçekleşen kamu yararı bulunan bir tartışmada, üniversite rektör yardımcısı olan başvurunun üst düzey kamu görevlisi olarak yönetimin kararlarına yöneltile eleştirilere daha fazla tahammül göstermesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Manevi tazminat, ifadenin bağlamı, eleştiri, değer yargısı, ölçülülük

Başvurucu, olayların geçtiği tarihte Ankara Üniversitesinde profesör ve rektör yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Aynı üniversitede görevli diğer bir profesör, 2.158 kişinin üye olduğu bir elektronik ileti gurubunda üniversite yönetiminin icraatlarını eleştirmiştir. Bunun üzerine başvuru, eleştirilere cevap olarak elektronik ileti göndermiş, eleştirilerin sahibi profesör ise kendisine gelen bu cevabı elektronik ileti gurubuna atarak guruba dâhil tüm üyelerin görmesini sağlamıştır. Başvurucunun kişilik haklarına saldırıldığı iddiasıyla manevi tazminat davası açılmış, davanın kısmen kabulüne karar verilerek karar onanmıştır. Başvurucu, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

İlk olarak başvuru tarafından söylenen sözlerin yalnızca davacının elektronik posta adresine gönderilen bir elektronik iletide dile getirildiği hatırd tutulmalıdır. İkinci olarak yargılamaya konu “aşâğılık duygularının yansıması” şeklindeki ifadenin mesajın bütünü ile birlikte ve bağlamından kopartılmaksızın değerlendirilmesi gerekir. Söz konusu elektronik iletide esas itibarıyla davacının eleştirilerine cevap verilmiştir. Davacı, kampüsün girişinde bulunan güvenlik turnikelerinin kaldırılmasının daha önce defalarca istenmesine rağmen üniversite yönetiminin bu taleplere sessiz kaldığını, turnikelerin birdenbire kaldırılmasının seçim yatırımı olabileceğini ima etmiştir. Başvurucu bu eleştiriye karşı, yönetim olarak üniversitede yapılması gerekenleri yaptıklarını, bunun seçim yatırımı olmadığını, herkes tarafından istenen güvenlik turnikelerinin kaldırılmasının eleştirilmesinin ise ancak psikolojik sebeplerinin olabileceğini ileri sürmüş ve davacının eleştirisinin üniversite yönetimince ne yapılsa yapılsın verilen bir tepki olması nedeniyle “aşâğılık duygusunun bir yansıması” olduğunu belirtmiş ve bu bağlamda davacıyı eleştirmiştir. Bu ifadeler davacının eleştirilerine karşı değerlendirmeler içeren değer yargıları olarak nitelendirilmelidir. Bir değer yargısının doğruluğu kanıtlanabilir değildir ve değer yargılarının kişinin görüş ve yorumlarından meydana gelmesi nedeniyle ispat edilmeleri mümkün olmadığı gibi ispatının istenmesi de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün ihlali anlamına gelecektir. Öte yandan bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçsüz olabilir. Üniversitedeki güvenlik turnikelerinin kaldırılması etrafında cereyan eden tartışmada

kamu yararı bulunmaktadır. Başvurucu, rektör yardımcısı bir öğretim üyesi iken davacı herhangi bir idari görevi olmayan öğretim üyesidir. Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile başkalarının şöhret ve itibarlarının korunmasının çatışması hâlinde, eğer şöhreti söz konusu olan kişi kamu görevlisi ise dengeleme sırasında bu kişinin üstlendiği kamu görevi göz önüne alınmalıdır. Üniversite öğretim üyeleri ve öğretim görevlileri arasında cereyan eden ve kamu yararı bulunan tartışmada davacının eleştirilerine karşı üniversite rektör yardımcısı olan başvurucu yapılan olumlu uygulamanın değerinin azaltılmaya çalışıldığını düşünerek davacıya sert ve iğneleyici biçimde cevap vermiştir. Başvurucu, üst düzey bir kamu görevlisi olarak davacının, güvenlik turnikelerinin kaldırılmasının zamanlamasının manidar olduğu yönündeki eleştirilerine karşı daha fazla tahammül göstermesi gerekirken davacının hakaret içermeyen ve sert de olmayan eleştirilerine karşı çok daha sert biçimde ve bu sözlerin "aşâğılık duygularının yansı" olduğu biçiminde cevap vermiştir. Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında, davacının üniversite yönetimine yönelttiği eleştirilere karşı kullandığı sözlerden dolayı başvurucu aleyhine açılan tazminat davasında 3.500 TL tazminat ödemeye mahkûm edilmesinden ibaret müdahalenin başvurucunun ifade özgürlüğüne ölçüsüz bir müdahale oluşturduğu ve davacının itibar hakkının korunmasını isteme hakkı ile başvurucunun ifade özgürlüğü arasında kurulması gereken dengeyi başvurucu aleyhine bozduğu söylenemez.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.

§ 42. "Bireylerin maddi ve manevi varlığına üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesinde Devletin pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (B.No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35)."

B. KAMU GÖREVLİLERİNE HAKARET

1. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014

Demokratik bir toplumda kişilerin yargı sistemi ve ona dâhil olan kamu görevlilerini eleştirme ve onlar hakkında yorum yapma hakkı mevcut olmakla birlikte bu eleştiri ve yorumlar şeref ve itibarın korunması hakkını ihlal eder boyuta ulaşmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet başsavcısı, şeref ve itibarın korunması hakkı, basın özgürlüğü

Olayların yaşandığı tarihte Cumhuriyet başsavcısı olan başvuru, hakkında ulusal bir gazetede yayımlanan haberler sebebiyle kişilik haklarına saldırdığı iddiasıyla manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi ihtilafın odağındaki haberlerin basın özgürlüğü kapsamında kaldığını değerlendirmiş, davayı reddetmiştir. Karar onanarak kesinleşmiştir. Eldeki başvuruya konu haberlerde başvurunun bazı askerî yetkililerle görüştüğü, sonrasında daha önce çeşitli dinî cemaatlere yönelik başlattığı soruşturmanın genişletildiği, başvurunun yaptığı soruşturma ile asıl amacının iktidarda olan hükûmet ile soruşturulan dinî cemaatler arasında irtibat sağlayarak planlanan askerî darbeye zemin hazırlamak olduğu ileri sürülmektedir. Başvuru söz konusu haber-

lerde şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

§ 85. "Somut olayda İlk Derece Mahkemesi, ulusal günlük gazetenin basın özgürlüğü ve bu bağlamda düşünceleri açıklama ve yayma özgürlükleri ile başvurunun şeref ve itibarına saygı hakları arasında bir denge kurma işlemi yapmıştır. İlk derece Mahkemesi, söz konusu haber ve yazının, genel çıkarı ilgilendiren bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı sorusuna özel bir önem vermiş, ayrıca haberin yapıldığı şartlar üzerine de eğilmiştir. İlk Derece Mahkemesi davaya konu yazıda geçen olayların gerçekliği meselesine eğilmiş ve haberin yayınlandığı tarihte meydana gelen olaylarla haberin içeriği arasındaki öz-biçim ilişkisinin bozulmadığına ve gazete haberinde geçen olayların "görünür gerçekliğe uygun" olduğuna karar vermiştir."

Söz konusu habere göre başvuru "Ergenekon Terör Örgütüne" üye olmaktan tutuklanmıştır. Soruşturma kapsamında elde edilen belge içeriği ve el bombalarının ciddiyeti dikkate alınarak soruşturma genişletilmiş; bu çerçevede, Ergenekon adı verilen davada yargılanan birçok kişinin ev ve iş yerlerinde aramalar yapılmış, bu kişiler gözaltına alınmış ve bazıları da yetkili mahkemelerce tutuklanmıştır. Somut başvuruya konu gazete haberinde başvurunun "Ak Parti ve Gülen'i bitirme planı" olarak anılan planı uygulamaya geçirdiği iddiasıyla tutuklandığı belirtilmiştir. Bu haber kendisinden önce gerçekleşen Ergenekon soruşturma süreci ile birlikte değerlendirildiğinde ihtilafı haber ve yazının bir ölçüde, kamusal nitelikli bir tartışmaya katkı sunduğu kabul edilebilir.

Üstelik başvuru, olayların geçtiği zaman diliminde üst düzey bir kamu görevi icra etmektedir. Gazete haberinden önce meydana gelen olaylarla birlikte tanınırlık derecesi daha da artmıştır. Buna karşın başvuru, üstlendiği kamu görevi sebebiyle kamunun güvenine sahip olması gerektiği; bu sebeple adalet sisteminde görev alan savcılarla birlikte hâkimleri ve diğer yargı çalışanlarını asılsız suçlamalardan korumanın devletin görevi olduğu unutulmamalıdır. Şüphesiz ki demokratik bir toplumda kişilere, yargı sistemi ve ona dâhil kamu görevlilerini eleştirme hakkı tanınmıştır. Ne var ki bu eleştirilerin kişilerin şeref ve itibarlarının korunmasını isteme haklarını ihlal eder boyutta ulaşmaması gereklidir. Somut olayda derece mahkemeleri gazetenin basın özgürlüğü ile başvuru, şeref ve itibarına saygı hakları arasında bir denge kurma işlemi yapmış; haberin yayımlandığı tarihte meydana gelen olaylarla haberin içeriği arasındaki öz-biçim ilişkisinin bozulmadığına ve gazete haberinde geçen olayların “*görünür gerçekliğe uygun*” olduğuna karar vermiştir. Anlatımda abartıya kaçılmadığı söylenemezse de basın özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir. Üstelik ihtilafı haberler, başvuru, görevine ilişkin değil hakkında yürütülen ve şüpheli olduğu bir soruşturma kapsamında tutuklanmasına neden olan olaylara ilişkin olup hakaret içermeyip başvurana karşı şiddete teşvik de etmemektedir.

Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ihlal edilmemiştir.

C. SİYASETÇİLERE HAKARET

1. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015

Siyasetçilere yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırları sıradan kişilere kıyasla çok daha geniş olup zorlayıcı nedenler olmadıkça siyasi ifadeye kısıtlama getirilmemelidir.

Anahtar Kelimeler: Basın özgürlüğü, siyasi eleştiri, ceza mahkûmiyeti

Başvurucu, ülke genelinde tanınan bir gazetecidir. Ulusal bir gazetede yayımlanan “Boyalı Merdivenler” başlıklı yazısında yurt geneline yayılan merdiven boyama eylemlerini konu almıştır. Söz konusu köşe yazısı sebebiyle başvurucu hakkında kamu görevlilerine hakaret suçunu işlediği iddiasıyla Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu davası açılmıştır. Asliye Ceza Mahkemesi başvurunun basın yoluyla hakaret suçundan bir yıl iki ay on yedi gün karşılığı adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvurucu, yazısı sebebiyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

§ 57. “Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında mahkemelerin, düşüncelerin açıklanması ve yayılmasına yönelik olarak tazminata veya cezaya karar verirken ifade özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanan yarardan çok daha ağır basan, korunması gereken bir yararın varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 114). Bunun sonucu olarak başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerini ihlal boyutuna ulaşip ulaşmadığı incelenirken soyut bir değerlendirme yapılmayıp; başvurunun kullandığı ifadelerin türünün, kamusal tartışmalara katkı sunma kapasitesinin, ifadelere yönelik kısıtlamaların niteliğinin ve kapsamının, ifadelerin kimin tarafından dile getirildiğinin, kime yöneldiğinin ve kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğine bakılmalıdır.”

Hem gerçek hem tüzel kişiler için geçerli olan ifade özgürlüğü siyasi, sanatsal, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları da dâhil her türlü ifadeyi kapsamaktadır. İhtilafın odağındaki köşe yazısının yayımlanmasından önce kamuoyunda “Gezi olayları” olarak bilinen olaylar meydana gelmiş, ardından çevre bilincini artırmak iddiasıyla Türkiye’nin değişik yerlerinde merdiven boyama eylemleri başlamıştır. “Gökkuşakı eylemi” olarak da ifade edilen merdiven boyama eylemine bazı belediyeler müsaade etmemiş ve farklı renklere boyanan merdivenleri eski hâline getirmişlerdir. Başvurucu, şehir merdivenlerini boyama etkinliğine karşı bazı belediye yetkilileri ile bazı siyasilerin gösterdikleri tepkiyi; Meclisi Genel Kurul salonunun renklerinin ve özellikle koltukların kırmızı renginin milletvekillerinin ruh durumunu bozduğu yönünde basında çıkan haberlere gönderme yaparak rengârenk bir çevrenin siyasiler tarafından hoş karşılanmamasını esprili üslupla eleştirmiştir.

İfade özgürlüğü büyük ölçüde eleştiri özgürlüğünü de güvence altına alır. Zira siyasi tartışma özgürlüğü *“tüm demokratik sistemlerin temel ilkesi”*dir. Kamu otoriteleri kullandıkları kamu gücünden dolayı kendilerine yöneltilmiş en ağır eleştirileri bile hoşgörü ile karşılamak zorundadır. Sağlıklı bir demokraside kamu otoriteleri yalnızca yasama organı veya yargı organları tarafından değil aynı zamanda sivil toplum örgütleri, medya ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmelidir. Siyasetçilere yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırları, bu kişiler sözlerini ve eylemlerini bilerek halkın ve aynı zamanda diğer siyasetçilerin denetimine açtığından sıradan kişilere kıyasla çok daha geniştir. Şu hâlde, zorlayıcı nedenler olmadıkça siyasi ifadeye kısıtlama getirilmemelidir.

Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

2. Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015

İfadelere onu sarf edenin verdiği anlamın ötesinde anlam yüklenmemelidir.

Anahtar Kelimeler: İfade özgürlüğü, eleştiri özgürlüğü, kınama, caydırıcı etki

Başvurucu, Danıştayın eski başkanvekili ve eski başsavcısıdır. Emekliliğini müteakip Atatürkçü Düşünce Derneği (ADD) Genel Kurulunca genel başkan seçilmiştir. 2010 referandumunda başta Anayasa Mahkemesi ile Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yapısı olmak üzere kamuoyunu yakından ilgilendiren bazı değişiklikler içeren Anayasa değişikliği kabul edilmiştir. Anayasa değişikliğini destekleyenlerle buna karşı çıkanlar arasındaki tartışmalar gündemi uzun süre meşgul etmiştir. ADD tarafından düzenlenen bir panelde başvuru "Türkiye Nereye Gidiyor?" başlıklı bir konuşma yapmıştır. Ayrıca ulusal yayın yapan bir kanalda konuşan başvuru "Eğitimli kesim hayır diyor, eğitimsiz kesim evet diyor" ifadelerini kullanmıştır. Başvuru aleyhine, konuşmalarında kullandığı ifadeler sebebiyle çeşitli illerde 58 adet tazminat davası açılmış; başvuru tarihi itibarıyla bunlardan 34'ü hakkında ilk derece mahkemelerince ret kararı verilmiş, bunlardan 20 tanesi de Yargıtay tarafından onanmıştır. Başvuru aleyhine açılan davalar nedeniyle yapılan bireysel başvurulardan dördü mevcut başvuru ile birleştirilmiştir. İfadeleri sebebiyle hakkında kınama kararı verilen başvuru ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Somut olayda başvuru, referandum sonucunda Anayasa'da önemli ölçüde değişiklik yapılmış olmasına yönelik sert ifadeler kullanmıştır. Buna karşın Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin başvurucağın asıl amacının davacıları küçük düşürmek olduğunu kabul

§ 69. "Somut olayda başvuru, referandum sonucunda Anayasa'da önemli ölçüde değişiklik yapılmış olmasına yönelik olarak sert ifadeler kullanmıştır. Buna karşın Yargıtay 4. Hukuk Dairesi başvurucağın dile getirdiği düşüncelerin ve sarf ettiği sözlerin bir bütün olarak davacıların şeref ve itibarlarına saldırı anlamı taşıdığına karar vermiştir. Dairenin, başvurucağın asıl amacının davacıları küçük düşürmek olduğunu kabul etmesi ancak başvurucağın kullandığı kelimelere onun verdiği anlamın ötesinde anlamlar yüklemesi ile mümkün olmuştur. Başvurucağın kullandığı ifadelere onun verdiği anlamın ötesinde bir anlam yüklenmemelidir."

etmesi ancak başvurucağın kullandığı kelimelere onun verdiği anlamın ötesinde anlamlar yüklemesiyle mümkün olmuştur. Oysa ifadeye onu sarf edenin verdiği anlamın ötesinde bir anlam yüklenmemelidir. Eldeki başvuruda, başvurucağın beş kez kınanmasına karar verilmiştir. Bu tür yaptırımların kamusal tartışmayı zorlaştırma ve bireyleri caydırma etkisi bulunduğu belirtilmelidir. Kamusal tartışmalara katılan bireylerin hafif dahi olsa yaptırıma maruz kalma endişesi taşımaları onlar üzerinde kesintiye uğraticı bir etki doğurur. Üstelik mağdurun belirlenmesinin oldukça güç olduğu somut olaydaki gibi durumlarda, belirli bir toplumsal kesime yönelik düşünce açıklamalarından o toplumsal kesimde bulunanların tamamının açtıkları dava-

ların kabul edilmesinin de ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etkisi olacaktır. Bunun doğal sonucu olarak kişilerin ileride düşüncelerini açıklamaktan ve yaymaktan imtina etme riski bulunmaktadır. Anayasa değişikliği referandumunu analiz etmenin ve değişikliği eleştirmenin genel olarak kamu yararını ilgilendiren bir mesele olduğu şüphesizdir. Ayrıca hükûmetlere ve siyasetçilere yöneltilen eleştirinin sınırı da diğer kişilere göre daha fazladır. Şu hâlde, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin “başkalarının şöhret ve haklarının” korunması için demokratik bir toplumda gerekli olduğu söylenemez.

Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

3. Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015

Rahatsız edici dahi olsa siyasiler hakkında bilgi verme ve eleştirilerin ceza ya da tazminat yoluyla sınırlandırılması toplumda farklı seslerin susturulmasına yol açarak çoğulculuğun sürdürülebilir kılınmasında caydırıcı etki yaratır.

Anahtar Kelimeler: Siyasetçi, caydırıcı etki, tazminat davası, kamuyu bilgilendirme

Başvurucu, kitabındaki bazı değerlendirmeleri nedeniyle 15.000 TL tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Başvurucu, davaya konu kitapta yer alan ifadelerin görünür gerçekliğe uygun olduğunu ve düşünceleri sebebiyle cezalandırıldığını belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruya ilişkin incelemesinde her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğunu, ayrıca Anayasa'da ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirilmediğini vurgulamıştır. Açıklanan veya yayılan düşünce-

Ş 78. "Demokratik toplumda -özellikle siyasi kişiler üzerinde- çoğulcu bir tartışma ortamının sağlanması önemlidir. Böylelikle demokrasinin asıl işlevi olan haber, bilgi ve eleştirilerin özgürce dile getirilmesi için uygun ortam sağlanabilecektir. Siyasi kişiler; demokratik bir ortamda kendilerine yönelik ağır eleştiriler yapılabileceğini, aile ve özel yaşamlarının sürekli takip edileceğini bilerek tercihlerini belirlemektedirler. Bu bağlamda başvurunun, uzun yıllardır siyasetin içinde ve cumhurbaşkanı adayı olan kişi hakkında -önceden yayımlanmış kaynaklar temelinde- siyasi hayatında yapmış olduğu bazı tercihlerden yola çıkarak aile hayatına ilişkin bilgiler iletmesine ve ağır eleştiriler yapmasına demokratik çoğulculuk açısından tahammül edilmesi gerekir. Bu tür aile hayatına ilişkin bilgilere, ağır eleştirilere ve değerlendirmelere tahammül edilmesi ve ifade özgürlüğünün güvencesi ile bunların dile getirilmesi demokrasinin sağlıklı işlemesini sağlayacaktır."

nin, içeriğinden hareketle "değerli-değersiz" veya "yararlı-yararsız" biçiminde ayrıştırılmasının söz konusu özgürlüğün keyfi biçimde sınırlandırılması sonucunu doğuracağına altını çizmiştir. Hiç şüphesiz ki sağlıklı bir demokraside, siyasal iktidar yalnızca yasama organı veya yargı organları tarafından değil aynı zamanda siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmelidir. Zira siyasetçiler sıradan kişilerden farklı olarak her sözünü ve eylemini bilerek denetime açmış kişiler olarak eleştirilere çok daha geniş hoşgörü göstermek zorundadır. Şu hâlde, zorlayıcı nedenler olmadıkça siyasi ifadeye kısıtlama getirilmemelidir. Anayasa Mahkemesi, somut olayda ihtilafın odağındaki kitapta yer alan iddiaların bir bütün olarak davacının şeref ve itibarına saldırı oluşturduğu yönünde karar verilmesinin kitapta kullanılan kelimelere ve kapakta yer alan resme başvurunun verdiği anlamın ötesinde anlamlar yüklenmekle mümkün olduğunu değerlendirmiştir. Dava konusu kitapta ülkenin en önemli siyasi aktörlerinden biri olan ve kitabın yayımlandığı tarihte dışişleri bakanı ve cumhurbaşkanı

adayı olan davacının hayatından bazı kesitlerle, ilişkileri ve sözleri analiz edilmiş olup bunlar kamu yararını ilgilendiren meselelerdir. Üstelik siyasilere yönelik eleştirilerin cezalandırılması “caydırıcı etki” doğuracağından toplumda farklı seslerin susturulmasına yol açabilme riski taşır. Cezalandırılma korkusu çoğulcu toplumun sürdürülebilmesine engel olabilir. Somut olayda olduğu üzere başvurucunun tazminat ödemesine karar verilmesi de demokratik toplum bakımından varlığı zorunlu olan eleştiri ortamına zarar verebilir.

Sonuç olarak **Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

4. *Deniz Karadeniz ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020

Önemli ölçüde kamu politikalarına yön veren iktidardaki siyasi partilerin, kendilerine yöneltilen eleştirilere katlanma yükümlülüğü, söylemlerin kamu düzeni açısından tehlike oluşturmaması ve şiddete teşvik etmeye elverişli olmaması kaydıyla son derece geniştir.

Anahtar Kelimeler: İfade özgürlüğü, iktidar partisi, sert eleştiri, değer yargısı, eleştiriye katlanma yükümlülüğü

İktidar partisinin yerel seçimler dolayısıyla düzenlediği bir açık hava toplantısı öncesinde başka bir partinin il başkanlığı binasına “*Katil, Hırsız AKP*” yazılı bir pankart asılmıştır. Kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının pankartın indirilmesi ve başvuruçuların yakalanması yönündeki talimatını uygulamak amacıyla binaya girmek istemiş; başvuruçuların kapıyı açmaması üzerine arbeye çıkmış ve güvenlik güçleri maddi güç kullanmıştır. Başvuruçular yaşananlar üzerine kolluk görevlilerinden şikâyetçi olmuş, soruşturma neticesinde kovuşturmayla yer olmadığına karar verilmiştir. Başvuruçuların karara itirazı Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiştir. Başvuruçular pankarttaki ifadeler bir suç teşkil etmediğinden müdahalenin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

İhtilafın odağındaki pankartta iktidar partisi için kullanılan ifadeler değer yargısı niteliğinde sert eleştirilerdir. “*Hırsız*” ifadesiyle iktidar partisinin yolsuzluklara bulaştığı,

§ 143. “*Kamu otoritelerine veya kamu politikalarına yönelik eleştirilere ilişkin olarak bazı ilkeler benimsenmiştir (Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri, §§ 104-109). Siyasi partiler kamu gücünü kullanan organlar değildir. Ancak bilhassa iktidarda bulunan bir siyasi partinin önemli ölçüde kamu politikalarını oluşturmaları nedeniyle kendilerine karşı yöneltilen görüş ve ifadeler hangi oranda kabul edilemez görülürse görülsün politikalarını eleştiren, onları kabul edilemez bulan fikirlerin serbestçe açıklanmasına karşı eleştiriye katlanma yükümlülüğünün oldukça geniş olduğu aşîkârdır (kamu gücünü kullanan organların eleştirilere katlanma yükümlülüğü bağlamında bkz. Mehmet Ali Aydın, § 69; Ayşe Çelik, § 53).*”

“*katil*” ifadesiyle PKK terör örgütü ile mücadele kapsamında uygulanan güvenlik politikalarından duyulan memnuniyetsizlik anlatılmaktadır. Nitekim eldeki başvuruda, “*katil*” ifadesinin asıl amacının PKK terör örgütünün şiddet eylemlerinin haklılığını ortaya koymak olduğunu söylemek mümkün değildir. Kullanılan ifadelerin polemik çıkarmaya, toplumda şiddetli tepki yaratmaya elverişli olduğu şüphesizdir. Öte yandan ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören bilgi ve fikirleri değil incitici, şoke edici veya endişelendirici bilgi ve düşünceleri de kapsamaktadır. İfade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini vurgulanmalıdır. Üstelik söz konusu ifadeler kamu düzeni açısından tehlike oluşturmadığı gibi şiddete teşvik de etmemektedir. Cumhuriyet Savcılığı ve

ilk derece mahkemesi, anılan pankartın olay günü bir araya gelen topluluğu ne şekilde tahrik ettiğini, çatışmaların tırmanmasına nasıl sebebiyet verebileceğini ortaya koymamıştır. Pankarttaki ifadelerin muhatabı olan iktidar partisinin önemli ölçüde kamu politikalarını oluşturduğu dikkate alındığında kendisine yöneltilen görüş ve eleştirilere katlanma yükümlülüğü olduğu açıktır. Şu hâlde, iktidarda bulunan partinin politikalarını eleştiren görüş ve düşünceler ne kadar ağır olursa olsun bunlardan dolayı kişilere yaptırım uygulanmamalıdır. Somut olayda ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ortaya konulamamıştır.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

5. Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017

Rahatsız edici de olsa siyasilere ve tanınmış kişilere ilişkin bilgilendirme ve eleştirilerin yaptırma tabi tutulması, "caydırıcı etki" doğurarak farklı seslerin susturulmasına yol açabilir.

Anahtar Kelimeler: Siyasetçi, basın özgürlüğü, manevi tazminat, ifadenin kullanıldığı bağlam, caydırıcı etki

Gazeteci olan başvuru, habercilik yaptığı ilçede bulunan Eti Maden İşletmeleri Bor ve Asit Fabrikasının işletme müdürü ile ilgili olarak "Gözlerim Yaşardı Doğrusu" başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Başvuru, işletme müdürünün seçim öncesinde bir siyasetçi gibi davrandığını ve seçimde aday adayı olması nedeniyle birçok törene katıldığını gözlemlemiştir. Başvuru kamu görevlisi olan işletme müdürünün tarafı davrandığını; ana muhalefet partisinden milletvekilleri fabrikayı ziyarete geldiğinde mazeret bildirerek onları karşılamadığı hâlde başkaca toplantı ve törenlere katıldığını ileri sürmüş, törende şiir okunurken gözlerinin yaşarmasını hicvetmiştir. Başvurucunun eleştirilerinin mizah sınırlarını aşır ve aşağılayıcı ve alaycı bir anlam kazandığı değerlendirilerek aleyhine manevi tazminata hükmedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebi reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir. Başvuru, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Yazının odağındaki işletme müdürü, mahallî siyasetle ilgilenmekte olup kendisinin

§ 50. "Müştekinin siyasete atılma iradesi -şu veya bu şekilde- belli olduktan sonra gazetecilerin onun sözlerini ve davranışlarını takip etmeleri, onun hakkında fikir oluşturarak kamuoyunu bilgilendirmeye hatta yönlendirmeye çalışmaları demokratik bir toplumda kaçınılmazdır. Rahatsız edici de olsa siyasilere ve tanınmış kişilere ilişkin yapılan bilgilendirme ve eleştirilerin cezalandırılması "caydırıcı etki" doğurarak toplumdaki ve kamuoyundaki farklı seslerin susturulmasına yol açabilir. Cezalandırılma korkusu, çoğulcu toplumun sürdürülebilmesine engel olabilir (Ergün Poyraz (2), § 79). Bu nedenle somut olayda başvuru 1.000 TL tazminat ödemesine karar verilmesi, bilgilendirme ve eleştiri ortamına zarar verebilecektir."

yaklaşan belediye seçimlerinde, o tarihte ve hâlen iktidarda olan partiden aday olacağı konuşulmuştur. Bu sebeple ifadelerin hedefinde olan kişinin yerel ölçekte bilinen bir kimse olmasına onun siyasi kimliği de eklenmiştir. Manevi tazminata hükmeden ilk derece mahkemesinin ihtilaflı yazının mizah sınırlarını aşarak aşağılayıcı ve alaycı bir anlam kazandığı biçiminde soyut bir değerlendirme yapmakla yetinmesi ve yazının ne genel çıkarılgilendiren bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı sorusuna ne de haberin yapıldığı şartlar üzerine eğilmemesi çatışan değerler arasında adil denge kurmadığını göstermektedir. Oysa aktif siyasete hazırlandığı ve yörede tanınan biri olduğu anlaşılan ihtilaflı sözlerin muhatabını, kamuoyunun bilme ve takip etme hakkı da değerlendirilmemiştir. Başvuru tarafından kaleme alınan yazının tamamının yazıldığı bağlamdan kopar-

tılmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirildiği söylenemez. Üstelik işletme müdürünün hakkındaki yazıya karşı cevap metninin gazetede yayımlandığı da hesaba katılmamıştır. Oysa cevap metninin gazetede yayımlanmasıyla işletme müdürü kendisi hakkında yanlış olduğunu düşündüğü yayının eriştiği kitleye ulaşarak tartışmaya katılma ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesini sağlama fırsatını bulmuştur. Başvurucu, mizahi bir dille davacıyı eleştirmiştir. Yazının muhatabının bir kuruluşun yöneticisi olduğu ve siyasi bir kimliğinin bulunduğu, başka bir deyişle itiraz götürmeyen tanınmışlık derecesi gözetildiğinde kendisine yöneltilen eleştiri ve düşünce açıklamalarına daha toleranslı olması gerektiği açıktır.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

6. *Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019*

Siyasetçilerin haklarında yapılan haberlere sıradan insanlara kıyasla daha fazla hoş-görü göstermeleri gerekmele birlikte, kamuoyu nezdinde gerçekmiş algısı yaratılan ancak söylentiden öteye gittiği ortaya konulamayan iddialar şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Basın özgürlüğü, gazetecinin ödev ve sorumlulukları, olgu isnadı, haberin kaynağı

Başvurucunun yayımcısı olduğu ulusal bir gazetede, ana muhalefet partisine ait belediye'deki yolsuzluk iddialarına ilişkin olarak ana muhalefet partisi liderinin konu hakkında bir açıklama yapmamasının arkasındaki sebebin eşine hediye edilen gerdanlık olduğu yönünde haberler yapılmıştır. Ana muhalefet partisi lideri ve eşi, kişilik haklarının saldırıya uğradığı iddiasıyla başvurucuya karşı manevi tazminat davası açmış, Asliye Hukuk Mahkemesi davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Başvurucunun temyizi üzerine karar Yargıtay tarafından onanmıştır.

Önceki haberde soru biçiminde yer alan soyut imaya karşılık başvuruya konu haberler somut olgu isnadı içermektedir. Bu itibarla başvurucunun yayımladığı haber daha önce kamuoyuna yayılmış bilgiden farklı olup aynı bilgi olarak kabul edilemez. Kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan olgulara dayanan iddiaların desteklenmesi için güveni-

§ 59. "Somut olayda herhangi bir delille desteklenmeyen ve suç isnadı teşkil eden olgu isnadında ifade özgürlüğünden bahsedilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra doğrulanmamış ve/veya yanlış bilgilerin yayılmasının kamuoyunun haber alma hakkı bulunduğu gerekçesiyle haklı çıkarılamayacağı belirtilmelidir. Dolayısıyla doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde hareket etmek için çabaladığını ortaya koyamayan başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerine yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve ilk derece mahkemesinin ve Yargıtay'ın farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir paylarını aşmadıkları sonucuna ulaşılmıştır."

lir delil sunulması gerekir. Oysa davacılar yönelik somut isnadın kaynağı olarak yalnızca "kulis bilgisi" verilmiştir. Başvurucu, davaya konu haberlerdeki iddiaları yayımlamadan önce bunların doğruluğunu araştırdığına ve objektif sınırlar içinde hareket ederek olayı olduğu biçimiyle aktardığına ilişkin bir somutlaştırma yapamamıştır. Şu hâlde, başvurucu verdiği bilgilerin haberin yayımlandığı andaki görünür gerçekliğe uygun olduğu yönünde yeterli doneye sahip olduğunu ortaya koyamamıştır. Üstelik haklarında yeterli temeli olmadan olgusal isnatlarda bulunulması nedeniyle ifadelerin muhataplarının şeref ve itibar hakkının zedelendiği durumlarda, kişilere cevap imkânı tanınması, kural olarak basının hukuki veya cezai sorumluluklarını tamamen ortadan kaldırmadığı gibi haberi tek başına hukuka uygun hâlde getirmez.

Haberin suç isnadı içerdığı, isnadın olgusal temelden yoksun olduğu, haberde kullanılan dil ve üslupla birlikte değerlendirildiğinde siyasetçilerin ve ailelerinin lekelenmeye haklarının korunması gerektiği göz ardı edilmemelidir. Doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde hareket etmek için çabaladığını ortaya koyamayan gazetecinin ifade ve basın özgürlüklerine yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu değerlendirilmiş ve müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

7. Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017

Gazetecilere yayımladıkları haberler sebebiyle hapis cezası verilmesi ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğuracağından somut başvuruda olduğu gibi hakaret sebebiyle hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi gazetecinin ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Gazeteci, hapis cezası, caydırıcı etki

Gazeteci başvurusunun genel yayın yönetmeni olduğu internet sitesinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında (İMKB) hisseleri işlem gören bazı şirket hissedarları, yönetim kurulu üyeleri ve aynı zamanda bir aracı kurumun sahipleri olan iki kişi hakkında haber yapılmıştır. Haberde, söz konusu kişilerin geçmişte manipülasyon suçundan mahkûm olduğu ancak zamanaşımı nedeniyle mahkûmiyet kararının kesinleşmediği, Asliye Ceza Mahkemesinde Sermaye Piyasası Kanunu'na muhalefet, dolandırıcılık, silahlı terör örgütüne silah sağlama, silahlı terör örgütüne üye olma, suç işlemek amacıyla örgüte üye olma ve suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçlarından yargılandıkları dile getirilmiştir. Haberin geri kalanında bu kişilerin son dönemde satın aldıkları şirketler hakkında bilgiler verilmiş, servetlerinin kaynağının merak edildiği iddia edilmiştir. Haberde adı geçen kişiler haklarındaki bilgilerin doğru olmadığı, itibarlarının zedelendiği ve İMKB'ye kote edilmiş şirketlerinin hisselerinin değerinin azaldığı iddiası ile suç duyurusunda bulunmuşlardır. Yapılan yargılamada başvurusunun hakaret suçundan iki kez 2 ay 27 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Karara karşı itirazı reddedilen başvuru, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Başvurusunun müştekilere isnat ettiği suçlar derece mahkemeleri önünde görülen yargılamada UYAP evrakı ile belgelendirilmiştir. Buna karşın delil olarak sunulan belgelerin doğruluğu ceza mahkûmiyetine karar veren mahkemelerce araştırılmadığı gibi bu deliller değerlendirilmeye dahi alınmamıştır. İhtilaflı haberin yeterli bir olgusal temeli olduğu anlaşılmakla birlikte haberdeki bilgilerin kötü niyetle veya gerçekliğin çarpıtılması suretiyle kamunun bilgisine sunulduğu söylenemez. Gazetecilerden bir beyanın doğruluğunu kanıtlamakla

§ 53. “Dahası bir basın suçundan dolayı hapis cezası verilmesinin gazetecinin ifade ve basın özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır. Böyle bir ceza ancak istisnai hâllerde kabul edilebilir. Bir yayın sonucu maddi ya da manevi zarara uğramış bir kimsenin, hakkında yanlış bilgiler yayımlayan gazeteci aleyhine en azından özel hukuk kapsamında bir tazminat davası açabileceği kabul edilse bile somut başvurudaki gibi klasik hakaret davalarında oldukça ağır olan hapis cezasının kaçınılmaz olarak caydırıcı bir etki yarattığı kabul edilmelidir.”

yükümlü savcı gibi hareket etmelerini beklemek aşırı yüksek bir ispat külfeti getireceği gibi böyle bir mükellefiyet gazetecilerin sanık veya davalı olarak yargılandıkları davalarda hakkaniyete uygun düşmeyen sonuçlara ulaşılmasına neden olabilir. Bu sebeple somut davada başvurusunun bir gazeteci olarak yeterince sorumlu bir şekilde davranmadığını kabul etmek gerekir. Üstelik demokratik bir toplumda, bir gazeteciye hapis cezası verilmesinin, ifade özgürlüğü üzerinde kaçınılmaz olarak caydırıcı etki yaratacağı da dikkate alınarak, son derece istisnai hâllerde kabul edileceği unutulmamalıdır.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

Ç. DİNİ DEĞERLERE HAKARET

1. Mehmet Emre Döker, B. No: 2015/486, 19/9/2018

Kovuşturmanın ertelenmesi kararı ifade özgürlüğüne müdahale niteliğinde olup bu kararın kanuni dayanağı ve meşru amacı varsa, ifade özgürlüğünü ihlal etmemesi için demokratik bir toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı ortaya konmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kovuşturmanın ertelenmesi kararı, dini değerleri alenen aşağılama, zorunlu toplumsal ihtiyaç, internet sitesinde yorum, ifade özgürlüğü

Başvurucu kendi beyanına göre Boğaziçi Uluslararası Mağara Araştırma Derneği ve Mağaracılık Federasyonu Yönetim Kurulu üyesidir. Başvurucu, "Ekşi Sözlük" isimli internet sitesinde "Hz. Muhammed" başlıklı yazıya, Rumence mağara araştırmacısı anlamına gelen "speolog" rumuzuyla bir yorum yapmıştır. Başvurucunun yorumu şikâyet edilmiş, bunun üzerine halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılama suçundan cezalandırılması talebiyle başvuru hakkında iddianame düzenlenmiştir. Sulh Ceza Hakimliği aynı internet sitesinde aynı veya farklı başlıklar altında yorum yazan kırk kişiyi yargılamıştır. Sonunda başvurucunun internet sitesinde yazdığı yazının tarihinin 31/12/2011'den önce olması nedeniyle 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun hükümlerine göre başvuru hakkındaki kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmiştir. Başvurucunun karara itirazı ise Asliye Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Başvurucu ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasındadır.

Başvurunun kabul edilebilir olduğuna oy çokluğuyla karar veren Anayasa Mahkemesi pek çok kararında kovuşturmanın ertelenmesi kararlarının ifade özgürlüğüne müdahale teşkil edebileceğini kabul etmiştir. Eldeki başvuru yönünden müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığına gelince kanuni dayanağı ve meşru amacı olduğu kabul edilen müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Başvurucunun yorum yaptığı internet sitesinde, güncel, siyasal, sosyal ve kültürel olaylar ve haberler de dâhil birçok konuda kayıtlı kullanıcılar tarafından farklı rumuzlar altında yorumlar yapılmaktadır. Popüler olan bu

§ 47. "Başvurucunun internet sitesinde yaptığı yorumlar başkalarınca değersiz ya da yararsız görülse bile demokratik toplumun gelişimi için gerekli olan ifade özgürlüğünün koruması altındadır. Bu özgürlüğün başkalarının haklarının korunması kapsamında sınırlandırılması mümkün olduğundan somut olayda başvurucunun yaptığı yorumlar nedeniyle yargılanarak hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesinin demokratik toplumda gerekli olup olmadığı hususu ifadelerin içeriği, başvurucunun konumu, bu ifadelerin başkalarının hakları ve kamu düzeni üzerindeki etkisi ve alınan tedbirlerin sosyal bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediği dikkate alınarak değerlendirilmelidir."

sitedeki yorumların altında, üstünde ya da içinde konuyla ilgili kelime ya da kelime grupları verilerek okuyucular forumun ilgili sayfalarına ve yorumlara yönlendirilmektedir. Bu yöntem anılan sitede sıklıkla kullanılmaktadır. Başvurucu da bu sitenin kayıtlı kullanıcısı olarak yorumuna atıf linkleri ekleyerek İslam dininin peygamberi olan Hz. Muhammed hakkında yorum yazmıştır. Sitede "*Hz.Muhammed*" başlığı altında pek çok yorum yapıldığı görülmekle birlikte başvurucu da paylaşımında "*bkz. Mağaracı*", altına da "*bkz. Hira mağarası*" şeklinde atıflar eklemiştir. Başvurucunun yorumunda kendisinin mağara araştırmacısı olması ve Hz. Muhammed'in Hira Mağarası'nda inzivaya çekilmesi arasında analogi yaptığı anlaşılmaktadır. İlk bakışta bu paylaşım İslam dinine mensup kişilerce rahatsız edici bulunmuş olabilir. Bununla birlikte başvurucunun yorumu, içeriği ve bağlamıyla birlikte değerlendirildiğinde İslam peygamberi Hz. Muhammed'e yönelik temelsiz ve yakışsız ifadeler içerdiği söylenemez. Şu hâlde müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı tespit edilememiştir.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

D. BASIN ORGANLARINDA YER ALAN HABER VE YORUMLAR NEDENİYLE HAKARET

1. *Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve Cumhuriyet Vakfı, B. No: 2014/11876, 27/12/2017*

İktidarı eleştirme, sistemde karşıt görüşler ileri sürme ancak basının haber verme, kamunun haber alma ve bilgiye ulaşma haklarının yüksek düzeyde koruma gördüğü demokrasilerde mümkün olup rahatsız edici de olsa siyasilere ve tanınmış kişilere ilişkin bilgilendirme ve eleştiriler nedeniyle basına yaptırım uygulanması "caydırıcı etki" doğurarak ifade özgürlüğünüm ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Basın özgürlüğü, manevi tazminat, muhalefet, siyasi ifade, caydırıcı etki

Sırasıyla gazetenin yayımcısı ve imtiyaz sahibi olan başvuruçular Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 23. Dönem İstanbul Milletvekili ve Basın Sözcüsünün basın açıklamasını açıklamayı "*Gülen-Apo elele Kürt devletine doğru gidiyoruz.*" başlığı ile yayımlamıştır. İlgili basın açıklamasında Hükûmetin Kürt sorununa yönelik politikası ile A.Ö.nün açıklaması yorumlanmıştır. Bunun üzerine konuşmada adı geçen kişinin açtığı manevi tazminat davası ilk derece mahkemesince reddedilmiş; temyiz incelemesinde karar bozulmuş ve davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Başvurunun odağındaki haberler, *Kürt sorununa* yönelik ortaya konan ve "*Demokratik Açılım*" veya "*Çözüm Süreci*" olarak bilinen Hükûmet politikasının kamuoyuna açıklanmasından sonra yapılmıştır. Haberlerde, çözüm sürecine ilişkin ana muhalefet partisinin milletvekili ve basın sözcüsü tarafından yapılan açıklamalar olduğu gibi aktarılmıştır. Derece mahkemeleri ise bahse konu basın açıklamasında davacı hakkında kullanılan ifadenin eleştiri kapsamında olmayıp kişilik haklarına saldırı oluşturduğu biçiminde soyut bir değerlendirme yapmakla yetinmiş ve açıklamanın ne genel çıkarı ilgilendiren bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı meselesi ne de yapıldığı şartlar üzerinde

§ 43. "*Demokratik bir toplumda siyasiler tarafından yapılan açıklamaları yayımlamak basının öncelikli görevlerinden dir. Siyasi tartışma özgürlüğü ve serbest seçim hakkının bulunduğu demokratik bir toplumda seçmenler, siyasilerin kamusal meselelere yaklaşımını basın aracılığıyla öğrenme imkânını elde eder; siyasi görüşlerini şekillendirir ve oy kullanırlar. Çoğulculuğa dayalı bir demokratik sistem, tüm düşünce ve inanışların açıkça ortaya konması ile mümkündür. Çoğulcu sistemin temel araçlarından olan iktidarı eleştirme, karşıt görüşler ileri sürme ve seçim yolu ile iktidarı elde etme ancak basının haber verme, kamunun haber alma ve bilgiye ulaşma haklarının yüksek düzeyde koruma gördüğü demokrasilerde kullanılabilir.*"

durmuştur. İfadelerin sahibi kişinin siyasetçi kimliği dikkate alınmadığı gibi ifadelerin yöneldiği kişinin kimliğini de değerlendirilmemiştir. Toplumsal tartışmalara katkı sunması sebebiyle özellikle seçilmiş milletvekilleri tarafından kullanılan siyasi ifadelerin -şiddet çağrısı veya nefret söylemi içermediği sürece- ayrıcalıklı bir korumadan yararlanması gerekir. Şu hâlde, siyasi tartışma bağlamında kullanılan ifadelere getirilecek sınırlamalar sıkı bir denetlemeye muhtaçtır. Eldeki başvuruda Türkiye'nin önemli bir sorunu hakkında ana muhalefet partisinin yaklaşımını gösteren ifadelerin gazetede yayımlanması hukuka aykırı bulunmuştur. Davacı hakkında sarf edilen sözlerin nefret söylemi veya şiddet çağrısı içermediği dikkate alındığında ihtilafı ifadeler nedeniyle basının haber verme hakkı karşısında davacının şeref ve itibarının korunmasında üstün yararı olduğu gösterilememiştir. Oysa basının siyasetçilerin sözlerini ve davranışlarını takip etmesi, onlar hakkında fikir oluşturarak kamuoyunu bilgilendirmeye hatta yönlendirmeye çalışması demokratik bir toplumda kaçınılmazdır. Rahatsız edici de olsa siyasilere ve tanınmış kişilere ilişkin yapılan bilgilendirme ve eleştiriler nedeniyle basına yaptırım uygulanması "caydırıcı etki" doğurarak toplumdaki ve kamuoyundaki farklı seslerin susturulmasına yol açabilir. Yaptırım korkusu, çoğulcu toplumun sürdürülebilmesinin önünde engeldir. Somut olayda, basın açıklaması esnasında bir siyasetçinin tanınmış bir kişi hakkında sarf ettiği sözlerin gazetede yayımlanması nedeniyle başvurular aleyhine tazminata hükmedilmesi bilgilendirme ve eleştiri ortamına zarar verebilecektir. Derece mahkemelerinin kararda, çatışan değerler arasında adil bir denge kurduğu söylenemez.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

2. Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019

Gazetecinin mesleğin etik ve ilkelerine; doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğuna aykırı olarak, kamuyla paylaştığı bilgilerin doğruluğu hakkında yeterli kaynak araştırması yapmadan yayımladığı haberler başkalarının şeref ve itibarlarının korunması hakkı bağlamında gazetecinin sorumluluğunu doğurur.

Anahtar Kelimeler: Gazetecinin sorumluluğu, kaynağın gizliliği, başkalarının şeref ve itibarı, haberde kullanılan dil

Üst düzey rütbeli bir emekli asker olan başvuru hakkında ulusal bir gazetede ismi ve fotoğrafı açık bir şekilde ifşa edilerek birtakım haberler yayımlanmıştır. Haberlerde genel olarak başvurunun da içinde olduğu TSK'nın bazı mensuplarının "Balyoz" isimli bir darbe planı hazırlığında oldukları ileri sürülmüştür. Söz konusu haberlerin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği iddiasıyla başvuru Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi davayı reddetmiş, karar Yargıtay tarafından onanmış ve kesinleşmiştir. Başvuru gerçeğe aykırı haberlerle şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Devletin kişinin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibarının korunması hakkına üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde bir pozitif yükümlülüğü mevcuttur. Bu bağlamda, davalı gazetesinin gazetecilik etik ve ilkelerine uygun hareket edip etmediği, iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği, haberde ileri sürülen olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırma yapıp yapmadığı incelenmelidir. İhtilafli haberlerde başvuru darbe planının lideri ve baş sorumlusu olarak gösterilmiş; içerikte okuyucuya sunulan bilginin hiçbir şüpheye mahal vermeyecek şekilde kesin olduğu izlenimini okuyucuda uyandıracak bir dil kullanılmıştır. Her ne kadar haber kaynağının gizliliği ilkesi uyarınca gazeteciye, habere kaynak belgeleri kendisine

§ 66. "Başvuru konusu haberleri yapan gazeteci, başvuru konusu dava dilekçesine karşı verdiği cevap dilekçesinde haberlerin kaynağı olan belgelerin kendisine o dönemde orduda görevli olan bir subay tarafından verildiğini belirtmiştir. Haber kaynaklarının gizliliği ilkesi uyarınca somut olayda, gazetecinin ele geçirdiği belgelere ne dereceye kadar güvenebileceği hususunun değerlendirilmesinde gazeteciyi, belgeleri kendisine veren şahsın kimliğini açıklamaya zorlayacak bir şekilde denetleme yapmak mümkün değildir. Fakat haberinin kaynağını açıklayıp açıklamama konusunda serbesti sahibi olan gazetecinin tercihini açıklamamaktan yana kullanması hâlinde ileri sürdüğü olgusal isnatların doğruluğunu araştırma konusundaki sorumluluğu ağırlaşır. Somut olayda ise gazeteci M.B.nin haberlerin kaynağı konusunda, ulusal mahkemeler tarafından haber kaynağına ne dereceye kadar güvenebileceği değerlendirmesinde dikkate alınabilecek bir açıklama yapmadığı anlaşılmaktadır."

veren şahsın kimliğini açıklamaya zorlayacak şekilde denetleme yapmak mümkün değilse de haberin kaynağını açıklama konusunda gazetecinin bir serbesti içinde olduğu açıktır. Gazetecinin bu noktada terciğini somut olayda olduğu gibi, haberin kaynağını açıklamamaktan yana kullanması ise haberde ileri sürdüğü olgusal isnatların doğruluğunu araştırma konusundaki sorumluluğunu ağırlaştırır. Başvuruya konu haberlerin kaynağındaki belgeler dijital delillerden ibaret olup başvurucunun imzasının olduğu bir belge de mevcut değildir. Üstelik pek çoğunda zaman-mekân çelişkisi olan dijital belgelerin bir kısmının sahteliği kesin olarak tespit edilmiştir. İlk derece mahkemesinin sahtelik iddiaları yönünden herhangi bir inceleme yapmaksızın haberler üzerine başlatılan bir ceza soruşturması bulunduğundan haberin görünür gerçeğe uygun olduğu yönündeki gerekçesi *ilgili* ve *yeterli* bir gerekçe değildir.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ihlal edilmiştir.**

E. İNTERNET ORTAMINDA ŞEREF VE İTİBARIN KORUNMASI

1. *Mustafa Tepeli* [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017

Bir İnternet sitesinde yer alan iddialarla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığının İnternet üzerinden işlenen suçlara yönelik soruşturmalardaki güçlükleri de gözeterek kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermesi, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler bakımından bireyin menfaatleri ile toplumun menfaatleri arasında açık bir dengesizlik oluşturmaz.

Anahtar Kelimeler: İnternet içeriği, hakaret, ceza soruşturması, pozitif yükümlülük

Bir blogspot internet sitesinde yayımlanan, albay rütbesi ile görev yapan başvuru ile birlikte bazı rütbeli subayların tatbikat süresince yedikleri yemeğin parasını ödemediklerine ilişkin bir yorum üzerine başvuru, Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak kendisini hedef alan "iftira" niteliğindeki yazıyı yazan kişinin tespit edilerek cezalandırılmasını istemiştir. Başsavcılık, şüphelilerin açık kimlik bilgilerinin tespitinin mümkün olmadığını, ilgili İnternet bloğunun bağlı olduğu elektronik servis hizmetleri sağlayıcısının yurt dışı kaynaklı olması nedeniyle dijital delil elde edilmesinin mümkün olmadığını ve adı geçen blog İnternet sitesi yabancı kanunlara tabi olduğundan kullanıcıları hakkında sitenin bilgi vermediğini, şikâyetle konu yazının da blogdan kaldırıldığını belirterek kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

Başvurucunun Cumhuriyet Savcılığına yaptığı şikâyetten sonra söz konusu yazı blogdan kaldırılmıştır. Yazının yayımlandığı blogun genel olarak askerî personelin kullandığı ve dar bir çevreye hitap eden bir İnternet paylaşımı olduğu anlaşılmaktadır. Kimliği belirli olmayan kişilerce herhangi bir dayanağı olmaksızın yapılan suçlayıcı beyanların hukuksal bir değerinin olmadığı ise açıktır. Nitekim

§ 31. "Somut olayda Cumhuriyet Savcısı, İnternet üzerinden işlenen suçlara yönelik soruşturmalardaki güçlükleri de gözeterek Anayasa'da korunan temel hak ve özgürlükler bağlamında ciddi endişeler ortaya çıkarabilecek şekilde geniş kapsamda etkiler uyandırmayan ya da toplumsal menfaati etkilemeyen bir şikâyet hakkında soruşturmayı daha fazla sürdürmeyi reddetmiştir. Başvurucunun önemli olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kaldığına dair yeterli delil bulunmadığı, ayrıca şikâyet konusunun önemli bir ilkesel soruna yol açmadığı dikkate alındığında bir toplumda yaşıyor olmanın kabul edilebilir bir bedeli olarak görülebilecek olan -bir sözlü karşılaşmaya ilişkin olarak- soruşturmanın sürdürülmemesinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler bakımından bireyin menfaatleri ile toplumun menfaatleri arasında açık bir dengesizlik bulunduğu değerlendirilmiştir."

olay tarihinde Türk Silahlı Kuvvetlerinde albay rütbesi ile görev yapan bir subay olan başvuru hakkında söz konusu iddialar nedeniyle ne adli soruşturma ne de disiplin soruşturması açılmıştır. Ayrıca başvuruya konu yazının dilinin -suçlayıcı ve ima edici olduğu kabul edilse bile- başvuru kişinin kişisel yaşamı üzerinde kayda değer bir etki göstermesi de söz konusu değildir. Başvurucunun şüphelinin cezalandırılması için ısrarcı olması, kişisel algı açısından bir ilke sorunu olabilir ancak bu algı kamu gücünü kullanan organlara, şeref ve itibara müdahale eden kişileri bir ceza soruşturması ve kovuşturmasına konu etmeleri şeklinde bir yükümlülük yüklemes.

Sonuç olarak, şeref ve itibar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan **başvuru açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.**

F. TANINMIŞ KİŞİLERE HAKARET

1. Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021

Kamusal faydası yüksek bir tartışmaya katkıda bulunan bir gazete yazısındaki ifadeler alaycı, sert, abartılı hatta muhatabı açısından rahatsız edici bulunsa bile ifade özgürlüğünün korunması altındadır.

Anahtar Kelimeler: Köşe yazısı, adli para cezası, sert eleştiri, hakaret, basın özgürlüğü

Çeşitli basın ve yayın organlarında, başbakanın oğlu ile bazı bürokrat ve eğitim alanında faaliyet gösteren beş sivil toplum kuruluşunun (STK) temsilcisinin bulunduğu, kamuoyuna açık bir toplantıdaki konuşmaların ses kaydı haber olarak yayımlanmıştır. Konuşmaların odağında imam hatip okullarının yaygınlaştırılması, sivil toplumun bu okulların açılmasında ve yaygınlaştırılmasındaki rolü, imam hatip okullarının yöneticileri ile STK'ların iş birliği, kız ve erkek okullarının ayrı ayrı açılması başlıkları bulunmaktadır. Konuyla ilgili haber ve köşe yazılarında söz konusu ses kaydının 17-25 Aralık süreci ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Başvurucu da gazeteci olup ulusal ölçekte yayın yapan bir gazetede "Buraları eskiden hep düz liseydi" başlıklı köşe yazısını kaleme almıştır. Başvurucu özellikle başbakanın oğlu olan müştekinin imam hatip liselerinin kız ve erkek olarak ayrılması önerisini sert şekilde eleştirmiş, bundan başka liselere giriş sınavında herhangi bir okula yerleştirilemeyenlerin devletçe imam hatip liselerine yerleştirilmesini de doğru bulmadığını ifade etmiştir. Köşe yazısında geçen ifadeler nedeniyle başvuru adli para cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucu ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasındadır.

Başvurucu, Hükümetin eğitim politikalarına sert muhalefeti ile bilinen bir gazetede köşe yazarlığı yapmaktadır. Şikâyet konu köşe yazısında başvuru geçmişteki eğitim politikası ile köşe yazısının yazıldığı tarihte mevcut olan eğitim politikasını karşılaştırmakta ve kişisel gözlemlerinden yola çıkarak sistemin öğrencilere dinî bir eğitim almayı zorunlu kıldığını, bu durumun ise toplumun bir kesiminde huzursuzluğa neden olduğunu ileri sürmektedir. Mevcut toplantıdan bahsederek toplantıya katılan müştekinin herhangi bir yetki ve sorumluluğu olmamasına karşın millî eğitim politikalarının belirlenmesinde söz sahibi olduğunu ima edip bunu eleştirmektedir. Ülkenin eğitim politikalarına ilişkin haberin kamunun ilgisini çeken bir mesele olduğu açıktır. Bir haber veya yazının kamuyu bilgilendirme değeri ne kadar yüksekse kişinin söz konusu haberin yayımlanmasını o kadar çok kabullenmesi gerekir. Köşe yazısında kullanılan ifadelerin alaycı, sert, abartılı hatta muhatabı açısından rahatsız edici olduğu kabul edilse bile kamu menfaatine ilişkin ve politik olduğu tartışmasızdır. Dolayısıyla köşe yazısının kamuoyu gündeminin ilk sıralarında yer alan kamusal faydası yüksek bir tartışmaya katkı sunduğunda kuşku bulunmamaktadır. Buna karşın ilk derece mahkemesi söz konusu ifadelerin eleştiri sınırlarını aştığını, bu ifadeler olmadan da eleştirilerde

bulunmanın mümkün olduğunu ve bu ifadelerin yazıya katkı sağlamadığını değerlendirmiştir. Öncelikle benzer uyuşmazlıklarda köşe yazısını kaleme alan yazarın yerine geçip ne şekilde eleştiride bulunulacağını, hangi yöntem ve üslubun kullanılacağını belirlemek yargı mercilerinin görevi değildir. İkinci olarak basın özgürlüğünün kapsamının demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir. Köşe yazısının yayımlanmasının müştekinin hayatında kayda değer bir etkisi olduğu da gösterilememiştir. Haberin onun özel hayatı ile ilgisi olmadığı, kaba hakaret içermediği, keyfi kişisel saldırı boyutuna da ulaşmadığı gözetildiğinde geriye başvurunun köşe

§ 45. “İlk derece mahkemesi söz konusu ifadelerin eleştiri sınırlarını aştığı, bu ifadeler olmadan da eleştirilerde bulunmanın mümkün olduğu ve bu ifadelerin yazıya katkı sağlamadığı değerlendirmesinde bulunmuştur. Öncelikle belirtilmesi gerekir ki bu tür davalarda köşe yazısını kaleme alan yazarın yerine geçip ne şekilde eleştiride bulunulacağını, hangi yöntem ve üslubun kullanılacağını belirlemek yargı mercilerinin görevi değildir. İkinci olarak ise basın özgürlüğünün kapsamının demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir. Köşe yazısının yayımlanmasının müştekinin hayatında kayda değer bir etkisi olduğu da gösterilememiştir. Haberin onun özel hayatı ile ilgisi olmadığı, kaba hakaret içermediği ve keyfi kişisel saldırı boyutuna da ulaşmadığı gözetildiğinde geriye başvurunun köşe yazısını yazarken kullandığı mizahi üslup kalmaktadır. Bu noktada ifade özgürlüğünün sadece haber ve fikirlerin içeriğini korumadığı, haber ve fikirlerin iletilme usulünü de koruduğu gözetilmelidir (Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş., [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, §§ 41, 42; Ergün Poyraz (2), § 77; İlhan Cihaner (2), §§ 59, 86; Kadir Sağdıç, §§ 52, 76).”

yazısını yazarken kullandığı mizahi üslup kalmaktadır. Bu noktada ifade özgürlüğünün sadece haber ve fikirlerin içeriğini korumadığı, haber ve fikirlerin iletilme usulünü de koruduğu gözetilmelidir. Müşteki, eğitim alanında faaliyet gösteren en büyük STK'lardan birinin yönetim kurulu üyesi olup aynı zamanda başbakanın oğludur. Doğal olarak basın ve kamuoyunun müştekiye olan ilgisi diğer kişilere kıyasla fazladır. Üstelik müşteki, demokratik bir ortamda ve başvuruya konu köşe yazısının yayımlandığı koşullarda kendisine yönelik ağır eleştiriler yapılabileceğini bilerek tercihlerini belirlemiştir. Dolayısıyla müştekiye yönelik eleştirinin sınırlarının sıradan insanlara göre daha geniş olduğunu kabul etmek gerekir. İlk derece mahkemesinin başvurunun adli para cezası ödemesine karar vermesine ilişkin gerekçesi ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için *ilgili* ve *yeterli* olarak kabul edilemez.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

G. BASIN MENSUPLARI ARASINDA HAKARET

1. Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022

Mahkemeler bir kısıtlamanın ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususunda karar verirken ifadeyi bağlamından kopartmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirmelidir.

Anahtar Kelimeler: Basın özgürlüğü, basın mensupları arasında hakaret, adli para cezası, ifadelerin bağlamı, matufiyet

Gazeteci ve yazar kimliğini haiz başvuru milletvekili olarak görev almış, 53., 54. ve 55. Hükûmetlerde başbakana başdanışmanlık yapmıştır. Başvurucunun yazdığı köşe yazısı sebebiyle hakkında adli para cezası verilmiştir. Ceza mahkumiyetine sebebiyet veren yazısında başvuru, başdanışmanlığını yaptığı kişi hakkında bilgi ve görüşlerini paylaşmış; bahsi geçen kişinin medyanın haksız saldırısına uğradığını, yolsuzluk yapmakla itham edildiğini, mahrem fotoğraflarının bir gazeteci tarafından başkalarına gösterildiğini ileri sürmüştür. Bunları yapanlar arasında askerlerin, medyanın bulunduğunu iddia eden başvuru aynı zamanda iki gazeteciye işaret etmiştir. İhtilaflı yazıda ismi geçen gazetecilerden biri de başvuru hakkında şikâyetle bulunmuştur. Gazetede yazısı sebebiyle adli para cezasıyla mahkumiyetine karar verilen başvuru ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasındadır.

Başvurucunun yazısında temel amacının başdanışmanlığını yaptığı kişinin başbakan olduğu döneme ilişkin kişisel tanıklıklarını eleştirel bir dille okuyucuya aktarmak olduğu görülmüştür. Köşe yazısı kamusal bir figür hakkında başvuru cephesinden kamuyu bilgilendirme amacıyla olup kamusal bir tartışmaya katkı sunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre başvuru cezalandırılmasına neden olan "O fotoğrafları ona buna gösteren ahlaksız adam hala 'gazeteciyim' diye ortalarda dolanıp duruyor." şeklindeki cümle başvuruya konu yazının bütünü içinde değerlendirildiğinde mezkûr cümle ile doğrudan şikâyetçinin hedef alındığının anlaşılması muhtemel değildir. Bununla beraber başvuru, yargılama sırasında şikâyetçiye iftira atmadığını, eski başbakana fotoğraflarıyla şantaj yapıldığı bilgisini eserleri çok satan bir yazarın kitabından aldığını ifade etmiştir. Üstelik mahkemenin başvuru yalnızca, şikâyetçiye hedef aldığını kabul ettiği "ahlaksız" ifadesinin kişilik haklarına saldırı niteliği taşıdığı ve hakaret suçunu oluşturduğu gerekçesiyle cezalandırdığı anlaşılmaktadır. Şu hâlde, başvuru maddi olguların açıklanmasına ilişkin olmayan, tamamen değer yargısı niteliğindeki açıklamaları nedeniyle cezalandırıldığı açıktır. Açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Zira somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir. Somut olayda başvuru, bir başbakanın doktorundan elde edilen mahrem fotoğraflarının bir

gazeteci tarafından üçüncü kişilere servis edilmesini ahlaksızlık olarak nitelendirmiştir. Sözlerin olgusal temelden yoksun olduğu, keyfi bir kişisel saldırı oluşturduğu söylemez. Yazıda kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından rahatsız edici olabilir. Ancak ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırııcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir. Nitekim basın özgürlüğünün kapsamının demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir. Üstelik şikâyetçi ülke çapında bilinen bir gazeteci olduğundan kendisini hedef aldığını iddia ettiği yazıya cevap verme ve cevabını kamuoyunda geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahiptir. Kaldı ki kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği öne sürülen ifadelerin şikâyetçinin hayatı üzerinde kayda değer somut bir etki yarattığına dair herhangi bir iddia da bulunmamaktadır. İlk derece mahkemesi, köşe yazısında yer alan bir cümleyi tırnak içine alıp konuşmanın tamamından ve olayların bütününden kopartarak ayrı bir şekilde değerlendirmiş; kullanılan ifadelerin bağlamını, dile getirilme şekli ve nedenini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını, şikâyetçinin önceki davranışlarını, olayların kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini gözetmeksizin soyut bir değerlendirmeye hakaret suçunun oluştuğu kanaatine ulaşmıştır.”

bını kamuoyunda geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahiptir. Kaldı ki kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği öne sürülen ifadelerin şikâyetçinin hayatı üzerinde kayda değer somut bir etki yarattığına dair herhangi bir iddia da bulunmamaktadır. İlk derece mahkemesi, köşe yazısında yer alan bir cümleyi tırnak içine alıp konuşmanın tamamından ve olayların bütününden kopartarak ayrı bir şekilde değerlendirmiştir. Kullanılan ifadelerin bağlamı, dile getirilme şekli ve nedeni, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığı, şikâyetçinin önceki davranışları, olayların kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediği gözetilmemiştir.

Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

Ğ. SİYASETÇİLER ARASINDA HAKARET

1. *Nihat Zeybekci*, B. No: 2015/5633, 8/5/2019

Siyasi arenada aktif rolleri olan kişiler arasında ifade özgürlüğünün sınırları geniş olup, siyasetçiler kendilerine yöneltilen eleştirilere karşı sıradan kişilere kıyasla daha toleranslı olmalıdırlar.

Anahtar Kelimeler: Siyasetçiler arasında ifade özgürlüğü, siyasi ifade, manevi tazminat

Ana muhalefet partisi lideri grup toplantısında yaptığı konuşmasında bazı milletvekillerinin meclise gelmeden oy kullandıklarını, sahtekarlık yaptıklarını iddia etmiş; başvurucunun da aralarında olduğu bazı isimleri açıkça zikretmiştir. Siyasetçi başvuru kişilik haklarına saldırıldığı iddiasıyla manevi tazminat istemiyle Asliye Hukuk Mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi tarafından dava reddedilmiş, başvurucunun kararı temyiz etmesi üzerine karar onanarak kesinleşmiştir.

Somut olayda olduğu gibi siyasetçiler, kamuoyunca tanınan kişiler ve kamusal yetki kullanan görevliler, işlevleri sebebiyle daha fazla eleştiriye katlanmak durumundadırlar. Şu hâlde, sayılan kişilere yönelik eleştirilerin sınırları sıradan insanlara kıyasla çok daha geniştir. Üstelik davalının bahsettiği oturdan erken ayrıldığı için, ismi okunduğu esnada salonda bulunmadığını, kullandığı oyun yok hükmünde olduğunu kabul etmektedir. Hakkındaki iddialara ve eleştirilere karşı cevap verme konusunda başvuru oldukça geniş imkanlara sahiptir. Nitekim davalının adını zikrettiği ve başvurucunun da aralarında bulunduğu milletvekilleri konuya ilişkin basın açıklaması yapmıştır. İlk derece mahkemesinin gerekçesinde tespit ettiği üzere, davalının ihtilaflı ifadelerine başvurucunun davranışları sebebiyet vermiştir. Derece mahkemeleri somut olayda başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalının ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kurmuş ve davalının ifade özgürlüğüne müdahale edilmesini gerektirecek üstün bir yararın mevcut olduğunu tespit etmemiştir.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.**

§ 33. "İfade özgürlüğü; özellikle seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran, çıkarlarını savunan seçilmiş kimseler için büyük önem arz eder. Bu nedenle politikacıların halkın siyasi görüşlerine katkıda bulunma ve kitleleri aydınlatma görevleri de göz önüne alınarak mahkemelerce bu kimselerin açıklamalarına ancak istisnai olarak müdahale edilmesi uygun olacaktır."

2. Mustafa Hidayet Vahapoğlu, B. No: 2019/19608, 22/2/2022

Siyasi arenada aktif rolleri olan kişiler arasında ifade özgürlüğünün sınırları geniş olup, özellikle muhalefet partilerinden siyasetçilerin ifade özgürlüklerine yapılan müdahalelerin çok daha sıkı bir denetimden geçirilmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Siyasetçiler, ifade özgürlüğü, siyasi ifade

Siyasetçi olan başvuru mensubu olduğu siyasi partinin düzenlediği bir iftar yemeğinde Hükûmete yönelik eleştirilerinin yanı sıra görevde bulunan dışişleri bakanı hakkında olumsuz ifadeler kullanmıştır. Bunun üzerine dış işleri bakanı kendisine hakaret edildiği iddiasıyla Asliye Hukuk Mahkemesinde manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi "*Amerika'nın posta beygiri gibi*" ifadesinin eleştiri sınırlarını aştığını değerlendirmiş ve davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Yargıtay tarafından karar bozulmuş olup ilk derece mahkemesinin bozma kararına karşı direnmesi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bozma kararının yerinde olduğuna hükmetmiş ve karar kesinleşmiştir.

Somut olayda ilk derece mahkemesi başvurunun ifadelerini bütünü içinden cımbızlayarak bağlamından ayrı değerlendirmiştir. İhtilaflı ifadeler muhalefet partisine mensup bir siyasetçi tarafından davetlilerin bulunduğu bir akşam yemeğinde sınırlı

sayıda insan huzurunda sarf edilmiştir. Başvuru iktidar partisini hedef alarak siyasi arenada avantaj elde etme ve muhalefet partisi teşkilatındaki kişileri motive etme amacı taşımaktadır. Şu hâlde, siyasetçilerin birbirine karşı kullandıkları sözlerin açıkça polemik çıkarmaya, taraftarlarını konsolide etmeye yönelik siyaset üsluplarının bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Üstelik toplumu ilgilendiren meselelerde, kamusal bir tartışmaya katkı sunan konularda rahatsızlıkların yüksek sesle dile getirilmesi ancak düşüncelerin herhangi bir engelle karşılaşmadan açıklanabildiği demokratik rejimlerde mümkündür. İfade özgürlüğüne müdahale bir siyasetçinin ve özellikle muhalefet partisinden bir üyesinin sarf ettiği ifadeye yönelik ise bireysel başvuruların çok daha sıkı bir denetimden geçirilmesi gereklidir. Gerçekten de siyasetçiler arasında geçen diyaloglarda

§ 40. "Seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan, seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğünün özellikle değerli olduğu açıktır. Bu sebeple müdahale eğer bir siyasetçinin ve özellikle muhalefet partisinden bir üyesinin ifade özgürlüğüne yönelik ise başvuruların çok daha sıkı bir denetimden geçirilmesi gerekmektedir. Buna ilave olarak mevcut başvuru konusu olaylar halka mal olmuş kişiler olarak hareket eden siyasetçiler arasında geçtiği için kabul edilebilir eleştiri sınırları sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında daha geniştir. Bu sebeple davacının kendisine yönelik eleştirilere sıradan insanlara göre daha fazla hoşgörü göstermesi gerekir."

eleştiri sınırları sıradan kimselerle kıyaslandığında çok daha geniştir. Buna rağmen ilk derece mahkemesi başvurusunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge gözetmemiş, müdahaleyi gerektirecek zorunlu bir toplumsal ihtiyacın varlığını tespit edememiş; müdahaleyi ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamamıştır.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

H. İDDİA VE SAVUNMA BAĞLAMINDA HAKARET

1. Şeyma Fenercioğlu, B. No: 2015/12747, 7/11/2019

Bir ceza yargılamasında sanığın katılan vekiline yönelttiği sözler uyuşmazlıkla doğrudan ilintiliyse, suç işlediğinin sabit olması halinde ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalacak olan sanığın ifadelerinin savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Sanığın ifade özgürlüğü, katılan vekili, kamu görevlisine hakaret, hürriyeti bağlayıcı ceza

Olayların meydana geldiği tarihte yardımcı doçent doktor unvanına sahip kadın doğum uzmanı olan başvuru özel bir hastanede başhekim olarak çalışmaktadır. Yasal sınırın üstündeki gebelikleri para karşılığı sonlandırmak suretiyle suç işlediği yönünde adli makamlara yapılan ihbar üzerine başvuru hakkında soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında göz altına alınan başvuru, tutuklanmıştır. Birden fazla çocuk düşürtme, rüşvete ve çocuk düşürtmeye aracılık ile dolandırıcılık suçlarından yargılanan başvuru ile diğer sanıklar hakkındaki yargılamada, Ağır Ceza Mahkemesi, başvurunun dolandırıcılık hariç diğer suçlardan mahkûmiyetine karar vermiştir.

§ 55. “Başvurucunun vekile yönelik eleştirisinin sert olduğu kabul edilse bile bu cümlelerin vekilin isnatlarının haksızlığını ifade etmek, hastanenin hukuki sorumluluktan kurtulmak amacıyla başvuru mahkûm etmek için sarf ettiği olağanüstü gayreti eleştirmek amacıyla söylendiği görülmektedir. Nitekim anılan cümlelerin vekilin başvuru aleyhine davaya müdahale ettiği bir anda ve savunma refleksiyle kullanıldığı, ayrıca uyuşmazlıkla bağlantılı olduğu da açıktır. Bunun yanı sıra başvurunun savunması da dikkate alındığında; kullanılan sözlerin bir sıfat yükleme niteliğinde olmayıp, benzetme yoluyla karşı taraf vekilinin davranışlarını eleştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla şikâyet konusu sözlerin savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi gerekir.”

Söz konusu yargılama istinaf aşamasındadır. Söz konusu ceza yargılamasında başvurunun çalıştığı özel hastanenin avukatının davaya katılma talebi kabul edilmiş; celselerden birinde duruşma tutanağına kaydedildiği üzere başvuru, katılan vekili için “Patronu her duruşma tetikçi gibi üstüne gönderiyor.” ifadesini sarf etmiştir. Duruşmanın sonunda başvurunun tahliyesine karar verilmiştir. Katılan vekilinin suç duyurusunda bulunması üzerine başvuru hakkında, hakaret suçundan kamu davası açılmıştır. Başvurucunun kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçundan 11 ay 20 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun anılan karara reddedilmiştir.

Duruşma esnasında başka bir sanığın baş-

vurucunun maaşı ile ilgili yaptığı açıklamaya katılan vekilinin itirazı üzerine başvuru ile katılan vekili arasında bir polemik yaşandığı ve gergin bir ortam oluştuğu anlaşılmaktadır. Duruşma tutanaklarından katılan vekilinin anılan yargılamanın hemen her duruşmasında hazır bulunduğu, hastane aleyhine olan ve başvuru da ilgilendiren konularda yargılamaya aktif olarak katıldığı görülmektedir. O halde, sanık konumunda bulunan başvuru kendisi aleyhine sonuç doğurabilme ihtimalinden ötürü katılan vekilinin yargılamada aktif rol oynamasından rahatsız olduğu ve kendisini savunmak adına tepkisini bu cümleyle dile getirdiği anlaşılmaktadır. Hiç şüphesiz ki adaletin düzgün işlemesi ve yargı erkinin otoritesinin tesisi için tüm yargılama süreçlerinin saygı çerçevesinde hareket etmeleri ve ölçülü davranışlar sergilemeleri gerekir. Öte yandan ceza alma ihtimali olan sanığın içinde bulunduğu psikoloji dikkate alındığında kendini hararetle savunması ve heyecanla hareket etmesi bir ölçüye kadar makul karşılanmalıdır. Oldukça ağır suçlardan yargılanan başvuru ifadeleri sarf ettiği tarihte tutukludur. Üstelik başvuru suçları işlediğinin sabit olması halinde doktorluk kariyeri sona erecektir. Bu sebeple kullanılan ifadelerin ağırlığı değerlendirilirken başvuru içinde bulunduğu durum göz ardı edilmemelidir. Başvuru vekile yönelik eleştirisinin sert olduğu kabul edilse bile bu cümlelerin vekilin isnatlarının haksızlığını ifade etmek, hastanenin hukuki sorumluluktan kurtulmak amacıyla başvuru mahkûm etmek için sarf ettiği olağanüstü gayreti eleştirmek amacıyla söylendiği görülmektedir. Nitekim anılan cümlelerin uyuşmazlıkla bağlantılı olduğu da açıktır. Bu itibarla şikâyet konusu sözlerin savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

2. Bayram Akın, B. No: 2015/19278, 7/3/2019

Duruşma sırasında savunma avukatı ile sözlü tartışmaya giren savcının kendisine yöneltilen ifadelere daha fazla hoşgörülü olması gerekir.

Anahtar Kelimeler: Avukatın ifade özgürlüğü, avukatlık mesleğinin etik kuralları, hürriyeti bağlayıcı ceza, Cumhuriyet Savcısı

Başvurucu olayların meydana geldiği dönemde Ağır Ceza Mahkemesinde canavarca hisle adam öldürme suçunu işledikleri iddiasıyla yargılanan iki sanıktan birinin avukatıdır. Duruşma esnasında başvuru, iddianameyi düzenleyen Cumhuriyet savcısına yönelik *"Müvekkilimin bu davada diğer sanıkla birlikte aynı sevk maddeleri ile cezalandırılmasının istenilmesi davayı açan savcının olayı kavrayamaması ve işgüzarlığındandır"* şeklinde ifadeler sarf etmiştir. Bunun üzerine *"İşgüzarlık yapmıştır"* şeklindeki beyanı nedeniyle durum, gereğinin takdiri ve ifası için Baro Başkanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmiştir. Başvurucu ifadeleri sebebiyle hapis cezası ile cezalandırılmış ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasındadır.

Somut olayda başvuru, olayların meydana geldiği tarihte bir insanı canavarca hisle öldürme suçundan yargılanan bir sanığın müdafiliğini yapmakta olup başvuru, ihtilaflı sözleri sarf etmediği yönünde bir iddiası yoktur. Bir kişi hakkında canavarca his

Ş 48. *"Başvurucunun iddianameyi hazırlayan savcıya yönelik eleştirisinin oldukça sert olduğu, avukatlık mesleğinin etik kurallarına ve saygınlığına zarar verdiği kabul edilse bile bu sözler savcının dava açarken uyguladığı yönetime ilişkindir. Savcının ne özel hayatının ne mesleki veya diğer niteliklerinin hedef alındığı söylenebilir. Başvurucunun duruşma savcısına yönelik sözleri ise savcı ile aralarında yaşanan ve bir ölçüde savcının neden olduğu polemğin bir sonucudur. Savunma avukatına ancak çok istisnai hâllerde müdahale edilebilir ve başvuru, savunma kurgusuna açıkça müdahale eden, onunla duruşma sırasında sözlü tartışmaya giren savcının kendisine yöneltilecek sözleri daha fazla hoşgörü ile karşılaması beklenir."*

ile insan öldürdüğü iddia edilmesinin bireysel ve toplumsal ölçekte ağır sonuçları olacağı açıktır. Bahsi geçen davada iki kişi sanık sıfatıyla yargılanmaktadır. Başvuru, avukatı olduğu sanığın olayın tanığı olduğunu ancak Cumhuriyet savcısının elinde yeterli delil olmaksızın, tutuklu olarak yargılanan asıl fail ile birlikte müvekkiline de dava açtığını düşünmektedir. Mezkûr sözlerin de bu bağlamda sadece duruşma esnasında sarf edildiği anlaşılmaktadır. Başvurucu, savunma esnasında iddianameyi düzenleyen savcıyı eleştirmiş ve yeterli delil olmaksızın çok ciddi bir ithamda bulunulmasını tenkit etmiş; savcıyı işgüzar olmakla itham etmiştir. Bir avukatın savunmasını yaparken hakkında suç duyurusunda bulunulması savunma hakkını önemli ölçüde etkileyecektir. Başvurucunun savcıya eleştirisinin oldukça sert olduğu, avukatlık mesleğinin etik kuralla-

rına ve saygınlığına zarar verdiği kabul edilse bile bu sözlerin savcının dava açarken uyguladığı yönetime ilişkin olduğu açıktır. Savcının ne özel hayatının ne mesleki veya diğer niteliklerinin hedef alındığı söylenebilir. Başvurucunun duruşma savcısına yönelik sözleri ise savcı ile aralarında yaşanan ve bir ölçüde savcının neden olduğu polemğin bir sonucudur. Savunma avukatının ifade özgürlüğüne çok istisnai hâllerde müdahale edilebilir ve başvurucunun savunma kurgusuna açıkça müdahale eden, onunla duruşma sırasında sözlü tartışmaya giren savcıdan kendisine yöneltilen sözleri hoşgörü ile karşılaması beklenir. İlk derece mahkemesi savunma görevini yerine getiren avukat hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmetmesinin acil bir ihtiyaçtan kaynaklandığını ortaya koyamamıştır.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

3. Kenan Gül, B. No: 2015/17892, 19/2/2019

Avukat başvurusunun mesleğinin icrası kapsamında uyumsuzlukla bağlantılı olarak sarf ettiği sözlerin hakaret suçunu oluşturduğu gerekçesiyle cezalandırılması, savunma hak ve görevinin yerine getirilmesini engelleyeceği gibi ifade özgürlüğünü de ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Avukatın ifade özgürlüğü, iddia ve savunma dokunulmazlığı, ceza mahkûmiyeti

Avukat başvurusunun müvekkili aleyhine açılan davada velayet, başvurusunun müvekkiline verilmiştir. İlgili kararı Yargıtay onamıştır. Yargılamanın karşı tarafı ise başvurusunun mahkemeye sunduğu dilekçede kendisine hakaret ettiğini belirterek suç duyurusunda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi başvurusunun hakaret suçundan 1.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvurusunun karara itirazı Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Başvurucu, hakaret kastının olmadığını, mesleğinin icrası kapsamında etkin bir savunma yaptığını belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

İddia ve savunma dokunulmazlığı anayasal bir haktır. Avukatların mesleklerinin icrası kapsamında söylediği sözlerin ve verdiği yazılı beyanların kullanıldığı bağlam ve olayın bütünselliği içinde değerlendirilmesi gerekir. Somut olaydaki gibi velayet davalarında taraflar çocuklarının kendisi ile yaşamasının onlar için daha iyi olacağına hâkimi ikna etme çabası içindedir. Bu bağlamda bir yandan kendi olanaklarının daha iyi olduğunu ileri sürerken diğer yandan karşı tarafın olumsuz yönlerine ilişkin iddialarını ispatlamaya çalışırlar. İhtilafa konu ifadelerin kullanıldığı dilekçe de bu minvalde hazırlanmış; başvuru, evlilik birliği bozulmadan önce ve bozulduktan sonra meydana gelen olaylar, eski eşin tutum ve davranışları hakkında müvekkilinden edindiği bilgiler doğrultusunda tez ve antitezlerini ileri sürmüştür. Meslek kuralları

§ 64. “Başvurusunun kullandığı ifadelere vekilinin menfaatlerini korumak için ileri sürdüğü tezlerin bir parçası olduğu, dolayısıyla uyumsuzlukla bağlantılı olduğu ve olayın bütünü ışığında objektif bakımdan savunulabilir bir amaca hizmet ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Anılan ifadelerin iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmemesi hâlinde savunma hak ve görevinin yerine getirilmesinin engelleneceği ortadadır.”

gereği hiç şüphesiz ki bir avukattan iddia ve savunma araçlarını kullanırken ölçülü olması ve mesleğe yaraşır biçimde hareket etmesi beklenir. Ancak bu beklenti avukatı kullanacağı her sözcüğü ölçüp tartmaya, fikir beyanında bulunmaktan kaçınmaya sevk edecek boyuta ulaşmalıdır. Başvurusunun kullandığı ifadelerin vekilinin menfaatlerini korumak için ileri sürdüğü tezlerin bir parçası olduğu ve olayın bütünü ışığında objektif bakımdan savunulabilir bir amaca hizmet ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Anılan ifadelerin

iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmemesi hâlinde savunma hak ve görevinin yerine getirilmesinin engelleneceği değerlendirilmiştir. Üstelik ilk derece mahkemesi, savunma görevini yerine getiren avukat hakkında cezaya hükmetmesinin zorunlu bir sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığını ortaya koyamamış; sözlerin kullanıldığı bağlamı ve amacını, kime karşı yöneltildiğini, olayın bütününe dikkate almamıştır.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

4. **Kenan Gül (2), B. No: 2018/24311, 15/6/2021**

Avukatın mesleğinin icrası kapsamında uyuşmazlıkla ilgili sarf ettiği ifadeler sebebiyle ifade özgürlüğünün sınırlandırılması hafif bir disiplin cezasıyla dahi olsa ancak istisnai durumlarda gerekli kabul edilir.

Anahtar Kelimeler: Avukat, disiplin cezası, iddia ve savunma hakkı, caydırıcı etki

Avukat olan başvurunun müvekkili aleyhine açılan davada velayet, başvurunun müvekkiline verilmiş. İlgili kararı Yargıtay onamıştır. Yargılamanın karşı tarafının başvurunun mahkemeye sunduğu dilekçede kendisine hakaret ettiğini iddia etmesi üzerine başvurucuya baro tarafından kınama disiplin cezası verilmiştir. Türkiye Barolar Birliği başvurunun karara itirazını reddetmiş, anılan kararın iptali istemiyle idare mahkemesinde açılan dava da reddedilmiştir. İstinaf isteminin de oy çokluğuyla reddedilmesi üzerine cezası kesinleşen başvuru ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasındadır.

Somut olayda avukat olan başvuru, müvekkili adına mahkemeye sunduğu cevap dilekçesinde yer alan, davanın karşı tarafına yönelik olan "*Davalı baba, dürüst olmayıp yalancı ve dolandırıcı bir mizaçtadır. Çalışmayı sevmemektedir. Gayrimeşru işlerle uğraşmaktadır.*" şeklindeki sözleri nedeniyle disiplin cezası almıştır. Bu sözlerin tarafların gerek aile birliği bozulmadan önceki gerek bozulduktan sonraki tutum ve davranışlarının oldukça önemli olduğu, velayet davasında davanın karşı tarafına yöneltildiği unutulmamalıdır. Başvuru, söz konusu ifadeleri karşı tarafın hâl ve hareketlerini anlatmak için kullanmış olup ileri sürdüğü iddiaları müvekkilinin kendisine gönderdiği e-postalara dayandırmıştır. Dilekçede yer alan ifadeler bir anlamda başvurunun müvekkilinin duygu ve düşünceleridir. Bu hâliyle isnat ve değerlendirmelerin olgusal temeli bulunduğu, uyuşmazlık konusu ile ilgili olduğu ve velayet davasında hâkimin kanaatinin oluşmasına katkı sunduğu açıktır. Üstelik ihtilaflı sözler mahkeme dışına da

çıkamamıştır. Şu hâlde bunların dava dışı bir amaçla, karşı tarafa zarar verme kastıyla ifade edildiği söylenemez. Avukatın mesleğinin icrası kapsamında sarf ettiği anlaşılan başvuruya konu ifadeler adil yargılanma hakkının da bir parçası olduğundan daha yoğun bir koruma alanında olduğu kabul edilmelidir. Gerçekten de disiplin cezası gibi görece hafif bir cezayla bile olsa avukatın ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasının sadece istisnai durumlarda gerekli olabileceği hatırd tutulmalıdır. Buna karşın iptal davasına bakan derece mahkemeleri başvuruya konu ifadeleri, karşı dava dilekçesinin tamamını,

Ş 49. "Ceza davasında olduğu gibi rahatsız edici de olsa yapmış olduğu görev nedeniyle Anayasa ile güvence altına alınan iddia ve savunma hakkını kullanan avukatların dava dilekçelerinde kullanmış oldukları ifadeler nedeniyle haklarında disiplin cezası uygulanmasının mesleki tahribata yol açabileceği ve bundan sonraki meslek hayatlarında düşünce açıklamaları veya müvekkillerinin çıkarlarını yeterli ve özgür bir şekilde savunma hakkı ve görevi üzerinde caydırıcı etki doğurabileceği gözden kaçırılmamalıdır."

davanın içeriğini, bir avukatın hukuk davasındaki rolünü dikkate almaksızın, bir diğer anlatımla olayın bütünselliğini göz ardı ederek değerlendirme yapmıştır. Söz konusu ifadelerin uyumsuzlıkla bağlantılı olarak savunulabilir bir amaca hizmet edip etmediği dahi tartışılmamıştır. Bu yaklaşımla iddia ve savunma hakkını kullanan avukatların kullanmış oldukları ifadeler nedeniyle haklarında disiplin cezası uygulanmasının, mesleki tahribata yol açabileceği ve meslek hayatlarında müvekkillerinin çıkarlarını yeterli ve özgür bir şekilde savunma hakkı ve görevi üzerinde caydırıcı etki doğurabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

5. Keleş Öztürk, B. No: 2014/15001, 27/12/2017

Avukatların mesleğin icrası kapsamında, uyumsuzlukla ilgili ifadeleri sebebiyle cezalandırılmaları ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Avukatın ifade özgürlüğü, iddia makamı, eleştirel üslup

Avukat başvurusunun beş sanığın müdafiliğini yaptığı davanın duruşmasında, Cumhuriyet savcısına yönelik sözleri sebebiyle hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. Yargılama sonucunda başvurusunun "...Savcı Hukuk Fakültesini yeniden okusun, Hukuk Fakültesini okumadı..." şeklindeki ifadelerinin kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret teşkil ettiğinden başvuru 6.080 TL adli para cezası ile cezalandırılmış, karar Yargıtay tarafından onanmıştır. Duruşmanın yapıldığı gün, aynı davada başka sanıkların müdafiliğini yapan bazı avukatlar tarafından tutulan tutanakta başvurusunun "Savcı Hukuk Fakültesini yeniden okusun, Hukuk Fakültesini okumadı." şeklinde bir beyanda bulunmadığı, "...kendisinin İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olduğu, savcı beyin hangi fakülteden mezun olduğunu bilmediği..." şeklinde sözler söylediği belirtilmiştir. Başvuru, duruşmanın ertesi günü aynı gerekçeyle tutanağa itiraz etmiştir. Başvuru adil yargılanma hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

Her ne kadar başvurusunun duruşma esnasında Cumhuriyet savcısına yönelik sözlerinin içeriği konusunda taraflar arasında ihtilaf mevcutsa da Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin kabul ettiği şekliyle başvurusunun kullandığı sözlerin ifade özgürlüğü korumasında olup olmadığını incelemiştir. Başvuruya konu sözler, avukatlık mesleğinin icrası esnasında, duruşmada ortamın gergin olduğu bir anda Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı söylenmiştir. Somut olayda savunma avukatlığı yapan başvurusunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler demokratik bir toplumda çok istisnai durumlarda gerekli kabul edilebilir. Zira silahların eşitliği ilkesi ve yargılamanın adilliğine ilişkin mülâhazalar, savların taraflar arasında serbest ve yerine göre hararetli bir biçimde müzakeresini gerektirir. Üstelik sözlerin muhatabı davanın hâkimi değil iddia makamını temsilen Cumhuriyet savcısıdır. Hâkimlere nazaran Cumhuriyet savcıları kendilerine yönelik eleştiriler karşısında daha hoşgörülü olmalıdır. Başvuru, özensiz olduğunu değerlendirdiği mütalaaya ilişkin görüşlerini eleştirel bir üslupla ifade etmiştir. Bu ifadeler değer yargısı içermektedir. Şüphesiz ki avukatların savunma esnasındaki sözlerinden dolayı cezai takibata maruz kalmaları müvekkillerinin çıkarlarını hararetle savunma görevi üzerinde caydırıcı etki oluşturabileceği de göz önüne alınmalıdır. Bu kapsamda avukatların mesleklerinin icrası sırasında ki ifade özgürlükleri bağlamında ceza soruşturmalarına -verilen cezalar hafif olsa da- ancak istisnai durumlarda başvurulmalıdır.

§ 60. "Avukatların savunma esnasındaki sözlerinden dolayı cezai takibata maruz kalmalarının müvekkillerinin çıkarlarını hararetle savunma görevi üzerinde caydırıcı etki oluşturabileceği de göz önüne alınmalıdır. Bu kapsamda avukatların mesleklerinin icrası sırasında ki ifade özgürlükleri bağlamında ceza soruşturmalarına -verilen cezalar hafif olsa da- ancak istisnai durumlarda başvurulmalıdır."

dirdiği mütalaaya ilişkin görüşlerini eleştirel bir üslupla ifade etmiştir. Bu ifadeler değer yargısı içermektedir. Şüphesiz ki avukatların savunma esnasındaki sözlerinden dolayı cezai takibata maruz kalmaları müvekkillerinin çıkarlarını hararetle savunma görevi üzerinde caydırıcı etki oluşturur. Şu hâlde, avukatların mesleklerinin icrası sırasındaki ifade özgürlükleri bağlamında ceza soruşturmalarına -verilen cezalar hafif olsa da- ancak istisnai durumlarda başvurulmalıdır.

Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

I. NEFRET SÖYLEMİ

1. Fetullah Gülen [GK], B. No: 2014/12225, 14/7/2015

Nefret söylemi dışındaki ifadeler yönünden bireysel başvuru öncesinde salt ceza muhakemesi yolunun tüketilmesi kabul edilebilirlik koşullarından başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez.

Anahtar Kelimeler: Başvuru yollarının tüketilmesi, kabul edilemezlik, nefret söylemi

Başvurucu; bir internet sitesinde yayımlanan “Sağlam: Gülen’in kullanım süresi doldu” başlıklı röportajın hakaret, iftira, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme suçlarını içerdiği iddiasıyla Cumhuriyet savcılığına şikâyetinde bulunmuştur. Soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğinden başvuru, adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucunun şikâyetinin özünde şeref ve itibarına üçüncü kişilerin saldırılarından devletin kendisini etkili biçimde korumadığı, gerekli tedbirleri almadığı iddiası bulunduğundan başvuru Anayasa’nın 17. maddesi bağlamında incelenmiştir.

Devlet, kişilerin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Devletin bu noktadaki pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Nitekim kişiler üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı hukuk muhakemesi yoluyla da korunabilir. Bir ihlal iddiasına ilişkin birden fazla etkili başvuru yolu mevcutsa kural olarak başvurunun aynı amacı taşıyan başvuru yollarının tamamını tüketmesi beklenemez. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı uyarınca, üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahalelere karşı salt ceza muhakemesi yolunun tüketilmesi tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez. Bunun yegâne istisnası ise nefret söylemidir. Şöyle ki, nefret söylemi içeren ifadeler yönünden başvuruya konu olayın kendine özgü koşulları da gözetilerek, bireysel başvuru öncesinde ceza muhakemesi yolunun tüketilmesi yeterlidir. Nefret söylemi kavramı, belirli bir kişiye veya gruba yönelmiş ifadeleri kapsayıp muhatabının salt o grubun üyesi olması dolayısıyla

§ 37. “Bu nedenle, nefret söylemi kullanılarak hakaret edildiği iddiasını içeren başvurular açısından, başvuruya konu olayın kendine özgü koşulları da dikkate alınmak kaydıyla, bireysel başvuru öncesinde hukuk yoluna gidilmeksizin sadece ceza muhakemesi yolunun tamamlanmış olması yeterli görülebilir (Sinem Hun, § 32). O hâlde mevcut başvuruda yapılması gereken ilk iş, başvuru yollarının tüketilip tüketilmediğinin tespiti için başvurunun şikâyet ettiği röportajda yer alan ve kendisine yönelik olarak dile getirilen sözlerin nefret söylemi oluşturup oluşturmadığını tespit etmektir.”

buna maruz kalması, hedef gösterilmesi gereklidir. İhtilafı röportajda 17-25 Aralık sürecinin asıl sorumlusu olarak "*Fetullah Gülen Cemaati*" gösterilmiş; adı geçen cemaatin emperyalistlerle iş birliği yaptığı, yüksek bürokrasi ve sermaye sınıfından kendisine yandaşlar bularak topluma değil kendisine hizmet ettiği eleştirel bir üslupla ifade edilmiştir. İfadeler cemaat mensuplarının tamamını hedef almamıştır. Şikâyet konusu sözler *nefret söylemi* olarak nitelendirilemediğinden somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna giderilmeksizin bireysel başvuru yapıldığı görülmüştür.

Başvuru ***başvuru yollarının tüketilmemesi*** nedeniyle kabul edilemezdir.

2. Mehmet Aytaç, B. No: 2017/26514, 11/2/2021

Bir kişiye yöneltilen ifade muhatabın belirli bir gruba aidiyeti sebebiyle hedef gösterilmesi, aşağılanması, şiddete maruz kalmasının meşrulaştırılması ve toplumsal olumsuzlukların sebebi kabul edilmesi mesajını içeriyorsa nefret söylemi olarak değerlendirilir ve ifade özgürlüğünün korumasından faydalanmaz.

Anahtar Kelimeler: Nefret söylemi, etkili soruşturma, devletim pozitif yükümlülüğü

Başvurucu, Halkların Demokratik Partisi ilçe başkanlığı yapmıştır. Başvurucunun evinin önünde park hâlinde duran aracına silahlı saldırı düzenlenmiş, meydana gelen olay hakkında sosyal paylaşım sitesi üzerinden yayın yapan *Biga Haber* isimli kullanıcı sayfasında bu durum haber yapılmıştır. Haber metninin altına bazı kullanıcılar çeşitli yorumlar paylaşmış; bu yorumlarda başvurucunun PKK terör örgütü sempatzanı olduğunu, mağduru olduğunu ileri sürdüğü kurşunlama olayının kurgu olduğunu iddia etmiş; Biga'da barındırılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bunların yanında başvurucuya yönelik hakaret ve tehdit içeren paylaşımlar da yapılmıştır. Başvurucu, bir dönem yürüttüğü parti ilçe başkanlığı nedeniyle etnik kökenine yönelik aşağılayıcı ve hedef gösterici ifadeler içerdiğini iddia ettiği paylaşımları yapanların kimliklerinin tespit edilerek cezalandırılmaları istemiyle şikâyetle bulunmuştur. Başsavcılık kovuşturmaya yer olmadığını dair karar vermiştir. Başvurucunun itirazını Sulh Ceza Mahkemesi reddetmiştir. Başvurucu, devletin şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamında pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediğini ve etkili bir soruşturma yürütmediğini iddia etmiştir.

İfadelerin nefret söylemi olabilmesi için kişinin belirli bir gruba aidiyeti sebebiyle hedef gösterilmesi, aşağılanması, şiddete maruz kalmasının meşrulaştırılması ve toplumsal olumsuzlukların sebebi olarak kabul edilmesi gerekir. İhtilaflı paylaşımlarda başvurucunun da içinde bulunduğu siyasi partiye yakınlık duyan kişiler bazı toplumsal olumsuzlukların kaynağı olarak görülmede olup hakaret, tehdit ve aşağılama içeren sözlerle hedef gösterilmiştir. Bu kişilere karşı dışlama ve şiddet eylemlerinin meşru olduğunu savunan failler başvurucuya yönelik silahlı saldırıyı yüceltmekte, mal ve can kaybına neden olacak yeni saldırıları meşru görmektedir. Üstelik yorumlarda başvurucunun ismi zikredilmiştir. Şu hâlde soruşturma makamının yapması gereken başvurucunun ismi açıkça verilerek yapılan paylaşımlarda şiddetin meşrulaştırılıp nefretin ve şiddetin teşvik edilip

§ 64. "Soruşturma makamlarının hukuken ve imkânların izin verdiği tüm çabayı göstermelerine rağmen bir suçun failinin bulunamaması, mağdurlar yönünden Anayasa'yı otomatik olarak ihlal etmez. Bununla birlikte temel hak ve özgürlüklere dayanan bir devlette bireylerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik kamu gücünü kullanan organlardan veya üçüncü kişilerden gelecek müdahalelere karşı adli makamların veya kolluk birimlerinin muhtemel savsaklama davranışlarını önleyecek derecede katı olan bir yasal çerçevede hukuki kontrol güvencelerinin getirilmesi gerekmektedir."

edilmediğidir. Oysa somut olayda savcılık faillerin bulunması için mevcut imkânları araştırmaksızın, bir soruşturma işlemi yapmadan, yalnızca Bakanlığın hakkında detaylı bilgi verilmeyen bir genelgesine atıf yaparak soruşturmayı tümüyle sona erdirmiş; etkili bir soruşturma yapmamıştır.

Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ihlal edilmiştir.

XVI. TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ DÜZENLEME

Hasan HÜZMELİ

A. Şerafettin Can Atalay, B. No: 2021/9387, 19/1/2023

Başvurucunun tercih ettiği toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme mekânının önceden belirlenen yer ve güzergâhlardan olmadığı şeklinde ilgili ve yeterli olmayan bir gerekçeyle idarece reddedilmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Önceden belirlenen yer ve güzergâh, ilgili ve yeterli gerekçe, tercih edilen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme mekânı

Ş 38. "Bu doğrultuda kamu otoriteleri barışçıl toplanma hakkını korumak amacıyla alacakları diğer tedbirlerin yanı sıra hakka yönelik makul olmayan sınırlamalar içeren gizli engellere sebebiyet verecek uygulamalardan da kaçınılmalıdır. Bilhassa başvurunun mekân belirleme serbestisine yapılan müdahalenin zorunlu sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığının ortaya konulması ve bunun ispatı, müdahale eden Valilik ve müdahaleyi denetleyen idari yargıya düşmektedir. Bu doğrultuda, hakka müdahale ederken keyfiliği önlemek ve yapılan müdahalenin haklılığını ortaya koymak amacıyla anılan merciler; somut olaya benzer olaylarda yalnızca toplantı mekânının belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhlarından olmadığı şeklinde kategorik bir sınırlama yerine her durumda somut koşulları gözeterek ayrı ayrı değerlendirme yapmalıdır. Başvuruya konu olayda olduğu gibi demokratik toplum bakımından müdahalenin gerekliliği yönünden değerlendirme yapılmadan 2911 sayılı Kanun'daki düzenlemelerin lafzi yorumuyla, Valilikçe belirlenen mekânlar haricinde toplantı ve gösteri yürüyüşü imkânının ortadan kaldırılması şeklindeki bir uygulama toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına örtülü bir sınırlama oluşturur."

Başvurucunun da aralarında olduğu düzenleme kurulu, Kadıköy İskele Meydanı'nda "Marmara kent ve doğa mitingi" ismiyle bir toplantı düzenlemek istediklerini Valiliğe bildirmiştir. Valilik toplanmak istenen mekânın 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenen toplantı ve gösteri alanları içinde yer almadığı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Başvurucunun açtığı davada idare mahkemesi, şikâyetle konu sınırlamanın idarenin kanuni yetkisi kapsamında olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi, toplantının hedef kitlesinin ilgisini çekebilmek için belli yerlerde yapılması gerekebileceği, dolayısıyla hangi mekânın toplantıya en uygun olacak yeri seçme serbestisinin düzenleyicilerine tanınması gerektiğini açıklamıştır. Ayrıca toplantı ve gösterinin düzenlenmesi ile hedeflenen amaçlarına ulaşılabilmesi için önemi gözetildiğinde mekân seçim serbestisinin soyut ve kategorik olarak yasaklanmasının Anayasa bakımından kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi toplantı düzenleme alanlarının idare tarafından belirlenmesinin diğer yerlerde toplantı gerçekleştirilemeyeceği anlamına gelmeyeceğini açıklamıştır. Bu doğrultuda mahallin en büyük mülki amirlerince toplantı ve gösteri mekânı

olarak belirlenen yerlerin toplantı ve gösteri yürüyüşleri için hakkın kullanımını kolaylaştıracak bir alternatif olduğunu, bu mekânlar dışında da toplantı ve gösteri yapılabileceğini belirtmiştir.

Öte yandan toplanma mekânı belirleme serbestisine yapılan müdahalenin zorunlu sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığının ortaya konulması ve bunun ispatı, müdahale eden valilik ve müdahaleyi denetleyen idari yargı üzerindedir. Somut olayda idare, menfaatler arasında adil bir denge kurma çabasına girmemiştir. Kararda, toplantı mekânı daha önce belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhlarından olmasa bile idarenin başvuruya konu toplantının içeriği, şekli, amacı, süresi, katılımcı sayısı, toplantının güvenlik riski taşıyıp taşımadığı, gündelik yaşamı *aşırı ve katlanılamaz* düzeyde zorlaştırıp zorlaştırmayacağı, bu yer dışında alternatif bir mekânın toplanma hakkını etkisiz hâle getirip getirmeyeceğini esas alarak bir değerlendirme yapması gerektiğini açıklamıştır.

Sonuç olarak somut olaya konu toplantının yapılması talebi toplantı mekânının idare tarafından belirlenen yer ve güzergâhlardan olmadığı şeklinde ilgili ve yeterli olmayan bir gerekçeyle reddedilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

B. Figen Yüksekdağ Şenoğlu (5), B. No: 2017/24556, 14/9/2022

Başvurucunun tercih ettiği mekânın sadece 2911 sayılı Kanun'un 6. maddesinde belirlenen toplantı yer ve güzergâhlarından olmaması nedeniyle toplantıya müdahale edilmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Tercih edilen mekân, önceden belirlenen yer ve güzergâhlarından olmama

İstanbul Valiliği, Dünya Kadınlar Günü kapsamında Kadıköy İskele Meydanı'nda yapmak istenen etkinliğin bildirimini, tercih edilen mekânın 2911 sayılı Kanun'un 6. maddesinde belirlenen toplantı yer ve güzergâhlarından olmaması nedeniyle reddetmiştir. Kolluk görevlilerinin aynı gerekçeyle aralarında başvurucunun da aralarında olduğu katılımcıları dağıtmaya yönelik müdahaleleri nedeniyle Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur. Cumhuriyet Savcılığının kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmesi talebi idarece reddedilmiştir. Bu karara karşı yapılan itirazın reddedilmesi üzerine şikâyetin işleminden kaldırılmasına karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi başvuruya konu olayda kolluk görevlileri tarafından yapılan müdahalenin gerekçesi olarak ileri sürülen hususlar ile anılan mekânda yapılacak etkinliğe devletin daha fazla müsamaha göstermesinin mümkün olup olmadığını incelemiştir. Somut olayda çoğunluğu kadın olan katılımcılar, hem cinslerinin siyasi ve sosyal bilincin geliştirilmesinde, ekonomik, siyasi ve sosyal başarılarının kamuoyuna duyurulma-

sında ve kadın hakları hareketlerinin gelişmesinde önemli yeri olan Dünya Kadınlar Günü'nü kutlamak amacıyla toplanmak istemiştir. Bu amaçla da kanuna uygun olarak idareye bildirimde bulunulmuştur. Buna karşın idare ve kolluk güçleri, etkinlik yapılmak istenen mekânın idarece önceden belirlenen yerlerden olmaması nedeniyle buna müdahale etmiştir. Anılan amaca yönelik gerçekleştirilmesi planlanan toplantı ve gösteri yürüyüşü demokratik bir toplumda saygı ile karşılanmalıdır. Toplantının gerçekleşmesinden önce düzenleyici makam tarafından dayatılan ve genelleştirilmiş toplantı özgürlüğüne yönelik bu tür kısıtlamaların uygulanması zorunlu bir sosyal ihtiyacın varlığı şartına bağlıdır. Ayrıca kamu düzenine yönelik önlemler alınması için yapılan bildirim sonrası idarenin tercih edilen mekânda etkinlik yapılma-

§ 52. "Nitekim Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, mahallin en büyük mülki amirine toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve güzergâhı belirleme yetkisi veren 2911 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrası hükmünü Anayasa'ya uygun bulurken kuralın objektif anlamının kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyecekleri yer ve güzergâhı seçme serbestisinin bütünüyle gözardı edilmesine imkân tanımadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi zikredilen kararında, mülki amirin söz konusu yetkisini düzenleyicilerin mekân tercih etme serbestisine saygı gösterecek şekilde kullanması gerektiğini ifade etmiştir (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 37)."

yacağına ilişkin bir karar verebilmesi ve somut olayda olduğu gibi kolluk görevlilerinin toplantıya müdahalesi ancak somut ve haklı gerekçelerin varlığına bağlıdır. Kamu otoriteleri toplantının günlük yaşama etkisini en aza indirecek koşullarda gerçekleştirilmesini sağlayacak tedbirler almalıdır ancak başvuruya konu olayda kolluk görevlilerinin bu yönde bir önlem almak yerine toplantıya derhâl son vermek için müdahalede bulunduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak mevcut başvuruda müdahale zorunlu bir toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmemesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

C. Cihan Tüzün ve diğerleri, B. No: 2019/13258, 10/11/2022

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının mülki idari amirin iznine bağlanması, Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasındaki ek güvenceye aykırı olması ve anılan Anayasa maddesinin sözüyle çelişmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Anayasanın sözüyle çelişme, ek güvence, mülki idari amirin iznine bağlama

Valilik, şehirde bir süredir yoğunlaşan terör saldırıları nedeniyle il merkezinde on dört gün boyunca yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin mülki amirden izin alınması şartına bağlanmasına karar vermiştir.

Ş 29. "Anayasa'nın 34. maddesinde yer alan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bireylerin düşünce açıklamalarında bulunmak amacıyla açık veya kapalı mekânlarda, kamu otoriteleri ile üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın, geçici olarak bir araya gelebilme serbestisini korumaktadır. Aynı maddenin birinci fıkrasında "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir." denilmek suretiyle sadece toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının değil bu hakkın "izin alınmadan" kullanılabilmesi de güvence altına alınmıştır. Diğer bir anlatımla anılan hakkın izin alma şartına bağlanamayacağı güvencesinin Anayasa'da özel biçimde korunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının izin almadan kullanılmasına yönelik pozitifleşmiş öz güvenceyi ihlal edecek nitelikte yapılan bir sınırlandırma, Anayasa'da ilgili temel hakkı düzenleyen maddedeki sınırlama sebeplerine dayansa bile kural olarak Anayasa'nın sözüne aykırı olacağına bir tereddüt bulunmamaktadır."

Başvurucular kamu görevlerinden çıkarılan üyelerinin göreve iadeleri amacıyla ve üyesi oldukları sendikanın kararı uyarınca bir etkinliğe katılmıştır. PTT Müdürlüğü binası önünde gerçekleştirilen etkinlikte basın mensuplarına eylemin amacını anlatan bir açıklama yapılmış ve Kamu Denetçiliği Kurumuna toplu faks çekilmiştir. Valilik, gerçekleştirdikleri eylemden önce mülki idari amirden izin almadıkları ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesinde öngörülen emre aykırı davranışta bulunma kabahatini işledikleri gerekçesiyle başvurucular hakkında idari para cezasına hükmetmiştir. Anılan karara yapılan itiraz, idari para cezalarının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlerden biri olan *Anayasa'nın sözüne aykırı olmama* kriterine ilişkin ilkeleri hatırlatmıştır. Bu doğrultuda da tüm eylem ve etkinliklerin mülki idari amirin iznine bağlanmasının, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının *önceden izin almadan* kullanılabilmesi yönündeki Anayasa'nın 34. maddesinde yer alan ek güvencesine aykırı olduğunu değerlendirmiştir. Sonuç olarak müdahalenin Anayasa maddesinin sözüyle çelişmesi nedeniyle **toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmiştir.**

Ç. *Selma Elma*, B. No: 2017/24902, 4/7/2019

OHAL döneminde idarenin kararına aykırı olarak, izin alınmadan gerçekleştirilen bazı etkinliklere katıldığı gerekçesiyle başvurucuya idari para cezası verilmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: OHAL döneminde toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale, basın açıklaması, etkinliklerin izne bağlanması, idari para cezası

Valilik silahlı bir darbe teşebbüsüyle nedeniyle il genelinde, OHAL süresi boyunca düzenlenecek olan her türlü eylem ve etkinliği mahallin en büyük mülki amiri iznine bağlamış; izinsiz yapılacak tüm faaliyetleri yasaklamıştır. Başvurucu, üyesi olduğu sendikanın yetkili idari mercilerden izin almaksızın Antalya Millî Eğitim Müdürlüğü önünde bir sendika üyesinin meslekten ihraç edilmesini kınamak amacıyla düzenlediği basın açıklamasına katılmıştır. Başvurucunun izinsiz olarak yapılan basın açıklamasına katılarak emre aykırı davranışta bulunduğu gerekçesiyle 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca hakkında idari para cezası uygulanmıştır. Anılan karara itiraz üzerine Hâkimlik, başvurunun şiddet eylemlerine karıştığına ve basın açıklamasının barışçıl olmadığına ilişkin bir değerlendirmeye kararında yer vermeksizin idarenin emrine aykırı hareket edildiğinin tutanak ile tespit olunduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi ilk olarak başvurunun kınanabilir bir olaya karışmadan sadece emre aykırı davranış dolayısıyla cezalandırıldığını açıklamıştır. Toplantının yasal koşullara uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini bilmeyen veya bilme olanağı bulunmayan katılımcılarına ceza verilmesinin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca idari para cezası uygulanabilmesi için kişilerin toplantıları ya düzenleyen ya da yönetenlerden birisi olduğunu tespit etmesi bir zorunluluğu bulunduğunu belirtmiştir. Somut olayda bu

§ 47. "Bireyin bu şekilde korunması ihtiyacı nedeniyle toplantı öncesi bildirim yükümlülüğüne uyulmaması hâlinde idare ve mahkemeler şu ilkeleri gözetmelidir:

- i. Toplantı barışçıl ise veya herhangi bir şiddet tehlikesi bulunmuyorsa yalnızca bildirim yükümlülüğüne uyulmadığı gerekçesiyle dağıtılmamalıdır.
- ii. Bununla birlikte bildirim usulü öngörülmesini anlamsız kılacak şekilde hareket edilmemeli ve bu yükümlülüğün yaptırımsız bir emirden ibaret olduğu düşünülmemelidir. Bu nedenle bildirim usulüne uyulmaması hâlinde bu yükümlülüğü yerine getirmekle mükellef olanlara ölçülü bir yaptırım uygulanabilmelidir. Ancak bildirim yükümlülüğünün ihlali nedeniyle uygulanacak ceza yalnızca toplantıyı organize edenlere ya da yönetenlere yönelik olmalıdır. İzin veya bildirime ilişkin prosedürlerin tamamlanıp tamamlanmadığından toplantıyı organize edenler ya da yönetenler sorumlu olup sözü edilen kişilerden olmayan katılımcıların bu süreçlerden haberdar olmalarının beklenemeyeceği dikkate alınmalıdır.

- iii. *Toplantıyı organize edenlere ya da yönetenlere yaptırım uygulanabilmesi için bu kişilerin bildirim prosedürüne başvurma imkânlarının bulunması ve buna rağmen başvurmamış olmaları gereklidir.*
- iv. *Toplantı, derhâl tepki verilmesini gerektiren olaylara ilişkin olmamalıdır (bkz. § 45). Zira bu durumda bildirim şartına uyulmasını beklemek hakkın özüne dokunabilir.*
- v. *Ceza, izlenen meşru amaçlarla orantılı olmalıdır. Barışçıl bir gösteri veya basın açıklaması nedeniyle ilke olarak bu gösteri ya da toplantıya katılan kişilere kınanabilir bir olaya karışmadıkları sürece en hafif kabul edilecek cezai bir yaptırım da uygulanmaması gerekir. Zira barışçıl gösteriye katılanlar hakkında gösteri sonrasında idari para cezaları verilmesi gibi yaptırımlar kişilerin haklarını kullanmalarında caydırıcı etkiye neden olabilir*
- vi. *İdare ve derece mahkemeleri para cezasının salt prosedürel yükümlülükle uyulmaması nedeniyle verildiğini, toplantıda dile getirilen görüşler ya da toplantıya katılmaktan kaynaklanmadığını somut olayla ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koymalıdır.”*

şekilde bir tespitin olmadığı gözetilerek müdahalenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin olarak *olağan dönemde* Anayasa'nın 34. maddesine aykırı olduğu kanaatine varılmıştır.

Somut müdahale Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında da değerlendirilmiştir. Kararda, kamu düzenini bozabilecek olayların engellenebilmesi amacıyla OHAL dönemlerinde *izin sisteminin* uygulanabileceği belirtilmiştir. Buna karşın etkinliğe katılanların tamamından, bireysel bir izin başvurusu yapmaları beklenemeyeceği gibi katılımcıların toplantı için gerekli mercilerden izin alındığının bilmesinin çoğu zaman mümkün olmadığı açıklanmıştır. Somut olayda başvurucunun basın açıklaması öncesinde izin yükümlüğünün bulunduğu kabulüyle idari para cezasıyla cezalandırılması OHAL döneminde izlenen amaçla orantılı bir sınırlama olması nedeniyle **toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.**

D. Adnan Vural ve diğerleri [GK], B. No: 2017/36237, 10/3/2022

Olağanüstü hâl sürecinde idarenin kamu düzenin bozulacağına dair güvenlik kaygısını ortaya koymadan ve daha az sınırlayıcı tedbirlerle kamu düzeninin sağlanamayacağına dair somut bir tehlike göstermeden yasaklama kararları ile bu yasaklama kararlarına dayanarak başvuruculara idari para cezası vermesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: OHAL döneminde toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale, güvenlik gerekçesi, yasaklama kararları, idari para cezası

Valilik, 15 Temmuz silahlı darbe teşebbüsü ardından ilan edilen iki yıllık olağanüstü hâl süresince sekiz ayı kesintisiz olmak üzere toplam yaklaşık on bir ay boyunca il genelinde tüm toplantı ve gösterileri yasaklamış veya izne bağlamıştır. Başvurucular, başkalarının ve kendilerinin kamu görevinden çıkarılmalarını veya OHAL dönemi uygulamalarını protesto etmek ya da görevlerinden çıkarılmaları nedeniyle açlık grevine başlayan kişilere destek vermek amacıyla toplantılara katılmıştır. Başvurucuların idarenin izne bağlama ve yasaklama kararlarına aykırı olarak toplantılara katılmaları nedeniyle emre aykırı davranışta bulunmaktan haklarında idari para cezalarına hükmedilmiştir. Anılan kararlara karşı itirazlar sulh ceza hâkimliğiince reddedilmiştir.

Somut olayda yasaklama kararıyla giderilmeye çalışılan güvenlik kaygısı idarece açıkça ortaya konulamamış, terör tehdidi-ne soyut olarak yer verilmiş, kamu düzeni yönünden daha az sınırlayıcı uygulamalarla giderilemeyecek bir tehlike olduğu gösterilmemiştir. Bu nedenle verilen idari para cezalarının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bununla birlikte müdahaleye dayanak yasaklama kararlarında, park ya da bahçe gibi vatandaşların yoğun olarak tercih ettiği bölgelerde yüksek sesle eylem yapılması gibi nedenlerle çevreye rahatsızlık verildiği şeklinde gerekçe Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçüde değildir. Ayrıca somut olayda darbe teşebbüsünden üç ay sonra başlayan ve olağanüstü hâl sürecinde neredeyse kesintisiz olarak 11 ay gibi uzun

§ 57. "Kamu gücünü kullanan organlar anayasal haklara, somut olayda olduğu gibi tamamen yasaklamak şeklinde bir müdahalede bulunduğu yasaklama kararıyla giderilmeye çalışılan güvenlik kaygısını ya da diğer bir meşru amacı açıkça ortaya koymalıdır. Valiliklerin ve kamu gücünü kullanan diğer organların yapması gereken, temel haklara müdahale gerekçesi bir tehlikenin varlığına dayanıyorsa somut ve güncel tehlikenin varlığını somut olgulara dayalı olarak göstermektir. Söz konusu somut olgular güvenlik güçlerinin raporlarına dayanabileceği gibi yakın tarihlerde yaşanan, toplum ve devlet hayatı ile bireyler üzerinde olumsuz etkileri açıkça görülen olaylara, söz konusu olaylar nedeniyle kamu düzeninin henüz sağlanamamış olmasına veya bu tehlikenin devam ettiği düşüncesine de dayanabilir."

bir süre devam ettirilen yasaklama sürecinde idare ve derece mahkemeleri bu konuda hiçbir değerlendirme yapmamıştır. Kararda ilk yasaklama kararının verildiği tarihte dahi devletin kamu düzeni ve kamu hizmetlerinin işleyişi kapsamında oluşan tehlikelele ilgili gerekli tedbirleri alabilmesi yönünden makul bir sürenin geçtiğine dikkat çekilmiştir. Buna göre Valiliğin başvuru konusu kararlarında yer verdiği gerekçelerin başvuru hukukunun toplantı hakkına gerçekleştirilen müdahalelerin olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçüde olduğunu ortaya koymadığı ve çatışan haklar arasında adil bir dengeleme yapmadığı değerlendirilmiştir. Son olarak kamuoyuna ilan edilmeyen 30/8/2017 tarihli yasaklama kararı ile geçerli olacağı süre bir askerî operasyonun bitişı olarak belirlenen 21/1/2018 tarihli izne bağlama kararlarının öngörülebilirliğı tamamen ortadan kaldırdığı, bu nedenle keyfiliğe yol açabileceğı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak Ankara Valiliğinin başvuru konusu kararlarına aykırı hareket ettiklerinden bahisle başvuru hukukunun toplantı hakkına idari para cezasına hükmedilmesinin olağanüstü hâlin gerektirdiğı ölçüde olmaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

E. İlhan Yiğit, B. No: 2016/7532, 29/12/2021

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemenin kolektif bir şekilde kullanılan bir hak olduğu gözetilmeden, ekonomik ve sosyal durumlarının iyileştirilmesinin yapılmasının istendiği barışçıl nitelikteki bir gösteri yürüyüşünün makul hiçbir sebep olmaksızın engellenmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Hakkın kullanımının kolektif niteliği, ilgili ve yeterli gerekçe

Başvurucunun da aralarında olduğu grup toplanarak toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin yapılacağı, yaklaşık bir kilometre uzaklıkta bulunan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) binasına kadar görüşmelere katılacak heyetle birlikte yürümek ve bina önünde basın açıklaması yapmak istemiştir. Kolluk görevlileri, başvuruya konu güzergâhın Valilikçe izin verilen alanlar içinde olmaması ve grubun yolun tamamını -bir tuta- nağa göre bir kısmını- araç trafiğine kapatması nedeniyle gruba dağılmaları yönünde ihtarda bulunmuş ve yürüyüşü engellemek için barikat kurmuştur. Grubun yürümek için polis kalkanlarına yüklenmesi üzerine gruba müdahale edilmiştir. Ayrıca başvuru- cu, kanuna aykırı toplantıda ihtara rağmen dağılmamakta ısrar etmesi nedeniyle 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan gözaltına alınmıştır. Kolluk güçleri, toplu şekilde yürüyüş gerçekleştirilmemek koşuluyla ÇSGB'de basın açıklaması yapılmasına izin verileceğini ilgililere bildirmiştir. Nitekim kolluk güçlerinin gösteri yürüyüşüne müdahalesi sonrası topluluk ikna edilerek gösteri yürüyüşü gerçekleştirilmemiş, anılan yerde basın açıklaması yapmış, akabinde kendiliğinden olaysız bir şekilde dağılmıştır.

Başvuruya konu olayda göstericilerin toplantı esnasında trafiği ne ölçüde aksattığına, araçların ilerlemesi için alternatif yolların olmadığına, trafiğin aksadığı süre içinde kamu düzeni ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması çerçevesinde katlanılması zor veya imkânsız bir zarar- la karşılaşıldığına yönelik değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca yürüyüş yapılması planlanan güzergâhın Ankara'nın işlek caddelerinden birinde olmadığı, aksine yürüyüş güzergâhı için oldukça dar ara sokaklardan birinin seçildiği belirtilmiştir. Anılan mesafenin yaklaşık bir kilometre olduğu gözetilerek yürüyüşe engel olun- maması hâlinde trafiğin sadece kısa bir süre aksayacağı değerlendirilmiştir. Öte yandan katılımcıların yürüyüşü ekonomik ve sosyal durumları ile çalışma şartlarının iyileştirilmesi, fikirlerini kolektif biçimde

§ 75. "Kamu gücünü kullanan organ- ların kanunları -toplantı hakkının kul- lanılmasını önemli ölçüde zorlaştıracak derecede- katı yorumlayarak mevzuatta öngörülen usullere tam olarak uyulma- dığını ileri sürmeleri tek başına toplantı veya gösteri yürüyüşünün barışçıl nite- liğini ortadan kaldırmaz. Bu durumun varlığı toplanma hakkının ihlal edilme- sini haklı gösteremez ... Barışçıl ama- çlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açı- sından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demok- rasinin gereğidir."

ifade etme, o sırada toplu iş görüşmelerini yapan hükûmet yetkililerine seslerini duyurma amacıyla düzenlediklerine dikkat çekilmiştir. Hakkın kolektif şekilde kullanılmasının -ekonomik ve sosyal haklar açısından- önemi idarece gözetilmediği belirtilmiştir. Diğer yandan bütünüyle barışçıl olmaktan çıktığı değerlendirilmeyen gösteri yürüyüşünde katılımcıların haklarını kullanabilmelerine yönelik olarak idarenin daha fazla tolerans göstermesi gerektiği açıklanmıştır.

Sonuç olarak kamuya açık bir alanda yapılan barışçıl bir gösteri yürüyüşünün engellenmesi, katılımcıların pankart taşıma ve slogan atma yoluyla fikirlerini ifade etme hakkından mahrum bırakılması demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmaması nedenleriyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

F. Ali Hizmetçi ve diğerleri, B. No: 2017/18232, 7/9/2021

Şiddet içeren eylemler nedeniyle barışçıl olmaktan çıkan bir toplantıda, ihtarla rağmen dağılmamakta ısrar eden, kimliklerini gizlemek için yüzlerini kapatan ve güvenlik güçlerine saldırıda bulunan başvuruçuların hapis cezasıyla cezalandırılmaları, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Toplantıda şiddet içerikli eylemler, barışçıl olmayan toplantı, hapis cezası

Başvuruçular kamuoyunda Gezi Parkı olayları olarak bilinen kitlesel gösterinin İzmir'de gerçekleştirilen kısmına katılmıştır. İzmir genelinde başlayan ve dört gün süren protesto eylemlerine farklı grupların katıldığı ve çıkan şiddet olayları nedeniyle toplantı ve gösterilerin barışçıl niteliği ortadan kalkmıştır. Güvenlik güçlerinin ihtarlarına rağmen şiddet hareketleri artarak devam etmiş, dağılmayan göstericiler güvenlik güçlerine yaralayıcı maddelerle saldırmıştır. Başvuruçuların da bahsi geçen kişiler arasında olduğu, kimliklerini gizlemek için yüzlerini kapattıkları ve güvenlik güçlerine yaralayıcı maddelerle saldırdıkları hususları derece mahkemesince sabit görülmüştür. Başvuruçular, terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan 2 yıl 13 ay 15 gün, toplantı ve gösteri yürüyüşüne silahla katılma suçundan 1 yıl 13 ay cezasıyla cezalandırılmıştır. Başvuruçular ayrıca görevi yaptırmamak için direnme suçundan 15 ay 18 gün hapis ve kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere katılarak ihtarla rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan ise 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmış ancak hükümlerin açıklanması geri bırakılmıştır. Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan verilen mahkûmiyet hükmü sonradan yapılan yasal değişikliklerle temyiz edilebilme olanağına kavuşmuş olup inceleme tarihinde derdest olduğu anlaşılmıştır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Eğer toplantı şiddet içeriyorsa veya bu toplantıda şiddete çağrıda bulunuluyorsa toplantının barışçıl olduğu, dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin sağladığı korumadan ya-

§ 69. "Anayasa Mahkemesinin şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösterileri barışçıl toplantı kavramı dışında kabul ettiği hatırlanmalıdır. Henüz şiddet hareketlerine başvurmamış olsalar bile şiddet kullanma niyetinde olduğu makul gerekçelerle ortaya konulmuş olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplantı kavramı dışında mütalaa edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 53). Zira şiddet kullanma niyetinde olan kişiler, katıldıkları toplantıda düşüncelerini kolektif olarak ve barışçıl bir yöntemle ifade etmek isteyen kişilerin bu hakkını tam olarak kullanmalarına zarar verebilir. Somut olayda da şiddet eylemlerinin devamına neden olan ve kimliklerini gizleyen başvuruçuların iyi niyetlerinden şüphe duymak için yeterli nedenlerin olduğu kabul edilmelidir."

rarlanacağı söylenemez. Somut olayda toplantı ve gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğinin ortadan kalktığı, şiddet içeren eylemler nedeniyle toplumsal hayatın etkilendiği ve kamu düzeninin bozulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca barışçıl toplantı hakkı, bireylerin bu hakkı kullanırlarken sahip oldukları ödev ve sorumluluklardan ayrı düşünülemez. Başvuruya konu toplantıda barışçıl bir tavır içinde olmayan başvuruçular, kimliklerini gizlemek için yüzlerini kapatıp kolluk güçlerine attıkları yaralayıcı cisimlerle süregelen şiddet eylemlerinin artmasına destek olacak tarzda hareket ettikleri anlaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle başvuruçuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir ihlal olmadığı anlaşıldığından başvurunun **açıkça dayanaktan yoksun olması** nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

G. Ezilenlerin Sosyalist Partisi, B. No: 2017/39239, 2/11/2022

İdarenin kamu düzenine ilişkin gerçek ve yakın bir tehlikenin olduğu bir dönemde yapılmak istenen bir etkinliğe izin vermemesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Gerçek ve yakın bir tehlike, kamu düzeni nedeniyle etkinlik talebinin reddi

Siyasi bir parti olan başvuru, Suluç'ta meydana gelen patlamanın yıl dönümü olan 16/7/2016 tarihinde anma etkinliği gerçekleştirmek amacıyla Valiliğe bildirimde bulunmuştur. Başvuru idare tarafından uygun bulunmasına karşın 15 Temmuz silahlı darbe teşebbüsü nedeniyle etkinlik gerçekleştirilememiştir. Başvurucunun anılan etkinliği 30/7/2016 tarihinde gerçekleştirmeye yönelik talebi, 21/7/2016 tarihinde ilan edilen olağanüstü hâl nedeniyle Valilikçe reddedilmiştir. Anılan kararın iptaline ilişkin olarak İdare Mahkemesi, silahlı darbe girişimi sonrasında yaşanan olayları ve ülkede OHAL ilan edildiğini gözeterek idarenin kararının hukuka uygun olduğu değerlendirilmesine talebi reddetmiştir.

Anılan müdahale değerlendirilirken 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen silahlı darbe teşebbüsü ve sonrasındaki gelişmeler dikkate alınmıştır. Somut olayda toplantı hakkının kullanılmak istendiği dönemde, kamu düzeni ve güvenliğinden sorumlu olan ve gerektiğinde kamu güvenliğinin sağlanmasında görevlendirilebilecek olan emniyet görevlilerinin önemli bir bölümü kamu görevinden çıkarılmış veya uzaklaştırılmıştır. Ayrıca bu kurumlarda anılan terör örgütü nedeniyle yaşanan sorunlar da devleti belli bir süre oldukça kırılgan bir konumda bırakmıştır. Dolayısıyla başvuruya konu etkinlik ile darbe teşebbüsü arasındaki sürenin yakınlığı ve zamanın koşulları göz önüne alındığında hakka yönelik sınırlamanın gerekli olduğu değerlendirilmiştir. Öte yandan gerçekleştirilmek istenen etkinliğin amacı, bu

§ 51. "Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanmak isteyenlerin güvenliğini sağlama ve üçüncü kişiler tarafından herhangi bir saldırıya uğrama endişesi taşımadan bu hakkı kullanmalarını temin etmesi asıl olmalıdır. Ancak somut olayda belirtilen gerekçelerle idarenin etkinliği uygun bulmama işlemi ve derece mahkemelerinin de idari işlemi hukuka uygun bulma bağlamında kabul ettiği gerekçelerin devletin toplantı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirememesine sebep olan bir istisna hâli barındırdığı kabul edilmelidir. Nitekim darbe teşebbüsü ile etkinliğin bildirimi arasında geçen süre nazara alındığında olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların devam ettiği ve bu itibarla ulusal güvenliğe yönelik tehlike durumunun sürdüğü anlaşılmıştır. Bu doğrultuda devletin bu tehlikeyi bertaraf edene kadar gerçekleştirilmek istenen etkinliğe ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremeyeceği, bu nedenle etkinliğe ilişkin başka tedbirler alması gerektiği açıktır."

etkinliğe katılacak topluluğun görüşleri ve -göstericilerin gerçekleştireceği veya göstericilere karşı gerçekleştirilecek- potansiyel şiddet tehlikesi de gözetilmiştir. Anma etkinliğinin Suriye'de iki terör örgütü arasındaki çatışmalara hakkındaki basın açıklaması sırasında ölenlere ilişkin olduğu gözetilerek etkinlikte şiddet eylemlerinin gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Darbe teşebbüsü ile etkinliğin bildirimi arasında geçen süre nazara alındığında devletin etkinliğe ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremeyecek konumda olduğu değerlendirilmiştir. Öte yandan somut olayda etkinliğin uygun görülmemesine yönelik karar ve gerekçesi, toplantı hakkının kullanımını belirsiz ve öngörülemez bir süre boyunca engelleyecek nitelikte sadece kullanımını geçici olarak askıya aldığını belirtilmiştir.

Sonuç olarak sınırlama, ulusu etkileyen gerçek ve yakın bir tehlikenin olduğu bir zamanda ve kamu düzeninin korunması ihtiyacını gerçekleştirilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmemiştir.

Ğ. Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, B. No: 2014/17391, 19/4/2018

Barışçıl amaçlarla etkinliğe katılan ve kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan başvurunun sırf idarenin emrine aykırı davranış sergilemesi ve yolun araç trafiğine kapatılması nedeniyle cezalandırılması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Emre aykırı davranış, kamu düzeni açısından tehlike oluşturmaya etkinlikler, kabahat yaptırımı

Valilik, şehirdeki tramvay hizmetlerinin ve trafik akışının aksamaması amacıyla bazı yerlerde yürüyüşü ve basın açıklaması yapılmasını yasaklamıştır. Başvurucular, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idam edilmesinin yıl dönümünde düzenlenen anma toplantısına katılmıştır. Grubun gösteri yürüyüşü sırasında bazı caddeler tamamen olmak üzere yirmi dakika boyunca araç ve tramvay trafiğine kapanmıştır. Başvurucuların bir kısmı hakkında katıldıkları gösteri yürüyüşü sırasında yolu trafiğe kapattıkları, trafiği tehlikeye düşürdükleri gerekçesiyle trafik idari para cezası, bir kısmı hakkında ise tramvay yolunu kapatarak idarece yasaklanmış yerde yürüyüş ve basın açıklaması yapma eyleminden dolayı emre aykırı davranış nedeniyle idari para cezası uygulanmıştır. Polis tutanaklarında başvuru sahiplerinin de içinde olduğu grubun yirmi dakika süreyle yolu kapatmasından dolayı ambulansın ve diğer araçların yolunu değiştirdikleri, bazı araçların ters yöne girdiği belirtilmiştir. Anılan kararlara yönelik itirazları inceleyen Hâkimlik, değişik tarihlerde ve aynı gerekçe ile itirazları reddetmiştir. Hâkimlik kararlarında grubun yolu kapattığı, içinde ambulansın da olduğu araçların ilerleyemediği ve geri döndüğü açıklanmıştır.

Usulüne uygun olarak verilmiş bir emre aykırı davranışın varlığı tek başına temel hak ve özgürlüklere müdahale etmek için yeterli değildir. Temel hakka müdahaleyi haklı kılacak ve emrin amacı olan kamu güvenliğinin ve kamu düzeninin bozulduğunun veya bozulma tehlikesinin bulunduğu da yetkili mercilerin kararlarında gösterilmesi gerekir. Somut olayda Hâkimliğin gerekçesinde kamu düzenini ne şekilde bozduğu ve başkalarının haklarını ne ölçüde etkilediği, etkinliğin kamu düzenini katlanılmaz ölçüde zorlaştırdığı ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamamıştır.

Öte yandan trafik akışını kısa süreli durdurmak, aksatmak veya trafiği tehlikeye düşürmek gibi fiillerin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasının belli bir düzeye kadar doğal sonucu olduğu açıklanmıştır. Hâkimlik kararlarında, baş-

§ 74. "Göstericilerin cadde ve sokaklarda yürüyüşlerini gerçekleştirirken ne ölçüde trafiği aksattıklarının, kamu düzeninin bozulmasına yol açtıklarının, yürüyüşün doğası gereği kaçınılmaz kabul edilenlerden başka sonuçların ortaya çıkıp çıkmadığının ve hoşgörü gösterilmesini gerektiren kabul edilebilir sınırı aşmış aşmadıklarının tespiti için idarenin tutanakları ile derece mahkemesinin kararlarının birlikte değerlendirilmesi gerekir."

vurucuların eylemi nedeniyle trafiğin akışındaki aksamanın süresinin yirmi dakika gibi kısa bir süre olduğu dikkate almamıştır. Kararlarda araçların ilerlemesi için alternatif yolların mevcudiyetine, kamu düzeni ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması çerçevesinde katlanması zor veya imkânsız bir zarar ya da zarar tehlikesi ile karşılaşıl-
dığına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

Sonuç olarak çatışan haklar arası adil bir denge sağlanamaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

H. Nursel Tanrıverdi, B. No: 2020/26374, 4/7/2022

Sırf idarenin etkinlikleri yasaklama kararına uymadığı gerekçesiyle tek başına oturma eylemi yapan başvuru hakkında idari yaptırım uygulanması ifade özgürlüğünü ihlal eder

Anahtar Kelimeler: Emre aykırı davranış, idari yaptırım, tek kişilik oturma eylemi

Kaymakamlık, Bakırköy Özgürlük Meydanı'nda oturma eylemi ve diğer etkinliklerin yapılması bir ay süre ile yasaklanmıştır. Başvurucu, kamu görevinden ihracını protesto etmek amacıyla idarece yasaklanan mekânda tek başına oturma eylemi gerçekleştirmiştir. Başvurucu, oturma eyleminin 68. haftasında kolluk güçlerince gözaltı alınmış ve hakkında emre aykırı davranışta bulunmaktan 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca idari para cezaları uygulanmıştır.

Anayasa Mahkemesi kararda usulüne uygun olarak verilmiş bir emre aykırı bir davranışın varlığının tek başına temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli olmadığını belirterek 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca yetkili merciler tarafından verilen emrin amacı kamu güvenliğinin, kamu düzeninin veya genel sağlığın korunması olması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte temel hakka müdahaleyi haklı kılacak olan ve emrin meşru amacının da kamu gücünü kullanan yetkili mercilerin kararlarında gösterilmesi gerektiğini de açıklamıştır.

Somut olayda yasaklama kararı idare tarafından kamu düzeninin korunması amacıyla alınmıştır. Ancak bir meydana tek başına oturularak yapılan eylem kamu düzeninin bozulmasına yol açacak nitelikte değildir. Terör örgütüyle iltisaklı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden ihraç edilen başvuru elinde işini geri istediğine dair bir pankartla bir meydana oturmasının güvenlik açısından herhangi bir risk oluşturduğu makul biçimde gösterilememiştir. Öte yandan 2017 yılından beri sayısız defa gerçekleştiren başvuruya konu eylem somut olay öncesi müdahale edilme gereği duyulmamıştır. Dolayısıyla başvuru eyleminin kamu düzenini bozduğu veya bozma tehlikesi oluşturduğu ortaya konulamamıştır.

Sonuç olarak başvurucuya verilen idari para cezasının zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmaması nedeniyle ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

§ 39. "Bir kimse sırf emre aykırı davranmış olması nedeniyle cezalandırılmış ve Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklere bir müdahalede bulunduğu kabul etmiş ise Anayasa Mahkemesinin bundan sonra denetleyeceği ilk husus emre aykırılık nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığı, bozulma tehlikesinin bulunup bulunmadığı ya da böyle bir tehlikenin ortaya çıkıp çıkmadığı olacaktır."

XVII. AFİŞ ASMA, PANKART VEYA FLAMA TAŞIMA

Kamber Ozan TURAL

A. Cebraail Padak, B. No: 2019/41543, 15/6/2022

Üniversite yerleşkesi içinde izinsiz asılan afiş nedeniyle öğrencinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmaksızın disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Afiş, üniversite, disiplin cezası

Üniversite öğrencisi olan başvuru, Ali İsmail Korkmaz ile ilgili bir afişi izinsiz olarak üniversite binasına astığı gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun disiplin cezasına karşı açtığı dava izinsiz afiş asma eyleminin sabit olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Ş 43. “Öte yandan afiş bir üniversite yerleşkesi içinde asılmıştır. Kurum düzeninin sağlanması amacıyla disiplin kurallarının öngörülmesi ve uygulanması mümkün olmakla birlikte bilimsel üretimin merkezlerinden biri olarak kabul edilen üniversitenin yerleşkesinde ifade özgürlüğü ortamının oluşturulması zaruridir. Bir kamu kurumu olmakla birlikte ceza infaz kurumu, karakol veya örgün eğitim yeri niteliğinde olmayan üniversitelerde ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin istisnai olması esastır. Bu bağlamda özgür düşüncenin ve eleştirel aklın beşiği olarak görülen akademide farklı düşüncelere sahip olan, ifadelerini açıklama şekilleri keskin olabilecek üniversite öğrencilerine daha fazla hoşgörü gösterilmesi gerekmektedir. İfade özgürlüğü, üniversite öğrencileri de dâhil olmak üzere herkesin görüş ve fikirlerini serbestçe anlatabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi imkânına sahip olması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla üniversite öğrencileri, söz konusu görüş ve fikirler tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi ifade etme özgürlüğünün sıkı korumasından yararlanmalıdır.”

İzinsiz afiş asma nedeniyle verilen disiplin cezası başvuru, Ali İsmail Korkmaz ile ilgili bir afişi izinsiz olarak üniversite binasına astığı gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun disiplin cezasına karşı açtığı dava izinsiz afiş asma eyleminin sabit olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

İzinsiz afiş asma nedeniyle verilen disiplin cezası başvuru, Ali İsmail Korkmaz ile ilgili bir afişi izinsiz olarak üniversite binasına astığı gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun disiplin cezasına karşı açtığı dava izinsiz afiş asma eyleminin sabit olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

İzinsiz afiş asma nedeniyle verilen disiplin cezası başvuru, Ali İsmail Korkmaz ile ilgili bir afişi izinsiz olarak üniversite binasına astığı gerekçesiyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun disiplin cezasına karşı açtığı dava izinsiz afiş asma eyleminin sabit olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

ci ve derece mahkemeleri kararlarında değerlendirme yapılmadığı belirtilmelidir. Bu hâliyle afişin hakaret, şiddete teşvik, nefret söylemi veya isyana teşvik gibi bir içeriği olduğu kamu makamlarınca gösterilmemiştir.

Sonuç olarak başvuru hakkında disiplin cezası uygulanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmadığından Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

B. Halil Devrim Ulaş ve diğerleri, B. No: 2015/12590, 6/3/2019

İleride yapılacak bir toplantının duyurusunu içeren afişlerin izinsiz asılmasından dolayı çevrenin korunması amacıyla idari para cezası verilmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Afiş, toplantı, çevre kirliliğinin önlenmesi, idari para cezası

Başvurucuların da içinde olduğu grup bir toplantı duyurusuna ilişkin afişleri şehrin merkezi bir yerindeki üst geçidin merdivenlerine yapıştırmıştır. Kolluk kuvvetleri eylemin kabahat teşkil ettiği ve çevreyi kirliletmemeleri yönünde uyarıda bulunmuştur. Belediye zabıtası 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca izinsiz afiş astıkları gerekçesiyle başvurucular kişi başı 2.000 TL idari para cezası kesmiştir. İdari para cezasına yapılan itirazlar usul ve kanuna uygun bulunarak reddedilmiş, iki başvurunun cezası ise 1.000 TL'ye düşürülmüştür.

Başvurucular toplantıya çağırıcı içeren afişleri asmaları nedeniyle idari para ceza verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Uygulanan idari para cezaları toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale oluşturmaktadır. Müdahalenin 5326 sayılı Kanun'un 42. maddesi ile öngörüldüğü ve kamu düzeninin korunması ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik meşru amaç taşıdığı kabul edilmiştir. Başvuruya konu olayda öncelikle ileride yapılacak bir toplantının hazırlık hareketlerine yönelik müdahalenin toplantının yapılması üzerindeki etkisi ele alınmalıdır. Buna göre kamusal mekanlara afiş asmanın toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılmasının ve duyurulmasının zorunlu koşulu olmadığı belirtilmelidir. Ayrıca başvurucular toplantı ilanının tümüyle engellendiğini de iddia etmemiştir. Öte yandan söz konusu idari para cezalarının başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını kullanmaları nedeniyle değil bir toplantının hazırlıkları sırasında gerekli özenin gösterilmeyerek çevreye zarar verilmesi nedeniyle verildiğine dikkat çekmek gerekir. Kamusal mekânlarda görüntü kirliliğinin önlenmesi amacıyla afiş asmanın izne bağlanmasının

gerekli bir tedbir olduğu, bu kapsamda afiş asma yer ve usulünün belirlenmesinde kanun koyucunun bir takdir yetkisi bulunduğu belirtilmelidir. Bu bağlamda çevre kirliliğini önlenmesi amacıyla verilen para cezasının zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı, çevreye verilen zarar ve kamu makamlarının geniş takdir yetkisi de gözetildiğinde müdahalenin ulaşılmak istenen meşru amaçla orantılı olduğu kanaatine varılmıştır.

Dolayısıyla başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu ve Anayasa'nın 34. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

§ 42. "...Kamuya ait yerlere ve duvarlara afiş yapıştırılması ile ortaya çıkan görüntü kirliliğinin önlenmesi gayesiyle kamuya ait alanlarda afiş asmanın izne bağlanmasının gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez. Söz konusu izin afişlerin ancak kamuya zarar vermeksizin önceden belirlenen yerlere ve belirli usullerle asılması amacını taşımaktadır. Bu konuda kanun koyucunun takdir yetkisini haiz olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle başvurulardan bu koşulun yerine getirilmesinin beklenmesi makul karşılanmalıdır."

C. İbrahim Hallaç, B. No: 2016/9009, 7/11/2019

Barışçıl bir toplantı duyurusuna ilişkin afişlerin izinsiz asılmasından dolayı uygulanan yaptırımın zorunlu olduğunun ve kamu düzenine yönelik bir tehlikenin varlığının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulmaması ve cezanın orantısı olması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: İzinsiz afiş, barışçıl toplantı çağrısı, kamu düzeni, idari para cezası tutarı

Başvurucunun şehir merkezinde bulunan bir köprü'nün altına kıdem tazminatı hakkının korunması ve kadın işçilerin katılacağı bir kurultayın tanıtımına ilişkin afişleri izinsiz olarak astığı fotoğraflarla tespit edilmiştir. Belediye 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca izinsiz afiş asma eylemi nedeniyle alt sınırdan uzaklaşarak başvurucuya 5.400 TL idari para cezası vermiştir. Cezaya yapılan itiraz izinsiz afiş asma eyleminin sabit olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Bir toplantıya çağrı içeren afişler asması nedeniyle başvuru hakkında uygulanan idari para cezasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiği kabul edilmiştir. 5326 sayılı Kanun'un 42. maddesine dayalı olan müdahalenin kamu düzenin korunması yönelik tedbirlerin bir parçası olduğu ve meşru amaç taşıdığı görülmüştür. Müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı ölçütü bakımından ise ilk olarak kamusal mekanlara afiş asmanın toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılmasının ve duyurulmasının zorunlu koşulu olmadığı belirtilmelidir. Kaldı ki somut olayda bahse konu toplantının ilanının tümüyle engellendiği iddia edilmediği gibi söz konusu toplantı belirtilen saat ve yerde yapılmıştır. Bununla birlikte temel bir hakkın kullanımı söz konusu olduğunda tek başına izin alınmamış olması hâli yaptırımı haklı kılmayacaktır. Şöyle ki müdahalenin haklı olabilmesi için yaptırımın zorunlu olduğu ve kamu düzenine bozulmasına yönelik bir tehlikenin ortaya çıkması gerekmektedir. Buna karşılık başvuruya konu olayda barışçıl bir toplantının duyurusunu içeren afişlerin asılması nedeniyle başvuru hakkının idari para cezası

§ 45. "...yeterli görülebilmesi ve görüntü kirliliğinin önlenmesi amacına taşıyan idari para cezası yaptırımının uygulanabilmesi için iki husustan birinin alternatifli olarak idare ve yargı mercilerince -temel hak kullanımı söz konusu olduğundan- ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya konulması zaruridir. Birincisi bu yaptırımın uygulanmasının eylemin temel hak kullanımına ilişkin olmasına rağmen zorunlu olduğunun, başvuru hakkının yaptırım uygulanmadan önce uyarılmasına rağmen çevreyi kirlileme konusunda ısrarcı davrandığının ve bu davranışlarının temel hak kullanımının ötesine geçtiğinin tespit edilmesi gerekir. İkincisi ise izinsiz afiş asılması nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığı veya bozulma tehlikesinin bulunup bulunmadığı ya da böyle bir tehlikenin ortaya çıkıp çıkmadığının ortaya konulması elzemdir."

ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya konulamamıştır. Orantılılık yönünden ise idari para cezasının alt ve üst sınırı ile başvurucunun ekonomik durumu gözetildiğinde kamu makamlarınca alt sınırdan uzaklaşma nedenini ortaya koymamaları karşısında idari para cezasının takip edilen meşru amaçla orantılı olmadığı, ayrıca ceza tutarının başvuru üzerinde caydırıcı etki doğurabileceği değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak idari para cezası verilmesinin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olmadığı ve başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Ç. Sevinç Hocaoğulları, B. No: 2015/271, 15/11/2018

Bildirimsiz gerçekleştirilen barışçıl bir toplantıya kolluk kuvvetinin dağılmaları için göstericilere yaptığı uyarının hemen akabinde fiili müdahalede bulunması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Barışçıl toplantı, bildirim yapılmaması, zor kullanma yetkisi

Başvurucunun da aralarında bulunduğu grup bir dayanışma platformunun aldığı karar üzerine 13/5/2014 tarihinde Soma'da meydana gelen maden faciasını ve bir gün önce yine maden kazasını protesto etmek amacıyla gerçekleştirilen gösteriye yapılan polis müdahalesini protesto etmek için 15/5/2014 tarihinde Kızılay Güven Park'ta bildirim yapmaksızın toplanmıştır. Grup üyeleri kolluk güçlerine basın açıklaması yapacakları bilgisini vermiş, polis dağılmaları için göstericilere uyarıda bulunmuş; hemen akabinde kollarına girmek, çekmek ve kaldırıp götürmek suretiyle altı yedi kişiden oluşan gruba müdahale etmiştir. Başvurucunun kendisine müdahale eden polisler hakkında yaptığı şikâyet sonucu başlatılan soruşturmada kanuna aykırı yapılan eylemde polisin zor kullanma yetkisini en basit hâliyle kullandığı ve zor kullanma sınırının aşılmadığı belirtilerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Karara yapılan itiraz reddedilmiştir.

Başvurucunun da dâhil olduğu gurubun toplanmasına engel olunması yoluyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalede, 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 2. ve 16. maddelerinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve kamu düzenin korunmasına yönelik meşru amacın takip edildiği sonucuna varılmıştır. Basın açıklamasına katılmak için toplanan kişilere kolluk güçleri tarafından yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı irdelenmiştir. Maden kazasından iki gün sonra yapılan toplantının derhâl tepki verilmesi gereken hâllerden olduğu gözetildiğinde idareye önceden bildirim yapılmamasının tek başına barışçıl bir toplantının dağıtılması için yeterli gerekçe kabul edilemeyeceği kaydedilmiştir. Ayrıca somut olayda söz konusu protesto gösterisinin bazı faaliyetlerin aksamasına neden olduğu, kamu düzenini bozduğu veya alınan güvenlik önlemlerini zaafa uğrattığına yönelik herhangi bir değerlendirmeye kamu makamlarınca yer verilmemiştir. Göstericilerin şiddet eylemlerine karışmadıkları durumlarda kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına belirli bir ölçüye kadar müsamaha göstermesi beklenirken başvuruya konu olayda po-

§ 48. "2911 sayılı Kanun'un 'Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri' kenar başlıklı 23. maddesinde uzun bir liste hâlinde toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin hangi hâllerde kanuna aykırı olacağı sayılmıştır. Savcılık kararında da toplantının kanunsuz olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte kanunda belirtilen usule uygun olarak düzenlenmemiş olması bir toplantı veya gösteri yürüyüşüne müdahale için yeterli kabul edilemez."

lis dağılımları için göstericilere uyarıda bulunmuş ve hemen devamında müdahale etmiştir. Bu haliyle müdahalenin toplumsal bir ihtiyaç baskısına karşılık gelmediği ve dolayısıyla kamu düzeni meşru amacının sağlanmasında demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır.

Sonuç olarak başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

D. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017

Tek başına usulüne uygun olarak tertip edilmediği gerekçesine dayalı olarak barışçıl bir gösteriye yapılan müdahale ceza davası ertelenmiş olsa dahi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Barışçıl toplantı, bildirim yapılmaması, ceza davasının ertelenmesi

Olayların geçtiği tarihte üniversite öğrencisi olan başvurucunun da içinde bulunduğu bir grup öğrenci, 12/9/2008 tarihinde Başbakan ve bazı üst düzey siyasetçiler ile devlet adamlarının katılımıyla açılışı yapılan bir üniversiteye ait kültür merkezinin dışında toplanarak pankartlar taşımış ve sloganlar atmıştır. Polisin gruba müdahalesi sonrasında başvuru gözaltına alınmıştır. Başvuru hakkında kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenlemek ve bunlara katılma suçundan ceza davası açılmıştır. Yargılama sonucunda toplantının usulüne uygun şekilde bildirimde bulunulmadan yapıldığı belirtilmiş, bununla birlikte başvuru hakkındaki ceza davasının ertelenmesine ve başvurucunun üç yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alınması karar verilmiştir.

Toplantının dağıtılarak başvurucunun gözaltına alınmasının toplanma hakkına bir müdahale oluşturmasının yanında yargılama sonucunda bir ceza verilmemiş olsa dahi üç yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alınması da hakka yönelik bir müdahale kabul edilmelidir. Söz konusu müdahalenin kanunilik şartını sağladığı ve meşru bir amaç izlediği anlaşılmakla demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı belirlenmelidir. Yalnızca usulüne uygun olarak düzenlenmemiş bir toplantının veya gösteri yürüyüşünün varlığı temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli kabul edilemeyeceğine ilişkin ilke hatırlandığında, başvurucunun katıldığı gösterinin bildirimde bulunulmadan yapıldığına dair ceza yargılamasındaki gerekçenin tek başına ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak kabulü mümkün değildir. Ayrıca ceza yargılamasında söz konusu protesto gösterisinin bazı faaliyetlerin aksamasına neden olduğu, kamu düzenini bozduğu veya alınan güvenlik önlemlerini zaafa uğrattığı yönünde herhangi bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Yine başvurucunun içinde bulunduğu grubun gösterinin barışçıl özelliğini ortadan kaldıracak bir davranışa girdiği de belirtilmemiştir. Öte yandan gösterinin

§ 55. "Göstericilerin şiddet eylemlerine karışmadıkları durumlarda kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına belirli bir ölçüye kadar müsamaha göstermesi gerekir. Barışçıl bir gösterinin veya basın açıklamasının ilke olarak cezai yaptırım tehdidine maruz bırakılmaması gerekir. Özellikle başvuruya konu olayda olduğu gibi protesto gösterisi üniversite kampüsünde gerçekleştirilmiş ve katılanlar da üniversite öğrencisi ise -üniversitelerin fikirlerin serbestçe ifade edildiği ve çarpıştığı yerlerin başında gelen yerler olması nedeniyle- gösterilecek müsamahanın çok daha fazla olması gerekir."

12 Eylül darbesinin yıl dönümünde yapıldığı gözetildiğinde söz konusu günle ilgili bireylerin ve grupların toplumsal ve siyasal meselelere ilişkin kanaatlerini toplantı ve gösteri yapmak gibi çeşitli araçlarla açıklamalarının engellenmesi demokratik toplumun temellerine zarar verecektir.

Dolayısıyla müdahalenin takip edilen meşru amacının sağlanması için gerekli olmadığı sonucuna ulaşılmış ve başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

E. Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018

Bir açık hava toplantısındaki eylem ve sözlerle şiddete ve demokratik olmayan yöntemlere başvurulmasının teşvik edilmesi nedeniyle hapis cezası verilmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal etmez.

Anahtar Kelimeler: Açık hava toplantısı, terör örgütü propagandası, hapis cezası

Başvurucu, yerel seçimler sürecinde Doğubayazıt ilçesinde Demokratik Toplum Partisi tarafından düzenlenen bir açık hava toplantısına katılmıştır. Kamera kayıtlarına göre başvuru, miting alanında terör örgütlerini temsil eden bayraklar ile terör örgütü liderinin posterini açan ve örgüt lehine sloganlar atan grup içinde yer almış ve güvenlik güçlerinin kendisini tespit edememesi için yüzünü kapatmıştır. Miting olaysız bir şekilde sona ermiştir. Başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan iddianame düzenlenmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi yargılama sonucunda başvuru 1 yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir.

Başvurucunun açık hava toplantı sırasında işlediği ileri sürülen eylemlerinden dolayı cezalandırılmış olması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale edilmiştir. Müdahalenin kanuni dayanağı bulunduğu ve kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesine kapsamında meşru bir amaç taşıdığı kabulü gerekir. Müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmasında ilk olarak başvuru katıldığı mitingin bir terör örgütünün propagandasına dönüştürülüp dönüştürülmediği incelenmeli, ardından ise böyle bir toplantıya katılan başvuru kimliğini gizlemek için yüzünü kapatması nedeniyle cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Buna göre toplantıya katılanlar yöntem olarak şiddeti kullanmamış olsalar ve toplantı bir şiddet eylemi olmaksızın tamamlanmış olsa bile taşınan pankartlar, bayraklar ve atılan sloganlar ile başvuru da içinde bulunduğu göstericilerin küçük bir kısmı şiddeti savunmuştur. Dolayısıyla bu kişiler yönünden başvuruya konu toplantı barışçıl toplantı kavramı dışında kalmıştır. Eylem ve sözleriyle şiddete ve demokratik olmayan yöntemlere başvurulmasını teşvik eden başvuru eylemlerinin demokratik yaşam için ciddi bir tehdit oluşturduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bu nedenle başvuru cezalandırılması acil bir toplumsal ihtiyacı karşılamaktadır. Silahlı çatışma ortamının devam ettiği koşullarda

§ 80. "...şiddeti öven veya şiddetin daha da yaygınlaşmasına neden olan ifade açıklamalarının mevcut düzene itiraz eden, toplumun genelini rahatsız etse de barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan ifade açıklamalarından titizlikle ayrılması gerekir. Zira şiddeti bir yöntem olarak benimseyen düşünceler demokratik toplumun varlığını tehlikeye düşürür ve demokratik bir hakkın kullanımı ile bağdaşmaz. Dolayısıyla bu tür düşünceler demokratik bir toplumda tahammül edilmesi gereken düşüncelerden sayılamaz."

örgüte eleman kazandırmak, örgütün yandaş sayısını artırmak ve örgütün şiddet eylemlerini meşru göstermek amacıyla faaliyet gösterdiği değerlendirilen başvurucuya verilen bir yıl hapis cezasının kamu gücünü kullanan organların ve mahkemelerin farklı menfaatleri dengelemek konusundaki takdir yetkileri de gözetildiğinde aynı zamanda orantılıdır.

Sonuç olarak başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğundan Anayasa'nın 34. maddesinin ihlal edilmemiştir.

F. Filiz Kerestecioğlu Demir (4), B. No: 2019/9346, 16/11/2022

Kanuni dayanağı bulunmayan yasaklama kararına dayalı engelleme toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Toplantı, yasaklama kararı, kanunilik

Ankara Valiliği 21/1/2018 tarihinde *Zeytin Dalı* operasyonu süresince toplantı ve gösteri yürüyüşlerin yasaklanmasına karar vermiştir. 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü nedeniyle 18/7/2016 tarihinde ilan edilen olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde sona ermiştir. Olayların geçtiği tarihte milletvekili olan başvuru 3/9/2018 tarihinde, İranlı bir aktiviste verilen idam kararını protesto etmek amacıyla İran Büyükelçiliği önüne siyah çelenk bırakmak ve burada basın açıklaması yapmak istemiştir. Kolluk kuvveti, çelenk bırakma ve basın açıklaması yapılmasına izin vermemiş; başvuru ile birlikte bulunan grubu uzaklaştırmak için müdahale etmiştir. Başvuru barışçıl bir toplantının engellenmesi ve yaralama fiillerinden dolayı sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Savcılık, usulüne uygun ihtarla rağmen göstericilerin dağılmaması nedeniyle gösteriye müdahale edildiğini ve kolluk görevlilerince kullanılan gücün orantılı olduğunu değerlendirmiş; bu nedenle kolluk görevlileri hakkındaki zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması suçuyla ilgili şikâyetin işleme konulmamasına karar vermiştir.

Başvurucunun da içinde bulunduğu grubun siyah çelenk bırakmak ve basın açıklaması yapmak istemelerinin kolluk kuvvetlerince engellenmesi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahale oluşturmaktadır. Müdahalenin haklı olabilmesi için öncelikle kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur. Bu kapsamda olay tarihinden önce olağanüstü hâl sona erdiğinden Ankara Valiliğince dayanılan 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesi müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilemez. Valilik ayrıca etkinlikleri izne bağlamaya yönelik ilgili kararına dayanak olarak 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesini ve 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesini (C) bendini göstermiştir. Söz konusu kanun hükümlerinde bir toplantı ve gösteri yürüyüşünün

§ 50. "...Valiliğin söz konusu izne bağlama kararının kısıtlama süresinin on beş günle sınırlandığı 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) bendi veya toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenebileceği sürenin bir ayla sınırlandırıldığı 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi uyarınca verildiğinin kabulü de mümkün görünmemektedir. Nitekim söz konusu iki Kanun hükmü uyarınca da Zeytin Dalı operasyonu devam ettiği sürece şeklinde bir yasak süresi belirlenemeyeceği açıktır. Öte yandan 2911 sayılı Kanun müdahalenin belirli bir toplantıya yönelik olarak yapılabileceği düzenlemesini içermesine karşın Valiliğin ilgili kararında her türlü toplantının yasaklandığı görülmektedir. Böyle bir düzenlemenin de ilgili Kanun gereğince yapılamayacağı açıktır."

ancak belirli sürelerle ertelenebileceği veya yasaklanabileceği öngörülmesine rağmen somut olaydaki *Zeytin Dalı operasyonu devam ettiği sürece* şeklinde bir yasak süresi belirlenemeyeceği açıktır. Dolayısıyla Valiliğin 21/1/2018 tarihli kararı uyarınca yapılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde açıkça emredilen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

G. Selahattin Demirtaş (9), B. No: 2017/28948, 15/6/2021

Terör örgütünün övülmesine ilişkin eylemlerde başvurunun etkisine ve kamu düzenini bozulduğuna dair ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmemesi ceza davası ertelenmiş olsa dahi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Barışçıl toplantı, terör örgütünün övülmesi, ceza davasının ertelenmesi

Olayların geçtiği tarihte Diyarbakır milletvekili ve Barış ve Demokrasi Partisi genel başkanı olan başvuru, bir açık hava toplantısında anayasa değişikliğine ilişkin yapılacak referandum hakkındaki görüşlerini içeren bir konuşma gerçekleştirmiştir. Başvurucunun yaptığı konuşma sırasında toplantıda yer alan bir grup tarafından PKK terör örgütü lehine sloganlar atılması, örgütün bayrağını simgeleyen renkte bezlerin sallanması, katılımcıların bir bölümünün yüzlerini kapatarak PKK örgütüne ait bayrağı açmaları ve bu eylemlere rağmen başvurunun toplantıdan ayrılmaması nedeniyle başvuru hakkında ceza soruşturması açılmıştır. Düzenlenen iddianamede kanuna aykırı toplantı düzenleyen veya yönetenlerin hareketlerine katılma suçunu işlediği başvurunun cezalandırılması talep edilmiştir. Ceza mahkemesi anılan suç yönünden kovuşturmanın ertelenmesine karar vermiştir.

Kovuşturma ertelenerek üç yıl süreyle denetim altına alınan başvuru hakkında henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmamakla birlikte başvurunun kovuşturmaya maruz kalma ve cezalandırılma riskinin bulunduğu dikkate alındığında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin olduğu kabul edilmelidir. Kanuni dayanağı bulunan ve kamu düzenin korunması amacını taşıyan müdahalenin demokratik toplum düzenini gereklerine uygun ve ölçülü olması zorunludur. Bu kapsamda somut olayda iddianame ve mahkeme kararları incelendiğinde toplantının şiddet içerdiğine, barışçıl olmaktan çıktığına ve kamu düzeninin bozulduğuna dair herhangi bir tespit yer verilmemiştir. Ayrıca bir grubun kanun dışı eylemleri gerçekleştirmelerini başvurunun teşvik ettiği veya toplantıdan sonra şiddet eylemleri yaşanmasında herhangi bir sorumluluğu bulunduğu da iddia edilmemiştir. Bu çerçevede başvurunun toplantıda bulunduğu esnada bazı göstericiler tarafından terör örgütünü ve örgüt liderini övücü slogan atılması ve örgütün bayrağının açılmış olması temel

§ 63. “Başvuru konusu olayda yüzünü kapatan, terör örgütüne ait flamalar taşıyan ve örgüt lehine slogan atan grubun eylemlerinin toplantının gerçek amacını görünür olmaktan çıkaracak derecede baskın duruma geldiğine ve başvurunun da bu durumda herhangi bir şekilde etkisi bulunduğu dair herhangi bir değerlendirme ortaya konulamamıştır. İdarenin toplantının kanuna aykırı olduğunu tespit etmesi toplantı ve gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğini bozmayan katılan hakkında Anayasa’nın 34. maddesi ile güvence alınan hakkını ortadan kaldırmayacaktır.”

hak ve özgürlüğüne yapılan müdahaleyi haklı kılmayacaktır. Bu hâliyle mahkeme gerekçesi müdahale için ilgili ve yeterli değildir. Üstelik başvuru hakkında verilen kovuşturmanın ertelenmesi ve üç yıl süreyle denetim altına alınması kararının caydırıcı etkisi olacaktır.

Sonuç olarak meşru amacı gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvurunun hakkı arasında adil bir denge sağlanmadığından başvurunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

XVIII. BİLGİ EDİNME HAKKI

Derya ATAKUL

A. Yaman Akdeniz (2) [GK], B. No: 2016/6815, 15/2/2023

İfade özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlevi olan, hazır ve kullanılabilir nitelikteki erişimin engellenmesi istatistiklerine ilişkin bilgi edinme talebinin reddedilmesi ifade özgürlüğünü ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Bilgi edinme talebi, bilgi verme yükümlülüğü, pozitif yükümlülük, hazır ve kullanılabilir bilgi

Ş 96. “Başvurucunun idare tarafından veya yargısal makamlarca verilen erişimin engellenmesi kararlarının tarafına verilmesi ya da belirli kararların içeriğine erişiminin sağlanması gibi bir talebi olmadığı, başvurusunun istatistiki bir bilgi talebinden ibaret olduğu açıktır. Buna rağmen ilk derece mahkemesi, erişimin engellenmesi kararlarının başvurucuya verilip verilemeyeceği üzerinden bir değerlendirme yapmıştır. Gerekçenin karmaşıklığından ilk derece mahkemesinin başvurusunun asıl taleplerini tespit edemediği, bu nedenle bilgi edinme başvurusunun reddine ilişkin işlemin hukuka uygunluğuna yönelik isabetli bir değerlendirme yapamadığı ve makul bir gerekçe sunamadığı anlaşılmıştır. Temyiz makamının gerekçesi de ilk derece mahkemesinin kararının hukuka uygun bulunduğunun belirtilmesinden ibarettir. Gerek idari makamlarca gerek derece mahkemelerince bilgi edinme talebinin reddine dayanak olarak gösterilen 4982 sayılı Kanun’un 7. maddesi ve 20. maddesi ile somut olay arasındaki bağlantı gösterilememiş, soyut olarak bir kısım bilgi talebinin karşılanması ayrı ve özel bir araştırma yapılmasını gerektirdiğinin bir kısım bilgi talebinin de bilgi edinme hakkının istisnasını oluşturduğunun belirtilmesi ile yetinilmiştir.”

Başvurucu, Bilgi Teknolojileri Kurumundan (BTK) belirli bir tarih aralığına ilişkin erişim engelleme istatistiklerini istemiş; idare söz konusu istatistiklerin bir kısmının elde edilmesi ayrı ve özel bir çalışma yapmayı gerektirdiği, bir kısmının da adli soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin bilgi veya belgelerden olduğu gerekçesiyle başvurusunun talebini reddetmiştir. Mahkemece idari işlem benzer gerekçeyle hukuka uygun bulunmuştur.

Anayasa’nın 26. maddesi, kişilere resmî makamlarca tutulan bilgiye ulaşma şeklinde genel bir hak tanımadığı gibi devlete de elindeki veri ve belgelerle ilgili bilgi verme ve/veya talep edilen bilgiyi toplama yükümlülüğü yüklememektedir. Bununla birlikte kesin nitelikteki bir yargı kararıyla devlete bilgi verme yükümlülüğü yüklenmesi durumu ile resmî makamlarca tutulan verilere erişimin, düşüncenin açıklanması özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlev üstlendiği durum olmak üzere iki durumda bilgi edinme talebinin reddedilmesi ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahaleye yol açabilir. Anayasa’nın 26. maddesi bağlamında devlete bilgi verme ödevi yükleyen ilk durumla ilgili bir te reddüt bulunmamakla beraber somut olayın koşulları esas alınarak yapılacak değerlendirmede bilgi edinme talebinin amacı, talep edilen bilginin niteliği, bilgi edinme talebinde bulunan kişinin kimliği ve talep

edilen bilginin mevcudiyeti olmak üzere dört kriterin sağlanması hâlinde bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün kullanılmasının bir aracı olduğu sonucuna ulaşılabacaktır. Somut olayda kamu yararına olan bir konuda tartışmaya katkıda bulunmak amacıyla yapılan bilgi talebinin internette ifade özgürlüğü üzerine çalışan bir akademisyen ve internet üzerinden sansürle mücadele eden sivil toplum örgütlerinde aktif rol üstlenen başvurunun çevrim içi alanda ifade özgürlüğü ihlallerine yönelik yürüttüğü çalışmaları için gerekli olduğu değerlendirilmiş, idarede mevcudiyeti hususunda tereddüt bulunmayan birinci ve ikinci sıradaki bilgi talebinin reddedilmesiyle başvurunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur. 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile 20. maddesinin başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilmesi mümkün olmadığı gibi müdahalenin meşru bir amacının bulunduğu da idari ve yargısal makamlarca gösterilememiştir.

Sonuç olarak zorunlu bir sosyal ihtiyacı da karşılamadığı tespit edilen müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmaması nedeniyle **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.**

B. C.S. [GK], B. No: 2019/10171, 4/7/2024

Düşünce açıklaması amacının ön şartı olmayan ve kamu yararı amacı taşımayan bilgi edinme talepleri ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Edinme, Kamu Yararı, Düşüncenin Ön Şartı, Konu Bakımından Yetki

Avukatlık görevini sürdürürken tutuklanan başvuru, hakkındaki ceza yargılaması devam ederken savunmasına esas olmak üzere avukat sıfatıyla ceza infaz kurumuna giriş-çıkış

§ 34. “Mevcut başvuruda başvuru, kendisi hakkında yürütülen ceza yargılamasında delil olarak kullanmak üzere belirli bir döneme ait olan ceza infaz kurumuna giriş çıkış kayıtlarını istemiştir. Başvurucunun bilgi edinme talebinin Anayasa’nın 26. maddesi kapsamında görülmeye uygun olması için öncelikle kamu kurumları tarafından tutulan bilgiye erişimin düşüncenin açıklanması amacının bir ön şartı olması gerekir. Bu kapsamda başvuru, söz konusu bilgiye erişim talebinin düşüncenin açıklanmasında ulaşılması gerekli bir araç olduğunu somut bir biçimde ortaya koymalıdır. Ancak başvuru, mevcut olayda yalnızca yargılandığı davada lehine delil olarak kullanmak üzere ceza infaz kurumuna giriş çıkış kayıtlarını talep ettiğini belirtmiş, ceza infaz kurumuna giriş çıkış kayıtlarını sözlü olarak mahkemeye beyan etmesi hâlinde ise mahkemenin buna itibar etmeyeceğini iddia etmiş, bu hususlar haricinde söz konusu bilginin neden gerekli olduğuna dair somut bir bilgi sunmamıştır. Bu kapsamda anılan bilginin yargılandığı davada ve savunmasında lehine nasıl bir delil teşkil edeceğine, bu bilgiyi nasıl kullanacağına, söz konusu bilginin somut olarak neden gerekli olduğuna dair bir beyanda bulunmamıştır. Başvurucunun söz konusu bilgiyi sözlü olarak mahkemeye sunması hâlinde buna itibar edilmeyeceğine yönelik iddialarını varsayımından öteye geçen somut bir gerekçeye dayandırmadığı anlaşılmıştır.”

saatlerini içeren belgenin tarafına verilmesi talebiyle ceza infaz kurumuna başvurmuş; başvurucunun talebi, söz konusu bilginin bizzat biliniyor olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Akabinde idare mahkemesinde iptal davası açan başvurucunun davası, söz konusu bilginin özel bir çalışma, araştırma, inceleme gerektirecek nitelikte olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Anayasa’nın 26. maddesi gereğince resmî makamlarca tutulan verilere erişimin düşüncenin açıklanması özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlev üstlenmesi durumunda bilgi edinme talebinin reddedilmesi ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahaleye yol açabilecektir.

Somut olayda başvurucunun, yalnızca yargılandığı davada lehine delil olarak kullanmak üzere ceza infaz kurumuna giriş çıkış kayıtlarını talep ettiği, bunun haricinde söz konusu bilginin neden gerekli olduğuna dair somut bir bilgi sunmadığı; ayrıca başvurucunun ceza infaz kurumuna giriş çıkış kayıtlarına yönelik bilgi edinme talebinin kamu yararını ilgilendirdiği ya da kamusal meselelere ilişkin olduğunun da söylenemeyeceği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak başvurucunun talebine konu bilginin düşüncenin açıklaması amacının bir ön şartı olmadığı ve kamu yararı amacı taşımadığı anlaşıldığından başvurunun **konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.**

XIX. ASKERİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Ekin ÇANKAL

A. Engin Kabadaş, B. No: 2014/18587, 6/7/2017

Personelin katılımının zorunlu olduğu bir toplantıda siyasi propaganda yaptığı tespit edilen üst rütbeli askerin ifade özgürlüğüne yapılan müdahale somut olayın koşullarında ölçülüdür.

Anahtar Kelimeler: Askerin ifade özgürlüğü, adli para cezası, siyasi propaganda, ölçülülük

Başvurucu, kurmay albay rütbesi ile komutan yardımcılığı görevini yürütmekte iken üstlerinden aldığı emir doğrultusunda Komutanlıkta görevli personel ve ailelerinin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi" amacıyla katılımın zorunlu olduğu Atatürkçü düşünce sistemiyle ilgili bir dizi konferans vermiştir. Konferanslarda kaydedilen sesler ve slayt görüntüleri çeşitli internet sitelerinde yayımlanmıştır. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askerî Savcılığı, siyasi faaliyette bulunma suçundan cezalandırılması için başvurucu hakkında kamu davası açmıştır. Bunun üzerine Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askerî Mahkemesi, başvurucunun siyasi faaliyette bulunma suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Askerî Yargıtay 2. Dairesi mahkûmiyet hükmünü usul yönünden bozmuştur. Bozma sonrası yapılan yargılamada Mahkeme, başvurucunun konferanslar sırasındaki sunum ve sözleri ile dinleyicilerin siyasi tercih ve görüşlerini etkilemeyi hedeflediğini, bunun siyasi faaliyette bulunma suçunu oluşturduğunu değerlendirerek başvurucunun 780 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Askerî Yargıtay kararı onamıştır. Başvurucu, internette yayımlanan video kayıtlarının hukuka

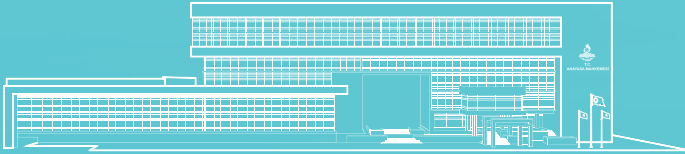
aykırı olarak elde edildiğini, sonrasında elde edilen tüm delillerin de hükme esas alınamayacak delillerden olduğunu ileri sürmüştür. Bu sebeple adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuru sözlerinden dolayı cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini savunmuştur.

Başvurucunun video delili dışındaki delillerin hukuka aykırı yöntemlerle elde edildiğine ilişkin bir iddiası bulunmadığından ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli ve ölçülü olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerin mahkemenin diğer delillere dayanarak somut olaya ilişkin varlığı kabul üzerinden yapılması gerekir. Başvurucu, Atatürk ilke ve inkılaplarına ilişkin anlatımları nedeniyle değil, olayların ya-

§ 44. "Üçüncü olarak albay rütbesinde bir subay olan başvuru zoraki olarak orada bulunan dinleyicilere hitap etmektedir (bkz. § 10). Konuşandan başkasına özgürlük tanınmayan ve dinleyicilerin zorunlu olarak düşünce aşılama ya da fikir telkinine maruz kaldığı bir durumda dile getirdiği sözleri (bkz. § 13) ile başvuru, siyaseten yansız davranma ve siyasi faaliyetlerden kaçınma yükümlülüklerine aykırı davranmıştır. Katılımın zorunlu ve katılımcıların emri altındaki askerî personel ve onların eşleri olduğu bir ortamda başvurucudan güncel siyasete ilişkin görüşlerini beyan etmek konusunda daha dikkatli olması beklenmektedir."

şandığı tarihte Hükûmette olan siyasetçilere ve güncel siyasi konulara ilişkin beyanları nedeniyle cezalandırılmıştır. Albay rütbesinde bir subay olan başvurucudan, katılımın zorunlu ve katılımcıların emri altındaki askerî personel ve onların eşleri olduğu bir ortamda güncel siyasete ilişkin görüşlerini beyan etmek konusunda daha dikkatli olması beklenir. Başvurucunun siyasi nitelikteki ifadeleri nedeniyle nispeten düşük miktarda adli para cezası ile cezalandırılmasının Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinden olan demokratik düzenin korunması için gerekli ve ölçülü olmadığı söylenemez.

Sonuç olarak **Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ihlal edilmemiştir.**

İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya / ANKARA
Tel : 0 312 463 73 00 • Faks : 0 312 463 74 00
E-posta : bilgi@anayasa.gov.tr
Twitter : @AYMBASKANLIGI
www.anayasa.gov.tr

